

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ALFACA

Εγχειρίδιο για τους επαγγελματίες που εργάζονται με ανάδοχες οικογένειες
και με τους ασυνόδευτους ανήλικους που φιλοξενούνται σε αυτές

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ALFACA Εγχειρίδιο για τους επαγγελματίες που εργάζεται με ανάδοχες οικογένειες και με τους ασυνόδευτους ανήλικους που ζουν σε αυτές

© Nidos, Danish Red Cross, Jugendhilfe Süd-Niedersachsen, Minor-Ndako, Organization for Aid to Refugees, Αύγουστος 2016

Δημοσίευση: Nidos, Maliebaan 99, 3581 CH Ουτρέχτη, Ολλανδία

Συντάκτες: Marjan Schippers, Peter van de Pol and Liedewij de Ruijter de Wildt (Nidos),

Kerstin Thys (Minor-Ndako), Marie Krogshøj Larsen (Ερυθρός Σταυρός της Δανίας),

Zima Massoumi (Jugendhilfe Süd-Niedersachsen) and Martin Rozumek (Organization for Aid to Refugees).

Γλωσσική επιμέλεια: Mandy Savage

Διάταξη/σχεδιασμός: BakOS DESIGN

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

8

0.1 ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ	9
0.2 ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	11
0.2.1 Νομοθετικές Πράξεις των Ηνωμένων Εθνών	11
0.2.2 Νομοθεσία της ΕΕ	15
0.2.3 Πολιτική της ΕΕ	17
0.3 Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΕ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ	18
0.4 ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΕ ΑΝΑΔΟΧΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	20
0.5 ΟΡΟΛΟΓΙΑ	21
0.6 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	23

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

26

1.1 ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ	27
1.1.1 Εισαγωγή	27
1.1.2 Βασικές πληροφορίες για τα ασυνόδευτα παιδιά	27
1.1.3 Ανάπτυξη των ασυνόδευτων παιδιών	28
1.1.4 Ψυχική ευημερία	32
1.1.5 Κίνδυνοι για την ασφάλεια των ασυνόδευτων ανηλίκων	34
1.2 ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	36
1.2.1 Εισαγωγή	36
1.2.2 Πολιτισμικά ευαισθητοποιημένη επικοινωνία	36
1.2.3 Πολιτισμικό πλαίσιο του ασυνόδευτου παιδιού	37
1.2.4 Συγκεκριμένα θέματα που σχετίζονται με τις πολιτισμικές διαφορές για το ασυνόδευτο παιδί	42
1.2.5 Πολιτισμικές διαφορές και κίνδυνος κακοποίησης των ασυνόδευτων παιδιών.....	43
1.3 ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ	47
1.3.1 Εισαγωγή.....	47
1.3.2 Βασικές ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών μετά το ταξίδι	47
1.3.3 Ενίσχυση των παραγόντων προστασίας για τα ασυνόδευτα παιδιά	50
1.3.4 Καθοδήγηση για την οικογενειακή επανένωση	52
1.3.5 Αυτονομία στα 18	53

1.3.6 Καθοδήγηση με βάση το αποτέλεσμα: επιστροφή ή ένταξη;	54
1.4 ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΟΥ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	59
1.4.1 Εισαγωγή	59
1.4.2 Ενίσχυση της ανθεκτικότητας	59
1.4.3 Συμμετοχή του οικογενειακού δικτύου	59

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

63

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	64
2.1.1 Τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες	64
2.1.2 Τοποθέτηση σε οικογένειες εθνικής προέλευσης ή σε οικογένειες γηγενών κατοίκων;	65
2.2 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	67
2.2.1 Εισαγωγή	67
2.2.2 Μέθοδοι προσέγγισης οικογενειών	67
2.2.3 Ποιες οικογένειες να προσεγγίσετε: σημαντικά χαρακτηριστικά των ανάδοχων οικογενειών	72
2.3 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	74
2.3.1 Εισαγωγή	74
2.3.2 Μέθοδος και χρόνος διερεύνησης καταλληλότητας	75
2.3.3 Μέθοδος διερεύνησης καταλληλότητας	78
2.4 ΤΑΙΡΙΑΣΜΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ	81
2.4.1 Εισαγωγή	81
2.4.2 Αντιστοίχιση	82
2.4.3 Ταίριασμα	87

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

94

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

96

ΟΛΛΑΝΔΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ	96
Μέρος Ι: Κατάλογος ερωτήσεων	96
Μέρος ΙΙ: Η στιγμή της απόφασης	99
Συμπέρασμα:	101

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

102

ΕΝΤΥΠΟ ΓΙΑ ΤΟ ΤΑΙΡΙΑΣΜΑ ΝΙΔΟΣ	102
-------------------------------------	-----

ΣΥΝΟΔΟΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΣΤΗ ΔΑΝΙΑ – ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ	109
--	-----

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ	
-----------------------------------	--

ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΑΠΟ ΑΝΑΔΟΧΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	113
---	-----

0

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

0.1 ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ

Το εγχειρίδιο απευθύνεται σε επαγγελματίες που εργάζονται με ανάδοχες οικογένειες και με ασυνόδευτους ανηλίκους που ζουν σε αυτές. Μπορεί να φανεί χρήσιμο σε διάφορες ειδικότητες επαγγελματιών, ανάλογα με τη χώρα όπου εργάζονται και το ισχύον σύστημα παιδικής φροντίδας. Συνεπώς, το εγχειρίδιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί από επιτρόπους ανηλίκων (σε επαγγελματική, ήμι-επαγγελματική ή εθελοντική βάση), κοινωνικούς λειτουργούς, συμβούλους, προσωπικό δομών υποδοχής, συμπεριφορικούς επιστήμονες, ψυχολόγους ή άλλους επαγγελματίες οι οποίοι δραστηριοποιούνται στον τομέα των ασυνόδευτων παιδιών που τοποθετούνται σε οικογένειες.

Το εγχειρίδιο είναι μέρος της εκπαίδευσης για την Εναλλακτική Οικογενειακή Φροντίδα (ALFACA), η οποία συμπεριλαμβάνει και υλικό ηλεκτρονικής κατάρτισης (e-learning). Το εγχειρίδιο (σε μορφή PDF) και το υλικό ηλεκτρονικής κατάρτισης μαζί με τη σχετική βιβλιογραφία, εργαλεία και άλλες χρήσιμες πληροφορίες, διατίθενται στην ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Φορέων Επιτροπείας (ENGI), στη διεύθυνση www.engi.eu.

Το εγχειρίδιο για την Εναλλακτική Οικογενειακή Φροντίδα (ALFACA) περιέχει βασικές πληροφορίες για την εργασία με ανάδοχες οικογένειες που έχουν αναλάβει τη φροντίδα ασυνόδευτων παιδιών. Τα σημαντικότερα εργαλεία παρουσιάζονται στο παράρτημα, ενώ άλλα χρήσιμα εργαλεία διατίθενται και στην ιστοσελίδα. Το υλικό ηλεκτρονικής εκμάθησης επιτρέπει στους χρήστες να εξασκηθούν στην πρακτική εφαρμογή των πληροφοριών που παρέχονται στο εγχειρίδιο. Οι αναγνώστες που επιθυμούν να εμβαθύνουν στο θέμα μπορούν να ανατρέξουν στο επιπλέον βιβλιογραφικό υλικό που παρέχεται στην ιστοσελίδα.

Γενικές Πληροφορίες

Η εκπαίδευση για την Εναλλακτική Οικογενειακή Φροντίδα (ALFACA) αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του έργου ALFACA 2015-2017, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υπό το συντονισμό του Ιδρύματος Nidos (Ολλανδία) και των εταίρων του Jugendhilfe Süd-Niedersachsen (JSN, Γερμανία), Organization for Aid to Refugees (OPU, Τσεχία), Ερυθρό Σταυρό της Δανίας (Δανία), Minor-Ndako (Βέλγιο) και Kija (Αυστρία).

Το Ίδρυμα Nidos, η οργάνωση JSN και ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας διαθέτουν την εκτενέστερη εμπειρία στην υποδοχή ανηλίκων από οικογένειες. Οι οργανώσεις MinorNdako και Kija έχουν μόλις ξεκινήσει να δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών υποδοχής υπό αυτή τη μορφή, ενώ η OPU δεν διαθέτει ακόμη κάποια εμπειρία· ωστόσο έχει την πρόθεση να ξεκινήσει να χρησιμοποιεί ανάδοχες οικογένειες στο μέλλον.

Το Ίδρυμα Nidos και η οργάνωση JSN προσφέρουν υπηρεσίες τοποθέτησης σε ανάδοχες οικογένειες τόσο προσωρινά όσο και μακροπρόθεσμα. Οι οικογένειες που επιλέγει το Ίδρυμα Nidos προέρχονται κυρίως από εθνοτικές ομάδες (συγγενικές ή μη συγγενικές οικογένειες), ενώ η JSN χρησιμοποιεί κυρίως οικογένειες από τη Γερμανία και κάποιες οικογένειες εθνοτικής προέλευσης (μη συγγενικές οικογένειες). Ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας τοποθετεί τα παιδιά μόνο σε συγγενικές οικογένειες.

Το έναυσμα για την ανάπτυξη αυτής της εκπαίδευσης ήταν το έργο Υποδοχή και Διαβίωση στην Οικογένεια (*Reception and Living in Families/RLF*), το οποίο έλαβε χώρα κατά την περίοδο 2013-2015¹. Στόχος του έργου ήταν η ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης στον τομέα της υποδοχής και της εναλλακτικής φροντίδας – και συγκεκριμένα της φροντίδας στην οικογένεια – για τους ασυνόδευτους ανηλίκους στα κράτη μέλη της ΕΕ, τη Νορβηγία και την Ελβετία (βλ. επισκόπηση στην ενότητα 0.6). Μια από τις συστάσεις που προέκυψαν από το έργο ήταν η ανάπτυξη πρακτικής εκπαίδευσης για την παροχή βοήθειας προς τους επιτρόπους, τους κοινωνικούς λειτουργούς και άλλους επαγγελματίες που εργάζονται με ασυνόδευτα παιδιά, ώστε να μπορέσουν τα παιδιά να λάβουν επαγγελματικού επιπέδου φροντίδα στο πλαίσιο της οικογένειας.

Ο χειρισμός των υποθέσεων είναι παρόμοιος στις διάφορες χώρες και, συνεπώς, η συνεργασία, η ανταλλαγή γνώσεων και η εκπαίδευση αποτελούν παράγοντες προστιθέμενης αξίας για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Οι φορείς

¹ Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και υπό τον συντονισμό του Ιδρύματος Nidos και των εταίρων του CHTB (Ηνωμένο Βασίλειο) και SALAR (Σουηδία).

υποδοχής και φροντίδας στα διάφορα κράτη της Ευρώπης έχουν πολλά να διδαχθούν ο ένας από τον άλλον. Η τοποθέτηση των ασυνόδευτων παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες παρουσιάζει πολλές ομοιότητες και το περιεχόμενό της διαφέρει ελάχιστα στην πράξη από χώρα σε χώρα· ωστόσο, διαφέρει σημαντικά όταν οι ίδιες υπηρεσίες προσφέρονται σε άλλες ομάδες-στόχους. Συνεπώς, η συντονισμένη ανάπτυξη εργαλείων και κατάρτισης για την προσέγγιση και την διερεύνηση της καταλληλότητας οικογενειών που είναι κατάλληλες και πρόθυμες να αναλάβουν αυτό το ρόλο, το σωστό «ταίριασμα» παιδιού - οικογένειας και η παροχή στήριξης τόσο στην οικογένεια όσο και στο παιδί κατά τη φάση της τοποθέτησης, προσφέρουν σημαντικά οφέλη. Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα σημαντική η εκπαίδευση των οικογενειών σχετικά με το πώς μπορούν να φροντίσουν τη συγκεκριμένη ομάδα παιδιών, τα οποία ζουν στο «μεταίχμιο» μεταξύ δύο πολιτισμών, και να τα βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν την απώλεια και άλλες τραυματικές εμπειρίες. Με αυτόν τον τρόπο, βελτιώνεται το επίπεδο της παρεχόμενης φροντίδας και μειώνονται οι πιθανότητες για αποτυχημένες τοποθετήσεις.

Αυτή η εισαγωγική ενότητα προσφέρει στους επαγγελματίες που εργάζονται με ασυνόδευτα παιδιά πληροφορίες σχετικά με το νομικό πλαίσιο της υποδοχής τους, καθώς και παραδείγματα εμπειριών φιλοξενίας από οικογένειες. Στόχος είναι να αναλυθεί το γενικό πλαίσιο της υποδοχής στο πλαίσιο της οικογένειας.

Η Ενότητα 1 παρουσιάζει μια γενική προσέγγιση για τη στήριξη των ασυνόδευτων παιδιών. Εστιάζει στην ιδιαίτερη κατάσταση αυτών των παιδιών και στην ανάγκη τους για καθοδήγηση, καθώς και στην εργασία σε διαπολιτισμικό περιβάλλον.

Η ιστοσελίδα περιλαμβάνει λεπτομερές υλικό που απευθύνεται κυρίως σε εξειδικευμένους επαγγελματίες. Πρόκειται για στοχευμένη εκπαίδευση προς άτομα που προσφέρουν στήριξη σε ασυνόδευτα παιδιά με προβλήματα προσωπικής ανάπτυξης.

Η Ενότητα 2 παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με την προσέγγιση, τη διερεύνηση καταλληλότητας και το «ταίριασμα» παιδιού-οικογένειας, καθώς και την τοποθέτηση του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια.

0.2 ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ: ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Αυτή η ενότητα παρουσιάζει το διεθνές νομικό πλαίσιο για την υποδοχή των ασυνόδευτων παιδιών. Επισημαίνει τα δικαιώματα, τις ευθύνες και τα ελάχιστα πρότυπα που πρέπει να πληρούνται, σύμφωνα με τις σχετικές πράξεις των Ηνωμένων Εθνών, τη νομοθεσία και την πολιτική της ΕΕ².

0.2.1 Νομοθετικές Πράξεις των Ηνωμένων Εθνών

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (20 Νοεμβρίου 1989)

Στο προοίμιο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) αναφέρονται τα ακόλουθα:

Αναγνωρίζοντας ότι το παιδί, για την αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, πρέπει να μεγαλώνει μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον, σ' ένα κλίμα ευτυχίας, αγάπης και κατανόησης.»

Σύμφωνα με το άρθρο 20 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, κάθε παιδί που στερείται προσωρινά ή οριστικά το οικογενειακό του περιβάλλον δικαιούται ειδική προστασία και βοήθεια εκ μέρους του κράτους. Σε αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να προβλεφθεί εναλλακτική επιμέλεια, μέσω αναδοχής, kafalah του ισλαμικού δικαίου, υιοθεσίας ή τοποθέτησης σε κατάλληλο για την περίσταση ίδρυμα για παιδιά. Επιπλέον, η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού καλεί τα Συμβαλλόμενα Κράτη να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τους την ανάγκη μιας συνέχειας στην ανατροφή (ανάπτυξη) του παιδιού, καθώς και την εθνική, θρησκευτική, πολιτιστική και γλωσσολογική καταγωγή του.

Το άρθρο 22 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού αναφέρει ότι κάθε παιδί, το οποίο επιζητεί να αποκτήσει το καθεστώς του πρόσφυγα ή που θεωρείται πρόσφυγας οφείλει να χαίρει της κατάλληλης προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας ώστε να απολαμβάνει τα δικαιώματα που του αναλογούν. Σε περίπτωση που γονείς και συγγενικά πρόσωπα δεν είναι δυνατόν να ανευρεθούν, το παιδί έχει δικαίωμα να τύχει της ίδιας προστασίας που παρέχεται σε οποιοδήποτε άλλο παιδί στερημένο προσωρινά ή οριστικά του οικογενειακού του περιβάλλοντος για οποιονδήποτε λόγο.

Η εφαρμογή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού παρακολουθείται από την Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών. Πρόκειται για ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες που εκδίδουν Γενικά Σχόλια σε σχέση με τις διατάξεις της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Τα σημαντικότερα σχόλια της Επιτροπής για τη φιλοξενία ασυνόδευτων παιδιών παρουσιάζονται στη συνέχεια.

² Αυτή η ενότητα είχε αρχικά συνταχθεί από το Ίδρυμα Nidos για την έκθεση του έργου RLF.

Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Γενικό Σχόλιο 6 (2005), Μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους

Στόχος του Γενικού Σχολίου είναι να επιστήση την προσοχή στην ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών και να παράσχει κατευθυντήριες οδηγίες για την προστασία, τη φροντίδα και την προσήκουσα μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών.

Στις παραγράφους 39-49 αναφέρει ρητά ότι τα άρθρα 20 και 22 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού έχουν εφαρμογή στην περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών. Επιπλέον, στην παράγραφο 40 ορίζεται ότι όταν λαμβάνεται μια απόφαση σχετικά με τη φιλοξενία του παιδιού «θα πρέπει να συνεκτιμώνται τα ειδικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το παιδί, όχι μόνον επειδή έχει χάσει κάθε επαφή με το οικογενειακό του περιβάλλον αλλά, επίσης, επειδή βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του, καθώς και η ηλικία του και το φύλο του».

Επιπλέον, η παράγραφος 40 θέτει κάποιες παραμέτρους για τη σωστή στέγαση και επιμέλεια, ως εξής:

- κατά κανόνα τα παιδιά δεν πρέπει να στερούνται την ελευθερία τους.
- πρέπει να περιορίζονται οι αλλαγές των ρυθμίσεων στέγασης των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών μόνο στις περιπτώσεις που εξυπηρετούν το μείζον συμφέρον τους.
- τα αδέλφια πρέπει να παραμένουν μαζί.
- στο παιδί που συνοδεύεται από ενήλικες συγγενείς ή έχει συγγενείς που ήδη διαμένουν στη χώρα ασύλου πρέπει να επιτρέπεται να διαμείνει μαζί τους εφόσον η ρύθμιση αυτή ικανοποιεί το μείζον συμφέρον του. Δεδομένου ότι τα παιδιά είναι ιδιαιτέρως ευάλωτα, θα πρέπει να διεξάγεται αξιολόγηση σε τακτικά διαστήματα από τις κοινωνικές υπηρεσίες.
- ανεξάρτητα από τις ρυθμίσεις επιμέλειας για τα ασυνόδευτα και τα χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά, πρέπει να εξασφαλίζεται τακτική επίβλεψη και αξιολόγησή τους από εξειδικευμένους επαγγελματίες ώστε να διασφαλισθεί η σωματική και ψυχοκοινωνική υγεία του παιδιού.
- τα κράτη και άλλες οργανώσεις πρέπει να υιοθετήσουν μέτρα που διασφαλίζουν την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ή των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που ζουν σε νοικοκυριά με αρχηγό παιδιά.
- επιβάλλεται η ενημέρωση των παιδιών για τις ρυθμίσεις της επιμέλειας που τα αφορούν και η συνεκτίμηση των απόψεών τους. Αυτή η παράμετρος τονίζεται εκ νέου στην παράγραφο 25 του Γενικού Σχολίου.

Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Γενικό σχόλιο αριθ. 14 (2013) Σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού να είναι το υπέρτατο συμφέρον του πρωταρχικό μέλημα (άρθρο 3, παράγραφος 1)

Βασικός στόχος αυτού του Γενικού Σχολίου είναι να ενισχύσει την κατανόηση και την εξασφάλιση του δικαιώματος του παιδιού να αξιολογείται το υπέρτατο συμφέρον του και να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα ή, σε κάποιες περιπτώσεις, το ύψιστο μέλημα.

Γενικός στόχος είναι η επίτευξη μιας ουσιαστικής αλλαγής νοοτροπίας, η οποία οδηγεί στον πλήρη σεβασμό των παιδιών ως κατόχων δικαιωμάτων (παράγραφος 12). Η Επιτροπή ευελπιστεί αυτό το Γενικό Σχόλιο να καθοδηγήσει τις αποφάσεις όλων όσοι εμπλέκονται στη φροντίδα των παιδιών, συμπεριλαμβανομένων των γονέων και των φροντιστών τους (παράγραφος 10).

Σύμφωνα με το εν λόγω σχόλιο, ένα από τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού είναι η ταυτότητά του.

Η παράγραφος 55 αναφέρει ότι τα παιδιά δεν αποτελούν ομοιογενή ομάδα και, συνεπώς, η εν λόγω ανομοιογένεια θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού. Η ταυτότητα ενός παιδιού συμπεριλαμβάνει χαρακτηριστικά όπως το φύλο, ο γενετήσιος προσανατολισμός, η

εθνική προέλευση, η θρησκεία και οι πεποιθήσεις, η πολιτιστική ταυτότητα και η προσωπικότητα του παιδιού. Παρόλο που όλα τα παιδιά και οι νέοι μοιράζονται τις ίδιες βασικές καθολικές ανάγκες, η έκφρασή τους εξαρτάται από ένα ευρύ φάσμα προσωπικών, σωματικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένης και της ικανότητάς εξελιγής τους. Το δικαίωμα ενός παιδιού στη διατήρηση της ταυτότητας του προστατεύεται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρθρο 8) και θα πρέπει να γίνεται σεβαστό και να λαμβάνεται υπόψη κατά την αξιολόγηση του υπέρτατου συμφέροντός του.

Η παράγραφος 56 ορίζει σχετικά με τη θρησκευτική και πολιτιστική ταυτότητα ότι όταν, για παράδειγμα, αξιολογείται μια ανάδοχη οικογένεια ή προγραμματίζεται η τοποθέτηση του παιδιού θα πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η σκοπιμότητα της συνέχειας της ανατροφής του παιδιού και το εθνικό, θρησκευτικό και γλωσσικό του υπόβαθρο (άρθρο 20, παράγραφος 3). Επιπλέον, οι υπεύθυνοι για τη λήψη της απόφασης θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους το συγκεκριμένο υπόβαθρο κατά την εκτίμηση και τον προσδιορισμό του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού. Το ίδιο ισχύει και σε περιπτώσεις υιοθεσίας, αποχωρισμού από τους γονείς ή διαζυγίου των γονέων. Η επαρκής συνεκτίμηση του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού συνεπάγεται ότι τα παιδιά θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στον πολιτισμό (και τη γλώσσα, εφόσον είναι εφικτό) της χώρας και της οικογένειας καταγωγής τους, καθώς και δυνατότητα πρόσβασης σε πληροφορίες για τη βιολογική τους οικογένεια, σύμφωνα με τις νομικές διατάξεις και τις επαγγελματικές κανονιστικές ρυθμίσεις που ισχύουν στην εκάστοτε χώρα (βλ. άρθρο 9, παράγραφος 4).

Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο είναι η διατήρηση του οικογενειακού περιβάλλοντος και των σχέσεων.

Η παράγραφος 59 αναφέρει ότι η οικογένεια αποτελεί θεμελιώδη μονάδα της κοινωνίας και το φυσικό περιβάλλον για την ανάπτυξη και την ευημερία των μελών της, και ιδίως των παιδιών (προοίμιο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού). Το δικαίωμα ενός παιδιού στην οικογενειακή ζωή προστατεύεται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (άρθρο 16). Ο όρος «οικογένεια» θα πρέπει να ερμηνεύεται με την ευρεία έννοια, ώστε να συμπεριλαμβάνει τους βιολογικούς, θετούς ή ανάδοχους γονείς ή, κατά περίπτωση, τα μέλη της διευρυμένης οικογένειας ή της κοινότητας, όπως προβλέπεται από τα τοπικά έθιμα (άρθρο 5).

Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τον Καθορισμό του Βέλτιστου Συμφέροντος των Παιδιών (2008)

Σύμφωνα με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τον Καθορισμό του Βέλτιστου Συμφέροντος των Παιδιών, σε περίπτωση προσωρινών ρυθμίσεων που αφορούν στη φροντίδα του παιδιού, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες:

1. Οι ρυθμίσεις για τη φροντίδα του παιδιού από ανάδοχη οικογένεια είναι προτιμότερες της ιδρυματικής φροντίδας, η οποία θα πρέπει κατά κανόνα να αποφεύγεται.
2. Θα πρέπει να επιλέγονται συστήματα φροντίδας εντός της κοινότητας, εφόσον αυτά λειτουργούν ικανοποιητικά και δεν εκθέτουν το παιδί σε κινδύνους.
3. Προτεραιότητα δίνεται στην φροντίδα εντός της διευρυμένης οικογένειας. Εφόσον η εν λόγω φροντίδα δεν ενδείκνυται ή δεν είναι εφικτή, προκρίνεται η παροχή προσωρινής φιλοξενίας σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, φροντίζοντας ώστε τα αδέλφια να μένουν μαζί.
4. Οι αποφάσεις δεν θα πρέπει να βασίζονται στην ενδεχόμενη υποθετική προοπτική μιας καλύτερης σχέσης στο μέλλον αλλά, περισσότερο, στο αποδεδειγμένο ιστορικό της σχέσης στο παρελθόν.

Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών (2010)

Οι Κατευθυντήριες γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών υιοθετήθηκαν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 2010.

Ο σκοπός τους αναφέρεται στο παράρτημα, όπου ορίζονται τα ακόλουθα:

1. Οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές αποσκοπούν στη βελτίωση της εφαρμογής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και των σχετικών διατάξεων άλλων διεθνών πράξεων σχετικά με την προστασία και την ευημερία των παιδιών που στερούνται ή διατρέχουν κίνδυνο στέρησης της γονικής φροντίδας.
2. Στο πλαίσιο των εν λόγω διεθνών πράξεων, και λαμβάνοντας υπόψη τη συνεχώς αυξανόμενη γνώση και εμπειρία σε αυτόν τον τομέα, οι παρούσες κατευθυντήριες γραμμές ορίζουν τον επιθυμητό προσανατολισμό των πολιτικών και της εφαρμογής τους στην πράξη. Έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την ευρεία διάδοσή τους σε όλους τους τομείς που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την εναλλακτική φροντίδα, και επιδιώκουν ιδίως:
 - α) Να συνδράμουν τις προσπάθειες διατήρησης ή επιστροφής των παιδιών στην οικογένειά τους και, εφόσον αυτό αποτύχει, στην εξεύρεση άλλης κατάλληλης, μόνιμης λύσης, συμπεριλαμβανομένης της υιοθεσίας και της kafalah του ισλαμικού δικαίου,
 - β) Να διασφαλιστεί ότι, κατά την αναζήτηση των εν λόγω μόνιμων λύσεων, ή εφόσον αυτές δεν είναι εφικτές ή δεν εξυπηρετούν το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, εντοπίζονται και παρέχονται οι καταλληλότερες μορφές εναλλακτικής φροντίδας, υπό συνθήκες που προάγουν την πλήρη και αρμονική ανάπτυξη του παιδιού,
 - γ) Να συνδράμουν και να ενθαρρύνουν τις κυβερνήσεις ώστε να συμμορφωθούν ορθότερα με τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις τους σε αυτούς τους τομείς, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα, και
 - δ) Να καθοδηγήσουν τις πολιτικές, τις αποφάσεις και τις ενέργειες όλων των εμπλεκόμενων μερών στην κοινωνική προστασία και ευημερία των παιδιών, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένης και της κοινωνίας των πολιτών.

Στο πλαίσιο των γενικών αρχών και προοπτικών εναλλακτικής φροντίδας, η παράγραφος 21 αναφέρει ότι η χρήση της ιδρυματικής φροντίδας θα πρέπει να περιορίζεται σε περιπτώσεις όπου η εν λόγω ρύθμιση είναι απολύτως κατάλληλη, απαραίτητη και εποικοδομητική για τη συγκεκριμένη περίπτωση του κάθε παιδιού, και εφόσον συνάδει με το βέλτιστο συμφέρον του. Η παράγραφος 22 αναφέρει ότι, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη των ειδικών, η εναλλακτική φροντίδα για τα νεαρά παιδιά και ιδίως για εκείνα που είναι μικρότερα των 3 ετών θα πρέπει να παρέχεται σε οικογενειακό πλαίσιο. Εξαιρέσεις στο πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω αρχής προβλέπονται ώστε να αποφευχθεί ο χωρισμός αδελφών και σε περιπτώσεις όπου η τοποθέτηση επείγει ή έχει προκαθορισμένη, πολύ περιορισμένη διάρκεια και εφόσον έχει προγραμματιστεί οικογενειακή επανένωση ή άλλη κατάλληλη μακροπρόθεσμη λύση φροντίδας όπως προκύπτει από την κάθε περίπτωση.

Τέλος, σύμφωνα με την παράγραφο 23, παρότι αναγνωρίζεται ότι η ιδρυματική φροντίδα και η φροντίδα με βάση την οικογένεια δρουν συμπληρωματικά για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών, σε περιπτώσεις όπου εξακολουθούν να υφίστανται μεγάλες εγκαταστάσεις ιδρυματικής φροντίδας (ιδρύματα), θα πρέπει να αναπτύσσονται εναλλακτικές λύσεις στο πλαίσιο μιας συνολικής στρατηγικής αποϊδρυματοποίησης, με συγκεκριμένους στόχους, και με απώτερο σκοπό την πλήρη σταδιακή εξάλειψή τους. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη οφείλουν να θεσπίσουν πρότυπα φροντίδας για τη διασφάλιση της ποιότητας αλλά και των συνθηκών που ευνοούν την ανάπτυξη του παιδιού, όπως η εξατομικευμένη φροντίδα σε μικρές ομάδες, ενώ θα πρέπει επίσης να αξιολογήσουν τις ήδη υπάρχουσες εγκαταστάσεις με βάση αυτά τα πρότυπα. Οι αποφάσεις σχετικά με την ίδρυση ή την άδεια ίδρυσης νέων δημόσιων ή ιδιωτικών εγκαταστάσεων ιδρυματικής φροντίδας θα πρέπει να λαμβάνονται με γνώμονα τους στόχους και τη στρατηγική της αποϊδρυματοποίησης.

Σχετικά με τη φροντίδα στην οικογένεια, αξίζει να αναφερθεί η παράγραφος 18, η οποία τονίζει ότι, αναγνωρίζοντας πως στις περισσότερες χώρες η πλειοψηφία των παιδιών που στερούνται τη γονική φροντίδα βρίσκονται υπό την άτυπη επιμέλεια συγγενών ή άλλων προσώπων, τα κράτη θα πρέπει να επιδιώξουν τη θέσπιση κατάλληλων μέτρων, σε συμμόρφωση με τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές, ώστε να διασφαλίσουν την ευημερία και την προστασία των παιδιών που λαμβάνουν αυτήν την άτυπη μορφή επιμέλειας, με τον προσήκοντα σεβασμό στις πολιτισμικές, οικονομικές, θρησκευτικές διαφορές και πρακτικές,

καθώς και εκείνες που σχετίζονται με το φύλο, και τα οποία δεν έρχονται σε σύγκρουση με τα δικαιώματα και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος β) των κατευθυντήριων γραμμών, η εναλλακτική φροντίδα μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

- (i) Άτυπη φροντίδα: κάθε ιδιωτική ρύθμιση που προβλέπεται εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος, σύμφωνα με την οποία το παιδί φροντίζεται, σε διαρκή ή μόνιμη βάση, από συγγενείς ή φίλους (άτυπη φροντίδα από συγγενείς) ή από άλλα άτομα, με πρωτοβουλία του παιδιού, των γονέων του ή άλλου προσώπου, χωρίς η εν λόγω ρύθμιση να έχει αποφασιστεί από κάποια διοικητική ή δικαστική αρχή ή κάποιον δεόντως διαπιστευμένο φορέα.
- (ii) Επίσημη φροντίδα: φροντίδα σε οικογενειακό περιβάλλον κατόπιν αποφάσεως αρμόδιου διοικητικού φορέα ή δικαστικής αρχής, καθώς και κάθε είδους φροντίδα που προσφέρεται σε ιδρυματικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων ιδιωτικών εγκαταστάσεων, ανεξάρτητα από το κατά πόσο προκύπτει από διοικητικά ή δικαστικά μέτρα.

Σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος γ), ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο παρέχεται, η εναλλακτική φροντίδα μπορεί να λάβει τις ακόλουθες μορφές:

- (i) Συγγενική φροντίδα: φροντίδα εντός της οικογένειας, στο πλαίσιο της διευρυμένης οικογένειας του παιδιού ή από στενούς οικογενειακούς φίλους που γνωρίζει το παιδί, με άτυπο ή επίσημο χαρακτήρα,
- (ii) Ανάδοχη φροντίδα: περιπτώσεις όπου, με σκοπό την εναλλακτική φροντίδα, το παιδί τοποθετείται από τις αρμόδιες αρχές στο οικιακό περιβάλλον μιας οικογένειας που δεν είναι η δική του, η οποία (οικογένεια) έχει επιλεγεί, αξιολογηθεί, εγκριθεί και επιβλέπεται κατά την παροχή της εν λόγω φροντίδας,
- (iii) Άλλες μορφές φροντίδας στην οικογένεια ή φροντίδας οικογενειακού τύπου,
- (iv) Ιδρυματική φροντίδα: φροντίδα που παρέχεται εκτός της οικογένειας, όπως για παράδειγμα ασφαλείς χώροι επείγουσας περίθαλψης, κέντρα προσωρινής διαμονής σε περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης, καθώς και κάθε είδους εγκατάσταση βραχυπρόθεσμης ή μακροπρόθεσμης ιδρυματικής φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης της συγκατοίκησης σε διαμερίσματα,
- (v) Ρυθμίσεις εποπτευόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης για παιδιά.

Οι κατευθυντήριες γραμμές ισχύουν για όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς καθώς και για όλα τα πρόσωπα που εμπλέκονται στη ρύθμιση της φροντίδας ενός παιδιού, ενώ εκείνο βρίσκεται εκτός της χώρας συνήθους διαμονής του για οποιονδήποτε λόγο (άρθρο 141). Τα ασυνόδευτα ή χωρισμένα από την οικογένειά τους παιδιά που βρίσκονται ήδη στο εξωτερικό θα πρέπει, κατ' αρχήν, να απολαμβάνουν το ίδιο επίπεδο προστασίας και φροντίδας με τα παιδιά της χώρας στην οποία βρίσκονται (άρθρο 142).

Κατά τον προσδιορισμό της κατάλληλης μορφής φροντίδας, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ανομοιομορφία και η διαφορετικότητα των ασυνόδευτων ή χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών (π.χ. εθνотικό υπόβαθρο, ιστορικό μετανάστευσης, πολιτισμική και θρησκευτική ποικιλομορφία), ανάλογα με την περίπτωση (άρθρο 142).

0.2.2 Νομοθεσία της ΕΕ

Τόσο η αναδιατυπωμένη οδηγία σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο³ όσο και η αναδιατυπωμένη οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ασύλου⁴, περιέχουν διατάξεις για τη φιλοξενία των ασυνόδευτων ανηλίκων. Και οι δύο Οδηγίες είναι μέρος της νομοθεσίας που έχει θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση για το άσυλο και έχουν τεθεί ή πρόκειται να τεθούν σύντομα σε ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη, με εξαίρεση το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και τη Δανία.

Αναδιατύπωση της οδηγίας για τις προϋποθέσεις υποδοχής

Η αναδιατυπωμένη οδηγία για τις προϋποθέσεις υποδοχής θέτει τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνούς προστασίας. Η καταληκτική ημερομηνία εφαρμογής ήταν η 20^η Ιουλίου 2015. Δεν ισχύει για το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και τη Δανία. Η Οδηγία για τις προϋποθέσεις υποδοχής⁵ θα συνεχίσει να ισχύει στο Ηνωμένο Βασίλειο (αλλά όχι στην Ιρλανδία ή τη Δανία).

Στόχος της οδηγίας είναι η παροχή ενός βελτιωμένου και εναρμονισμένου επιπέδου ζωής στους αιτούντες διεθνή προστασία σε όλη την ΕΕ, ανεξάρτητα από το κράτος μέλος στο οποίο έχει υποβληθεί η αίτηση. Αντικαθιστά την Οδηγία για τις προϋποθέσεις υποδοχής του 2003 σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Θεσπίζονται νέοι κανόνες σχετικά με την κράτηση και καλύτερα πρότυπα για τα ευάλωτα άτομα, συμπεριλαμβανομένων των (ασυνόδευτων) παιδιών. Τα κράτη που το επιθυμούν μπορούν να θεσπίσουν ευνοϊκότερες ρυθμίσεις. Οι νέοι κανόνες της ΕΕ έχουν ως στόχο να ληφθούν καλύτερα υπόψη τα διάφορα εθνικά νομικά συστήματα, να αποφευχθούν τυχόν περιττές διοικητικές και οικονομικές επιβαρύνσεις και να μπορέσουν τα κράτη μέλη να καταπολεμήσουν την κατάχρηση των συστημάτων ασύλου τους με πιο αποτελεσματικό τρόπο.

Το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας δεν συμπεριλαμβάνει μόνο τους αιτούντες άσυλο αλλά και κάθε πρόσωπο που έχει υποβάλει αίτηση για διεθνή προστασία, συμπεριλαμβανομένου του ασύλου και της επικουρικής προστασίας.

Θεσπίζεται ένα ευρύ φάσμα κανόνων που διέπουν την κράτηση των αιτούντων διεθνή προστασία, όπου προβλέπεται για παράδειγμα ότι τα ασυνόδευτα παιδιά κρατούνται μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις και ποτέ σε σωφρονιστικά καταστήματα. Επιπλέον, η οδηγία ορίζει και ένα συγκεκριμένο καθεστώς σχετικά με την αξιολόγηση των ειδικών αναγκών υποδοχής των ευάλωτων ατόμων, όπως ανήλικοι και θύματα βασανιστηρίων.

Στο προοίμιο αναφέρεται ότι, κατά την εφαρμογή της οδηγίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδιώκουν την επίτευξη πλήρους συμμόρφωσης με τις αρχές του μείζονος συμφέροντος του παιδιού και της ενότητας της οικογένειας, σύμφωνα με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού του 1989 και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, αντίστοιχα (9). Επιπλέον, αναφέρει ότι η υποδοχή προσώπων με ειδικές ανάγκες υποδοχής θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των εθνικών αρχών, ώστε να διασφαλίζεται ότι η υποδοχή τους έχει σχεδιασθεί ειδικά με σκοπό την κάλυψη των ειδικών αναγκών υποδοχής (14).

Το άρθρο 23 αναφέρει τα ακόλουθα σχετικά με τα παιδιά:

1. Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού αποτελεί το πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας οδηγίας σχετικά με τους ανηλίκους. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν στον ανήλικο επίπεδο διαβίωσης κατάλληλο για τη σωματική, πνευματική, διανοητική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του.

³ Οδηγία 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Ιουνίου 2013.

⁴ Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Δεκεμβρίου 2011.

⁵ Οδηγία 2003/9/ΕΚ της 27^{ης} Ιανουαρίου 2003

2. Κατά την εκτίμηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη λαμβάνουν δεόντως υπόψη ιδίως τους ακόλουθους παράγοντες:
 - α) τις δυνατότητες επανένωσης της οικογένειας,
 - β) την ποιότητα ζωής και την κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη το υπόβαθρο του ανηλίκου,
 - γ) ζητήματα ασφάλειας και προστασίας, ιδίως εάν υπάρχει κίνδυνος να καταστεί ο ανήλικος θύμα εμπορίας ανθρώπων,
 - δ) τις απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του.

Το άρθρο 24 παράγραφος 2 ορίζει τα ακόλουθα:

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που ασκούν αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, από τη στιγμή που γίνονται δεκτοί στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο ασκήθηκε ή εξετάζεται η αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας έως τη στιγμή που υποχρεούνται να το εγκαταλείψουν, φιλοξενούνται:

- α) μαζί με ενήλικους συγγενείς·
- β) από ανάδοχο οικογένεια·
- γ) σε κέντρα φιλοξενίας με ειδικές ρυθμίσεις για ανηλίκους·
- δ) σε άλλου είδους καταλύματα κατάλληλα για ανηλίκους.

Τα κράτη μέλη δύνανται να τοποθετούν ασυνόδευτους ανηλίκους ηλικίας 16 ετών ή άνω σε κέντρα φιλοξενίας για ενήλικους αιτούντες, εάν αυτό είναι προς το μείζον συμφέρον τους, όπως προβλέπεται στο άρθρο 23 παράγραφος 2.

Τα αδέρφια παραμένουν ενωμένα, στο μέτρο του δυνατού, λαμβανομένου υπόψη του μείζονος συμφέροντος του ενδιαφερομένου ανηλίκου και, ειδικότερα, της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητάς του/της. Οι μεταβολές κατοικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων περιορίζονται στο ελάχιστο.

Αναδιατύπωση της οδηγίας για τις ελάχιστες απαιτήσεις

Η αναδιατυπωμένη Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις ορίζει πρότυπα σχετικά με το ποιος μπορεί να χαρακτηριστεί δικαιούχος διεθνούς προστασίας, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο της χορηγούμενης προστασίας. Όπως και η αναδιατυπωμένη Οδηγία για τις προϋποθέσεις υποδοχής, αποτελεί ένα βασικό νομοθέτημα για τη θέσπιση του Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου. Η αναδιατύπωση υιοθετήθηκε το 2011 και ισχύει για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, με εξαίρεση τη Δανία, την Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο θα συνεχίσουν να δεσμεύονται από την Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις⁶. Τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από τις διατάξεις της οδηγίας ήταν υποχρεωμένα να τη μεταφέρουν στην εθνική τους νομοθεσία μέχρι τις 21 Δεκεμβρίου 2013.

Το προοίμιο της οδηγίας (αιτιολογική σκέψη 18) αναφέρει ότι «το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1989 για τα δικαιώματα του παιδιού. Κατά την αξιολόγηση του μείζονος συμφέροντος του παιδιού, τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν ιδίως υπόψη τους την αρχή της οικογενειακής ενότητας, την ευημερία και την κοινωνική ανάπτυξη του ανηλίκου, ζητήματα ασφάλειας και προστασίας και τις απόψεις του ανηλίκου ανάλογα με την ηλικία του και την ωριμότητά του».

Το άρθρο 31 παράγραφος 3 ορίζει τα ακόλουθα:

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι ασυνόδευτοι ανήλικοι να τοποθετούνται είτε:

⁶ Οδηγία 2004/83/ΕΚ.

- α) μαζί με ενήλικους συγγενείς· ή
- β) σε οικογένεια που θα έχει την επιμέλεια του ανηλίκου· ή
- γ) σε ειδικά κέντρα φιλοξενίας ανηλίκων· ή
- δ) σε άλλου είδους καταλύματα κατάλληλα για ανηλίκους.

Εν προκειμένω, οι απόψεις του τέκνου λαμβάνονται υπόψη, ανάλογα με την ηλικία του και το βαθμό ωριμότητάς του.

Άρθρο 31 παράγραφος 4: τα αδέλφια παραμένουν ενωμένα, στο μέτρο του δυνατού, λαμβανομένου υπόψη του βέλτιστου συμφέροντος του ενδιαφερομένου ανηλίκου και, ειδικότερα, της ηλικίας και του βαθμού ωριμότητάς του/της. Οι μεταβολές κατοικίας των ασυνόδευτων ανηλίκων περιορίζονται στο ελάχιστο.

0.2.3 Πολιτική της ΕΕ

Το Πρόγραμμα Δράσης για τους ασυνόδευτους ανηλίκους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010-2014)⁷ θεσπίζει μια κοινή προσέγγιση με βάση το σεβασμό για τα δικαιώματα του παιδιού και, ιδίως, το «ύψιστο συμφέρον του παιδιού», το οποίο πρέπει να αποτελεί κύριο μέλημα των δημόσιων αρχών σε κάθε δράση που αναλαμβάνουν σε σχέση με τα παιδιά. Σύμφωνα με το εν λόγω πρόγραμμα δράσης, ένα από τα τρία βασικά ζητήματα που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά και απαιτούσε την ανάληψη δράσης ήταν η υποδοχή. Μια από τις αναφερόμενες προτεραιότητες ήταν η αξιολόγηση του κατά πόσο είναι απαραίτητη η θέσπιση ενός μέσου για τον καθορισμό κοινών προτύπων όσον αφορά την υποδοχή.

Το Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο για τη Μετανάστευση δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη προστασίας των παιδιών και στο να δοθεί συνέχεια στο πρόγραμμα δράσης για τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Το εν λόγω έργο, που βρίσκεται σε εξέλιξη, πρόκειται να υιοθετήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προστασία των παιδιών σε ολόκληρη τη μεταναστευτική αλυσίδα.

Στη διαδικασία μετεγκατάστασης θα δίνεται επίσης προτεραιότητα στα ευάλωτα άτομα, ιδίως τους ασυνόδευτους ανηλίκους. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό, η ασφάλεια και η προστασία των παιδιών θα αποτελούν βασική μέριμνα των κέντρων πρώτης υποδοχής⁸.

0.3 Η ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΕ ΑΝΑΔΟΧΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Παρότι είναι γενικά αποδεκτό ότι το καλύτερο αποτέλεσμα για τα περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά επιτυγχάνεται όταν βρίσκονται σε οικογενειακό περιβάλλον ή περιβάλλον οικογενειακού τύπου, η διαβίωση των ασυνόδευτων παιδιών σε ανάδοχες οικογένειες δεν αποτελεί ακόμη κοινή πρακτική μεταξύ των κρατών μελών

⁷ Πρόγραμμα δράσης για τους ασυνόδευτους ανηλίκους (2010-2014), COM (2010) 213 final, της 6^{ης} Μαΐου 2010.

⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με την πορεία υλοποίησης των δράσεων προτεραιότητας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεματολογίου για τη μετανάστευση, COM(2016) 85 final.

της ΕΕ. Η πλειοψηφία των παιδιών τοποθετείται σε ιδρυματικής μορφής δομές υποδοχής (de Ruijter de Wildt et al. 2015, σελ. 6).

Οι χώρες που χρησιμοποιούν ανάδοχες οικογένειες έχουν διαπιστώσει ότι αυτή η λύση είναι καλύτερη για τα παιδιά. Για παράδειγμα, οι επίτροποι στην Ολλανδία και οι κοινωνικοί λειτουργοί στη Γερμανία αναφέρουν λιγότερα περιστατικά και ψυχολογικά προβλήματα μεταξύ των παιδιών που ζουν σε οικογένειες, σε σχέση με τα παιδιά που ζουν σε άλλες μορφές υποδοχής. Τα παιδιά αντιμετωπίζουν καλύτερα τις καταστάσεις όταν βρίσκονται μέσα σε μια οικογένεια. Σε σχέση με άλλες μορφές υποδοχής, η φροντίδα στην οικογένεια έχει επίσης το πλεονέκτημα ότι είναι πιο ευέλικτη. Όταν το παιδί γίνει 18 ετών δεν φεύγει απαραίτητα αμέσως από την οικογένεια.

Το Πανεπιστήμιο του Χρόνινγκεν στην Ολλανδία ερευνά την ευημερία, το επίπεδο ζωής και τη θέση των ασυνόδευτων παιδιών στην ολλανδική κοινωνία. Η σχετική έρευνα εξετάζει τις απόψεις των ασυνόδευτων παιδιών που ζουν σε τέσσερα διαφορετικά είδη δομών φροντίδας στην Ολλανδία: ανάδοχες οικογένειες, μικρές μονάδες φιλοξενίας τεσσάρων παιδιών, μονάδες κοινής διαβίωσης 12-15 παιδιών και μεγαλύτερες ομάδες παιδιών που ζουν στους επονομαζόμενους «χώρους ανηλίκων» (campuses) εντός των κέντρων υποδοχής.

Οι Kalverboer και λοιποί (2016) συμπεραίνουν ότι «οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες εκφράζουν μακράν καλύτερη και πιο θετική άποψη σχετικά με τη θέση τους στην ολλανδική κοινωνία. Οι ανήλικοι που ζουν σε μικρές μονάδες φιλοξενίας και μονάδες κοινής διαβίωσης συχνά στερούνται τους συναισθηματικούς δεσμούς, τη φροντίδα, τη στήριξη και τη σταθερότητα που χρειάζονται. Οι ανήλικοι που ζουν σε «χώρους ανηλίκων» (campuses) μέσα σε κέντρα υποδοχής δηλώνουν ότι νιώθουν μόνοι, λυπημένοι και αποκλεισμένοι από την ολλανδική κοινωνία. Βιώνουν μια έλλειψη φροντίδας και στήριξης από τους ενήλικες. Η ποιότητα του περιβάλλοντος στο οποίο μεγαλώνουν τα παιδιά στους «χώρους ανηλίκων» εντός των κέντρων υποδοχής θεωρήθηκε από τους ερευνητές τόσο χαμηλή, ώστε φαίνεται πως οι εν λόγω εγκαταστάσεις είναι ακατάλληλες για τη φιλοξενία τους».

Οι Kalverboer και λοιποί (2016) παραθέτουν διάφορες ακαδημαϊκές μελέτες που εστιάζουν στα διάφορα είδη δομών για ασυνόδευτους ανηλίκους, κατά τα στάδια του ταξιδιού και της τελικής εγκατάστασής τους, καθώς και στην ανάγκη των παιδιών να ευδοκιμήσουν και να αισθανθούν οικεία στη νέα χώρα (Sirriyeh 2013, Söderqvist, Sjöblom και Bülow 2014). «Η Sirriyeh (2013) συμπεραίνει ότι, στις περιπτώσεις επιτυχημένης αναδοχής στην Αγγλία, οι ανήλικοι εντάσσονται σε οικογενειακά δίκτυα φροντίδας και φροντιστών και δημιουργείται μια σχέση οικογενειακού τύπου. Αναφέρει θετικά αποτελέσματα σε τοποθετήσεις όπου οι ανήλικοι συμμετέχουν στην οργάνωση των δραστηριοτήτων και την κουλτούρα του σπιτιού, συμβάλλοντας, για παράδειγμα, στις επιλογές των γευμάτων. Επιπλέον, αναφέρει θετικά αποτελέσματα από τοποθετήσεις όπου οι ανήλικοι ανέπτυξαν σχέσεις εμπιστοσύνης, οικειότητας και αμοιβαιότητας με τους ανάδοχους φροντιστές και τις οικογένειές τους, οι οποίες υποστηρίζονταν μέσω εμφανών, συμβολικών εκφράσεων εμπιστοσύνης και φροντίδας. Παρότι η έρευνα δεν συγκρίνει την αναδοχή με άλλες λύσεις φιλοξενίας, η Sirriyeh κατέγραψε σημαντικά οφέλη σε ότι αφορά την πρόσβαση στην οικογενειακή φροντίδα και τη στήριξη από την οικογένεια, την εμπιστοσύνη και τη στήριξη κατά τη διαπραγμάτευση βασικών υπηρεσιών σε σύγκριση με όσα γνωρίζουμε για άλλες μορφές φιλοξενίας. Οι Söderqvist, Sjöblom και Bülow (2014) μελέτησαν την έννοια του «σπιτιού» για τους ασυνόδευτους ανηλίκους που τοποθετούνται σε δομές ιδρυματικής φροντίδας στη Σουηδία. Τα ευρήματά τους επιβεβαιώνουν την άποψη ότι η έννοια του «σπιτιού» δεν έχει να κάνει μόνο με το κτίριο ως χώρο, αλλά και με υποκειμενικά στοιχεία που εκφράζονται με τη μορφή μιας ψυχολογικής κατάστασης. Η έννοια αυτή συμπεριλαμβάνει παράγοντες όπως η στέγη και η διατροφή, αλλά και συναισθήματα όπως η άνεση και η ασφάλεια. Ομοίως, οι Kohli, Connolly και Warman (2010) διερεύνησαν τις αντιλήψεις των ασυνόδευτων ανηλίκων που ζουν με ανάδοχες οικογένειες, σε σχέση με το επίπεδο «τροφής» και επιβίωσής τους μετά την άφιξή τους στο Ηνωμένο Βασίλειο. Συμπεράναν ότι ο όρος «τροφή» έχει πολλαπλά νοήματα. Σχετίζεται με την εύρεση καταφυγίου και την ανάπτυξη του αισθήματος του «ανήκειν» εντός της ανάδοχης οικογένειας, και μπορεί να ξυπνήσει ισχυρά συναισθήματα που κάνουν τους ανηλίκους να νιώθουν «σαν στο σπίτι τους» στη νέα χώρα. Αρκετές μελέτες έχουν αναγνωρίσει ότι το καλύτερο αποτέλεσμα για τους περισσότερους ασυνόδευτους ανηλίκους επιτυγχάνεται μέσα από ιδιαίτερα υποστηρικτικά περιβάλλοντα (Nidos 2015b, Ni Raghallaigh 2013, Wade 2011, Wade et al. 2012). Ο Ní Raghallaigh

(2013) συμπεραίνει ότι οι νέοι που έχουν χωριστεί από την οικογένειά τους πρέπει να λαμβάνουν εξατομικευμένη φροντίδα. Οι Wade και λοιποί (2012) υποστηρίζουν ότι η ανάδοχη φροντίδα «μπορεί να έχει θετικό αντίκτυπο για τη ζωή πολλών ασυνόδευτων νέων».

Σχετικά με τη βέλτιστη επιλογή για την ανατροφή των ασυνόδευτων παιδιών, αξίζει να αναφερθούν και τα αποτελέσματα μιας διαπολιτισμικής έρευνας που διεξήχθη στην Ολλανδία από τον IJzendoorn σχετικά με το τραύμα, τη δημιουργία δεσμών και την ανθεκτικότητα. «Τα παιδιά αναπτύσσονται σωστά σε διάφορους πολιτισμούς ανά τον κόσμο, όπου ανατρέφονται από ένα δίκτυο φροντιστών, και όχι απλά από μια μητέρα και έναν πατέρα. Αυτά τα παιδιά τείνουν να συνδέονται με αρκετούς «επιλεγμένους» ευαίσθητους ενήλικες. Συνήθως, αυτοί είναι οι βιολογικοί γονείς τους ή άλλοι στενοί συγγενείς» (van IJzendoorn 2008, σελ. 216). «Από την άλλη, τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ιδρύματα ή κέντρα φιλοξενίας τις περισσότερες φορές δεν αναπτύσσονται σταθερούς και μακροπρόθεσμους δεσμούς με έναν μόνιμο φροντιστή. Έτσι, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι πάσχουν από «δομική παραμέληση» (*structural neglect*). Αυτά τα παιδιά βρίσκονται αντιμέτωπα με πολλές αλλαγές φροντιστών, οι οποίοι συχνά δουλεύουν σε βάρδιες» (van IJzendoorn 2008, σελ. 148). Οι βλαβερές συνέπειες της ιδρυματικής φροντίδας για τα εγκαταλελειμμένα ή τα ορφανά παιδιά αποτελούν αιτία σοβαρής ανησυχίας, καθώς είναι εμφανείς σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης των παιδιών ήδη από νεαρή ηλικία.

Σύμφωνα με έρευνες, η υιοθεσία μπορεί να αποτελέσει επιτυχημένη παρέμβαση που οδηγεί σε σημαντική βελτίωση της εξέλιξης του παιδιού. Η υιοθεσία αποδεικνύει τη μεγάλη ευελιξία των παιδιών κατά το στάδιο της ανάπτυξης, παρόλο που ενδέχεται να έχουν βιώσει σημαντικές στερήσεις σε νεαρή ηλικία και μια δραστική αλλαγή περιβάλλοντος. «Η ανάπτυξη των παιδιών που υιοθετούνται βελτιώνεται σημαντικά μετά από την υιοθεσία, σε σύγκριση με συνομήλικούς τους που παραμένουν σε ιδρύματα» (van IJzendoorn 2008, σελ. 207). Σε αυτό το πλαίσιο, ο van IJzendoorn υποστηρίζει ότι η μακροπρόθεσμη αναδοχή με καλές προοπτικές μπορεί να θεωρηθεί ισοδύναμη της υιοθεσίας.

Σύμφωνα με μια έρευνα των Bronstein, Montgomery και Dobrowolski (2012) για την ψυχική υγεία των ασυνόδευτων αγοριών από το Αφγανιστάν, τα παιδιά που μεγαλώνουν σε χώρους ημιαυτόνομης διαβίωσης στη χώρα υποδοχής παρουσιάζουν περισσότερα συμπτώματα μετατραυματικού στρες σε σχέση με τα παιδιά που ζουν σε ανάδοχες οικογένειες.

Οι Bronstein και λοιποί αναφέρουν τα ακόλουθα σε σχέση με την ψυχική υγεία των παιδιών: «Φαίνεται ότι κάποιοι παράγοντες βοηθούν τα παιδιά να χτίσουν τη ζωή τους. Η σταθερότητα μιας υποστηρικτικής τοποθέτησης, η ευκαιρία να δημιουργήσουν νέες σχέσεις, να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους και να οικοδομήσουν δίκτυα κοινωνικής στήριξης που λειτουργούν ως γέφυρα ανάμεσα στην παλιά και τη νέα ζωή τους, φαίνεται να έχουν θετικά αποτελέσματα για τα παιδιά (Wade 2011). Ένας υποστηρικτικός παράγοντας για την ψυχική υγεία των παιδιών είναι και η στήριξη από φίλους (Konacev 2004, Montgomery 2008). Το ίδιο ισχύει και για τις θετικές εμπειρίες στο σχολείο, όπως αναφέρονται από τα ίδια τα παιδιά (KiaKeating και Ellis 2007, Konacev 2004, Sujoldzic et al. 2006). Ο Wernesjö (2011) διαπιστώνει ότι χρειάζεται περισσότερη έρευνα σχετικά με τις εμπειρίες ζωής στη χώρα υποδοχής από την οπτική των ασυνόδευτων ανηλίκων, εστιάζοντας ιδιαίτερα στην ευημερία και τους παράγοντες που συμβάλλουν σε αυτή. Δεν φαίνεται να υπάρχουν αρκετές συγκριτικές μελέτες που εστιάζουν στις απόψεις των ανηλίκων οι οποίοι τοποθετούνται σε διάφορα είδη φιλοξενίας, με στόχο να εντοπιστούν οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση και την ανθεκτικότητά τους».

«Δεν υπάρχει κανένα δημοσιονομικό εμπόδιο για την υποδοχή σε οικογένειες. Ενώ αυτό το είδος υποδοχής θεωρείται γενικά λιγότερο δαπανηρό σε σχέση με την ιδρυματική φροντίδα, είναι δύσκολο να εξαχθεί ένα συγκεκριμένο κόστος ανά τοποθέτηση λόγω της ανομοιομορφίας μεταξύ των συστημάτων (τοπικό/εθνικό σύστημα, παρεχόμενες υπηρεσίες, είδη αρμόδιων φορέων, κοινός προϋπολογισμός με τη φροντίδα νέων του γενικού πληθυσμού). Συνεπώς, είναι αδύνατο να γίνει ακριβής υπολογισμός του κόστους των ανάδοχων οικογενειών ανά χώρα. Ξεκάθαρος υπολογισμός του κόστους υπάρχει μόνο στην Ολλανδία, όπου το Ίδρυμα Nidos είναι υπεύθυνο για την τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες σε εθνικό επίπεδο. Σύμφωνα με τα στοιχεία, η τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες είναι λιγότερο δαπανηρή σε σχέση με άλλες μορφές υποδοχής που είναι

διαθέσιμες στην Ολλανδία, οι οποίες είναι 3,5 έως 6,5 φορές πιο δαπανηρές» (de Ruijter de Wildt et al. 2015, σελ. 128).

«Επιπλέον, ο Δήμος της Βενετίας στην Ιταλία έχει διαπιστώσει ότι η τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες οικογένειες είναι λιγότερο δαπανηρή σε σχέση με άλλες μορφές υποδοχής. Αποφάσισε να επενδύσει στις ανάδοχες οικογένειες όταν πλέον αδυνατούσε να καλύψει τα έξοδα φιλοξενίας, την περίοδο 2007-2008, λόγω του αυξημένου αριθμού ανηλίκων που έφθαναν στη χώρα» (de Ruijter de Wildt et al. 2015, σελ. 63).

Η οργάνωση JSN έχει επίσης διαπιστώσει ότι η τοποθέτηση σε ανάδοχες οικογένειες είναι φθηνότερη σε σχέση με άλλες μορφές υποδοχής. Σε μερικές περιπτώσεις, η εξοικονόμηση φτάνει το 50%.

0.4 ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΕ ΑΝΑΔΟΧΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ

Η πρακτική της υποδοχής ανηλίκων από οικογένειες ακολουθείται σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες. Ωστόσο, η ανταλλαγή γνώσεων και προσεγγίσεων σε σχέση με αυτές τις πρακτικές μεταξύ των χωρών παραμένει, μέχρι στιγμής, τυχαία και σποραδική. Το πρόγραμμα RLF ανέδειξε τις τρέχουσες πρακτικές σχετικά με την αναδοχή ασυνόδευτων παιδιών από οικογένειες στην Ευρώπη. «Ο βασικός λόγος για τον οποίο μόνο ένας μικρός αριθμός ασυνόδευτων ανηλίκων ζουν σε οικογένειες είναι ότι υπάρχει ανεπαρκής γνώση σχετικά με το πώς μπορεί να αυξηθεί η φροντίδα στο πλαίσιο της οικογένειας για αυτήν την ομάδα παιδιών, π.χ. επιλογή κατάλληλων και πρόθυμων ανάδοχων οικογενειών. Επιπλέον, οι καλές πρακτικές συχνά περιορίζονται στο τοπικό επίπεδο. Παρόλο που ένας δήμος ή περιφέρεια μπορεί να έχει αναπτύξει καλές πρακτικές, αυτές δεν διαδίδονται ή δεν αναπαράγονται από άλλους. Τέλος, οι οικονομικοί και διοικητικοί θεσμοί συχνά αδυνατούν να προσφέρουν ξεκάθαρη στήριξη για την ανάπτυξη αυτών των πρακτικών» (de Ruijter de Wildt et al. 2015, σελ. 128).

Οργάνωση σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο;

«Στα περισσότερα κράτη μέλη που προσφέρουν φροντίδα σε ανάδοχη οικογένεια για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, διάφοροι δημόσιοι, ιδιωτικοί ή εθελοντικοί φορείς (καθώς και πολίτες) εμπλέκονται στην τοποθέτηση του παιδιού. Αυτές οι αποσπασματικές πρακτικές διαφέρουν επίσης στο εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ανάλογα με την περίπτωση. Συνήθως, συντονίζονται από ανθρώπους της περιοχής, κυρίως στο πλαίσιο κοινωνικών αξιών και ανάληψης ευθυνών και όχι με βάση ένα κοινό πλαίσιο, καθοδηγούμενο από το κράτος, το οποίο θα ήταν αναμφίβολα πιο πρόσφορο για την ανάπτυξη καινοτόμων πρακτικών (παρότι είναι δύσκολο να πραγματοποιηθούν οι σχετικές μετρήσεις)» (de Ruijter de Wildt et al. 2015, σελ. 128).

«Η νομοθεσία για τη φροντίδα των νέων και τη μετανάστευση δεν είναι εναρμονισμένη, με αποτέλεσμα μόνο τέσσερα κράτη μέλη, και η Νορβηγία, να έχουν εφαρμόσει ένα οργανωμένο σύστημα όπου ένας εντεταλμένος ή πιστοποιημένος από το κράτος, δημόσιος, ιδιωτικός ή εθελοντικός φορέας (σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο) εμπλέκεται στην τοποθέτηση των παιδιών σε οικογένειες. Θεωρητικά, πρόκειται για ένα ρυθμιζόμενο και/ή σταθερά εφαρμοζόμενο πλαίσιο, εντός μιας συγκεκριμένης γεωγραφικής ή διοικητικής περιοχής. Η οικογένεια είναι υπεύθυνη για την καθημερινή φροντίδα του ασυνόδευτου παιδιού στο σπίτι της και λαμβάνει ένα μηνιαίο επίδομα και/ή αποζημιώνεται για τα έξοδά της, με υποχρέωση λογοδοσίας. Στην πράξη, η Ολλανδία είναι το μοναδικό κράτος μέλος που διαθέτει ένα τέτοιο πλαίσιο, το οποίο είναι προσβάσιμο σε όλα τα ασυνόδευτα παιδιά (εφαρμόζεται σε εθνικό επίπεδο και αποτυπώνεται με τη μορφή πολιτικής από το Υπουργείο Ασφάλειας και Δικαιοσύνης). Η Σουηδία, η Νορβηγία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο διαθέτουν παρόμοια πλαίσια που λειτουργούν εντός του συστήματος φροντίδας των νέων του γενικού πληθυσμού, αλλά δεν επιτρέπουν πάντα τοποθετήσεις στο συγγενικό/οικογενειακό δίκτυο και είναι, στην πράξη, περισσότερο «κατακερματισμένα» από τον έναν δήμο στον άλλο» (de Ruijter de Wildt et al. 2015, σελ. 127).

Εντός ή εκτός του συστήματος φροντίδας του γενικού πληθυσμού;

Ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο, τα ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να λαμβάνουν φροντίδα εντός του γενικού συστήματος αναδοχής, μέσω στοχευμένης τοποθέτησης σε ανάδοχες οικογένειες ή μέσω άλλων ρυθμίσεων εναλλακτικής οικογενειακής φροντίδας. Μπορούν να υιοθετηθούν διαφορετικές προσεγγίσεις. «Αυτό έχει να κάνει με πολιτικούς παράγοντες ή με το κατά πόσο η χώρα είναι χώρα διέλευσης ή προορισμού. Επίσης, μπορεί να σχετίζεται με τη μέθοδο που ακολουθεί η κάθε χώρα ώστε να προσφέρει υπηρεσίες για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών:

- σε κάποιες χώρες η φροντίδα που προσφέρεται στα ασυνόδευτα παιδιά είναι ενσωματωμένη στο γενικό σύστημα φροντίδας που ισχύει για όλα τα παιδιά που διαμένουν στη χώρα, με βάση τα ίδια πρότυπα, ενώ σε άλλες εφαρμόζεται ένα διακριτό σύστημα με ξεχωριστά πρότυπα για τα ασυνόδευτα παιδιά,
- κάποιες χώρες στοχεύουν στην κάλυψη των πολιτισμικών αναγκών των παιδιών και, συνεπώς, επιλέγουν οικογένειες με διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα, ενώ άλλες επιλέγουν μόνο οικογένειες γηγενών (ντόπιων) κατοίκων,
- σε κάποιες χώρες, η φροντίδα των ασυνόδευτων ανηλίκων από κηδεμόνες-μέλη του στενού συγγενικού ή φιλικού κύκλου είναι μέρος του συστήματος φροντίδας, ενώ σε άλλες όχι» (de Ruijter de Wildt et al. 2015, σελ. 128).

□

0.5 ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Ασυνόδευτο παιδί

Σε αυτό το εγχειρίδιο χρησιμοποιείται ο όρος «ασυνόδευτο παιδί», με βάση τον ορισμό που παρέχεται στο Γενικό Σχόλιο 6 της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, *Μεταχείριση των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους*, και έχει ως εξής:

«Ασυνόδευτα παιδιά (επίσης καλούμενα «ασυνόδευτοι ανήλικοι») είναι τα παιδιά, σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 1 της Σύμβασης, που έχουν αποχωριστεί από τους δύο γονείς τους και τους άλλους συγγενείς, τα οποία δεν συνοδεύονται από τον κατά νόμο ή το έθιμο υπεύθυνο για την επιμέλειά τους ενήλικα».

Ο όρος «παιδί» που χρησιμοποιείται σε όλο το εγχειρίδιο έχει την έννοια που του αποδίδεται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, με βάση τον ακόλουθο ορισμό: «Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, θεωρείται παιδί κάθε ανθρωπίνου ον μικρότερο των 18 ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία».

Επαγγελματίας

Ο όρος «επαγγελματίας» χρησιμοποιείται σε αυτό το εγχειρίδιο για την αναφορά στα άτομα που εργάζονται με τις ανάδοχες οικογένειες και τους ασυνόδευτους ανηλίκους που ζουν μαζί τους.

Οι επαγγελματίες αυτοί μπορεί να ανήκουν σε διάφορους κλάδους, ανάλογα με τη χώρα όπου εργάζονται και το ισχύον σύστημα παιδικής φροντίδας. Μπορεί να είναι επίτροποι ανηλίκων (σε επαγγελματική, ήμιεπαγγελματική ή εθελοντική βάση), κοινωνικοί λειτουργοί, σύμβουλοι (μέντορες), προσωπικό εγκαταστάσεων υποδοχής, συμπεριφορικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι ή άλλοι επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα των ασυνόδευτων ανηλίκων που ζουν σε οικογένειες.

Ο όρος «επίτροπος» μπορεί να έχει διαφορετικό νόημα ανάλογα με τη χώρα στην οποία εργάζεται ο επαγγελματίας. Λόγω των διαφορών στην έννοια του όρου, είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε καλά το κάθε σύστημα.

Στην Ολλανδία, το Ίδρυμα Nidos είναι ο «νόμιμος κηδεμόνας» του ασυνόδευτου ανηλίκου. Είναι ο νόμιμος εκπρόσωπος του παιδιού, ασκεί τη γονική μέριμνα και είναι υπεύθυνο για το παιδί. Το άτομο που στηρίζει και καθοδηγεί το παιδί έχει ολοκληρώσει της σπουδές του ως κοινωνικός λειτουργός και έχει περάσει από στοχευμένη εκπαίδευση του Ιδρύματος Nidos για ασυνόδευτα παιδιά.

Στο Βέλγιο, οι επίτροποι των ασυνόδευτων παιδιών ορίζονται από τη Dienst Voogdij, μια ομοσπονδιακή κυβερνητική υπηρεσία. Ο επίτροπος είναι ο νόμιμος εκπρόσωπος του παιδιού και ασκεί τη γονική μέριμνα με σκοπό να συμβάλει σε μια βιώσιμη λύση, με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Υπάρχουν τρία είδη επιτρόπων: εθελοντές επίτροποι, επίτροποι που εργάζονται για μια ΜΚΟ που προσφέρει φροντίδα σε ασυνόδευτα παιδιά, και αυτοαπασχολούμενοι επίτροποι.

Στη Δανία ο «προσωπικός επίτροπος» (*personal guardian*) μπορεί να είναι είτε εθελοντής είτε εργαζόμενος του Ερυθρού Σταυρού. Και στις δύο περιπτώσεις, πρόκειται για έναν επαγγελματία που προετοιμάζει το παιδί για τις συνεντεύξεις με τις αρχές και το παρακολουθεί στη συνέχεια. Ένας «νόμιμος επίτροπος» (*legal guardian*) έχει την επιμέλεια του παιδιού και λειτουργεί ως νόμιμος εκπρόσωπός του. Αυτό το άτομο παρίσταται σε όλες τις συναντήσεις κατά τη διάρκεια της διαδικασίας χορήγησης ασύλου. Εφόσον το παιδί λάβει άδεια παραμονής μπορεί να διοριστεί άλλος νόμιμος επίτροπος. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι νόμιμος επίτροπος του παιδιού μπορεί αρχικά να είναι ένας εργαζόμενος του Ερυθρού Σταυρού, ενώ οι νόμιμοι επίτροποι των παιδιών που έχουν λάβει άδεια παραμονής πρέπει να είναι πάντοτε εθελοντές. Εναλλακτικά, οφείλεται στο ότι μπορεί ο νόμιμος επίτροπος ή το παιδί να αποφασίσουν τη μη συνέχιση της σχέσης λόγω γεωγραφικών περιορισμών ή προσωπικών ζητημάτων. Έτσι, διορίζεται νέος νόμιμος επίτροπος από το κράτος, κατόπιν σύστασης του Ερυθρού Σταυρού. Προτείνεται, εφόσον είναι εφικτό και το επιθυμούν τόσο το παιδί όσο και ο επίτροπος, το παιδί να συνεχίσει με τον ίδιο επίτροπο και μετά τη χορήγηση της άδειας παραμονής, καθώς γνωρίζονται καλά και μπορεί ήδη να έχουν μια σταθερή σχέση.

Ανάδοξη οικογένεια (foster family)

Στο εγχειρίδιο χρησιμοποιείται ο όρος «ανάδοξη οικογένεια» για να περιγράψει την οικογένεια που αναλαμβάνει τη φροντίδα του παιδιού στη χώρα υποδοχής στην Ευρώπη. Δεν χρησιμοποιείται πάντα αυτός ο όρος. Αυτές οι οικογένειες μπορεί να ονομάζονται «ανάδοχες οικογένειες» ή «οικογένειες φιλοξενίας». Υπάρχουν διάφορα είδη ανάδοχων οικογενειών στις διάφορες χώρες. Μπορεί, για παράδειγμα, να πρόκειται για μια «συγγενική οικογένεια» (συγγενείς ή άτομα γνωστά στο παιδί) ή μια «μη συγγενική οικογένεια» (άτομα άγνωστα στο παιδί).

Μια οικογένεια συγγενών είναι εκείνη που συνδέεται συγγενικά με το παιδί μέχρι τον τέταρτο βαθμό. Μπορεί, για παράδειγμα, να πρόκειται για έναν πρώτο/η ξάδερφο/η. Ωστόσο, σε συλλογικές κουλτούρες η συγγένεια μπορεί να ισοδυναμεί και με κάποια άλλη στενή σχέση, όπως με ένα γείτονα ή στενό φίλο. Με βάση την τρέχουσα πρακτική, η «μη συγγενική οικογένεια» είναι στις περισσότερες περιπτώσεις μια οικογένεια γηγενών κατοίκων (*indigenous family*). Παρόλα αυτά, σε κάποιες χώρες, όπως η Ολλανδία και η Γερμανία, έχουν προκύψει ιδιαίτερα καλές εμπειρίες και με οικογένειες εθνοτικής προέλευσης (*ethnic families*), οι οποίες έχουν το ίδιο ή παρόμοιο πολιτισμικό υπόβαθρο με το ασυνόδευτο παιδί.

0.6 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΔΟΧΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ⁹

	Ολλανδία	Σουηδία	ΗΒ	Ιρλανδία	Νορβηγία	Γερμανία	Γαλλία	Ιταλία	Βέλγιο	Αυστρία	Ελβετία	Φινλανδία	Δανία	Λουξεμβούργο	Ισπανία	Πορτογαλία
Οργανωμένο σύστημα	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Μεμονωμένη πρακτική	✗	✗	✗	✗	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Χρήση του γενικού συστήματος ανάδοχης φροντίδας	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	?	?
Ξεχωριστό σύστημα για τα ασυνόδευτα παιδιά	✓	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗	✗
Χρήση οικογενειών γηγενών κατοίκων	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	?	?
Χρήση οικογενειών εθνοτικής προέλευσης	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	?
Χρήση παραδοσιακής ανάδοχης φροντίδας (οικογένειες άγνωστες στο παιδί)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✗	✗	✗	?	?
Χρήση συγγενικής φροντίδας (συγγενείς και ευρύτερο δίκτυο)	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	?	?

⁹ Πηγή: Έκθεση έργου RLF, σελ. 134.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

1

**ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ
ΚΑΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ
ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ
ΠΑΙΔΙΩΝ**

1.1 ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΑ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ

1.1.1 Εισαγωγή

Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι εξαιρετικά ευάλωτα: είναι ανήλικα, μόνα και πρόσφυγες. Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για την καθοδήγηση των ασυνόδευτων ανηλίκων θα πρέπει να λαμβάνουν γενική εκπαίδευση επάνω στο θέμα, με γνώμονα το μεταναστευτικό υπόβαθρο των παιδιών, τη σχέση τους με την οικογένεια και το ευρύτερο δίκτυο, καθώς και τις πιθανότητες επιστροφής τους. Αυτό είναι εξίσου σημαντικό κατά την προσέγγιση και την καθοδήγηση των ανάδοχων οικογενειών.

Η εργασία με παιδιά πρόσφυγες απαιτεί μια πολιτισμικά ευαισθητοποιημένη συμπεριφορά που βασίζεται στο σεβασμό, καθώς και μια ανοιχτή στάση σε σχέση με το υπόβαθρο, τις αξίες και τις εμπειρίες του παιδιού.

Είναι σημαντικό:

- να αναγνωρίζουμε και να σεβόμαστε το παιδί, στο πλαίσιο του ρόλου που θέλει και μπορεί να αναλάβει εντός της οικογένειας, με βάση την ανεξαρτησία που ανέπτυξε κατά το ταξίδι του, τη θρησκεία του, την ανάγκη επικοινωνίας με τη βιολογική του οικογένεια, τις τραυματικές εμπειρίες και την απώλεια που βίωσε,
- να δείχνουμε ενδιαφέρον και σεβασμό για τις αντιλήψεις του παιδιού σε σχέση με την ασθένεια, τις εξηγήσεις που δίνει και τις πιθανές λύσεις,
- να διευκολύνουμε το παιδί ώστε επικοινωνεί με τη βιολογική του οικογένεια, εφόσον είναι εφικτό, και να επιτρέπουμε στην οικογένεια να συμμετέχει στην ευημερία, την ανάπτυξη και τη διαδικασία χορήγησης ασύλου του παιδιού,
- να αξιολογούμε τους κινδύνους: πίεσης από διακινητές, βίας σχετιζόμενης με εγκλήματα τιμής εφόσον το παιδί αρχίσει να αποκλίνει από τους κανόνες, ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων (FGM) και καταναγκαστικού γάμου.

Σε αυτήν την ενότητα αναλύονται βασικές έννοιες που σχετίζονται με τα παραπάνω.

1.1.2 Βασικές πληροφορίες για τα ασυνόδευτα παιδιά

Σε αυτήν την ενότητα περιγράφονται σημαντικά ζητήματα που σχετίζονται με το υπόβαθρο των παιδιών που αφήνουν μόνα τους τη χώρα καταγωγής ώστε να αναζητήσουν καταφύγιο στην Ευρώπη.

Παιδιά-πρόσφυγες: μόνα και ανήλικα

Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι ανήλικοι που έχουν διαφύγει στην Ευρώπη χωρίς την καθοδήγηση των γονιών τους ή κάποιου νόμιμου κηδεμόνα. Αρχικά, αυτό σημαίνει ότι έχουν βιώσει μόνα τους κάθε είδους δύσκολες, συχνά δραματικές, εμπειρίες στο ταξίδι τους και κατά τη διάρκεια της μεταναστευτικής διαδικασίας. Επιπλέον, σημαίνει ότι χρειάστηκε να προσπαθήσουν να διαχειριστούν αυτές τις καταστάσεις μόνα τους. Δεν έχουν την απαραίτητη υποστήριξη σε όλα τα επίπεδα και, κυρίως, σε συναισθηματικό επίπεδο.

Επιπλέον, συνήθως έχουν φύγει από τη χώρα καταγωγής τους γιατί δεν υπάρχει κανένα μέλλον για αυτά, λόγω του πολέμου και της φτώχειας. Τα ασυνόδευτα παιδιά κουβαλούν μαζί τους εμπειρίες κινδύνου, καθημερινής θλίψης και απώλειας.

Αρχικά, το ότι αναγκάστηκαν να φύγουν σημαίνει ότι χρειάστηκε να αφήσουν πολλά πίσω τους: το σπίτι τους, την οικογένεια και τους φίλους τους, το σχολείο τους, τη χώρα και την κουλτούρα, τις συνήθειες και τη γλώσσα τους, τα υλικά αγαθά τους, την κοινωνική τους θέση, διπλώματα και άλλα επίσημα έγγραφα, μελλοντικές προοπτικές στην πατρίδα τους κτλ. Αυτές οι εμπειρίες απώλειας και διαταραχής σε πολλαπλά επίπεδα βιώνονται από όλους όσους χρειάστηκε να αφήσουν τη χώρα τους και να προσπαθήσουν να χτίσουν ένα νέο μέλλον σε μια εντελώς νέα χώρα, με εντελώς διαφορετική κουλτούρα. Η απώλεια, σε συνδυασμό με τη νοσταλγία για την πατρίδα και την άβολη θέση τους μέσα στο νέο, άγνωστο και ξένο περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται, έχει ως αποτέλεσμα πολλά από τα παιδιά να νιώθουν ένα βαθύ αίσθημα ξεριζωμού.

«Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι *μόνα και ανήλικα*, δηλαδή στερούνται το οικογενειακό τους περιβάλλον και, κυρίως, την επαφή με τους γονείς τους. Για πολλά από αυτά τα παιδιά, αυτό σημαίνει ότι χάνουν το σημείο αναφοράς και την ασφάλειά τους και δεν μπορούν πλέον να βασιστούν σε κανέναν. Πέρα από αυτό, βλέπουμε ότι οι γονείς μπορούν να είναι σε μεγάλο βαθμό παρόντες χωρίς να είναι στην ίδια τοποθεσία με τα παιδιά (Derluyn, Wille, De Smet και Broekaert 2005).

Διαδικασία χορήγησης ασύλου

Όταν τα παιδιά τελικά φθάνουν στην Ευρώπη, έρχονται αντιμέτωπα με ακόμη μια περίοδο άγχους και αβεβαιότητας λόγω της διαδικασίας ασύλου. Η διαδικασία αυτή είναι δυσνόητη λόγω των διαφόρων εμπλεκόμενων φορέων και του ρόλου τους. Συχνά, η οικογένεια του παιδιού στη χώρα καταγωγής περιμένει με αγωνία το αποτέλεσμα της διαδικασίας ασύλου, ελπίζοντας σε μια θετική έκβαση, τόσο σε σχέση με την αίτηση ασύλου όσο και με μια πιθανή οικογενειακή επανένωση. Επίσης, οι αιτούντες άσυλο μπορεί να έχουν λάβει οδηγίες από τους διακινητές ή το δίκτυό τους σχετικά με το τι να πουν και τι να αποκρύψουν σε σχέση με το ταξίδι τους. Αυτό μπορεί να προκαλέσει ιδιαίτερο άγχος στο παιδί.

Μια άλλη συνέπεια της διαδικασίας ασύλου, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, είναι ότι τα παιδιά πρέπει να είναι «μόνα» ώστε να δικαιούνται να λάβουν τις υπηρεσίες προστασίας και υποδοχής που απευθύνονται σε ασυνόδευτους ανηλίκους. Πολλά παιδιά φοβούνται ότι θα επιστραφούν στη χώρα καταγωγής τους αν δώσουν πληροφορίες σχετικά με την οικογένειά τους. Έτσι, μπορεί να κρατούν μυστικά και είναι συχνά δύσκολο να εμπλακεί η βιολογική οικογένεια του ασυνόδευτου παιδιού στη στήριξη, την επίβλεψη και την προστασία του.

Καλή πρακτική:

Η οργάνωση Minor-Ndako και το Ίδρυμα Nidos διαπίστωσαν θετικά αποτελέσματα με τη χρήση της μεθόδου της διαμεσολάβησης, όπου κάποιο άτομο εξηγεί την κατάσταση του ασυνόδευτου παιδιού (διαδικασία ασύλου και οικογενειακή επανένωση) τόσο στο παιδί όσο και στην οικογένεια. Το παιδί συχνά ανακουφίζεται όταν προσφέρεται στην οικογένεια επαρκής πληροφόρηση σχετικά με τις διαδικασίες και το τι μπορεί να κάνει η ίδια ώστε να διευκολύνει τη χορήγηση ασύλου και την οικογενειακή επανένωση.

1.1.3 Ανάπτυξη των ασυνόδευτων παιδιών

Αυτή η ενότητα εξετάζει τρεις τομείς της ανάπτυξης που ενδέχεται να επηρεαστούν λόγω της δυσκολίας του ταξιδιού και των συνθηκών που επικρατούσαν πριν από αυτό. Εστιάζει στη δημιουργία ικανοποιητικών σχέσεων και δεσμών, στον τρόπο με τον οποίο το παιδί αναπτύσσει την ταυτότητά του, καθώς και σε ειδικές αναπτυξιακές δραστηριότητες για τα ασυνόδευτα παιδιά-πρόσφυγες.

Δημιουργία δεσμών και διαβίωση στην ανάδοχη οικογένεια¹⁰

Τα περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά έχουν μεγαλώσει σε ένα διευρυμένο οικογενειακό δίκτυο, όπου δημιουργούνται ικανοποιητικές σχέσεις και δεσμοί. Στο πλαίσιο αυτών των θετικών εμπειριών, έχουν αναπτύξει ένα βασικό επίπεδο εμπιστοσύνης προς τους άλλους και τον εαυτό τους. Ωστόσο, αυτή η εμπιστοσύνη ενδέχεται να έχει κλονιστεί λόγω των συνθηκών που οδήγησαν στην αποχώρησή τους από τη χώρα καταγωγής, αλλά και λόγω εμπειριών που μπορεί να βίωσαν κατά τη διάρκεια του ίδιου του ταξιδιού. Η ανάπτυξη μιας σχέσης ασφάλειας και ενός δεσμού με την οικογένεια υποδοχής μπορεί να βοηθήσει το παιδί να ανακτήσει την εμπιστοσύνη του στους άλλους και τον εαυτό του. Όταν ένας φροντιστής αντιμετωπίζει με ευαισθησία τις ανάγκες του παιδιού και τις ενδείξεις που του δίνει, όταν η συμπεριφορά του φροντιστή είναι προβλέψιμη και υπάρχει συνέπεια και σταθερότητα, τότε είναι πιθανότερο να αναπτυχθεί μια σχέση ασφάλειας και να χτιστεί ένας δεσμός με το παιδί.

Όταν το παιδί τοποθετείται σε μια άγνωστη για αυτό ανάδοχη οικογένεια πρέπει πάντα να δημιουργηθεί μια νέα σχέση ασφάλειας και ένας δεσμός με τα νέα άτομα που το φροντίζουν. Ένα παιδί που στο παρελθόν έχει βιώσει ασφαλείς σχέσεις μπορεί ευκολότερα να δημιουργήσει νέες, με βάση τις θετικές εμπειρίες του παρελθόντος. Όμως, για ένα παιδί που έχει βιώσει δυσάρεστες εμπειρίες τα πράγματα είναι πιο δύσκολα.

«Σύμφωνα με τη θεωρία της προσκόλλησης, ο συναισθηματικός δεσμός είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την εξέλιξη και την επιβίωση ενός βρέφους. Κάθε παιδί χρειάζεται ένα πρόσωπο με το οποίο δημιουργεί πρωταρχικούς δεσμούς και το οποίο αναλαμβάνει την προστασία και τη φροντίδα του κατά τα πρώτα χρόνια μετά τη γέννησή του. Αυτός ο πρωταρχικός δεσμός είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τη συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και σε νευροβιολογικό επίπεδο. Τα περισσότερα παιδιά (περίπου το 60% παγκοσμίως) δημιουργούν ασφαλείς πρωταρχικούς δεσμούς» (Prins και Braet 2014, σελ. 426).

Ο Van IJzendoorn, καθηγητής στον τομέα της έρευνας για το παιδί και την οικογένεια στο Πανεπιστήμιο του Λέιντεν της Ολλανδίας, έχει αποδείξει ότι η σχέση ανάμεσα στο μοτίβο προσκόλλησης του παιδιού και στο μοτίβο προσκόλλησης του γονέα είναι, κατά πολύ, ανεξάρτητη από το υφιστάμενο πολιτισμικό και οικονομικό πλαίσιο. Σύμφωνα με παρόμοιες μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε διάφορα πολιτισμικά και οικονομικά περιβάλλοντα, αυτή η σύνδεση φτάνει το 70-80% (van IJzendoorn 2008).

Ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας, το Ίδρυμα Nidos, καθώς και οι οργανώσεις Minor-Ndako και JSN, έχουν καταλήξει σε παρόμοια ευρήματα με αυτά του Van IJzendoorn. Τα περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά που βρίσκονται υπό τη φροντίδα των εν λόγω οργανώσεων είχαν μια ασφαλή σχέση και μια στενή σύνδεση με τους φροντιστές τους στη χώρα καταγωγής.

«Ωστόσο, η μακροχρόνια έλλειψη ασφάλειας κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν δύσκολες, συχνά τραυματικές εμπειρίες κατά την ίδια τη διαδικασία της μετανάστευσης, μπορεί να προκαλέσει μια σημαντική έλλειψη βασικής εμπιστοσύνης στα παιδιά-πρόσφυγες. Η δυσπιστία και η εγγήγηση είναι προστατευτικές συμπεριφορές που χρησιμοποιούνται από πολλούς πρόσφυγες ως στρατηγική διαχείρισης και επιβίωσης. Όπως αναφέρει και ένας πρόσφυγας: χάρη στη δυσπιστία μου επιβίωσα στο ταξίδι προς την Ευρώπη» (Plysier 2003).

Η σχετική έρευνα, με επικεφαλής τον Van IJzendoorn, έφτασε στο συμπέρασμα ότι η υιοθεσία και η μακροπρόθεσμη αναδοχή είναι αποτελεσματικές παρεμβάσεις για παιδιά που βιώνουν την απώλεια και την αδιαφορία κατά την πρώτη παιδική ηλικία. Έτσι, θεωρείται ότι η συνέχεια και η σταθερότητα που προσφέρουν οι ανάδοχες οικογένειες μπορούν να βοηθήσουν τα μικρά παιδιά-πρόσφυγες να ανακάμψουν σε μεγάλο βαθμό από αυτή την έλλειψη βασικής εμπιστοσύνης και τους μη δομημένους πρωταρχικούς δεσμούς (van IJzendoorn 2008).

¹⁰ Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τη δημιουργία δεσμών στο λεπτομερές υλικό που παρέχεται στη σελίδα www.engi.eu.

Οι ολλανδικές Οδηγίες για τη Φροντίδα των Νέων (de Wolff, Dekker-van der Sande, Sterkenburg και ThoomesVreugdenhil 2015) παρέχουν τις ακόλουθες κατευθυντήριες γραμμές για την ενίσχυση της βασικής εμπιστοσύνης των παιδιών:

- «Αφιερώστε χρόνο στην επικοινωνία σας με το παιδί με θετικό τρόπο και χρησιμοποιώντας το παιχνίδι. Ζητήστε από το παιδί να κάνετε πράγματα μαζί, δώστε του χώρο, διατηρώντας όμως πάντα εσείς τον έλεγχο.
- Να μιλάτε και να ενεργείτε με τρόπο φιλικό προς το παιδί. Δημιουργήστε μια χαλαρή και θετική ατμόσφαιρα, διασκεδάστε και απολαύστε την επαφή σας με το παιδί.
- Να είστε προβλέψιμος/η, αξιόπιστος/η και ξεκάθαρος/η απέναντι στο παιδί. Να του λέτε τι είναι αυτό που κάνετε και να κάνετε αυτό που λέτε.
- Δώστε στο παιδί την πλήρη προσοχή σας, δημιουργήστε επαφή. Κοιτάξτε και ακούστε σωστά το παιδί, πείτε τι βλέπετε ότι κάνει το παιδί και ποιο συναίσθημα έχει. Επιβεβαιώστε κατά πόσο αυτό το συναίσθημα είναι σωστό, και αναλύστε το συμπέρασμά σας, εφόσον είναι απαραίτητο.
- Μπείτε στη θέση του παιδιού, προσπαθήστε να καταλάβετε τι συμβαίνει στο μυαλό του, δείξτε του ότι το ακούτε. Παρηγορήστε το ή βοηθήστε το όταν νιώθει θλίψη ή φόβο και παραμένετε δίπλα του ακόμη και αν απορρίψει τη βοήθειά σας.
- Κάντε ξεκάθαρη τη σχέση αιτίας-αποτελέσματος στο παιδί, βοηθήστε το να δει τη σχέση ανάμεσα σε γεγονότα, συναισθήματα και συμπεριφορές.
- Προσπαθήστε να ανταποκριθείτε στις ανάγκες και τις επιθυμίες του παιδιού όσο το δυνατόν καλύτερα. Όταν αυτό δεν είναι εφικτό εξηγήστε στο παιδί τους λόγους. Έτσι θα νιώσει ότι το αντιμετωπίζετε σοβαρά».

Σχέση παιδιού με την ανάδοχη οικογένεια και τη βιολογική οικογένεια

Καλή πρακτική: επικοινωνία με τη βιολογική οικογένεια

Σύμφωνα με την εμπειρία του Ιδρύματος Nidos, τα ασυνόδευτα παιδιά συχνά δυσκολεύονται όταν τοποθετούνται σε μια ανάδοχη οικογένεια. Λένε ότι έχουν ήδη πατέρα και μητέρα και δεν θέλουν καινούργιους γονείς, ή λένε ότι θέλουν μια οικογένεια με ένα όμορφο σπίτι όπου μπορούν να μάθουν Ολλανδικά αμέσως, και δεν τους νοιάζει τίποτε άλλο. Υπάρχουν, επίσης, ασυνόδευτα παιδιά που δεν έχουν πρόβλημα να τοποθετηθούν σε ανάδοχη οικογένεια, αλλά συμπεριφέρονται ως φιλοξενοούμενοι και δεν συνδέονται καθόλου με την οικογένεια. Αυτό μπορεί να προκαλέσει απογοήτευση στην οικογένεια υποδοχής, καθώς μπορεί να επιθυμούσε τη δημιουργία μιας καλής σχέσης και ενός δεσμού με το παιδί.

Όπως και τα παιδιά που τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες, έτσι και οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν έναν έντονο δεσμό με τη βιολογική τους οικογένεια και νιώθουν έντονη αφοσίωση προς αυτή. Μπορεί να φοβούνται ότι θα τους αρέσει τόσο πολύ η διαμονή τους στην ανάδοχη οικογένεια ώστε θα νιώσουν σαν να προδίδουν τη βιολογική τους οικογένεια. Μπορεί, επίσης, να φοβούνται ότι θα χάσουν την οικογένειά τους αν δεθούν με την ανάδοχη οικογένεια.

Το Ίδρυμα Nidos έχει διαπιστώσει ότι είναι καλύτερο να σεβόμαστε τις επιθυμίες του παιδιού, ενώ παράλληλα είναι πολύ θετικό τόσο για το παιδί όσο και για την ανάδοχη οικογένεια να έχουν επαφή (κατά προτίμηση σε τακτική βάση) με τη βιολογική οικογένεια. Σύμφωνα με τις υπηρεσίες ανάδοχης φροντίδας της Ολλανδίας, είναι πολύ σημαντικό οι βιολογικοί γονείς να δώσουν στο παιδί τη «συναισθηματική έγκριση» να μείνει με την ανάδοχη οικογένεια. Με αυτόν τον τρόπο, το παιδί μπορεί να συνδεθεί ευκολότερα με τη «νέα» οικογένεια. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη και ο σεβασμός ανάμεσα στη βιολογική οικογένεια και την ανάδοχη οικογένεια βοηθά το παιδί να προσαρμοστεί καλύτερα.

Η ανάπτυξη του ασυνόδευτου παιδιού σε σχέση με τη διαμόρφωση ταυτότητας (στην εφηβική περίοδο)

Η ανάπτυξη της ταυτότητας ενός παιδιού είναι ένας σημαντικός παράγοντας της εφηβείας. Τότε, οι έφηβοι προσπαθούν να αναπτύξουν τη δική τους ταυτότητα σε σχέση με τους γονείς, τα αδέρφια, τους φίλους τους και την κοινωνία εν γένει. Το γεγονός ότι μπορεί να έχουν βιώσει την εμπειρία της μετανάστευσης μόνοι τους συχνά επηρεάζει την ανάπτυξη της ταυτότητάς των ανηλίκων (van der Veer 2002).

Τα ασυνόδευτα παιδιά συχνά βιώνουν και καλούνται να διαχειριστούν τη δύσκολη εμπειρία της μετανάστευσης κατά τη διάρκεια της εφηβείας. Το γεγονός ότι έχουν βιώσει τους πολλαπλούς παράγοντες άγχους που συνδέονται με την αναγκαστική μετανάστευση σε αυτήν την περίοδο της ζωής τους επηρεάζει τις ψυχοκοινωνικές τους λειτουργίες. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι έχουν αφήσει πίσω, στη χώρα καταγωγής, τους φίλους, τους συνομήλικους και τα πρότυπά τους. Επιπλέον, δεν υπάρχουν οι γονείς ώστε να λειτουργήσουν ως πρότυπα και ως άτομα από τα οποία το παιδί προσπαθεί να αποκολληθεί. Αυτοί οι παράγοντες δυσχεραίνουν την ομαλή ανάπτυξη της ταυτότητας του εφήβου και, συνεπώς, πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν όλο και περισσότερο ζητήματα ταυτότητας (Plysier 2003). Η έννοια της αφοσίωσης στην οικογένεια και την κουλτούρα τους συχνά διαδραματίζει σημαντικό ρόλο μέσα στη δύσκολη διαδικασία ανάπτυξης της ταυτότητάς τους. Τα ασυνόδευτα παιδιά καλούνται να συνδυάσουν τις αξίες και τα πρότυπα δύο εντελώς διαφορετικών πολιτισμών, αναπτύσσοντας ταυτόχρονα και τη δική τους ταυτότητα. Πρέπει να βρουν τρόπους να βιώσουν τις ρίζες και τον πολιτισμό τους, προσαρμόζοντας παράλληλα την ταυτότητά τους στη νέα, δυτική κοινωνία.

Υποστήριξη σε σχέση με τη διαμόρφωση ταυτότητας

Τα παιδιά που προέρχονται από κουλτούρες με διευρυμένα οικογενειακά σχήματα βιώνουν την ταυτότητά τους ως μέρος της οικογένειας και όχι ατομικά. Συνεπώς, η μακροχρόνια παραμονή τους σε μια δυτική κοινωνία μπορεί να τους προκαλέσει σύγχυση. Τα παιδιά νιώθουν ότι βρίσκονται στο «μεταίχμιο» μεταξύ δύο πολιτισμών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται παρεξηγήσεις και αποξένωση. Αυτή η κατάσταση μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε αποκλεισμό από το αρχικό κοινωνικό τους πλαίσιο ή σε απόρριψη από την διευρυμένη οικογένεια με την αιτιολογία ότι η συμπεριφορά του παιδιού «σπιλώνει την τιμή της οικογένειας».

Είναι πολύ σημαντικό η βιολογική οικογένεια να συμμετάσχει στις αλλαγές που βιώνει το παιδί με τους πιο φιλελεύθερους κανόνες και αξίες της Ευρώπης. Παράλληλα, είναι εξίσου σημαντικό να βοηθήσουμε τα παιδιά να κατανοήσουν πόσο ευάλωτα είναι όταν δεν ανήκουν κάπου – στη διευρυμένη οικογένεια, την κοινότητα των ομοεθνών ή των συνομηλίκων τους. Θα πρέπει να βρουν μια ισορροπία ανάμεσα στους πολιτισμούς. Επιπλέον, το παιδί μπορεί να συμβάλει στην ευημερία της οικογένειας και τη διατήρηση της οικογενειακής τιμής λειτουργώντας ως επιτυχημένο μέλος της νέας κοινωνίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η διαφορετική, πιο φιλελεύθερη συμπεριφορά γίνεται ευκολότερα αποδεκτή από τη διευρυμένη οικογένεια.

Ο κοινωνικός αποκλεισμός ή το αίσθημα ότι δεν ανήκουν πουθενά δημιουργούν στα παιδιά έντονο άγχος, και ενδέχεται να οδηγήσουν σε ψυχολογικά προβλήματα ή ενεργό ψυχοπαθολογία. Είναι σημαντικό η καθοδήγηση και η στήριξη που προσφέρεται στα ασυνόδευτα παιδιά να εστιάζει σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη και διατήρηση κοινωνικών δικτύων, προτύπων συμπεριφοράς και φίλων, καθώς ακόμα και μια φιλία μπορεί να κάνει μεγάλη διαφορά.

Είναι σημαντικό να χτίσουμε μια γέφυρα ανάμεσα στο παιδί που ζούσε τότε στη χώρα καταγωγής και το παιδί που τώρα αλλάζει μέσα στο νέο περιβάλλον.

Ομαδική ταυτότητα

Ο Sökefeld περιγράφει την ομαδική ταυτότητα ως «μια κατασκευή η οποία βασίζεται σε χαρακτηριστικά που τα μέλη μιας ομάδας θεωρούν σημαντικά και μοιράζονται μεταξύ τους. Στα θεμέλια της κοινής ταυτότητας βρίσκονται οι μνήμες της διασποράς από την πατρίδα, οι αφηγήσεις μιας κοινής ιστορίας ή ενός συλλογικού τραύματος. Υπό αυτήν την έννοια, η διασπορά είναι μια επινοημένη κοινότητα που στηρίζει την ύπαρξή της σε μια αφηγηματική κατασκευή» (Sökefeld 2006, σελ. 266-267).

Αυτού του είδους η ομαδική ταυτότητα και το συλλογικό τραύμα απαντάται συχνά μεταξύ των παιδιών που έφυγαν από την Ερυθραία κατά την περίοδο 2014-2015. Δεν εμπιστεύονται κανέναν και θέλουν να μείνουν μαζί.

Ειδικά αναπτυξιακά θέματα για τα ασυνόδευτα παιδιά

Τόσο οι έφηβοι πρόσφυγες όσο και τα ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου βρίσκονται σε μια δυναμική διαδικασία ανάπτυξης και πορείας προς την ενηλικίωση, ακριβώς όπως και τα υπόλοιπα παιδιά. Έτσι, προκειμένου τα παιδιά αυτά να εξελιχθούν σε υγιείς λειτουργικούς ενήλικες, θα πρέπει να κατακτήσουν γενικούς αναπτυξιακούς στόχους ανάλογα με την ηλικία τους. Για τους εφήβους, αυτοί οι στόχοι αφορούν, για παράδειγμα, να μάθουν να φροντίζουν τον εαυτό τους, να μάθουν πώς μπορούν να εξελιχθούν στην κοινωνία και να πάρουν τη ζωή τους στα χέρια τους. Αυτά τα θέματα είναι πιο περίπλοκα για τα παιδιά που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής τους.

Τα παιδιά αυτά έχουν ανάγκη να επεξεργαστούν ειδικά αναπτυξιακά θέματα που σχετίζονται με το υπόβαθρο και την κατάστασή τους.

Αυτά τα επιπρόσθετα θέματα σχετίζονται με τις κοινωνικές επαφές ή την κοινωνική απομόνωση, την οικογένεια που έχει μείνει πίσω, τις κοινωνικές διαφορές και την ένταξη στη νέα κοινωνία, την αντιμετώπιση του μετατραυματικού στρες και τις προοπτικές για το μέλλον (van der Veer 2002).

Ψυχική ανθεκτικότητα

Παρόλο που η ανάπτυξη των περισσότερων ασυνόδευτων παιδιών δεν φαίνεται να έχει επηρεαστεί αρνητικά, οι συνθήκες υπό τις οποίες αναπτύσσονται αυτά τα παιδιά είναι λιγότερο ευνοϊκές σε διάφορα επίπεδα, και αυτό τα καθιστά πιο ευάλωτα. Ο Ολλανδός ψυχοθεραπευτής Van der Veer αναφέρει τα εξής στον πρώτο οδηγό μεθοδολογίας του Ιδρύματος Nidos (1996): «Οποιαδήποτε εμπόδια στη φυσιολογική αναπτυξιακή διαδικασία προκαλούνται κυρίως από περιβαλλοντικούς παράγοντες και μόνο σε μικρό αριθμό περιπτώσεων από περιορισμούς ή διαταραχές που σχετίζονται με το ίδιο το παιδί.» Επιπλέον, ο Derluyn (2005) τονίζει ότι, ακόμη κι αν αυτά τα προβλήματα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη λειτουργία και τη συναισθηματική ευημερία των παιδιών, τα τελευταία εξακολουθούν να είναι και να παραμένουν «φυσιολογικά παιδιά σε αφύσικες καταστάσεις».

Ο Ni Raghallaigh (2010) αναφέρει τα ακόλουθα σε σχέση με την ψυχική ανθεκτικότητα: «Σύμφωνα με τον Rutter (2003), παρόλο που κάποια παιδιά πρόσφυγες παραμένουν ψυχολογικά ευάλωτα και, σε μεμονωμένες περιπτώσεις, παρουσιάζουν «διαταραχές» στη συμπεριφορά τους, τα περισσότερα από αυτά φαίνεται να είναι σε θέση να διαχειριστούν τα πολλαπλά άγχη που βιώνουν. Η προσοχή στρέφεται όλο και περισσότερο στους διάφορους τρόπους με τους οποίους τα παιδιά ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της καταναγκαστικής μετανάστευσης και στο γεγονός ότι πολλά από αυτά αναλαμβάνουν το ρόλο του 'ενεργού επιζώντος' και όχι του 'παθητικού θύματος'» (Rousseau και Drapeau 2003, σελ. 78). Για παράδειγμα, οι κοινωνικοί λειτουργοί που συμμετείχαν στην έρευνα του Kohli (2006a) δήλωσαν ότι, κατά τη γνώμη τους, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι παρουσιάζουν «αυξημένη ευελιξία και αξιοσημείωτες ικανότητες επιβίωσης, ενώ καταφέρνουν να ευημερούν σε περιόδους μεγάλων δυσκολιών» (σελ. 7). Στην ουσία, η ψυχική ανθεκτικότητα αυτών των παιδιών έχει αρχίσει πρόσφατα να αναγνωρίζεται, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, παρόλο που ο German (2004) υποστηρίζει ότι οι έρευνες που μελετούν την ψυχική ανθεκτικότητα των προσφύγων δεν έχουν λάβει ακόμη την ίδια προσοχή σε σχέση με έρευνες που εστιάζουν στην ευαλωτότητα αυτής της ομάδας και τις εκφάνσεις της. Παρότι οι ορισμοί διαφέρουν, σύμφωνα με τους Masten και Powell (2003), η ψυχική ανθεκτικότητα σχετίζεται με «μοτίβα θετικής προσαρμογής σε ένα περιβάλλον που παρουσιάζει μεγάλους κινδύνους ή κακουχίες» (σελ. 4). Μπορεί κανείς να είναι ανθεκτικός ή να παρουσιάζει ανθεκτικότητα ως προς έναν συγκεκριμένο κίνδυνο (Ungar 2004). Αρκετοί ερευνητές έχουν εστιάσει στην ψυχική ανθεκτικότητα των ατόμων που έχουν αναγκαστεί να μεταναστεύσουν, συμπεριλαμβανομένων και των ασυνόδευτων ανηλίκων (π.χ. Muecke 1992, Ahearn 2000, Kohli και Mather 2003, Kohli)».

1.1.4 Ψυχική ευημερία

Τα ασυνόδευτα παιδιά και οι έφηβοι πρόσφυγες αποτελούν μια ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα στην Ευρώπη. Οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης ενδέχεται να επηρεάσουν τη συναισθηματική τους ευημερία, με αποτέλεσμα να παρουσιάζουν σημαντικά συναισθηματικά και συμπεριφορικά προβλήματα (Derluyn και Broekaert 2008, Fazel, Reed, Panter-Brick και Stein 2012). Συχνά, η ανασφάλεια κάνει τα παιδιά και τους εφήβους να πιστεύουν ότι θα είναι δύσκολο να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους. Αυτό ενδέχεται να προκαλέσει συγκρούσεις σε σχέση με την αφοσίωσή τους προς τους γονείς, την οικογένεια και τη χώρα καταγωγής τους, στους οποίους ίσως είχαν δώσει σημαντικές υποσχέσεις (Derluyn και Broekaert 2008).

Ορισμένα συμπεριφορικά και συναισθηματικά προβλήματα παρατηρούνται συχνότερα μεταξύ των παιδιών προσφύγων γενικότερα και, πιο συγκεκριμένα, μεταξύ των ασυνόδευτων παιδιών, όπως: προβλήματα ύπνου, κρίσεις πανικού, κοινωνική απόσυρση, απάθεια, εφιάλτες, διάφορα προβλήματα ανάπτυξης, πονοκέφαλος, υπερκινητική συμπεριφορά, κατάθλιψη, παθητικότητα, διαταραχές συγκέντρωσης, συμπτώματα άγχους, μοναξιά, άγχος αποχωρισμού, χαμηλή αυτοεκτίμηση, διαταραχές του πεπτικού συστήματος και διατροφικές διαταραχές.

Τραύμα και άγχος

Συχνά, τα ασυνόδευτα παιδιά καλούνται να διαχειριστούν καταστάσεις έντονου ψυχικού τραύματος, απώλειας, δυσάρεστων εμπειριών κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και ανησυχίας για την οικογένειά τους που έμεινε πίσω, σε συνδυασμό με το άγχος για τη διαδικασία χορήγησης ασύλου και οικογενειακής επανένωσης. Η αρνητική έκβαση της διαδικασίας χορήγησης ασύλου και άλλων διαδικασιών για τη χορήγηση άδειας παραμονής, ή μια μακρά διαδικασία οικογενειακής επανένωσης, ενδέχεται να έχουν αρνητικό αντίκτυπο και να προκαλέσουν ακόμη μεγαλύτερο άγχος στα παιδιά.

Το άγχος που πηγάζει από την αβεβαιότητα και την ένταση δυσχεραίνει την ανάκαμψη από το τραύμα. Σύμφωνα με μια μελέτη που διεξήχθη στην Ολλανδία σχετικά με τα ψυχολογικά προβλήματα, τις αγχώδεις τραυματικές αντιδράσεις και τις εμπειρίες συνοδευόμενων ανηλίκων προσφύγων, παιδιών από την Ολλανδία και ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο, οι τελευταίοι ανέφεραν ότι βιώνουν περισσότερες στρεσογόνες εμπειρίες σε σχέση με τις δύο πρώτες ομάδες. Επιπλέον, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο βιώνουν συχνότερα τραυματικές εμπειρίες σε σχέση με τις άλλες δύο ομάδες (Bean, Derluyn, Eurelings Bontekoe, Broekaert και Spinhoven 2007).

Η ψυχική ευημερία των ασυνόδευτων παιδιών ερευνήθηκε, επίσης, με τη διεξαγωγή μιας μακροχρόνιας μελέτης παρακολούθησης από τους Vervliet, Meyer Demott, Jakobsen, Broekaert, Heir και Derluyn (2014). Οι ερευνητές παρακολούθησαν 103 ασυνόδευτα παιδιά από τη στιγμή που έφτασαν στο Βέλγιο μέχρι και 18 μήνες μετά. Τα ασυνόδευτα παιδιά παρουσίασαν αυξημένα ποσοστά άγχους, κατάθλιψης και αγχώδους μετατραυματικής διαταραχής (PTSD). Διεξάγοντας μια μικτή γραμμική ανάλυση, οι ερευνητές δεν εντόπισαν σημαντικές διακυμάνσεις στις τιμές ψυχικής υγείας σε βάθος χρόνου, γεγονός που καταδεικνύει μια πιθανή μακροπρόθεσμη επιμονή των προβλημάτων ψυχικής υγείας σε αυτόν τον πληθυσμό. Ο αριθμός των τραυματικών εμπειριών και ο αριθμός των καθημερινών παραγόντων άγχους στους οποίους εκτίθεται αυτός ο πληθυσμός, οδήγησαν σε σημαντικά υψηλότερα επίπεδα συμπτωμάτων κατάθλιψης (καθημερινοί στρεσογόνοι παράγοντες), άγχους και μετατραυματικού στρες (τραυματικές εμπειρίες και καθημερινοί στρεσογόνοι παράγοντες).

Ψυχολογική στήριξη

Η συναισθηματική ευημερία των ασυνόδευτων παιδιών είναι ένας σημαντικός παράγοντας που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την παροχή στήριξης και την υποδοχή τους. Συχνά, σε μεγάλα κέντρα υποδοχής παρατηρούνται αυτοκαταστροφικές και αυτοκτονικές συμπεριφορές. Αυτό δεν συμβαίνει σχεδόν ποτέ στις ανάδοχες οικογένειες.

Καλή πρακτική:

Η οργάνωση JSN και το Ίδρυμα Nidos έχουν διαπιστώσει ότι η καταστροφική και επιθετική συμπεριφορά ή οι τάσεις φυγής εμφανίζονται συχνότερα στις εγκαταστάσεις υποδοχής (κυρίως τις μεγάλες) και σπάνια μεταξύ των ασυνόδευτων παιδιών που μένουν με ανάδοχες οικογένειες. Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC) έχει καταλήξει στην ίδια διαπίστωση (2016, σελ.18). Σύμφωνα με την εμπειρία της οργάνωσης JSN από το 2011, η αυτοκαταστροφική, αυτοκτονική συμπεριφορά και η χρήση ψυχοφαρμάκων εμφανίζεται σε λιγότερο από 1% των ασυνόδευτων παιδιών που ζουν με ανάδοχες οικογένειες.

Επίσης, είναι πιθανό τα ασυνόδευτα παιδιά να μην παραπέμπονται πάντα εγκαίρως σε υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Οι οργανώσεις ψυχικής υγείας δεν είναι πάντα κατάλληλες πολιτισμικά ή δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν την ασταθή κατάσταση αυτών των παιδιών. Η διαπολιτισμική ψυχολογική στήριξη είναι η καλύτερη λύση για τους πρόσφυγες, εφόσον διατίθεται.

Καλή πρακτική: τραύμα και ανάκαμψη

Η γενική οδηγία που δίνεται σήμερα στην Ολλανδία είναι ότι τα παιδιά που έχουν βιώσει κάποια τραυματική εμπειρία θα πρέπει να επιστρέφουν, το συντομότερο δυνατό, σε μια καθημερινή ρουτίνα. Αυτό τους επιτρέπει να νιώσουν ασφάλεια στο παρόν, με αποτέλεσμα να μειώνεται το άγχος του κινδύνου που βίωσαν (υπερδιέγερση). Επιπλέον, σύμφωνα με τους ειδικούς, η διήγηση της τραυματικής εμπειρίας ενδέχεται να δημιουργήσει κίνδυνο εκ νέου τραυματισμού και, κατά συνέπεια, θα πρέπει να περιορίζεται, εφόσον αυτό είναι εφικτό.

Τα παιδιά με ψυχικά τραύματα που δεν μπορούν να ανακάμψουν μόνα τους χρειάζονται εξειδικευμένη φροντίδα. Το ψυχικό τραύμα μπορεί, επίσης, να δημιουργήσει εμπόδια στη διαδικασία ασύλου, εφόσον ένα παιδί δεν είναι σε θέση να διηγηθεί τις τραυματικές του εμπειρίες.

Οδηγίες:

- Δημιουργήστε μια κατάλληλη (καθημερινή) ρουτίνα για το παιδί, όσο το δυνατόν γρηγορότερα.
- Συζητήστε τις τραυματικές εμπειρίες μόνο με παιδιά που έχουν δηλώσει ξεκάθαρα ότι θέλουν να τις συζητήσουν (να αποφεύγονται οι συνεντεύξεις που δεν επιθυμούν τα παιδιά).
- Ενημερωθείτε σχετικά με την αντιμετώπιση του τραύματος και των σχετικών συμπτωμάτων.
- Παραπέμψτε το παιδί σε κάποιον αρμόδιο επαγγελματία εφόσον τα συμπτώματα παραμένουν
- Ενημερώστε το δικηγόρο και το άτομο που είναι υπεύθυνο για τη συνέντευξη ότι το τραύμα ενδέχεται να επηρεάσει τις απαντήσεις του παιδιού κατά τη συνέντευξη ασύλου.

1.1.5 Κίνδυνοι για την ασφάλεια των ασυνόδευτων ανηλίκων

Σε σύγκριση με άλλα παιδιά, τα ασυνόδευτα παιδιά βιώνουν επιπλέον κινδύνους λόγω της ευάλωτης θέσης τους ως πρόσφυγες και του ότι βρίσκονται μακριά από την οικογένειά τους ή κάποιον υπεύθυνο ενήλικο και, πιθανότατα, έχουν εξαντλήσει όλα τα διαθέσιμα νόμιμα μέσα για να αποκτήσουν άδεια παραμονής.

Εμπορία ανθρώπων

Συχνά, τα ασυνόδευτα παιδιά φθάνουν στην Ευρώπη παράνομα, μέσω διακινητών, καθώς ίσως αυτή να ήταν η μοναδική τους επιλογή. Κάποια από αυτά, δεν έχουν πέσει μόνο θύματα διακίνησης μεταναστών (*smuggling*) αλλά και εμπορίας ανθρώπων (*trafficking*). Η εμπορία ανθρώπων λαμβάνει διάφορες μορφές (πορνεία, παράνομο εμπόριο ναρκωτικών, παράνομο εμπόριο όπλων και μη αμειβόμενη εργασία) και μπορεί να συμβεί όχι μόνο κατά τη διάρκεια του ταξιδιού αλλά και μετά την άφιξη του παιδιού στην Ευρώπη. Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι ιδιαίτερα ευάλωτα και επηρεάζονται εύκολα από τους διακινητές. Αυτό μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη υποστηρικτικού δικτύου, στο ότι θέλουν να βοηθήσουν την οικογένειά τους, στην πίεση από την οικογένεια να στείλουν λεφτά στο σπίτι και, κάποιες φορές, σε μαγικές ή αποκρυφιστικές δοξασίες.

Καλή πρακτική: Ενδείξεις εμπορίας ανθρώπων

Το Ίδρυμα Nidos έχει αναπτύξει μια σειρά από «πρωτεύουσες» και «δευτερεύουσες» ενδείξεις εμπορίας ανθρώπων, με βάση τη βιβλιογραφία και την εμπειρία του. Ο κατάλογος αυτός είναι ιδιαίτερα χρήσιμος κατά την πρώτη συνάντηση στο κέντρο καταγραφής και υποβολής της αίτησης, έτσι ώστε να αποφασίσουμε κατά πόσο ένα παιδί θα πρέπει να λάβει ειδικές υπηρεσίες προστασίας κατά την υποδοχή. Στη συνέχεια, διεξάγεται περαιτέρω έρευνα εντός της **ανάδοξης οικογένειας**.

Αναγνώριση ενδείξεων εμπορίας ανθρώπων

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ:

Οργάνωση ταξιδιού: η οργάνωση του ταξιδιού και η πληρωμή δεν πραγματοποιούνται από την οικογένεια, ο τελικός προορισμός είναι άγνωστος στο παιδί, ο λόγος για τον οποίο έχει έρθει στη χώρα είναι άγνωστος στο παιδί.

Έγγραφα: το παιδί δεν έχει καθόλου νομιμοποιητικά έγγραφα ή έχει πλαστά έγγραφα, ή έχει εισέλθει παράτυπα στη χώρα από μια

χώρα καταγωγής με υψηλό κίνδυνο εμπορίας ανθρώπων.

Οικογένεια: η οικογένεια έχει δεχθεί απειλές και/ή εκβιασμό, η οικογένεια είναι φτωχή.

Διακινητής: το πρόσωπο που συνοδεύει το παιδί οργανώνει τη χορήγηση θεώρησης εισόδου (visa), είναι άγνωστο στο παιδί, συνδέεται με διακινητές ανθρώπων.

Οικονομικά: το παιδί πρέπει να πληρώσει ένα χρέος, η στέγαση, η ένδυση κτλ. του παιδιού αναλαμβάνονται από το άτομο που είναι μαζί με το παιδί, το παιδί εξαρτάται από αυτό το άτομο.

Διεύθυνση στη χώρα: το παιδί δεν γνωρίζει τη διεύθυνση του σπιτιού ή της εργασίας του, το παιδί κοιμάται στο χώρο εργασίας.

Βία ή κακοποίηση: το παιδί είναι θύμα κακοποίησης ή δέχεται απειλές, υπάρχουν ορατά σημάδια κακοποίησης.

Εργασία: το παιδί εξαναγκάζεται να εργαστεί, να ασκήσει πορνεία, το παιδί έχει έρθει στη χώρα με βάση ψευδείς υποσχέσεις, το παιδί έχει διαφύγει.

Τοποθεσία εύρεσης: το παιδί διέφυγε ή βρέθηκε από την αστυνομία ή ζήτησε βοήθεια από την αστυνομία.

ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ:

Υγεία: αναφέρει προβλήματα ύπνου και πέψης.

Φόβος: του διακινητή, της κατάστασης, της βίας.

Συμπεριφορά: αποτραβηγμένο, αγχωμένο.

Ιστορία: δεν είναι πλήρης, είναι ασυνάρτητη, μη πιστευτή, φαίνεται να την έχει κάνει πρόβα.

Κίνδυνος σεξουαλικής κακοποίησης

Τα ασυνόδευτα παιδιά διατρέχουν σημαντικό κίνδυνο βιασμού κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους και πριν από αυτό. Άλλωστε, ο βιασμός είναι αρκετά κοινός σε συνθήκες εμπόλεμης σύρραξης. Επίσης, υπάρχουν παιδιά κυρίως κορίτσια- τα οποία «αγοράζουν» την ασφάλειά τους προσφέροντας το σώμα τους σε άντρες με αντάλλαγμα προστασία, ως στρατηγική επιβίωσης. Ενίοτε, αυτά τα κορίτσια παρουσιάζουν έντονα

σεξουαλικοποιημένη συμπεριφορά κατά την περίοδο αμέσως μετά το ταξίδι. Αυτό τις κάνει ιδιαίτερα ευάλωτες στην καταναγκαστική πορνεία, αλλά και στη σεξουαλική κακοποίηση από το περιβάλλον τους. Η ανάδοχη οικογένεια και τα άτομα που καθοδηγούν το παιδί (επίτροπος, σύμβουλος κτλ.) θα πρέπει να μπορούν να διαχειριστούν αυτή τη συμπεριφορά και να προσπαθήσουν να την αλλάξουν.

Επίσης, υπάρχει και ο κίνδυνος των αγοριών «χορευτών» (*Bacha bazi*), συχνότερα με καταγωγή από το Αφγανιστάν, τα οποία από μικρή ηλικία μαθαίνουν να χορεύουν σαν κορίτσια και υφίστανται σεξουαλική κακοποίηση από μεγαλύτερους άντρες. Οι χειρονομίες τους μπορεί να είναι θηλυπρεπείς και αυτό τα κάνει ευάλωτα σε νέα περιστατικά κακοποίησης.

Κίνδυνος καταναγκαστικής εργασίας και παράνομου εμπορίου

Επίσης, τα ασυνόδευτα παιδιά χρησιμοποιούνται για το παράνομο εμπόριο όπλων και ναρκωτικών ή είναι θύματα καταναγκαστικής εργασίας. Αυτό συχνά συμβαίνει υπό την απειλή ότι πρέπει να πληρώσουν το χρέος τους στο διακινητή για το ταξίδι, αλλά μπορεί να εμπλέκονται και μεγάλες εγκληματικές οργανώσεις. Οι παράτυποι μετανάστες που φθάνουν στη χώρα υποδοχής μετά τα 18 είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι σε αυτού του είδους την κακοποίηση και εκμετάλλευση.

1.2 ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.2.1 Εισαγωγή

Όταν δουλεύουμε με ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να θυμόμαστε ότι προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς. Κατά συνέπεια, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι επαγγελματίες να διαθέτουν την απαραίτητη γνώση και δεξιότητες, ώστε να είναι σε θέση να προσεγγίσουν αυτά τα παιδιά.

Η διαπολιτισμικά ευαισθητοποιημένη επικοινωνία βρίσκεται στον πυρήνα της εργασίας με παιδιά που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα. Πέρα από τη γνώση της κοινωνικής δομής της κουλτούρας του παιδιού, είναι εξίσου σημαντικό να μπορούμε να δούμε τους κανόνες και τις αξίες από τη δική του οπτική γωνία και, παράλληλα, να γνωρίζουμε τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζει τις σκέψεις και τις ενέργειές μας το δικό μας πολιτισμικό και εθνικό υπόβαθρο, ενώ θα πρέπει να διαθέτουμε και τα απαραίτητα εφόδια ώστε να αντιμετωπίσουμε αυτές τις διαφορές. Η ενσυναίσθηση, η δημιουργικότητα και η τόλμη είναι επίσης σημαντικά χαρακτηριστικά (Jessurun 2008, σελ. 503-514).

1.2.2 Πολιτισμικά ευαισθητοποιημένη επικοινωνία

Ο πολιτισμός είναι ένα δυναμικό περιβάλλον. Δεν αρκεί να γνωρίζουμε το πολιτισμικό υπόβαθρο κάποιου ώστε να βελτιώσουμε την επικοινωνία μαζί του. Ένας επαγγελματίας μπορεί να μάθει για ένα άλλο άτομο μόνο συναντώντας το, μέσω της επαφής και του διαλόγου. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να αναπτύξει ενσυναίσθηση, να δείξει ενδιαφέρον για το ποιο είναι το άλλο άτομο και τι είναι σημαντικό για αυτό, πάντα με σεβασμό στα όριά του.

Είναι σημαντικό το ασυνόδευτο παιδί να αντιλαμβάνεται τη συζήτηση ως ασφαλή. Ο σκοπός της συζήτησης θα πρέπει να είναι ξεκάθαρος: να συμφωνηθεί το πλαίσιο και να συζητηθεί το τι θα συμβεί με τις πληροφορίες. Αν ο επαγγελματίας διαπιστώσει ότι υπάρχει τραύμα ή δύσκολα θέματα και μυστικά, είναι σημαντικό να συμφωνηθεί το τι θα συζητηθεί και τι όχι, ή να αποφασιστεί τότε ακριβώς θα τελειώσει η συζήτηση.

Μέσω των ανοικτών ερωτήσεων (ποιος, τι, πώς, γιατί) το άτομο παρακινείται να μοιραστεί πράγματα μαζί μας. Η ενεργή ακρόαση απαιτεί να εντυπώσουμε περισσότερο στα λεγόμενα του άλλου, και αυτό είναι εφικτό μόνο αν αποκλίνουμε από την προσχεδιασμένη μας προσέγγιση απέναντι στη συνέντευξη. Ο επαγγελματίας πρέπει να δίνει στο παιδί την ευκαιρία να κάνει ερωτήσεις και πρέπει να έχει μια ξεκάθαρη άποψη για τις άλλες κουλτούρες, αλλά και για τη δική του. Η τάση συμμόρφωσης με τους δεσπόμενους κοινωνικούς κανόνες είναι συχνά εντονότερη από ότι πιστεύουμε. Είναι σημαντικό να συνδεθούμε πραγματικά με τον άλλον, υιοθετώντας

μια ανοικτή προσέγγιση. Στην περίπτωση των παιδιών, είναι επίσης σημαντικό να λάβουμε υπόψη μας το βαθμό ανάπτυξής τους.

Καλή πρακτική:

Η Minor-Ndako αφιερώνει χρόνο ώστε να χτίσει μια σχέση εμπιστοσύνης με το παιδί. Η οργάνωση έχει διαπιστώσει ότι τα παιδιά χρειάζονται διευκρινήσεις σχετικά με τη στήριξη που λαμβάνουν. Άλλωστε, πολλά από αυτά δεν έχουν προηγούμενη εμπειρία με κοινωνικούς λειτουργούς. Μπορεί να θεωρούν ότι μιλώντας για τις δυσκολίες τους τις κρατούν ζωντανές και τις ενισχύουν. Η συζήτηση για προσωπικά θέματα μπορεί να θεωρείται κάτι που δεν είναι ηθικά σωστό. Όταν μιλούν για τη ζωή τους και ένας ενήλικας κρατά σημειώσεις μπορεί να νιώθουν σαν να ανακρίνονται από την αστυνομία. Αυτή η κατάσταση ίσως προκαλέσει συναισθήματα φόβου και ανασφάλειας, ιδίως όταν τα παιδιά προέρχονται από ασταθείς περιοχές, όπου είναι δύσκολο ή ακόμη και αδύνατο να εμπιστευθούν τους άλλους. Έτσι, το προσωπικό της Minor-Ndako αρχικά συστήνεται και παρουσιάζει τον τρόπο εργασίας του προτού αρχίσει να κάνει προσωπικές ερωτήσεις στα παιδιά. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την παραδοσιακή κοινωνική εργασία όπου χρησιμοποιείται μια καθοδηγητική ερώτηση ώστε να παρακινηθεί ο πελάτης να κάνει το πρώτο βήμα.

Στη διαπολιτισμική επικοινωνία, ενδέχεται να προκύψουν προβλήματα λόγω του ότι οι άνθρωποι ερμηνεύουν τη συμπεριφορά με διαφορετικούς τρόπους. Συνεπώς, είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε τον κίνδυνο που ενέχει η λεγόμενη «εθνοκεντρική προκατάληψη», δηλαδή το να τοποθετεί κανείς τις δικές του αξίες και πρότυπα επάνω από τις καθολικές αξίες και πρότυπα. Η μέθοδος που παρουσιάζεται στη συνέχεια μας βοηθά να συνειδητοποιήσουμε την προκατάληψη και να την αντιμετωπίσουμε.

Η μέθοδος αποτελείται από τρία βήματα, αναπτύχθηκε από τον Pinto (2007) και μπορεί να συμβάλει σε μια πιο αποτελεσματική διαπολιτισμική επικοινωνία. Τα δύο πρώτα βήματα μας μαθαίνουν να εξετάζουμε τα πράγματα και από τις δύο οπτικές γωνίες (τη δική μας και του άλλου). Στο τρίτο βήμα εντοπίζονται οι διαφορές μεταξύ των δύο πολιτισμών. Το μοντέλο παρουσιάζεται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα.

Διαπολιτισμική επικοινωνία¹¹

Βήμα 1: Συνειδητοποιώ την επίδραση της δικής μου κουλτούρας στη συμπεριφορά μου.

Βήμα 2: Συνειδητοποιώ, ρωτώ, μαθαίνω και αποκτώ γνώσεις για την κουλτούρα του άλλου και τη συμπεριφορά που πηγάζει από αυτή.

Βήμα 3: Αυτή η γνώση μου επιτρέπει να συνδεθώ απόλυτα και να γεφυρώσω το επικοινωνιακό χάσμα.

1.2.3 Πολιτισμικό πλαίσιο του ασυνόδευτου παιδιού

Σε αυτήν την ενότητα περιγράφονται οι σημαντικότερες διαφορές ανάμεσα στην κουλτούρα των ασυνόδευτων παιδιών και αυτή των χωρών υποδοχής τους. Παρουσιάζονται μέθοδοι εργασίας, προσεγγίσεις και καλές πρακτικές που είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την καθοδήγηση των παιδιών και των οικογενειών με τις οποίες ζουν. Η γνώση των βασικών πολιτισμικών παραγόντων, του υποβάθρου και των δυνατοτήτων των ασυνόδευτων παιδιών είναι απαραίτητη ώστε να τα καθοδηγήσουμε με σεβασμό, να τα στηρίξουμε στις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν και να μπορούμε να αναγνωρίσουμε τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται, λόγω της ευάλωτης θέσης τους.

Η κουλτούρα της διευρυμένης οικογένειας

Τα ασυνόδευτα παιδιά προέρχονται συνήθως από έναν πολιτισμό που βασίζεται στη διευρυμένη οικογένεια, όπου το συμφέρον του εκτεταμένου οικογενειακού δικτύου είναι υψίστης σημασίας. Συχνά, το παιδί αφήνει τη χώρα καταγωγής μετά από απόφαση της (διευρυμένης) οικογένειας, η οποία μπορεί να έχει κάνει τεράστιες

¹¹ Πηγή: Kaveh Bouteh, παρουσίαση στο Ίδρυμα Nidos, Μάιος 2016.

οικονομικές και συναισθηματικές θυσίες για την αναχώρησή του. Επίσης, η αναχώρηση σηματοδοτεί την ωρίμανση του παιδιού, ανεξάρτητα από την ηλικία του. Τα ασυνόδευτα παιδιά είναι συνήθως πολύ ανθεκτικά νεαρά άτομα, τα οποία ιδίως στην αρχή έχουν ως στόχο να συμβάλουν στην ευημερία της (διευρυμένης) οικογένειας.

Η ορολογία που χρησιμοποιείται συνήθως για να υποδηλώσει τις διαφορές ανάμεσα στις χώρες καταγωγής των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο και τις δυτικές χώρες είναι: «πολιτισμός της διευρυμένης οικογένειας» σε σύγκριση με τον «ατομοκεντρικό πολιτισμό» ή αλλιώς «πολιτισμός του εμείς» σε σύγκριση με τον «πολιτισμό του εγώ». Ο Pinto (2007) διαπιστώνει ότι, στους πολιτισμούς με επίκεντρο το άτομο, απώτερος στόχος είναι η πλήρης ολοκλήρωση του ατόμου, ενώ στους πολιτισμούς με επίκεντρο την οικογένεια προέχει η (οικογενειακή) τιμή.

Η προσήλωση στην προσωπική ολοκλήρωση και εξέλιξη μπορεί να φαίνεται ασυνήθιστη για τα ασυνόδευτα παιδιά που έχουν μόλις φθάσει στη Δύση. Αυτό φαίνεται και από την επιθυμία τους να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες και να ακολουθήσουν τις οδηγίες της οικογένειας, αλλά και να βοηθήσουν την οικογένεια στέλνοντας χρήματα στο σπίτι αμέσως, ακόμη κι όταν λαμβάνουν μόνο ένα πολύ μικρό ποσό για τα προσωπικά τους μικροέξοδα. Κατά την επιλογή του σχολείου, οι προσδοκίες της οικογένειας είναι συχνά σημαντικότερες από τις ευκαιρίες προσωπικής ολοκλήρωσης. Επιπλέον, η οικογένεια στην πατρίδα του παιδιού συγκρίνει το ποσό που της στέλνει το παιδί, το σχολείο στο οποίο φοιτά και τα επιτεύγματα του παιδιού με αυτά άλλων παιδιών. Η προσαρμογή σε μια κουλτούρα με επίκεντρο το άτομο μπορεί να οδηγήσει στην αποξένωση από τη (διευρυμένη) οικογένεια, με κίνδυνο το παιδί να αποκοπεί, να περιθωριοποιηθεί ή να απορριφθεί.

Τα παιδιά που προέρχονται από πολιτισμούς με επίκεντρο τη διευρυμένη οικογένεια μαθαίνουν να σέβονται τους άλλους και να μην έχουν δική τους γνώμη και επιθυμίες. Συχνά, το να εκφράζει κανείς την άποψή του θεωρείται έλλειψη σεβασμού, ένδειξη κακής ανατροφής, και, κατά συνέπεια, ντροπή για την οικογένεια. Οι δημοκρατικές αρχές και η ελευθερία έκφρασης της προσωπικής γνώμης και άποψης, καθώς και η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, είναι κάτι το ασυνήθιστο για το ασυνόδευτο παιδί. Συνεπώς, το παιδί μπορεί να αισθάνεται πολύ άβολα όταν ζητάμε συνεχώς τη γνώμη του.

Κουλτούρα της ενοχής και κουλτούρα της ντροπής

Η διαφορά ανάμεσα στον πολιτισμό του «εγώ» και τον πολιτισμό του «εμείς», από την άποψη της συμπεριφοράς των ατόμων, συνδέεται στην ουσία με τη διαφορά ανάμεσα στην «ενοχή» (εγώ) και τη «ντροπή» (εμείς).

Κάθε πολιτισμός έχει τους δικούς του κανόνες σχετικά με τις λανθασμένες πράξεις ή την αποκλίνουσα συμπεριφορά, οι οποίοι καθορίζονται από τις *πεποιθήσεις* του ατόμου και των άλλων σε σχέση με την ενοχή.

Η κουλτούρα της ενοχής (*guilt culture*) εστιάζει κυρίως στην αλήθεια, τη δικαιοσύνη και την προάσπιση των ατομικών δικαιωμάτων. Θεωρείται ότι το αίσθημα της ενοχής είναι αυτό που εμποδίζει το άτομο από το να υιοθετήσει μια συμπεριφορά που αντιβαίνει τόσο στον προσωπικό του κώδικα συμπεριφοράς όσο και σε αυτόν του πολιτισμού του. Αντίθετα, Αντίθετα, σε μια κλασική κουλτούρα της ντροπής (*shame culture*), η γνώμη των άλλων είναι πολύ πιο σημαντική για τη συμπεριφορά του ατόμου σε σύγκριση με τις προσωπικές του πεποιθήσεις. Η επιθυμία να διατηρήσει κανείς την τιμή του και να αποφύγει τη ντροπή είναι ένα από τα βασικά θεμέλια αυτού του πολιτισμού. Επιπλέον, λόγω της ντροπής, μπορεί να είναι αδύνατο για κάποιον να παραδεχθεί, ακόμη και στον εαυτό του, ότι είναι ένοχος ή ότι έχει κάνει κάτι λάθος (ακόμα κι αν το έχει πράγματι κάνει), ιδίως όταν όλοι οι άλλοι τον θεωρούν ένοχο. Το άτομο δεν αισθάνεται ντροπή για όσο καιρό οι άλλοι παραμένουν πεπεισμένοι ότι είναι αθώο. Συνεπώς, καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια ώστε να εξασφαλίσει ότι οι άλλοι παραμένουν πεπεισμένοι για την αθωότητά του.

Σε έναν πολιτισμό της ντροπής, η αποφυγή της ντροπής είναι υψίστης σημασίας, όποιο κι αν είναι το κόστος. Τα δυτικά μοντέλα για τη «ντροπή» και την «ενοχή» ορίζουν τη ντροπή ως ένα «κακό» ηθικό συναίσθημα και την ενοχή ως ένα «καλό» ηθικό συναίσθημα. Ωστόσο, σε μη-δυτικές κοινωνίες, η ντροπή δεν αξιολογείται μόνο ως κάτι το «καλό» αλλά θεωρείται και μια κατάλληλη/αναμενόμενη συναισθηματική αντίδραση απέναντι στη λανθασμένη συμπεριφορά (Bedford και Hwang 2003).

Ένα παράδειγμα:

Η συγγνώμη είναι το τυπικό πρώτο βήμα σε μια κουλτούρα της ενοχής. Μέσω της συγγνώμης, το άτομο παραδέχεται το λάθος και την ενοχή του, κι αυτό του επιτρέπει να αναζητήσει λύσεις. Ωστόσο, σε μια κουλτούρα της ντροπής, η συγγνώμη ισοδυναμεί με αποδοχή της ντροπής και, κατά συνέπεια, αποφεύγεται όσο το δυνατόν περισσότερο. Για κάποιον που προέρχεται από μια κουλτούρα της ντροπής το πρώτο βήμα είναι να ξαναχτίσει τη σχέση και, μέσω αυτού, να αποβάλει τη ντροπή.

Οι Bagozzi, Verbeke και Gavino (2003) διαπίστωσαν ότι τόσο οι άνθρωποι που ανήκουν σε δυτικές κουλτούρες όσο και εκείνοι που ανήκουν σε μη-δυτικές κουλτούρες νιώθουν ντροπή όταν βιώνουν μια οδυνηρή εμπειρία. Όμως, οι ενέργειες ή η απόκρισή τους σε αυτήν την εμπειρία διαφέρουν. Οι άνθρωποι που ανήκουν σε δυτικές κουλτούρες λαμβάνουν μέτρα προστασίας του εαυτού τους, ενώ εκείνοι που ανήκουν σε μη-δυτικές κουλτούρες επιχειρούν να χτίσουν/ανακτήσουν τη σχέση.

Σύμφωνα με μια κοινωνικο-ψυχολογική μελέτη (van Alphen 2008) η ένταση της ντροπής που νιώθει ένα άτομο καθορίζει τη στρατηγική που θα ακολουθήσει.

Σε γενικές γραμμές, υπάρχουν δύο επιλογές:

- ☐ αποδοχή της ντροπής,
- ☐ απόρριψη της ντροπής.

Όταν η ένταση της ντροπής είναι μικρή, το άτομο την εκλαμβάνει ως κάτι το σχετικά ασήμαντο και τείνει περισσότερο να την αποδεχθεί. Όταν, όμως, η ντροπή είναι πιο έντονη, το άτομο τείνει να αντιδρά σε αυτή.

Όμως, υπάρχει ένα όριο επάνω από το οποίο η ντροπή είναι τόσο έντονη ώστε το άτομο δεν είναι πλέον σε θέση να την αρνηθεί. Σε αυτήν την περίπτωση, δεν μπορεί να κάνει τίποτε άλλο παρά να την αποδεχθεί. Έχει λοιπόν την ευκαιρία, για παράδειγμα, να ζητήσει συγγνώμη και να αποκαταστήσει τη ζημιά.

Ένα παράδειγμα: ο σημαντικός ρόλος της ντροπής στον πολιτισμό του «εμείς»

Κατά τη διάρκεια μιας συνομιλίας σε ένα κέντρο υποδοχής μεταξύ ενός συμβούλου και ενός ασυνόδευτου παιδιού, σχετικά με μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά του παιδιού, το παιδί που προέρχεται από έναν πολιτισμό του «εμείς» προσπαθεί πρωτίστως να αποκαταστήσει τη σχέση: «Εμείς τα πηγαίνουμε πάντα καλά, έτσι δεν είναι;». Όμως, ο σύμβουλος που προέρχεται από έναν πολιτισμό του «εγώ» θέλει να συζητήσει πρώτα το πρόβλημα και να αναζητήσει μια λύση με τη μορφή συγγνώμης, συμφωνίας και επιβολής κυρώσεων. Το παιδί προτιμά να αποφύγει την αντιπαράθεση και αναζητά έμμεσους τρόπους να αποκαταστήσει τη σχέση του με το σύμβουλο. Για παράδειγμα, το παιδί μιλά με θυμό και απομακρύνεται από την αντιπαράθεση, αρχίζοντας να κάνει άλλα πράγματα. Με αυτόν τον τρόπο, επιχειρεί να αποκαταστήσει τη σχέση. Ωστόσο, ο σύμβουλος ασκεί πίεση στο παιδί για να συζητήσουν με αποτέλεσμα αυτό να νιώθει ότι στριμώχνεται σε μια γωνία για να μιλήσει για ένα θέμα που του προκαλεί ντροπή, κάτι το οποίο δεν είναι σε θέση να κάνει προτού αποκαταστήσει τη σχέση.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά των πολιτισμών του «εγώ» και του «εμείς»:

Πολιτισμός του «Εγώ»	Πολιτισμός του «Εμείς»
Ατομιστικός: ποιος είσαι;	Συλλογικός: σε ποιόν ανήκεις;
Ατομικό συμφέρον: ανεξαρτησία, διεκδικητικότητα, ατομική επιλογή	Συλλογικό συμφέρον: σύνδεση με την ομάδα, υπακοή, μετριοπάθεια

Μικρή απόσταση εξουσίας	Μεγάλη απόσταση εξουσίας
Θηλυκό	Αρσενικό
Ευλικρίνεια: αποδοχή λάθους, σημασία της ομολογίας του λάθους, ανακοίνωση των κακών νέων εξ αρχής	Διατήρηση τιμής: συγκάλυψη σφαλμάτων, η άρνηση αποτρέπει την απώλεια της εμπιστοσύνης, προσεκτική ανακοίνωση των κακών νέων

Υγεία

Ο πολιτισμός και η θρησκεία επηρεάζουν επίσης τις αντιλήψεις του ατόμου για την ασθένεια. Μάλιστα, τα δυτικά συστήματα υγείας δυσκολεύονται να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.

Είναι γενικά γνωστό ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες συχνά αισθάνονται ότι ο γιατρός δεν τους παίρνει στα σοβαρά αν δεν τους συνταγογραφήσει κάποιο φάρμακο. Σε πολλούς πολιτισμούς δεν συνηθίζεται να γίνεται διάκριση ανάμεσα στη σωματική και την ψυχική ασθένεια. Επιπλέον, η ψυχική ασθένεια θεωρείται μια μορφή «τρέλας», η οποία είναι πηγή ντροπής και ατιμάζει το άτομο. Συνεπώς, τα παράπονα που εκφράζουν τα άτομα σχετίζονται συνήθως με σωματικά συμπτώματα. Αυτό ονομάζεται «σωματοποίηση». Είναι συχνά δύσκολο να εμπλέξουμε στη διαδικασία τα ασυνόδευτα παιδιά που παραπέμπονται στις υπηρεσίες ψυχικής υγείας. Δεν βλέπουν κανένα όφελος στο να επισκεφθούν έναν ψυχολόγο και να μιλήσουν μαζί του, και μάλιστα για αυτά μπορεί να σημαίνει ότι κάποιος είναι «τρελός». Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υιοθετήσουμε μια πολιτισμικά ευαισθητοποιημένη προσέγγιση ώστε να ενισχύσουμε τη συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία. Μάλιστα, σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες υπάρχουν κέντρα ψυχικής υγείας που εξειδικεύονται στη διαπολιτισμική προσέγγιση.

Πώς αντιμετωπίζουμε τις διαφορετικές αντιλήψεις για την υγεία

Μια καλή αρχή είναι να δείξουμε ενδιαφέρον και σεβασμό για τα συμπτώματα, τους ισχυρισμούς του παιδιού και τις πιθανές λύσεις. Θα μπορούσαμε να ρωτήσουμε με ποιο τρόπο θα λυνόταν αυτό το πρόβλημα στην πατρίδα του. Η συμμετοχή της βιολογικής οικογένειας είναι επίσης μια επιλογή. Μπορεί να συμβάλει στην αναγνώριση της ύπαρξης της ασθένειας και να βοηθήσει το ασυνόδευτο παιδί και την οικογένειά του να επιλέξουν την παραδοσιακή θεραπεία που ακολουθείται στην πατρίδα του παιδιού¹².

Μαύρη μαγεία στην Ερυθραία

Η μαύρη μαγεία είναι αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής ζωής στην Ερυθραία. Υπάρχουν τέσσερις μορφές μαύρης μαγείας: *Debtera*, *Buda*, *Tebib* και *Tonqualay*. Στόχος είναι η εξουσία και η επιρροή επάνω στους άλλους. Ένα άτομο που ασκεί μαύρη μαγεία έχει τόσο μεγάλη επιρροή στους άλλους ώστε οι άνθρωποι που «κυριεύει» κάνουν πράγματα χωρίς να το συνειδητοποιούν ή χωρίς να το θέλουν.

Όταν κάποιος είναι θύμα μαύρης μαγείας, «κυριεύεται» από κάποιον ή κάτι. Μπορεί να είναι είτε ένα ζωντανό πρόσωπο είτε κάποιο πνεύμα/διάβολος («*sheytan*»). Κάποιες φορές, η μαύρη μαγεία είναι τόσο σοβαρή που το άτομο υποφέρει και, σε ακραίες περιπτώσεις, πεθαίνει.

Για να προστατεύονται από τη μαύρη μαγεία ή το κακό μάτι, τα άτομα από την Ερυθραία και την Αιθιοπία συνηθίζουν να φορούν ένα φυλαχτό. Αυτό είναι αρκετά συνηθισμένο ιδίως στις αγροτικές περιοχές, όπου οι άνθρωποι πιστεύουν ότι προστατεύονται φορώντας το φυλαχτό: «η πρόληψη είναι η καλύτερη θεραπεία».

Αν κάποιος έχει ήδη κυριευθεί, το κακό πνεύμα μπορεί να εξαναγκαστεί να βγει από μέσα του με τη βοήθεια ενός μάγου (*Debtera*), ο οποίος απαγγέλλει αφορισμούς σε μια γλώσσα άγνωστη στους ανθρώπους. Επίσης, το

¹² Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις θεραπευτικές ιεροτελεστίες στο πλαίσιο της δυτικής ιατρικής στη σελίδα www.engi.eu.

πνεύμα μπορεί να αναγκαστεί να βγει από το σώμα με τη βοήθεια ενός ιερέα, ο οποίος απαγγέλλει εδάφια της Βίβλου, και/ή προσεύχεται¹³.

Ένα παράδειγμα:

Αν υποθέσουμε ότι ο John ζηλεύει την Anna, μπορεί να ζητήσει από έναν Tebib ή Buda να στρέψει το σατανικό μάτι του επάνω της, ώστε να την εκδικηθεί. Ο Tebib ζητά να του φέρουν κάτι προσωπικό, όπως τρίχες από τα μαλλιά ή νύχια της Άννας, και το αναμειγνύει με μυστικά συστατικά ή βότανα ώστε να την κυριεύσει (γι' αυτό το λόγο οι άνθρωποι δεν πετούν ποτέ τίποτε προσωπικό έτσι απλά στην Ερυθραία).

Ακούγονται ιστορίες σχετικά με γυναίκες από την Ερυθραία που καταφεύγουν σε Tebib για να αποκτήσουν έλεγχο επάνω στους άντρες τους. Οι γυναίκες που έχουν προβλήματα γάμου μπορούν έτσι να κυριεύσουν τους άντρες τους χρησιμοποιώντας βότανα, ώστε να σιγουρευτούν ότι δεν πρόκειται να πάνε σε άλλες γυναίκες. Το αποτέλεσμα μπορεί να είναι και αρνητικό: μπορεί ο σύζυγος τους να πέσει σε κατάθλιψη, να μη μπορεί ή να μη θέλει να δουλέψει, και να αλλάξει εντελώς η συμπεριφορά του, με αρνητικό τρόπο.

Καλή πρακτική: Ιερείς από την Ερυθραία

Συχνά ζητείται από ιερείς από την Ερυθραία που ζουν στην Ολλανδία να βοηθήσουν νεαρούς αιτούντες άσυλο από την Ερυθραία να αντιμετωπίσουν τα συμπτώματα της ασθένειας.

Καλή πρακτική: Διαπολιτισμικοί μεσολαβητές

Τόσο στο Βέλγιο όσο και στην Ιταλία έχουν υπάρξει θετικές εμπειρίες συνεργασίας με διαπολιτισμικούς μεσολαβητές. Συχνά, πρόκειται για πρώην ασυνόδετους ανηλίκους που έχουν ενταχθεί στην κοινωνία και μπορούν να λειτουργήσουν ως αξιόπιστοι διαμεσολαβητές κατά τη συζήτηση δύσκολων θεμάτων όπως η σεξουαλικότητα και η ασφάλεια, ενώ μπορούν να καθοδηγήσουν και να εντοπίσουν τις ανάγκες των ασυνόδετων παιδιών. Αυτό λειτουργεί ιδιαίτερα αποτελεσματικά σε ομαδικό πλαίσιο, δεδομένου ότι πολλά παιδιά προέρχονται από «συλλογικές» κουλτούρες.

¹³ Πηγή: Κέντρο πληροφοριών για την Ερυθραία του Ιδρύματος Nidos.

1.2.4 Συγκεκριμένα θέματα που σχετίζονται με τις πολιτισμικές διαφορές για το ασυνόδευτο παιδί

Προσδοκίες και συμφέρον της οικογένειας

Συχνά, τα ασυνόδευτα παιδιά φεύγουν από τη χώρα καταγωγής γιατί η οικογένεια θεωρεί πως αυτό θα την ωφελήσει συνολικά. Πολλές φορές, οι οικογένειες δεν έχουν ρεαλιστική εικόνα των ευκαιριών που υπάρχουν για τα παιδιά στην Ευρώπη και περιμένουν ότι θα τους στέλνουν χρήματα, ότι σύντομα θα γίνει οικογενειακή επανένωση ή ότι το παιδί θα έχει μια επιτυχημένη καριέρα και θα στέλνει περισσότερα χρήματα στην οικογένεια. Αυτές οι προσδοκίες μπορεί να δημιουργήσουν ένα τεράστιο βάρος για τα παιδιά, τα οποία θέλουν να βοηθήσουν την οικογένεια και να μην την απογοητεύσουν.

Μπορεί, επίσης, να πρέπει να φροντίσουν τα μικρότερα αδέρφια τους ή τη μεγαλύτερη αδελφή τους, και αυτό δημιουργεί επιπλέον πίεση. Αυτός ο ρόλος είναι φυσιολογικός σε πολλούς πολιτισμούς με επίκεντρο τη διευρυμένη οικογένεια. Ωστόσο, μπορεί να είναι και σημαντική πηγή άγχους για τα παιδιά που έχουν βρεθεί μόνα τους στην Ευρώπη.

Ένα παράδειγμα:

Δύο αδέρφια βρίσκονται στο Βέλγιο και ο μεγαλύτερος αδελφός νιώθει υπεύθυνος για τη σωστή συμπεριφορά του μικρότερου. Η οικογένεια τους στη χώρα καταγωγής του έχει πει ότι πρέπει να δείρει τον μικρότερο αδελφό του γιατί έχει ξεκινήσει το κάπνισμα. Ο μεγάλος αδελφός πραγματικά νιώθει ότι υπάρχει πρόβλημα. Από την άλλη, δεν θέλει να μπλέξει με το Βελγικό σύστημα που δεν επιτρέπει τον ξυλοδαρμό, αλλά ταυτόχρονα δεν θέλει και να αποτύχει στον έλεγχο και την ανατροφή του μικρού του αδελφού όπως του έχει ζητηθεί από την οικογένειά του. Έτσι, οι κοινωνικοί λειτουργοί πήραν τηλέφωνο τους γονείς ώστε να τους εξηγήσουν την κατάσταση και τον τρόπο με τον οποίο την αντιμετωπίζουν. Μετά από πολλά τηλεφωνήματα, η μητέρα απάλλαξε το παιδί από την υποχρέωση, λέγοντάς του ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί θα φροντίσουν τον αδελφό του και ότι η οικογένεια συμφωνεί με αυτό.

Μυστικά

Όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 1.1.2, πολλοί αιτούντες άσυλο κρατούν μυστικά. Συχνά, αυτά σχετίζονται με την κατάσταση της οικογένειας, καθώς οι συμπατριώτες τους, η οικογένεια ή οι διακινητές τους έχουν συμβουλευτεί να μην αποκαλύψουν την πραγματική κατάσταση. Έτσι, τα παιδιά μπορεί να βιώνουν ιδιαίτερο άγχος, κυρίως όταν κάποιος τα πιέζει να μιλήσουν για την κατάσταση της οικογένειάς τους. Από την άλλη, τα μυστικά ή τα ψέματα είναι ακόμη ένας μηχανισμός που χρησιμοποιεί η κουλτούρα της «ντροπής» ώστε να αντιμετωπίσει καταστάσεις που είναι ντροπιαστικές ή πλήττουν την τιμή του ατόμου. Το να λέει κανείς ψέματα για να προστατεύσει την οικογενειακή τιμή είναι πολύ σημαντικό κομμάτι του πολιτισμού του «εμείς» (ντροπή), παρότι είναι λιγότερο αποδεκτό από τον ευρωπαϊκό πολιτισμό του «εγώ» (ενοχή). Το παράδειγμα που παρουσιάζεται στη συνέχεια δείχνει τις οδυνηρές συνέπειες που μπορεί να έχουν τα μυστικά.

Ένα παράδειγμα:

Δύο αδελφές (ασυνόδευτα παιδιά) είχαν τοποθετηθεί σε μια ανάδοχη οικογένεια στην Ολλανδία που τις φρόντιζε με αγάπη για πολλά χρόνια. Κάποια στιγμή, βρέθηκε και μια ενήλικη αδελφή στην Ολλανδία. Η ανάδοχη οικογένεια την αποδέχθηκε με ευχαρίστηση και της επέτρεπε να επισκέπτεται συχνά τις αδελφές της. Χρόνια αργότερα, διαπιστώθηκε ότι αυτή η γυναίκα δεν ήταν η μεγάλη αδελφή αλλά η μητέρα των κοριτσιών. Βρισκόταν στην Ολλανδία παράνομα και ήλπιζε ότι οι κόρες της θα λάβουν άδεια παραμονής ως ασυνόδευτες. Η ανάδοχη οικογένεια συγκλονίστηκε και δεν μπόρεσε να διαχειριστεί το γεγονός ότι φρόντιζε αυτά τα «ορφανά» κορίτσια όλα αυτά τα χρόνια ενώ στην πραγματικότητα υπήρχε μητέρα. Δυστυχώς, τα κορίτσια απομακρύνθηκαν από την ανάδοχη οικογένεια εξαιτίας αυτού του γεγονότος.

Ζητήματα ηλικίας

Τα ασυνόδευτα παιδιά συχνά προέρχονται από χώρες όπου η γέννησή τους δεν καταγράφεται ή η ημερομηνία γέννησης είναι άγνωστη. Συνήθως ακολουθείται μια διαδικασία διακρίβωσης της ηλικίας των παιδιών¹⁴ και η στήριξη που λαμβάνουν είναι ανάλογη του αποτελέσματος, χωρίς να αλλάξει η ηλικία στα έγγραφα ταυτοποίησής τους. Ωστόσο, όταν δεν γνωρίζουμε την ηλικία των παιδιών μπορεί να προκύψουν προβλήματα σχετικά με τη στέγαση και την εκπαίδευσή τους, καθώς σε αυτές τις περιπτώσεις η τοποθέτηση βασίζεται στην ηλικία που αναγράφεται στα έγγραφα ταυτοποίησης. Ο επαγγελματίας που καθοδηγεί το παιδί μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην προάσπιση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού.

1.2.5 Πολιτισμικές διαφορές και κίνδυνος κακοποίησης των ασυνόδευτων παιδιών

Σύμφωνα με έρευνες, υπάρχουν διάφοροι παράγοντες κινδύνου κακοποίησης των ασυνόδευτων ανηλίκων. Επιπλέον, η κακοποίηση είναι πιθανότερο να συμβεί στο πλαίσιο της αναδοχής, παρά εντός της βιολογικής οικογένειας του παιδιού. Αυτή η ενότητα εστιάζει σε συγκεκριμένα θέματα που σχετίζονται με τις πολιτισμικές διαφορές και τον κίνδυνο κακοποίησης ασυνόδευτων ανηλίκων που φιλοξενούνται από ανάδοχες οικογένειες.

Η τιμή της οικογένειας

Η τιμή είναι μια καθολική έννοια που αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο το άτομο σχετίζεται με την ομάδα ή τις ομάδες όπου ανήκει. Επίσης, τιμή μπορεί να έχει και η ίδια η οικογένεια ή η ομάδα. Ένα βασικό ζήτημα είναι ότι η τιμή μπορεί να πληγεί ή να χαθεί. Η τιμή θεωρείται, ενίοτε, σημαντικός παράγοντας σε κοινωνίες όπου, στον αγώνα για την επιβίωση, οι άνθρωποι μπορούν να βασιστούν κυρίως στον εαυτό τους. Συνήθως, μια ομάδα θεωρείται ισχυρότερη από ένα μεμονωμένο άτομο και έχει περισσότερες πιθανότητες να διασφαλίσει πόρους για την επιβίωσή της σε δύσκολες εποχές. Από την άλλη, το άτομο οφείλει να ακολουθεί τους κανόνες και τα πρότυπα της ομάδας υπό το φόβο του αποκλεισμού ή ακόμη σοβαρότερης ποινής. Σε αυτό το πλαίσιο, οι *κώδικες τιμής* είναι ένας τρόπος να κρατηθούν οι άλλοι σε απόσταση. Όταν υπάρχουν αρκετοί πόροι για όλους τα άτομα δεν εξαρτώνται από μια ομάδα για την επιβίωσή τους και η σημασία των κανόνων της ομάδας μειώνεται, αφήνοντας περισσότερο χώρο για ατομικές αποφάσεις.

Η τιμή υπόκειται σε αλλαγές και μπορεί να διαφέρει για κάθε ομάδα. Οι απόψεις σχετικά με το τι πρέπει να κάνει ή πώς πρέπει να είναι ένα άτομο για να διατηρήσει την τιμή του διαφέρουν σε ατομικό, ομαδικό ή κοινωνικό επίπεδο. Υπάρχουν, όμως, και πολλές ομοιότητες. Η εκπαίδευση και ο έλεγχος της ομάδας (κοινότητας) είναι οι βασικοί μηχανισμοί δημιουργίας κανόνων τιμής.

Στους πολιτισμούς με επίκεντρο τη διευρυμένη οικογένεια, η τιμή συνήθως σχετίζεται με θέματα όπως η εκπαίδευση και η διαδοχή. Κατά συνέπεια, η *ατίμωση* συνδέεται συχνά με τις σχέσεις, την επιλογή συντρόφου, τη σεξουαλικότητα και τους διαδόχους. Η διδασκαλία για θέματα που σχετίζονται με την τιμή, η παρακολούθηση και η προστασία της τιμής μπορεί κάποιες φορές να συνοδεύονται και από βία, ιδίως όταν η τιμή απειλείται. Η ατίμωση είναι χειρότερη όταν γίνεται γνωστή και εκτός ομάδας μέσα από κουτσομπολιά και φήμες που προκαλούν ντροπή. Όσο περισσότεροι άνθρωποι γνωρίζουν την ατίμωση τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα άσκησης βίας που σχετίζεται με την τιμή. Η *αποκατάσταση της τιμής* μπορεί να επιτευχθεί μέσω συγκεκριμένων διορθωτικών ενεργειών όπως: γάμος, διαζύγιο, απόρριψη, άρνηση, αποδοχή της κατάστασης ή προσπάθεια συμφιλίωσης. Η αφαίρεση ζωής είναι η ύψιστη μορφή αποκατάστασης, και μάλιστα πολλές φορές λαμβάνει τη μορφή της αυτοκτονίας. Φυσικά, όλα εξαρτώνται από τη φύση της σύγκρουσης, την έκταση της ατίμωσης και τους κώδικες τιμής (Janssen 2006).

Στην Ευρώπη, τα παιδιά που προέρχονται από πολιτισμούς με αυστηρούς κανόνες τιμής (πολιτισμοί του «εμείς» ή της «διευρυμένης οικογένειας»), συχνά επηρεάζονται από τον νέο πολιτισμό που εστιάζει στην προσωπική

¹⁴ Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για τον προσδιορισμό ηλικίας στη σελίδα www.engi.eu.

εξέλιξη (ατομοκεντρικός πολιτισμός ή πολιτισμός του «εγώ»), με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλος κίνδυνος ατίμωσης. Το παιδί καλείται να επιλέξει ανάμεσα στην προσωπική αυτοπραγμάτωση και τον κίνδυνο απόρριψης από την οικογένεια ή, ενίοτε, ακόμη σοβαρότερες συνέπειες. Οι εργαζόμενοι σε οργανώσεις παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας, τα άτομα που ασχολούνται με τη φροντίδα των παιδιών και οι επίτροποι μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να λάβουν εμπεριστατωμένες αποφάσεις, ενώ μπορούν και να συζητήσουν αυτό το θέμα με την οικογένεια. Οι κώδικες τιμής είναι επίσης σημαντικοί για την κοινωνική αφομοίωση. Κατά τη συζήτηση, είναι σημαντικό να υπάρχει κατανόηση και σεβασμός για τους κώδικες τιμής των άλλων, καθώς και γνώση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τους δικούς μας κώδικες, κάτι που μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολο κάποιες φορές.

Έμφυλες διαφορές

Σε πολλές χώρες, τα παιδιά οφείλουν να ακολουθούν τις επιθυμίες της οικογένειας. Σε πολλούς παραδοσιακούς πολιτισμούς, ο περιορισμός της ελεύθερης κυκλοφορίας των κοριτσιών και οι προσυμφωνημένοι γάμοι (με προξενιά) παραβιάζουν το δικαίωμα αυτοπροσδιορισμού τους. Τα κορίτσια από οικογένειες προσφύγων και μεταναστών που προέρχονται από αυτές τις κουλτούρες, βρίσκονται στο κατώτερο επίπεδο της οικογενειακής ιεραρχίας, έχοντας τα λιγότερα δικαιώματα. Η κατάσταση αλλάζει σε πολλές οικογένειες που ζουν στην Ευρώπη για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά η ελεύθερη κυκλοφορία των γυναικών παραμένει ιδιαίτερα περιορισμένη σε αρκετές περιπτώσεις (Pharos 2009).

Καταναγκαστικοί γάμοι

Σε κάποιους πολιτισμούς τα κορίτσια παντρεύονται σε πολύ μικρή ηλικία. Μερικές φορές μπορεί να είναι ακόμη παιδιά, με αποτέλεσμα να θεωρείται παιδική κακοποίηση. Ωστόσο, το πόσο συχνά συμβαίνει αυτό είναι άγνωστο. Στην πράξη, είναι δύσκολο να γίνει διαχωρισμός ανάμεσα στον προσυμφωνημένο και τον καταναγκαστικό γάμο. Κάποιες φορές, ένα κορίτσι μπορεί μεν να μην καταναγκάζεται ακριβώς, αλλά να αισθάνεται κατά κάποιο τρόπο «υποχρεωμένο» να παντρευτεί τον άντρα που επιλέγουν οι γονείς της ως ένδειξη αφοσίωσης προς την οικογένεια. Από την άλλη, μπορεί να δέχεται τόσο μεγάλη πίεση ώστε να μην τολμά να αρνηθεί. Επίσης, μπορεί να εμπιστεύεται τους γονείς της θεωρώντας ότι γενικά κάνουν καλές επιλογές. Το ερώτημα είναι κατά πόσο το κορίτσι έχει τη δυνατότητα της επιλογής ή καταναγκάζεται. Η πίεση αυτή δεν είναι μεγάλη μόνο για τα κορίτσια, καθώς και κάποια αγόρια μπορεί να παντρευτούν καταναγκαστικά. Αν το παιδί αρνηθεί μπορεί να πέσει θύμα κακοποίησης, να περιοριστεί στο σπίτι, να δεχθεί απειλές ή να επιστραφεί εξαναγκαστικά στη χώρα καταγωγής. Αν συνεχίσει να αντιστέκεται και για παράδειγμα το σκάσει, η οικογένεια μπορεί να αποφασίσει ότι το παιδί πρέπει να δολοφονηθεί για λόγους τιμής (Pharos 2009).

Οι προετοιμασίες για τον καταναγκαστικό γάμο ξεκινούν συχνά πριν το κορίτσι γίνει 18 ετών, ενώ ο γάμος λαμβάνει χώρα μετά την ενηλικίωση, χωρίς να μπορεί πλέον να ληφθεί κανένα νομικό μέτρο. Ο επίτροπος ή το άτομο που είναι υπεύθυνο για την καθοδήγηση του παιδιού μπορεί να το βοηθήσει να αποφασίσει. Όμως, η αντιπαράθεση με την οικογένεια ενδέχεται να οδηγήσει σε σοβαρές συνέπειες, όπως η απόρριψη. Η απώλεια της οικογένειας μπορεί να έχει σημαντικό αντίκτυπο για τα άτομα που προέρχονται από συλλογικές κουλτούρες ή κουλτούρες με επίκεντρο τη διευρυμένη οικογένεια, καθώς συχνά νιώθουν περισσότερο σημαντικά ως μέλη της διευρυμένης οικογένειας παρά ως μεμονωμένα άτομα.

Πρόσφατα, έχουν υπάρξει πολλά «παιδιά-νύφες» μεταξύ των προσφύγων στην Ευρώπη. Συνήθως πρόκειται για οικειοθελείς μουσουλμανικούς γάμους που κανονίζει η οικογένεια ώστε να προστατεύσει την κόρη στον προσφυγικό καταυλισμό ή κατά τη διάρκεια του ταξιδιού της προς την Ευρώπη.

Ένα παράδειγμα: όταν ένα παιδί παντρεμένο με ενήλικα φθάνει στη Δανία

Ο γάμος μεταξύ ενός ενήλικα και ενός παιδιού (ανηλίκου) θεωρείται συχνά καταναγκαστικός γάμος στις χώρες της Δύσης και, κατά κανόνα, εκλαμβάνεται ως κάτι που δεν είναι σωστό. Στο σύστημα ασύλου της Δανίας, τα παιδιά κάτω των 15 ετών τοποθετούνται πάντα σε ένα κέντρο ασύλου για παιδιά, με βάση τους κανονισμούς για το άσυλο, και αυτό σημαίνει ότι χωρίζονται από τον ενήλικο σύζυγό τους.

Την άνοιξη του 2016, ο Υπουργός Ένταξης δήλωσε ότι ακόμη κι όταν σε ένα ζευγάρι αιτούντων άσυλο ο ένας σύζυγος είναι παιδί ηλικίας 15-17 ετών θα πρέπει και πάλι οι σύζυγοι να χωρίζονται στο πλαίσιο του συστήματος φιλοξενίας αιτούντων άσυλο. Αυτή η νέα πολιτική εφαρμόστηκε αρχικά σε ζευγάρια χωρίς παιδιά, αλλά στόχος ήταν να εφαρμοστεί και σε ζευγάρια με παιδιά.

Ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας διαπίστωσε ότι κάποια από τα ζευγάρια που είχαν χωριστεί ένωσαν ιδιαίτερη απογοήτευση και, μάλιστα, κάποια από τα παντρεμένα παιδιά είχαν αρχίσει να παρουσιάζουν αυξημένα συμπτώματα κατάθλιψης, απομόνωσης και αυτοτραυματισμού. Ένωσαν ιδιαίτερα ανασφαλής χωρίς το σύζυγό τους, δηλαδή το βασικό άτομο με το οποίο αισθάνονταν ασφάλεια. Κατά συνέπεια, άρχισαν οι παραπομπές στο σύστημα κοινωνικής φροντίδας και σε ψυχολόγους.

Με βάση την εμπειρία που αποκόμισε από την εργασία με αποχωρισμένα ζευγάρια χωρίς παιδιά, ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας επικοινωνήσε με το Υπουργείο για το θέμα των ζευγαριών με παιδιά, καθώς το Υπουργείο βρισκόταν στο στάδιο σύνταξης νέων οδηγιών για το χωρισμό των ζευγαριών. Ο Ερυθρός Σταυρός ζήτησε από το Υπουργείο να λάβει υπόψη του το δικαίωμα των ζευγαριών στην ευημερία και την οικογενειακή ζωή, και να το συμπεριλάβει στις κατευθυντήριες γραμμές του. Ο Ερυθρός Σταυρός δεν υποστηρίζει τους καταναγκαστικούς γάμους, όμως θεωρεί ότι είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη πως οι γάμοι τελέστηκαν πριν τα ζευγάρια φθάσουν στη Δανία και δεν είναι απαραίτητα καταναγκαστικοί στο πλαίσιο ενός άλλου πολιτισμού. Συνεπώς, είναι σημαντικό να ερευνηθεί το κατά πόσο η συμβίωση του ενήλικου με το παιδί (άνω των 15 ετών) θέτει σε κίνδυνο την ευημερία του παιδιού. Αυτό θα πρέπει να γίνεται για την κάθε περίπτωση ξεχωριστά, λαμβάνοντας υπόψη και την άποψη του παιδιού. Το ζευγάρι πρέπει να χωρίζεται μόνο όταν είτε το παιδί είτε ο υπεύθυνος επαγγελματίας δηλώσουν ότι η συγκατοίκηση ανάμεσα στον ενήλικα και το παιδί βλάπτει το παιδί. Η αξιολόγηση πρέπει να διεξάγεται κατά περίπτωση, καθώς ο χωρισμός μπορεί να βλάψει τόσο το παιδί-σύζυγο όσο και τυχόν παιδιά του ζευγαριού. Ο χωρισμός δεν θα πρέπει να βασίζεται σε δυτικές αντιλήψεις σχετικά με την ηλικία και το γάμο.

Ένα παράδειγμα: παιδιά-νύφες στην Ολλανδία

Τα παιδιά-νύφες από τη Συρία τίθενται υπό την κηδεμονία του Ιδρύματος Nidos αμέσως μετά την άφιξή τους, δεδομένου ότι οι γάμοι ανηλίκων δεν αναγνωρίζονται στην Ολλανδία. Συχνά, πρόκειται για γάμους με προξενίο ώστε να παραμείνει το κορίτσι ασφαλές στον προσφυγικό καταυλισμό ή να ανατεθεί η φροντίδα του σε κάποιον άλλο, με σκοπό να εξοικονομηθούν πόροι για τη φροντίδα των υπόλοιπων παιδιών της οικογένειας. Σε πολλές κουλτούρες, είθισται να γίνονται γάμοι μεταξύ συγγενών. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση της Συρίας.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται ένα ενδεικτικό παράδειγμα.

Ένα ανήλικο κορίτσι και ο ενήλικος εξάδελφός του παντρεύτηκαν με ισλαμική τελετή και έφυγαν μαζί για την Ευρώπη. Και οι δύο δήλωσαν ότι ο γάμος έγινε για λόγους ασφάλειας και δεν είχε ολοκληρωθεί. Για αυτόν τον λόγο, καμία από τις δύο οικογένειες δεν είχε πρόβλημα να ακυρωθεί ο γάμος από τον ιμάμη, σύμφωνα με την επιθυμία και των δύο συζύγων.

Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων (FGM)

Ο ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων, γνωστός και ως «γυναικεία περιτομή», είναι μια επιμέρους μορφή παιδικής κακοποίησης. Μπορεί να προκαλέσει προβλήματα υγείας κατά την εμμηνορρυσία, την εγκυμοσύνη και τον τοκετό, καθώς και (συνεχείς) πόνους. Πέρα από την περιτομή των νεαρών κοριτσιών, ο

ακρωτηριασμός των γυναικείων γεννητικών οργάνων μπορεί να πραγματοποιηθεί και μετά τη σεξουαλική επαφή, μετά τον τοκετό, ή ως μια ακραία μορφή πρώιμης περιτομής.

Στην Ευρώπη, η περιτομή των κοριτσιών θεωρείται ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων και απαγορεύεται. Παρότι κάποιες οικογένειες που προέρχονται από περιοχές με αυτό το έθιμο και ζουν στην Ευρώπη δεν θέλουν πλέον οι κόρες τους να υποστούν περιτομή, μπορεί να τους ασκηθεί πίεση να το κάνουν. Δεν υπάρχουν στοιχεία σχετικά με υποθέσεις ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων στην Ευρώπη, ωστόσο, είναι γνωστό ότι κάποιες οικογένειες στέλνουν τα κορίτσια στο εξωτερικό ώστε να πραγματοποιηθεί εκεί η επέμβαση, κάτι που επίσης απαγορεύεται στην Ευρώπη. Μια πιθανή ένδειξη ότι σκοπεύουν να προχωρήσουν σε περιτομή είναι να έχουν προγραμματίσει κάποιο ταξίδι/διακοπές στη χώρα καταγωγής.

Μέσω της πολιτισμικά ευαισθητοποιημένης συζήτησης με τα εμπλεκόμενα μέρη σχετικά με τη γυναικεία περιτομή μπορούν να αναδειχθούν οι κίνδυνοι και να βρεθούν λύσεις. Η περιτομή μπορεί να είναι πρόβλημα για ένα κορίτσι όταν αυτό έρθει σε επαφή με το δυτικό πολιτισμό, όπου ισοδυναμεί με βιασμό. Ίσως πίστευε πάντα ότι πρόκειται για κάτι το φυσιολογικό και, ξαφνικά, αρχίζει να το βλέπει σαν κάτι λάθος. Η άγνοιά της ήταν ένας προστατευτικός παράγοντας που καταρρίφθηκε.

Ένα παράδειγμα: Ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων στο Βέλγιο

Μια δεκαεπτάχρονη κοπέλα από τη Σιέρα Λεόνε ζήτησε βοήθεια από τη Minor-Ndako γιατί ήταν μπερδεμένη με το μάθημα της σεξουαλικής αγωγής στο σχολείο. Συζητήθηκε το θέμα του ακρωτηριασμού των γυναικείων γεννητικών οργάνων και αναφέρθηκε ότι είναι μια μορφή κακοποίησης των γυναικών που εξακολουθεί να εφαρμόζεται στην Αφρική. Κατά τη συνεδρία με τον ψυχολόγο, το κορίτσι εξήγησε ότι η περιτομή δεν ήταν επιλογή της και ότι υπέφερε πολύ λόγω αυτής, αλλά της είχαν πει ότι είναι κάτι το απαραίτητο για να γίνει γυναίκα.

Συζητήσαμε το τι μπορεί να σημαίνει να είσαι γυναίκα και ότι υπάρχουν πολλές διαφορετικές απόψεις. Αναλύσαμε τις σημαντικότερες από αυτές και το πόσο αντιφατικές μπορεί να είναι. Τελικά, συμπεράναμε ότι όταν κάποιος μπαίνει σε έναν νέο πολιτισμό αναγκαστικά έρχεται σε επαφή με νέες ιδέες, έχει διαφορετικές προσλαμβάνουσες σε σχέση με αυτό που έχει συνηθίσει, κι αυτό μπορεί να προκαλέσει σύγχυση (Huybrechts 2009).

Οικιακοί σκλάβοι ή «Σταχτοπούτες»

Σε πολλούς πολιτισμούς, και ιδίως σε δύσκολες οικονομικές συνθήκες, είθισται τα κορίτσια να αναλαμβάνουν τα οικιακά και τη φροντίδα της οικογένειας από πολύ νεαρή ηλικία. Τα κορίτσια είναι προετοιμασμένα για κάτι τέτοιο και αποκτούν θετική εικόνα για τον εαυτό τους όταν καταφέρνουν να φέρουν εις πέρας τις δουλειές του σπιτιού σύμφωνα με τις προσδοκίες των άλλων. Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις, μπορεί ένα κορίτσι (συνήθως όχι βιολογικό παιδί της οικογένειας) να αναλάβει το ρόλο του «οικιακού σκλάβου». Όταν μια οικογένεια ταξιδεύει με κάποιο παιδί που δεν είναι δικό της, αυτό συχνά αναλαμβάνει υπερβολικά μεγάλο φόρτο οικιακών εργασιών ή αναγκάζεται να φροντίζει τα υπόλοιπα παιδιά. Αυτά τα παιδιά ονομάζονται «Σταχτοπούτες» ή «οικιακοί σκλάβοι».

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε την ύπαρξη μιας τέτοιας ανισότητας για το ασυνόδευτο παιδί εντός μιας ανάδοχης οικογένειας. Μερικές ενδείξεις ότι ένα παιδί μπορεί να χρησιμοποιείται ως οικιακός σκλάβος είναι: να μην πηγαίνει στο σχολείο, να παρουσιάζει έλλειψη ύπνου, να έχει αναλάβει πολλές οικιακές εργασίες και ευθύνες φροντίδας, καθώς και να μην απολαμβάνει την ίδια φροντίδα με τα άλλα παιδιά της οικογένειας.

1.3 ΑΝΑΓΚΗ ΓΙΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗ

1.3.1 Εισαγωγή

Κατά το αρχικό στάδιο της παραμονής τους στη χώρα υποδοχής, τα ασυνόδευτα παιδιά χρειάζονται ασφάλεια και χρόνο ώστε να ξεκουραστούν, να μπορέσουν να ανακάμψουν από το ταξίδι και να προσαρμοστούν στη νέα κατάσταση.

Καλή πρακτική από την Ολλανδία: προϋποθέσεις ανατροφής

Ο Ολλανδός καθηγητής Kalverboer ανέπτυξε το μοντέλο BIC (Βέλτιστο Συμφέρον του Παιδιού), σύμφωνα με το οποίο υπάρχουν 14 προϋποθέσεις για τη σωστή ανάπτυξη των παιδιών. Το μοντέλο αυτό βασίζεται στην παραδοχή ότι, όταν πληρούνται όλες αυτές οι προϋποθέσεις, διασφαλίζεται η σωστή ανάπτυξη του παιδιού και μπορούμε να μιλάμε για ασφάλεια (Spinder και van Hout, 2008).

A. T
A

AABM p ΘεKB

Το μοντέλο BIC είναι το βασικό εργαλείο διάγνωσης και παιδαγωγικής αξιολόγησης που χρησιμοποιεί το «Κέντρο Ερευνών για τα Παιδιά, τη Μετανάστευση και το Δίκαιο» του Πανεπιστημίου του Χρόνινγκεν. Συμβάλλει στη διερεύνηση της ποιότητας του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος του παιδιού και επιτρέπει συγκρίσεις με εναλλακτικές καταστάσεις. Η τοποθέτηση του παιδιού στο περιβάλλον με την υψηλότερη ποιότητα του προσφέρει ευκαιρίες εξέλιξης, και είναι προς το συμφέρον του. Όταν μια απόφαση λαμβάνεται με βάση αυτές τις προϋποθέσεις συνάδει με το άρθρο 3 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. (Kalverboer και Zijlstra 2006).

Το μοντέλο BIC έχει προσαρμοστεί και για τα ασυνόδευτα παιδιά¹⁵.

1.3.2 Βασικές ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών μετά το ταξίδι

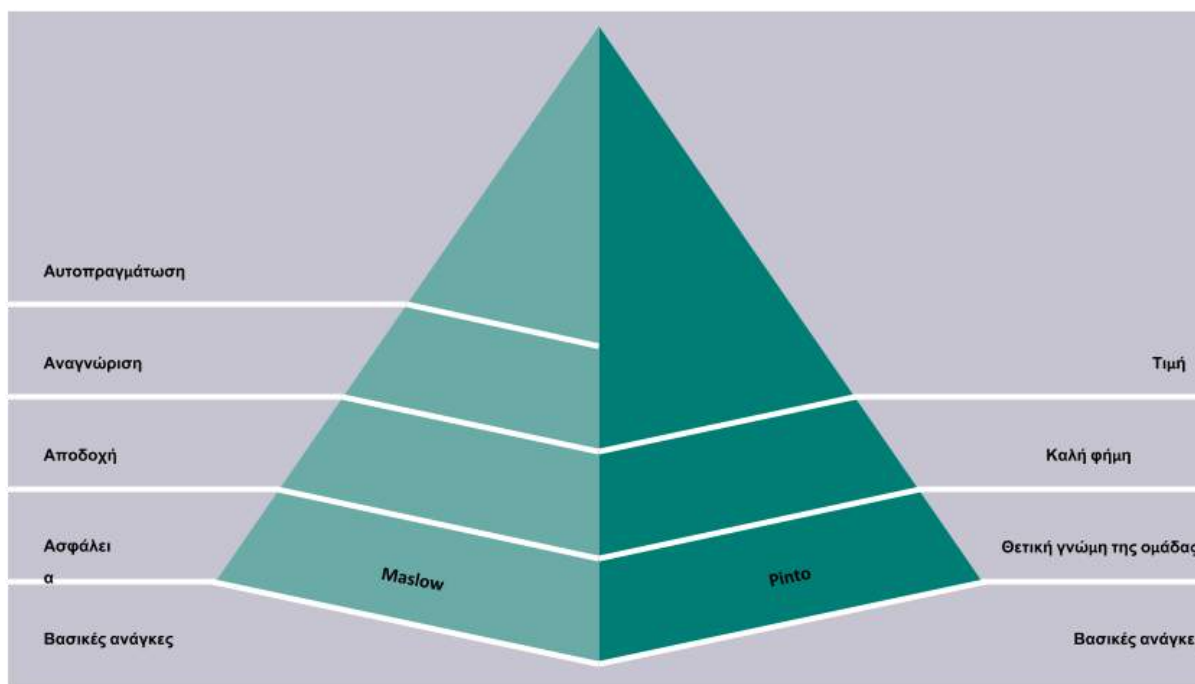
Αμέσως μετά την άφιξή τους, πολλά ασυνόδευτα παιδιά εστιάζουν στο να αποκτήσουν την πολυπόθητη άδεια παραμονής και να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες, όπως διατροφή, διαμονή και ασφάλεια. Οι έφηβοι συχνά δίνουν έμφαση στην επαφή με άλλους εφήβους, αλλά και τα παιδιά θέλουν επίσης να έρθουν σε επαφή με συνομηλίκους που έχουν παρόμοιο υπόβαθρο. Στην πράξη, παρατηρείται ότι για όσο χρόνο τα παιδιά παραμένουν προσηλωμένα στις βασικές τους βιοτικές ανάγκες και ανάγκες επιβίωσης είναι δύσκολο να τα παρακινήσουμε ώστε να προσπαθήσουν να εξελιχθούν. Είναι επίσης σημαντικό η προσφερόμενη καθοδήγηση να συνάδει με τις εκάστοτε ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών.

¹⁵ Το πλήρες έγγραφο είναι διαθέσιμο στη σελίδα www.engi.eu.

Βασικές ανάγκες ενός ασυνόδευτου παιδιού στην αρχή της περιόδου υποδοχής

Οι πυραμίδες των Maslow και Pinto μπορούν να μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε αυτές τις ανάγκες.

Οι πυραμίδες των Maslow και Pinto παρουσιάζουν μια ιεράρχηση των βασικών αναγκών για το άτομο και τα διευρυμένα οικογενειακά σχήματα, αντίστοιχα. Η πυραμίδα του Maslow εφαρμόζεται στον «δυτικό» άνθρωπο (12% του παγκόσμιου πληθυσμού), αλλά δεν έχει καθολική εφαρμογή σε όλη την ανθρωπότητα. Στο ανατολικό κομμάτι της Γης, ο πληθυσμός (88%) έχει διαφορετικές ανάγκες σε σχέση με τη Δύση και ακολουθεί μια διαφορετική ιεράρχηση αναγκών (Pinto 2007).

Μετά από έξι χρόνια έρευνας στην Ολλανδία (2009-2015) σχετικά με τις απόψεις των ασυνόδευτων παιδιών για την καθοδήγηση που λαμβάνουν, οι ερευνητές έφθασαν στο συμπέρασμα ότι πολλά παιδιά νιώθουν την ανάγκη να έχουν μόνιμους κηδεμόνες. Κηδεμόνες με τους οποίους συνδέονται προσωπικά. Πέρα από την κοινωνική και πρακτική στήριξη, τα ασυνόδευτα παιδιά χρειάζονται και έναν συναισθηματικό δεσμό. Τα παιδιά που διαμένουν σε δομές φιλοξενίας όλων των ειδών δήλωσαν ότι τους λείπει η οικογένειά τους. Η υποδοχή σε οικογένειες φαίνεται να αντισταθμίζει αποτελεσματικότερα αυτήν την απώλεια, καθώς τα παιδιά εντάσσονται σε ένα νέο κοινωνικό σύστημα (Kalverboer et al. 2016). Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνες, πολλά ασυνόδευτα παιδιά πιστεύουν ότι είναι σημαντικό να ζουν σε μια οικογένεια ή σε μια μονάδα υποδοχής μικρής κλίμακας, και εκλαμβάνουν ως βλαβερή οποιαδήποτε αλλαγή στις συνθήκες διαβίωσής τους. Επιπλέον, τα παιδιά θεωρούν ότι είναι σημαντικό να μάθουν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής το συντομότερο δυνατό.

Μια άλλη ανάγκη που εκφράζουν τα ασυνόδευτα παιδιά, είναι η αναγνώριση της ταυτότητάς τους, λαμβάνοντας υπόψη το υπόβαθρό τους, την ανεξαρτησία που απέκτησαν κατά το ταξίδι, καθώς και την επιθυμία τους να βοηθήσουν την οικογένειά τους. Επίσης, πολλά ασυνόδευτα παιδιά θα ήθελαν οι άλλοι να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τις δύσκολες και συχνά τραυματικές εμπειρίες που έχουν βιώσει, χωρίς να χρειάζεται να μιλήσουν για αυτές. Η ύπαρξη ενός δικτύου ατόμων με παρόμοιες εμπειρίες μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα χρήσιμη, όπως περιγράφεται στο παράδειγμα που ακολουθεί.

Ένα παράδειγμα: το δίκτυο

Στα κέντρα ασύλου για παιδιά του Ερυθρού Σταυρού της Δανίας έχει διαπιστωθεί ότι οι δεσμοί ασφάλειας και εμπιστοσύνης που αναπτύσσονται μεταξύ των ασυνόδευτων παιδιών είναι ενίοτε συγκρίσιμοι με τους δεσμούς που αναπτύσσονται ανάμεσα σε ένα παιδί και τον κύριο φροντιστή του, π.χ. τον γονέα. Αυτή η καθημερινότητα κάνει τα παιδιά να αισθάνονται ασφαλή. Όλα αυτά τα παιδιά έχουν ταξιδέψει μόνα και μοιράζονται παρόμοιες

δυσάρεστες αναμνήσεις. Δεν διηγούνται απαραίτητα τις εμπειρίες τους ο ένας στον άλλο, όμως υπάρχει μια αμοιβαία κατανόηση του τι έχει περάσει ο καθένας. Όταν είσαι μειονότητα σε μια ξένη χώρα γίνεσαι δυνατότερος ως μέρος μιας ομάδας. Συχνά, αλλά όχι πάντα, πρόκειται για παιδιά με την ίδια εθνικότητα. Συμπεριφέρονται σαν μέλη της ίδιας οικογένειας και συμβάλλουν ο ένας στην ευημερία του άλλου. Παρηγορούν ο ένας τον άλλο όταν είναι λυπημένοι, καθησυχάζουν ο ένας τον άλλο όταν είναι εκνευρισμένοι, μαγειρεύουν για κάποιον που είναι άρρωστος και βοηθούν ο ένας τον άλλο με πολλούς άλλους τρόπους.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται ορισμένοι σημαντικοί παράγοντες για τα ασυνόδευτα παιδιά, κατά το αρχικό στάδιο της υποδοχής:

- το αρχικό στάδιο της υποδοχής εστιάζει στην παροχή ξεκούρασης και ασφάλειας,
- καλύπτονται οι βασικές ανάγκες του παιδιού: στέγη, επαρκής τροφή, ασφάλεια και επαφή με την οικογένεια,
- η επαφή με το παιδί βασίζεται στην επίδειξη ενδιαφέροντος και τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης,
- είναι σεβαστή η επιθυμία του παιδιού να παραμένει επιφυλακτικό, να κρατά μυστικά ή να μην θέλει να συζητήσει κάποια πράγματα,
- είναι σεβαστό το επίπεδο ανεξαρτησίας του παιδιού,
- υπάρχει μια συνέχεια στους συμβούλους/επίτροπους που αναλαμβάνουν το παιδί, αλλά και σε σχέση με το κέντρο υποδοχής,
- διατίθενται κατάλληλες και, κατά προτίμηση, χρήσιμες καθημερινές δραστηριότητες,
- υπάρχει θετική στήριξη ως προς τις εμπειρίες του παιδιού και την έκφραση της θρησκείας του.

Καλή πρακτική: Υποδοχή στη Δανία

Η προσέγγιση της διαδικασίας υποδοχής στα κέντρα ασύλου του Ερυθρού Σταυρού της Δανίας βασίζεται σε τρεις αξίες: ασφάλεια, αξιοπιστία και ουσιαστικές υπηρεσίες. Στο κέντρο για παιδιά, η διαδικασία αρχίζει από τον χώρο του παρκινγκ, όπου το προσωπικό περιμένει τους νεοαφικθέντες φορώντας ένα γιλέκο του Ερυθρού Σταυρού. Σχεδόν όλα τα παιδιά γνωρίζουν τον Ερυθρό Σταυρό και την αποστολή του και αυτό τους δημιουργεί ένα αίσθημα ασφάλειας. Στο πλαίσιο της επαγγελματικής του προσέγγισης, το προσωπικό είναι φιλικό και χρησιμοποιεί τις εκφράσεις του προσώπου και τη γλώσσα του σώματος ώστε να μεταδώσει στο παιδί ένα αίσθημα ασφάλειας και ζεστασιάς. Η διαδικασία υποδοχής είναι αυστηρά οργανωμένη, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη και τις ατομικές ανάγκες (σωματικές και ψυχολογικές) του κάθε παιδιού. Παρέχονται βασικές υπηρεσίες: ένα ντους, καθαρά ρούχα και καλός ύπνος σε ασφαλές περιβάλλον.

Το συγκεκριμένο κέντρο υποδοχής διαθέτει μια ειδική αίθουσα υποδοχής όπου γίνεται η καταγραφή των ασυνόδευτων παιδιών και τους παρέχονται πρακτικές πληροφορίες, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά τους. Σε αυτό το στάδιο, η επικοινωνία του παιδιού με τον υπεύθυνο υπάλληλο πραγματοποιείται με τη συνδρομή διερμηνέα. Η αίθουσα είναι άνετη, με έναν καναπέ, έναν παγκόσμιο χάρτη, και ένα φλιτζάνι τσάι. Κάποια παιδιά θέλουν να μιλήσουν, άλλα θέλουν απλά να καθίσουν εκεί, άλλα θέλουν να μείνει η πόρτα ανοιχτή ή να είναι δίπλα τους κάποιος συμπατριώτης τους. Αυτή η πρώτη συζήτηση είναι πολύ σημαντική για την όλη διαδικασία. Σε αυτό το στάδιο, ενημερώνονται ότι ο Ερυθρός Σταυρός έχει αναλάβει τη φροντίδα τους και ότι το ταξίδι τους έφτασε στο τέλος του. Συνήθως, παρατηρούν το χώρο και βλέπουν τα άλλα παιδιά που γελούν, μιλούν με το προσωπικό, παίζουν ποδόσφαιρο, πηγαίνουν ή επιστρέφουν από το σχολείο κτλ., και αυτό τους δημιουργεί ένα αίσθημα ασφάλειας. Τα κορίτσια χρειάζονται συνήθως λίγο περισσότερο χρόνο, ανάλογα με το πόσα κορίτσια υπάρχουν στο κέντρο. Όσο περισσότερα κορίτσια υπάρχουν τόσο μεγαλύτερη ασφάλεια νιώθουν.

Η υποδοχή έχει να κάνει με τη δημιουργία ενός αισθήματος ασφάλειας, με την κάλυψη βασικών αναγκών και την παροχή πληροφοριών για τα επόμενα στάδια της διαδικασίας. Το παιδί περνά από ιατρικές εξετάσεις και ξεκινά να πηγαίνει στο σχολείο την επόμενη κιόλας ημέρα, εφόσον το επιθυμεί. Στο κέντρο υποδοχής δεν υπάρχουν υποχρεώσεις, μόνο προτάσεις.

Μετά από μία με δύο εβδομάδες, το παιδί μετακινείται στο κέντρο φιλοξενίας, όπου επίσης είναι ιδιαίτερα σημαντικό να νιώσει ευπρόσδεκτο. Ένας «μέντορας» (κάποιο από τα άλλα παιδιά) είναι εκεί ώστε να υποδεχθεί το καινούργιο παιδί κατά την άφιξή του. Το καινούργιο παιδί γνωρίζει τα βασικά και δευτερεύοντα άτομα επικοινωνίας, δηλαδή τους ανθρώπους που θα είναι υπεύθυνοι για τη σωματική, ψυχοκοινωνική και κοινωνική του ανάπτυξη. Αυτοί οι επαγγελματίες εστιάζουν στις ατομικές δεξιότητες του κάθε παιδιού και προσφέρουν στα παιδιά την απαραίτητη στήριξη ώστε να είναι ανθεκτικά, ευδιάθετα, υπομονετικά και ανεκτικά. Στο κέντρο, τα παιδιά αναλαμβάνουν ευθύνες και καθήκοντα, ενώ παράλληλα πηγαίνουν στο σχολείο, συμμετέχουν σε δραστηριότητες και ετοιμάζονται για την καθημερινή τους ζωή. Εφόσον το παιδί έχει ειδικές ανάγκες, προσφέρεται κοινωνική φροντίδα και/ή ψυχολογική στήριξη. Με τα παιδιά ακολουθείται μια καταξιοτική προσέγγιση (*appreciative approach*). Επωφελούνται βλέποντας τον εαυτό τους στους άλλους εφόσον το κέντρο δεν είναι υπερβολικά μεγάλο, δεδομένου ότι σε μεγάλα κέντρα υπάρχει πολλή «φασαρία» κι αυτό εμποδίζει την σωστή ανάπτυξή τους.

1.3.3 Ενίσχυση των παραγόντων προστασίας για τα ασυνόδευτα παιδιά

Μια γνωστή μεθοδολογική προσέγγιση σε σχέση με τη φροντίδα των νέων (και όχι μόνο) είναι η ενίσχυση των παραγόντων προστασίας και η αποδυνάμωση των παραγόντων κινδύνου. Ωστόσο, οι παράγοντες προστασίας και κινδύνου μερικές φορές διαφέρουν ανάμεσα στα παιδιά που μεγαλώνουν στη χώρα καταγωγής και τους ασυνόδευτους ανήλικους. **Παράγοντες προστασίας και κινδύνου των ασυνόδευτων παιδιών σύμφωνα με επιστημονικές έρευνες**

Η καθοδήγηση που προσφέρεται στα ασυνόδευτα παιδιά έχει ως στόχο να αυξήσει την ψυχική τους ανθεκτικότητα (*resilience*), ενισχύοντας παράγοντες προστασίας για το παιδί και το περιβάλλον του και ελαχιστοποιώντας τους παράγοντες κινδύνου. Οι παράγοντες προστασίας είναι συνθήκες του περιβάλλοντος και χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού που μπορούν να αξιοποιηθούν και να ενισχυθούν, ώστε να αυξηθεί η ψυχική ανθεκτικότητά του και να μειωθεί ο κίνδυνος. Η ανθεκτικότητα καθορίζεται εν μέρει από γενετικούς παράγοντες και εν μέρει από επίκτητες στρατηγικές διαχείρισης.

Σε σχέση με τους παράγοντες κινδύνου και προστασίας για τα ασυνόδευτα παιδιά¹⁶, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ηλικία των 18 ετών δεν ισοδυναμεί πάντα με την ενηλικίωση σε όλες τις χώρες του κόσμου. Συχνά, αυτό το όριο ηλικίας δεν συνάδει με την κουλτούρα του ασυνόδευτου παιδιού και τις διαφορετικές προσεγγίσεις μεταξύ πολιτισμών, ή και εντός του ίδιου πολιτισμού. Σε πολλές χώρες δεν υφίσταται ξεκάθαρος διαχωρισμός ανάμεσα στον κόσμο των παιδιών και των ενηλίκων. Ένας ασυνόδευτος νέος μπορεί να έχει φύγει από τη χώρα του όντας ενήλικος αλλά να θεωρηθεί «παιδί» στη χώρα προορισμού. Ένα ασυνόδευτο παιδί μπορεί να έχει κάνει πράγματα που στις Ευρωπαϊκές κοινωνίες κάνουν μόνο οι ενήλικες (Derluyn και Broekaert 2008).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι, συγκεκριμένα, το ταξίδι προς την Ευρώπη κάνει τα ασυνόδευτα παιδιά να αποκτήσουν μια πιο ώριμη συμπεριφορά.

Συχνά, οι πρόσφυγες έρχονται αντιμέτωποι με πολλαπλά τραύματα στη χώρα καταγωγής, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και/ή στη νέα, «ξένη» χώρα (Derluyn και Broekaert 2008, Fazel et al. 2012, Reed, Panter-Brick και Stein 2012). Οι εμπειρίες βίας (με τη μορφή απειλής ή πράξης), στο ρόλο τόσο του θύματος όσο και του παρατηρητή, αποτελούν σημαντικό παράγοντα κινδύνου για την ανάπτυξη ψυχολογικών προβλημάτων (Reed et al. 2012).

Σύμφωνα με αρκετές έρευνες, οι έφηβοι που συνοδεύονται από έναν συγγενή ή λαμβάνουν φροντίδα από έναν

¹⁶ Ο κατάλογος «Συγκεκριμένοι παράγοντες προστασίας και κινδύνου για ασυνόδευτα παιδιά» διατίθεται στη σελίδα www.engi.eu.

συγγενή μετά την άφιξή τους παρουσιάζουν λιγότερα προβλήματα σε σχέση με τα ασυνόδευτα παιδιά (van der Veer 1996). Τα ασυνόδευτα παιδιά που έχουν χωριστεί από τους συγγενείς τους φαίνεται να έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να παρουσιάσουν ψυχολογικά προβλήματα.

Η στήριξη και η προστασία μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά και τους εφήβους να αντιμετωπίσουν την ψυχολογική επίδραση του τραύματος και της θλίψης. Όταν χωρίζονται από τους γονείς τους, τα παιδιά συχνά δεν λαμβάνουν την απαραίτητη κοινωνική στήριξη και προστασία, ενώ χάνουν και άλλους σημαντικούς συγγενείς. Ως αποτέλεσμα, τα παιδιά χάνουν μια ομάδα σημαντικών ενηλίκων, και μαζί τους το αίσθημα της ασφάλειας, της σταθερότητας και τις «ρίζες» τους. Επιπλέον, διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να βιώσουν τραυματικά γεγονότα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, κυρίως λόγω έλλειψης προστασίας, ενώ παράλληλα στερούνται τους απαραίτητους κοινωνικούς και οικονομικούς πόρους στην ξένη χώρα (Derluyn και Broekaert 2008). Τα παιδιά και οι έφηβοι των οποίων οι συγγενείς αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις (π.χ. φυλακίζονται) παρουσιάζουν αυξημένο κίνδυνο ψυχολογικών προβλημάτων. Το ίδιο ισχύει και για τα παιδιά που δυσκολεύονται να διατηρήσουν επαφή με τους συγγενείς τους στο εξωτερικό. Η επαφή με την οικογένεια (που ζει μακριά) είναι ένας παράγοντας προστασίας (Fazel et al. 2012).

Η διαδικασία της ένταξης στη νέα κουλτούρα μπορεί να αποτελέσει πηγή άγχους και να οδηγήσει σε απώλεια της επαφής με τον παραδοσιακό τρόπο ζωής (Derluyn και Broekaert 2008). Όταν η κουλτούρα προέλευσης διατηρείται κατά την ένταξη στην κοινωνία υποδοχής, η προσαρμογή είναι καλύτερη. Η διατήρηση των παραδοσιακών οικογενειακών αξιών είναι ένας προστατευτικός παράγοντας, αλλά είναι εξίσου σημαντικό για τα παιδιά και τους εφήβους να ενσωματωθούν στην κοινωνία και να έχουν την ευκαιρία να αποκτήσουν δεξιότητες στη γλώσσα της χώρας διαμονής τους (Fazel et al. 2012). Από την άποψη των συνθηκών διαβίωσης, αυτό σημαίνει ότι η συμβίωση των παιδιών και των εφήβων με άλλα άτομα που έχουν το ίδιο υπόβαθρο, και τα οποία έχουν ήδη ενταχθεί στη νέα κοινωνία, αποτελεί προστατευτικό παράγοντα και αποτρέπει την ανάπτυξη ψυχολογικών προβλημάτων (Fazel et al. 2012, van der Veer 1996).

Σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον τα ψυχολογικά συμπτώματα μειώνονται, όμως τέτοια περιβάλλοντα είναι συχνά δύσκολο να βρεθούν στην πράξη. Οι συνθήκες διαβίωσης στη νέα χώρα είναι συνήθως δύσκολες, τα παιδιά διαμένουν σε μεγάλα κέντρα φιλοξενίας προσφύγων που πάσχουν από υποστελέχωση, σε ομάδες με ελάχιστο προσωπικό χώρο (Derluyn και Broekaert 2008). Αυτού του είδους η φιλοξενία επηρεάζει αρνητικά τη λειτουργία των παιδιών σε σύγκριση με το πώς θα ήταν η κατάσταση αν έμεναν μόνα τους ή σε μια ανάδοχη οικογένεια ή οικογένεια φιλοξενίας, δεδομένου ότι τα αισθήματα ασφάλειας και ιδιωτικότητας αξιολογούνται ως ιδιαίτερα σημαντικά (Fazel et al. 2012).

Ο Ní Raghallaigh (2011) διεξήγαγε μια ποιοτική έρευνα σχετικά με το ρόλο της θρησκείας για τα ασυνόδευτα παιδιά το 2011, σύμφωνα με την οποία η θρησκεία προσφέρει στα ασυνόδευτα παιδιά νόημα, παρηγοριά και μια αίσθηση ελέγχου επάνω στις νέες συνθήκες διαβίωσης. Για πολλά παιδιά, η θρησκεία φαίνεται να είναι ένας σημαντικός παράγοντας που τα βοηθά να αντιμετωπίσουν την κατάσταση. Οι Carlson, Cacciatore και Klimek (2012) υποστηρίζουν ότι η πίστη σε μια ανώτερη δύναμη ή θρησκεία είναι ένας ατομικός παράγοντας προστασίας. Οι εφαρμοζόμενες στρατηγικές επιβίωσης εξαρτώνται από τις περιστάσεις και τις παρελθοντικές εμπειρίες του ασυνόδευτου παιδιού.

Διάφορες έρευνες (Geltman et al. 2005, Bean et al. 2007, Hodes, Jagdev, Chandra και Cunliffe 2008) έχουν εστιάσει στους παράγοντες κινδύνου που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την πρόβλεψη των μετατραυματικών αντιδράσεων από ασυνόδευτα παιδιά, όπως η ανεπαρκής κοινωνική προστασία, ο αριθμός των τραυματικών εμπειριών και τα σωματικά τραύματα. Τα κορίτσια και γενικά οι μεγαλύτεροι σε ηλικία ασυνόδευτοι ανήλικοι παρουσιάζουν μεγαλύτερο κίνδυνο ανάπτυξης μετατραυματικού στρες (PTSS). Τα προβλήματα υγείας που προϋπήρχαν της μετανάστευσης ή προέκυψαν κατά το ταξίδι ή σε καταυλισμούς προσφύγων φαίνεται να είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες κινδύνου (Carlson et al. 2012). Ο Van der Veer (1996) υποστηρίζει ότι η έκφραση των συναισθημάτων των παιδιών μέσω της μουσικής ή η εκτόνωση των επιθετικών συναισθημάτων μέσω αθλητικών δραστηριοτήτων αποτελούν παράγοντα προστασίας.

Σύμφωνα με μια έρευνα του van IJzendoorn (2008), τα γονίδια που σχετίζονται με το ντοπαμινεργικό σύστημα επηρεάζουν τη δεκτικότητα (*receptivity*) των παιδιών απέναντι στο περιβάλλον. Συγκεκριμένοι συνδυασμοί αυτών των γονιδίων σε κάποια παιδιά αποτρέπουν την ανάπτυξη μετατραυματικού στρες και προβληματικής

συμπεριφοράς μετά από εμπειρίες κακοποίησης ή παραμέλησης. Τα θετικά και αρνητικά αποτελέσματα της επίδρασης του περιβάλλοντος διαφέρουν για το κάθε παιδί, καθώς υπάρχουν διάφορα επίπεδα δεκτικότητας.

Ειδικοί παράγοντες προστασίας και κινδύνου για τα ασυνόδευτα παιδιά:

Παράγοντες προστασίας:

- Γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής
- Θρησκεία
- Έλεγχος συναισθημάτων
- Ασφάλεια
- Συνέχεια διαμονής
- Κοινωνική στήριξη
- Συμβίωση με άλλα άτομα με κοινό υπόβαθρο
- Επαφή με την οικογένεια

Παράγοντες κινδύνου:

- Προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας
- Αβεβαιότητα
- Τραυματικές εμπειρίες
- Βίαιες εμπειρίες
- Ασυνόδευτοι ανήλικοι
- Περιορισμένη κοινωνική στήριξη
- Διαβίωση σε μεγάλα κέντρα υποδοχής
- Καμία επαφή με την οικογένεια

1.3.4 Καθοδήγηση για την οικογενειακή επανένωση

Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες πολλά ασυνόδευτα παιδιά πληρούν τις προϋποθέσεις για οικογενειακή επανένωση¹⁷. Η διαδικασία της επανένωσης συχνά συνεπάγεται για τα παιδιά μακροχρόνια αναμονή και πολλές δυσκολίες. Όταν οι γονείς συναντούν επιτέλους το παιδί είναι όλοι πολύ χαρούμενοι. Όμως, τα πράγματα δεν είναι πάντα εύκολα όταν αρχίζουν να ζουν και πάλι μαζί ως οικογένεια. Η επανένωση μπορεί να προκαλέσει νέες εντάσεις, άγνωστες μέχρι στιγμής.

Ένα παράδειγμα: η οικογενειακή επανένωση στην Ολλανδία

¹⁷ Μπορείτε να βρείτε περισσότερες πληροφορίες για την οικογενειακή επανένωση στη σελίδα www.engi.eu.

Το 2014 και το 2015 οι πρόσφυγες, κυρίως από τη Συρία, έστελναν τα παιδιά τους στην Ευρώπη ώστε να κάνουν αίτηση για οικογενειακή επανένωση. Στην αρχή έστελναν μόνο το μεγαλύτερο γιο, όμως το 2015 το Ίδρυμα Nidos διαπίστωσε ότι τα παιδιά που έφθαναν στην Ολλανδία, είτε μόνα είτε ασυνόδευτα, ήταν μικρότερης ηλικίας σε σχέση με πριν. Υπήρχαν ακόμη και παιδιά νεότερα των 10 ετών. Αποδείχθηκε ότι αυτό το φαινόμενο συνδεόταν με τις πιθανότητες επιβίωσης κατά το ταξίδι προς την Ευρώπη. Τα σκάφη με μικρά παιδιά κατάφεραν να διασχίσουν με επιτυχία το θαλάσσιο πέρασμα συχνότερα σε σχέση με τα σκάφη χωρίς μικρά παιδιά. Σταδιακά, όσο περισσότεροι πρόσφυγες έφθαναν στην Ολλανδία τόσο πιο χρονοβόρα γινόταν η διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης. Το 2015 και το 2016 αυτή η κατάσταση προκάλεσε έντονο πανικό και απογοήτευση, καθώς οι οικογένειες πίεζαν τα παιδιά τους ώστε να επηρεάσουν και να επιταχύνουν τη διαδικασία.

Εν τω μεταξύ, με την ολοκλήρωση των πρώτων διαδικασιών οικογενειακής επανένωσης, το Ίδρυμα Nidos διαπίστωσε ότι, παρόλο που πολλά παιδιά ήταν χαρούμενα που θα ξαναέβλεπαν τις οικογένειές τους, άλλα πανικοβλήθηκαν στην ιδέα ότι οι οικογένειές τους θα έφθαναν στην Ευρώπη.

Για παράδειγμα, ένα οκτάχρονο κορίτσι είχε δηλώσει ακριβώς πριν την ολοκλήρωση της επανένωσης ότι δεν ήθελε να ζήσει με η βιολογική του οικογένεια γιατί στο παρελθόν το χτυπούσαν. Αυτό δεν συνέβαινε στην (αραβικής καταγωγής) ανάδοχη οικογένεια που το φρόντιζε, και το κορίτσι ήταν ευχαριστημένο. Χάρη στην καθοδήγηση του Ιδρύματος Nidos και την κατανόηση που επέδειξαν τόσο οι γονείς όσο και η ανάδοχη οικογένεια, το πρόβλημα λύθηκε. Το κορίτσι είναι πλέον πολύ χαρούμενο που ζει με τους γονείς και τα αδέρφια του, χωρίς ξυλοδαρμούς, ενώ παράλληλα επισκέπτεται και την ανάδοχη οικογένεια σε τακτική βάση.

Το γεγονός ότι μεσολαβεί κάποιο διάστημα ανάμεσα στη μετανάστευση του παιδιού και αυτή της οικογένειας μπορεί να προκαλέσει προβλήματα που σχετίζονται με την οικογενειακή τιμή. Όσο καιρό είναι μόνα, τα παιδιά συνηθίζουν τον Δυτικό τρόπο ζωής και απολαμβάνουν την ελευθερία που τους προσφέρει. Αυτό μπορεί αργότερα να προκαλέσει συγκρούσεις με τους αυστηρότερους κανόνες συμπεριφοράς που ακολουθεί η βιολογική τους οικογένεια. Συνεπώς, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εμπλέκονται οι γονείς στην ανάπτυξη του παιδιού τους στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια της περιόδου καθοδήγησης, παρά τα σύνορα και την απόσταση. Αν η (διευρυμένη) οικογένεια δε δείξει αρκετή κατανόηση για τη νέα κατάσταση μπορεί να προκύψουν καταστάσεις όπου οι γονείς προσπαθούν να πειθαρχήσουν εκ νέου το παιδί μετά την ολοκλήρωση της επανένωσης, ώστε να προστατεύσουν την οικογενειακή τιμή και την καλή τους φήμη¹⁸. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κακοποίηση του παιδιού.

Η ανάδοχη οικογένεια μπορεί να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό, εμπλέκοντας τη βιολογική οικογένεια στα γεγονότα που συμβαίνουν στη ζωή του παιδιού και στην εξέλιξη του παιδιού όσο μένει μαζί της. Αυτό μπορεί να βοηθήσει το παιδί να αποφύγει συμπεριφορές που βλάπτουν την οικογενειακή τιμή.

1.3.5 Αυτονομία στα 18

Στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης τα παιδιά ενηλικιώνονται στα 18 τους χρόνια. Όμως στη χώρα καταγωγής του ασυνόδευτου παιδιού δεν ισχύει απαραίτητα το ίδιο όριο ηλικίας, όπως αναφέρθηκε και στην ενότητα 1.3.3.

Σε κάποιες χώρες, όπως για παράδειγμα στη Δανία και την Ολλανδία, τα παιδιά μετακινούνται σε άλλη δομή φιλοξενίας όταν κλείνουν τα δεκαοκτώ και σταματά η χρηματοδότηση για τη φιλοξενία από ανάδοχες οικογένειες. Ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η διαδικασία χορήγησης ασύλου, το παιδί πρέπει στη συνέχεια να μεταφερθεί σε κέντρο φιλοξενίας ενηλίκων αιτούντων άσυλο.

¹⁸ Με βάση ένα άρθρο των Marjan Schippers και Mirjam van der Meer (Nidos) στην ειδική έκδοση του περιοδικού Tijdschrift voor de jeugdgezondheidszorg για νεοαφιχθέντες στη χώρα, το οποίο πρόκειται να δημοσιευθεί τον Οκτώβριο του 2016.

Ο στόχος της καθοδήγησης που προσφέρεται στους ανηλίκους και τις ανάδοχες οικογένειες στην Ολλανδία είναι, συνεπώς, τα ασυνόδευτα παιδιά να αποκτήσουν αυτονομία στα 18 τους χρόνια. Επιπλέον, στις χώρες της Ευρώπης όπου προβλέπεται επιτροπεία για το παιδί, αυτή παύει να προσφέρεται από τα δεκαοκτώ έτη και μετά.

Η αυτονομία είναι δύσκολη για πολλά παιδιά. Τα ασυνόδευτα παιδιά συνήθως αγχώνονται πολύ για την ενηλικίωσή τους. Φοβούνται τη γραφειοκρατία που συχνά καλούνται να αντιμετωπίσουν. Σε αυτό συμβάλλει επίσης και η αβεβαιότητα σχετικά με το πού θα ζήσουν στο μέλλον. Πέρα από το δίκτυο φίλων και ατόμων που μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπα, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει και ένα δίκτυο στήριξης στο οποίο μπορούν να βασιστούν τα παιδιά και να απευθύνουν τις ερωτήσεις τους. Η ύπαρξη κοινωνικής ζωής, με τη μορφή εκπαίδευσης ή εργασίας, είναι επίσης ιδιαίτερα βοηθητική. Επιπλέον, ισχυρός παράγοντας προστασίας είναι και η γνώση της γλώσσας της χώρας διαμονής.

Σε κάποιες χώρες, υπάρχει η δυνατότητα συνέχισης της φροντίδας και/ή της καθοδήγησης από τον επίτροπο, και αυτό μπορεί να βοηθήσει πολύ τα παιδιά.

Καλή πρακτική:

Στη Γερμανία, και συγκεκριμένα στη νότια Κάτω Σαξονία (SüdNiedersachsen), παρέχεται στήριξη στους νέους μέχρι τα 21 έτη εφόσον είναι απαραίτητο. Η οργάνωση JSN έχει καλές εμπειρίες από αυτή τη μέθοδο.

Καθοδήγηση για την ανάπτυξη αυτονομίας

Κατά την καθοδήγηση των ασυνόδευτων παιδιών ώστε να αποκτήσουν αυτονομία είναι σημαντικό:

- να εστιάζουμε συνεχώς στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού δικτύου, τόσο επίσημου (οργανώσεις) όσο και άτυπου (φίλοι, συμπατριώτες και ενήλικες που έχουν ενταχθεί ή έχουν γεννηθεί στη χώρα υποδοχής),
- να προσπαθούμε να διατηρούμε την ανάδοχη οικογένεια εντός του υποστηρικτικού δικτύου του παιδιού όταν αυτό γίνει 18 ετών,
- να διασφαλίζουμε ότι το παιδί γνωρίζει πού θα ζήσει αρκετό καιρό πριν γίνει 18 ετών,
- να διασφαλίζουμε ότι ο επόμενος χώρος διαβίωσης συνάδει με το δίκτυο και την καθημερινότητα (εκπαίδευση/εργασία) του παιδιού, στο βαθμό του δυνατού.

1.3.6 Καθοδήγηση με βάση το αποτέλεσμα: επιστροφή ή ένταξη;

Η αίτηση χορήγησης ασύλου του παιδιού μπορεί να έχει είτε θετική είτε αρνητική έκβαση. Η καθοδήγηση σε σχέση με την αρνητική έκβαση εστιάζει στη διαδικασία της επιστροφής. Η παράνομη διαμονή στη χώρα υποδοχής δεν μπορεί να θεωρηθεί αποδεκτή επιλογή για έναν έφηβο.

Η καθοδήγηση για την επιστροφή του παιδιού στη χώρα καταγωγής είναι συχνά μια δύσκολη διαδικασία καθώς τόσο το παιδί όσο και η οικογένειά του είχαν στηρίξει όλες τους τις ελπίδες σε μια άδεια παραμονής λόγω χορήγησης ασύλου. Δεν ήθελαν να έχουν στο μυαλό τους την περίπτωση της απόρριψης.

Η ένταξη του παιδιού στην κοινωνία μετά τη χορήγηση άδειας παραμονής απαιτεί επίσης σημαντική στήριξη. Οι πολιτισμικές και κοινωνικές διαφορές είναι συχνά μεγάλες και αυτό αποτελεί πρόκληση για το παιδί, το οποίο καλείται να αναπτύξει και την ανάλογη προσαρμοστικότητα.

Επιστροφή

Υπάρχουν πολλές διαφορές ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης σχετικά με τη νομοθεσία του ασύλου για τα παιδιά. Για παράδειγμα, η Τσεχία χορηγεί άδεια παραμονής σε όλα τα ασυνόδευτα παιδιά εφόσον καταθέσουν τη σχετική αίτηση. Η Ολλανδία δεν επιστρέφει τα ασυνόδευτα παιδιά στη χώρα καταγωγής τους παρά τη θέλησή τους πριν γίνουν 18 ετών, αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις παιδιών στα οποία προτείνεται να επιστρέψουν εθελοντικά πριν κλείσουν τα δεκαοκτώ.

Η επιστροφή είναι πολύ σημαντικό ζήτημα για τα περισσότερα ασυνόδευτα παιδιά. Φοβούνται για την ασφάλειά τους και τα αντίποινα που ενδέχεται να υποστούν επειδή έφυγαν. Παράλληλα, ντρέπονται που δεν κατόρθωσαν να βοηθήσουν την οικογένειά τους ή φοβούνται ότι θα τους απορρίψει η οικογένεια γιατί δεν πέτυχαν στην Ευρώπη.

Τα παιδιά αυτά μπορεί να μην είναι ευπρόσδεκτα στην οικογένεια γιατί επιστρέφουν με άδεια χέρια. Συχνά, η οικογένεια έχει κάνει σημαντικές οικονομικές θυσίες για να ταξιδέψει το παιδί και η επιστροφή του χωρίς καθόλου χρήματα μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικά οικονομικά προβλήματα. Επιπλέον, το ότι το παιδί επιστρέφει με άδεια χέρια από την Ευρώπη δεν θεωρείται ιδιαίτερα πιστευτό από την τοπική κοινωνία στη χώρα καταγωγής. Ένα ασυνόδευτο παιδί που επιστρέφει μπορεί να θεωρηθεί «αποτυχημένο» και να μην είναι πλέον ευπρόσδεκτο από την τοπική κοινωνία, με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται να βρει στέγη ή κάποιο εισόδημα.

Η καθοδήγηση κατά τη διαδικασία της επιστροφής μπορεί να μειώσει πολλά από αυτά τα προβλήματα. Είναι πολύ σημαντικά τα εξής στοιχεία:

- καλές και ενημερωμένες πληροφορίες για την ασφάλεια στη χώρα καταγωγής,
- εμπειρίες όσων έχουν ήδη επιστρέψει,
- ενημέρωση της οικογένειας σχετικά με το λόγο της αναγκαστικής επιστροφής, ώστε να «δικαιολογηθεί» το παιδί,
- ανάπτυξη πλάνου επιστροφής που στοχεύει στο να μην επιστρέψει το παιδί με άδεια χέρια (για παράδειγμα, εκπαίδευση με εστίαση στην επιστροφή), σε συνεργασία με την οικογένεια.

Ένα παράδειγμα:

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) προσφέρει τη δυνατότητα υποβοηθούμενης επιστροφής, διευκολύνοντας έτσι την αξιοπρεπή επιστροφή του ατόμου στη χώρα καταγωγής. Επιπλέον, ο ΔΟΜ ερευνά το κατά πόσο η επιστροφή είναι ασφαλής σε συνδυασμό με άλλα στοιχεία όπως, για παράδειγμα, η δυνατότητα του παιδιού να φοιτήσει στο σχολείο.

Ένα αγόρι που έγινε μόλις 17 ετών θα πρέπει να επιστραφεί στο Αφγανιστάν μόλις γίνει 18 ετών. Σκοπεύει να ανοίξει εκεί ένα κατάστημα με οικονομική βοήθεια από τον ΔΟΜ.

Ο επίτροπός του από το Ίδρυμα Nidos παίρνει τηλέφωνο τον πατέρα μπροστά στο αγόρι ώστε να συζητήσουν το πλάνο επιστροφής. Στη συνέχεια, ο πατέρας συζητά το πλάνο επιστροφής με όλη την οικογένεια και αποφασίζουν όλοι μαζί ότι είναι καλύτερο για την ασφάλεια του παιδιού να ζήσει με έναν θείο που βρίσκεται σε άλλη περιοχή και ότι δεν είναι συνετό να ανοίξει κατάστημα γιατί είναι πολύ εύκολο να το ληστέψουν.

Η οικογένεια προτείνει να μάθει το παιδί να οδηγεί αυτοκίνητο στην Ολλανδία και να σπουδάσει μηχανικός αυτοκινήτων. Στη συνέχεια, με οικονομική στήριξη από τον ΔΟΜ, το παιδί θα μπορέσει να γίνει οδηγός ταξί όταν επιστρέψει στο Αφγανιστάν.

Καλή πρακτική: η πολιτική επιστροφής του Ιδρύματος Nidos

Η πολιτική επιστροφής του Ιδρύματος Nidos βασίζεται στην παραδοχή ότι η βιώσιμη επιστροφή ενός παιδιού απαιτεί διπλή δέσμευση: τη δέσμευση του παιδιού και τη δέσμευση της οικογένειας.

Η δέσμευση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσω της ανάπτυξης ενός ασφαλούς πλάνου επιστροφής, το οποίο προετοιμάζεται σε συνεργασία τόσο με το παιδί όσο και με την οικογένεια. Το πλάνο θα πρέπει να διασφαλίζει την αυτόνομη διαβίωση του παιδιού, με βάση σωστές και αξιόπιστες πληροφορίες, με παρακολούθηση από διεθνείς και τοπικές οργανώσεις, σε συνδυασμό με τη διαχείριση της υπόθεσης από το Ίδρυμα Nidos και τη δέσμευση του παιδιού και της οικογένειας.

Η διπλή δέσμευση μπορεί να επιτευχθεί με:

- έγκαιρο προγραμματισμό,
- συμμετοχή της οικογένειας στην κατάσταση του παιδιού από την αρχή της συμβουλευτικής διαδικασίας και κινητοποίηση της οικογένειας σε σχέση με τα προβλήματα και τα σχέδια του παιδιού για το μέλλον,

- καθορισμό, σε συνεργασία με το παιδί, της κατάλληλης στιγμής για την εξέταση της πιθανότητας επιστροφής και σύνταξη πλάνου επιστροφής.

Ένα βιώσιμο πλάνο επιστροφής:

- προσφέρει ασφαλείς συνθήκες διαμονής στο παιδί,
- προσφέρει προοπτικές ανεξάρτητης διαβίωσης του παιδιού, μέσω της εκπαίδευσης ή της εργασίας,
- προσφέρει στο παιδί δυνατότητες εξέλιξης,
- προετοιμάζεται από την οικογένεια ή με τη συναίνεση και τη στήριξή της,
- προσφέρει φροντίδα με βάση την οικογένεια, κατά προτίμηση εντός της οικογένειας, αλλά και με άλλες μορφές εφόσον αυτό δεν είναι εφικτό,
- υποστηρίζεται από τοπικές οργανώσεις.

Η εξασφάλιση μιας ασφαλούς διαδικασίας επιστροφής σημαίνει:

- ότι η επιστροφή παρακολουθείται από τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς,
- ότι το πλάνο επιστροφής και η αρχική περίοδος επιστροφής παρακολουθούνται, ώστε να διασφαλιστεί η αναπροσαρμογή του πλάνου με τη βοήθεια τοπικών οργανώσεων και/ή της οικογένειας.

Καλή πρακτική:

Ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας προσφέρει συμβουλευτική μέσα στα κέντρα φιλοξενίας σχετικά με την επιστροφή αιτούντων άσυλο των οποίων το αίτημα έχει απορριφθεί ενώ ακολουθεί μια συγκεκριμένη προσέγγιση για τα παιδιά.

Τα παιδιά που έχουν μόλις φτάσει είναι συχνά κουρασμένα, αγχωμένα, και βρίσκονται σε σύγχυση. Έχουν λάβει λανθασμένες και αντιφατικές πληροφορίες σχετικά με την υποδοχή και τη διαδικασία χορήγησης ασύλου στη νέα χώρα. Συνεπώς, δυσκολεύονται να προσανατολιστούν και να εγκατασταθούν. Πέρα από την ανάγκη τους για ασφάλεια, θέλουν να γνωρίζουν τι θα ακολουθήσει. Έτσι, ο βασικός στόχος της αρχικής επαφής με τα παιδιά είναι να νιώσουν ότι έχουν τον έλεγχο και να κατανοήσουν το πλαίσιο και το νόημα της νέας, άγνωστης κατάστασης στην οποία βρίσκονται.

Είναι πολύ σημαντική η έγκαιρη παρέμβαση, ώστε το παιδί να λάβει βασικές πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας παροχής συμβουλευτικής για την επιστροφή, εφόσον αποφασίσει να αποσύρει την αίτηση ασύλου του ή εφόσον απορριφθεί η αίτησή του.

Το βασικό μήνυμα της συμβουλευτικής για την επιστροφή είναι: «μην περάσεις μόνος σου αυτή τη διαδικασία, λάβε αντικειμενικές συμβουλές». Πρόκειται έναν διάλογο κινητοποίησης με έναν ενήλικα, ο οποίος μπορεί να βοηθήσει το παιδί να κάνει επιλογές σχετικά με το μέλλον του, με βάση σωστή πληροφόρηση. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από το ίδιο το παιδί, αλλά ο σύμβουλος το βοηθά εξηγώντας του τις επιλογές του.

Σε αυτό το αρχικό στάδιο, πριν ακόμη προκύψει η απογοήτευση για την απόρριψη του αιτήματος ασύλου, προετοιμάζεται το έδαφος για την παροχή συμβουλευτικής επιστροφής σε μεταγενέστερο στάδιο.

Εφόσον απορριφθεί η αίτηση ασύλου του παιδιού, ο Ερυθρός Σταυρός έρχεται απευθείας σε επαφή μαζί του. Με το παιδί επικοινωνεί είτε ο νόμιμος επίτροπος είτε το προσωπικό του κέντρου. Είναι σημαντικό όλοι οι

επίτροποι (εθελοντές και αμειβόμενοι) και το προσωπικό στα κέντρα, να γνωρίζουν τους στόχους και τις δυνατότητες που προσφέρει η συμβουλευτική επιστροφή.

Αν το παιδί μένει με συγγενείς (φιλοξενία από ιδιώτες), εκείνοι συχνά μπορούν να του προσφέρουν πολύ χρήσιμες πληροφορίες, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό με τη συμβουλευτική επιστροφή. Επιπλέον, η κατ' ιδίαν επικοινωνία με το παιδί είναι εξίσου σημαντική, δεδομένου ότι οι συγγενείς ενδέχεται να επιθυμούν ή να μην επιθυμούν την επιστροφή του παιδιού για δικούς τους λόγους.

Ο επίτροπος μπορεί να συμμετέχει στη συμβουλευτική επιστροφή, αλλά αυτό εξαρτάται και από τη σχέση που έχει αναπτύξει το παιδί με τον επίτροπο. Μετά την απόρριψη μπορεί να υπάρχει κάποια αβεβαιότητα που επηρεάζει τη σχέση και, σε αυτήν την περίπτωση, είναι καλύτερο το παιδί να επικουρείται από ένα ουδέτερο άτομο. Εφόσον οι επίτροποι γνωρίζουν τους στόχους και τις δυνατότητες της συμβουλευτικής επιστροφής, μια καλή πρακτική είναι να παραπέμπει ο ίδιος ο επίτροπος το παιδί σε ένα ανεξάρτητο, ουδέτερο άτομο, το οποίο δεν έχει περάσει μαζί με το παιδί την όλη διαδικασία και, συνεπώς, δεν επηρεάζεται συναισθηματικά από την απόρριψη της αίτησης ασύλου. Η απόρριψη οδηγεί το παιδί σε μια διαδικασία αλλαγής, όπου θα πρέπει να κατανοήσει, να επεξεργαστεί και να αποδεχτεί την απόρριψη. Σε αυτό το στάδιο, είναι σημαντικό να υπάρχει ένα ουδέτερο άτομο, το οποίο είναι σε θέση να καθοδηγήσει το παιδί στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ώστε να λάβει μόνο του μια απόφαση κατόπιν σωστής πληροφόρησης.

Ένταξη

Όπως και οι άλλοι μετανάστες, τα παιδιά καλούνται να προσαρμοστούν σε ένα νέο περιβάλλον. Όταν κάποιος έρχεται σε επαφή με μια διαφορετική κουλτούρα για μεγάλο χρονικό διάστημα, λαμβάνει χώρα ο λεγόμενος «επιπολιτισμός». Αλλάζει ο τρόπος με τον οποίο βλέπει τον κόσμο, καθώς και οι κανόνες που ακολουθεί και οι αξίες στις οποίες πιστεύει.

Ο Berry (1990) διακρίνει μεταξύ διαφόρων στρατηγικών του επιπολιτισμού: ένταξη, αφομοίωση, αποκλεισμός και περιθωριοποίηση. Η ένταξη θεωρείται γενικά η πιο επιτυχημένη στρατηγική για την κοινωνική ευημερία. Σε αυτό το πλαίσιο, η ένταξη ισοδυναμεί με την προσαρμογή στο νέο περιβάλλον, με παράλληλη διατήρηση της κουλτούρας προέλευσης.

Στρατηγική επιπολιτισμού		Προσαρμογή στον κυρίαρχο πολιτισμό	
		Ναι	Όχι
Διατήρηση κουλτούρας	Ναι	Ένταξη	Αποκλεισμός
	Όχι	Αφομοίωση	Περιθωριοποίηση

Όπως αναφέρεται στην ενότητα 1.1.2, η ταυτότητα του ασυνόδευτου παιδιού αναπτύσσεται με διαφορετικό τρόπο από ότι αν δεν είχε μεταναστεύσει. Η ανάπτυξη της ταυτότητάς του επηρεάζεται από τους διαφορετικούς κανόνες και τις αξίες με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπο. Οι άνθρωποι που λειτουργούσαν ως πρότυπα συμπεριφοράς στη χώρα καταγωγής του παιδιού δεν ταιριάζουν πλέον με τη νέα κατάσταση, ενώ ούτε τα πρότυπα της νέας κοινωνίας αποδεικνύονται επαρκή. Οι συμπατριώτες τους και πρώην ασυνόδευτοι ανήλικοι που χτίζουν το μέλλον τους σε μια δυτική κοινωνία μπορούν να χρησιμεύσουν ως νέα πρότυπα συμπεριφοράς για αυτά τα παιδιά.

Σύμφωνα με αρκετές μελέτες, η εξοικείωση με τη νέα κοινωνία και η συμμετοχή σε αυτή, με παράλληλη διατήρηση των πολιτισμικών κανόνων και αξιών της χώρας προέλευσης, ενισχύουν την ευημερία του παιδιού. Έτσι, τα παιδιά βρίσκουν το δικό τους δρόμο στην κοινωνία της νέας χώρας.

Καλή πρακτική: σημεία εστίασης για την καθοδήγηση ανήλικων παιδιών από το Ίδρυμα Nidos

- αναζήτηση ατόμων που μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπα συμπεριφοράς στο περιβάλλον του παιδιού (προερχόμενα από την ίδια κουλτούρα ή με παρόμοιο υπόβαθρο),

- η εξοικείωση με τη νέα κοινωνία και τη νέα κουλτούρα θα πρέπει να ακολουθεί το ρυθμό που επιλέγει το

παιδί,

- θα πρέπει το παιδί να λαμβάνει στήριξη ώστε να επιλέξει τη μελλοντική του πορεία στην εκπαίδευση ή την

εργασία, με ρεαλιστικό τρόπο, σε συνάρτηση με τις μελλοντικές του προοπτικές,

- η συμμετοχή στη νέα κοινωνία αποτελεί μέρος της καθοδήγησης,

- επαφή με ομοεθνής του, εφόσον το παιδί το επιθυμεί.

1.4 ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΤΟΥ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

1.4.1 Εισαγωγή

Μέσω της ενδυνάμωσης, το παιδί γίνεται δυνατότερο και ενισχύεται η ανθεκτικότητά του. Η στήριξη που προσφέρεται στο παιδί από την οικογένεια (και το ευρύτερο οικογενειακό δίκτυο) μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ενδυνάμωσή του. Το διευρυμένο οικογενειακό δίκτυο είναι ένας σημαντικός παράγοντας προστασίας για τα ασυνόδευτα παιδιά.

1.4.2 Ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας

Η έρευνα δεν εστιάζει στις ελλείψεις ή τους παράγοντες κινδύνου αλλά στις ικανότητες που βοηθούν τα παιδιά να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα όσο το δυνατόν καλύτερα, δηλαδή στους παράγοντες προστασίας και την ψυχική ανθεκτικότητα. Η εστίαση στην ανθεκτικότητα μας βοηθά να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο τα ασυνόδευτα παιδιά διαχειρίζονται τις κακουχίες αλλά και να εντοπίσουμε τις ανάγκες τους. Επιπλέον, αυτή η διαδικασία μας βοηθά να συστηματοποιήσουμε τις παρεμβάσεις μας. Η ανθεκτικότητα γενικά σχετίζεται με την «καλή προσαρμογή ή τη θετική ανάπτυξη παρά τις σοβαρές απειλές» (Masten 2001, σελ. 2). Πρόκειται για μια δυναμική διαδικασία που συνίσταται στη θετική προσαρμογή εν μέσω σημαντικών δυσκολιών (Luthar, Cicchetti και Becker 2000, σελ. 543). Με άλλα λόγια, πρόκειται για την ικανότητα κάποιου να παραμένει θετικός, να εστιάζει στο μέλλον και να είναι δυνατός στις δύσκολες στιγμές, να μπορεί να ανακάμπτει και να στέκεται ξανά στα πόδια του. Άλλωστε, είναι αδύνατο για ένα ασυνόδευτο παιδί να επιστρέψει στην προηγούμενη, φυσιολογική καθημερινότητά του. Η μεταφορά που χρησιμοποιεί η Walsh (2002) ίσως ταιριάζει σε αυτήν την κατάσταση, καθώς η ερευνήτρια περιγράφει την ψυχική ανθεκτικότητα ως «ένα άλμα μπροστά» προς ένα αβέβαιο μέλλον.

1.4.3 Συμμετοχή του οικογενειακού δικτύου

Τα ασυνόδευτα παιδιά συνήθως προέρχονται από πολιτισμούς με επίκεντρο τη διευρυμένη οικογένεια, όπου η συμμετοχή του οικογενειακού δικτύου στην καθοδήγηση του παιδιού είναι κάτι το φυσικό και λογικό. Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, σύμφωνα με αρκετές έρευνες, η επαφή με τη βιολογική οικογένεια αποτελεί σημαντικό παράγοντα προστασίας για τα ασυνόδευτα παιδιά.

Η βιολογική οικογένεια μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο με τους ακόλουθους τρόπους:

- στηρίζοντας το παιδί,
- απαλλάσσοντας το παιδί από το βάρος όταν ο στόχος του ταξιδιού δεν εκπληρώνεται,
- απαλλάσσοντας το παιδί από την πίεση που σχετίζεται με την οικογενειακή επανένωση,
- όταν υπάρχουν προβληματισμοί σε σχέση με τη συμπεριφορά του παιδιού (παιδαγωγική εξουσία), □ σε περίπτωση προβλήματος υγείας,
- συμμετέχοντας στην ανάπτυξη πλάνου επιστροφής,
- συμμετέχοντας στη λήψη αποφάσεων,
- κατά την τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια. Όταν η βιολογική οικογένεια εγκρίνει την τοποθέτηση δημιουργείται ένα υποστηρικτικό πλαίσιο για το παιδί.

Καλή πρακτική: Διασυνοριακή δικτύωση

Στην προσπάθειά του να εντοπίσει αποτελεσματικές μεθόδους εργασίας, το Ίδρυμα Nidos έχει συγκεντρώσει και αναλύσει πολλές θετικές εμπειρίες που σχετίζονται με τη συμμετοχή του οικογενειακού δικτύου.

Η μεθοδολογία της Διασυνοριακής Δικτύωσης (*Cross-Border Networking/CBN*) εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 2013, με βάση μια μεθοδολογική διάταξη παρόμοια με αυτή της Ομαδικής Οικογενειακής Συνάντησης (*Family Group Conference/FGC*) όπως εφαρμόζεται στη Νέα Ζηλανδία. Στον πυρήνα αυτής της μεθοδολογίας βρίσκεται η αντίληψη ότι τα υπάρχοντα, τα νέα αλλά και τα φανταστικά-μελλοντικά δίκτυα του παιδιού θα πρέπει να συμμετέχουν εξ αρχής στη στήριξη και την καθοδήγησή του. Από τη στιγμή που ξεκίνησε η μαζική άφιξη παιδιών από τη Συρία και την Ερυθραία την περίοδο 2014-2015, το Ίδρυμα Nidos βοηθά τα παιδιά να επικοινωνούν με την οικογένειά τους από την πρώτη στιγμή που έρχεται σε επαφή μαζί τους. Δεν υπάρχουν εμπόδια στην επικοινωνία, δεδομένου ότι το παιδί έχει δικαίωμα στο άσυλο και η οικογένεια επιθυμεί την επικοινωνία ώστε να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό η οικογενειακή επανένωση. Ιδίως τα παιδιά από τη Συρία μπορούν συνήθως να επικοινωνήσουν εύκολα με την οικογένειά τους μέσω τηλεφώνου ή Skype.

Επιπλέον, ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας έχει θετικές εμπειρίες από την ενεργή συμμετοχή του στη δημιουργία επαφής με τη βιολογική οικογένεια του παιδιού στο εξωτερικό το συντομότερο δυνατό, εφόσον φυσικά το παιδί συμφωνεί. Εξηγούν στο παιδί με ρεαλιστικό τρόπο τις ευκαιρίες που του παρουσιάζονται και τις πιθανότητες οικογενειακής επανένωσης, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο η οικογένεια μπορεί να συμβάλει σε αυτή τη διαδικασία. Έτσι, καταρρίπτονται τυχόν ανέφικτες προσδοκίες και το παιδί απαλλάσσεται από ένα μεγάλο βάρος. Πλέον, χάρη στη χρήση των έξυπνων κινητών τηλεφώνων (*smartphones*) η συνεργασία με την οικογένεια του παιδιού που βρίσκεται στο εξωτερικό είναι πιο εύκολη από ποτέ.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 28 horizontal grey lines spaced evenly apart, typical of standard notebook paper. The lines extend across the entire width of the page, leaving small margins at the top and bottom. There are no vertical lines, text, or other markings present.

2

ΥΠΟΔΟΧΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα διάφορα κράτη της Ευρώπης επικρατούν διαφορετικές απόψεις σχετικά με το καταλληλότερο μέρος για να μεγαλώσει ένα ασυνόδευτο παιδί. Για κάθε παιδί, αυτό εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και, συνεπώς, θα πρέπει να διεξάγεται εξατομικευμένη αξιολόγηση με σκοπό την εξεύρεση μιας λύσης που συνάδει με τις ανάγκες του.

Το διεθνές νομικό πλαίσιο για την υποδοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων ορίζει τα δικαιώματα, τις ευθύνες και τα ελάχιστα πρότυπα που θα πρέπει να πληρούνται με βάση τις σχετικές πράξεις των Ηνωμένων Εθνών, την ευρωπαϊκή νομοθεσία και την ευρωπαϊκή πολιτική (βλ. σημείο 0.2 της Εισαγωγής).

Η πρόσβαση σε κατάλληλες μορφές φιλοξενίας, ιδίως στο πλαίσιο ανάδοχων οικογενειών, αναφέρεται σε αρκετές εκθέσεις. Προτείνεται, μάλιστα, η φιλοξενία από οικογένειες να συμπεριληφθεί μεταξύ των προτεινόμενων λύσεων για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, κάτι που υποστηρίζεται και από επιστημονικές έρευνες. Σύμφωνα με τις εν λόγω έρευνες, το σημαντικότερο επιχείρημα υπέρ της τοποθέτησης σε οικογένειες, είναι ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν σε ιδρύματα δεν αναπτύσσονται εξίσου γρήγορα με τα παιδιά που μεγαλώνουν σε οικογένειες.

2.1.1 Τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια

Υπάρχουν διάφορων ειδών ανάδοχες οικογένειες που μπορεί να είναι κατάλληλες για τη φιλοξενία ασυνόδευτων παιδιών. Μπορεί να πρόκειται για οικογένειες που είναι μέρος του συγγενικού περιβάλλοντος του παιδιού ή για οικογένειες τις οποίες το παιδί δεν γνωρίζει καθόλου.

Ανατροφή εντός του συγγενικού περιβάλλοντος

Πέρα από το ότι επιτρέπει στο παιδί να βρίσκεται σε επαφή με την κουλτούρα του, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η ανατροφή εντός του συγγενικού περιβάλλοντος παρουσιάζει και άλλα πλεονεκτήματα για το παιδί, όπως η ύπαρξη μιας κοινής οικογενειακής ιστορίας και μιας εμπειρίας μετανάστευσης, καθώς και οι προϋπάρχουσες, ενίοτε ουσιαστικές, σχέσεις. Οι μυρωδιές, το φαγητό και η διάλεκτος είναι παράγοντες που απαλύνουν την πίεση για το παιδί σε μεγαλύτερο βαθμό σε σύγκριση με τις άγνωστες ανάδοχες οικογένειες εθνοτικής προέλευσης. Κάποια ασυνόδευτα παιδιά μπορεί να έχουν συγγενείς στη χώρα προορισμού και να μπορούν να μείνουν μαζί τους. Άλλα, μπορεί να συνοδεύονται από άτομα που ίσως να μην είναι συγγενείς αλλά να είναι επίσης κατάλληλα για να φροντίσουν το παιδί. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, οι εμπλεκόμενοι επαγγελματίες καλούνται να αξιολογήσουν τη σχέση ανάμεσα στο παιδί και το συγγενή ή το συνοδό, καθώς και την ικανότητα αυτού του ατόμου να καλύψει τις ανάγκες του παιδιού.

Ανατροφή σε άγνωστη ανάδοχη οικογένεια

Εφόσον το ασυνόδευτο παιδί δεν έχει το δικό του συγγενικό περιβάλλον ή κάποιον υπεύθυνο συνοδό με τον οποίο μπορεί να μείνει, η φιλοξενία σε ανάδοχη οικογένεια που είναι άγνωστη στο παιδί μπορεί επίσης να του προσφέρει ασφάλεια.

Κάποια ασυνόδευτα παιδιά δεν επιθυμούν να τοποθετηθούν σε οικογένεια, καθώς μπορεί για παράδειγμα να είναι ήδη ανεξάρτητα και σε θέση να φροντίσουν τον εαυτό τους. Σε αυτήν την περίπτωση η τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια δεν είναι η καλύτερη λύση. Αυτά τα παιδιά θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τη φιλοξενία σε κέντρα υποδοχής μικρού μεγέθους ή μένοντας μόνα τους αντί με μια ανάδοχη οικογένεια.

2.1.2 Τοποθέτηση σε οικογένειες εθνοτικής προέλευσης ή σε οικογένειες γηγενών κατοίκων;

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της τοποθέτησης σε οικογένειες εθνοτικής προέλευσης (*ethnic families*) και σε οικογένειες γηγενών κατοίκων (*indigenous families*) διαφέρουν από χώρα σε χώρα στην Ευρώπη.

Κάποιες χώρες χρησιμοποιούν οικογένειες εθνοτικής προέλευσης καθώς, σύμφωνα με την εμπειρία τους, είναι καλύτερο για τα παιδιά να τοποθετηθούν σε ένα περιβάλλον όπου δεν χάνουν την πολιτιστική τους ταυτότητα και όπου η ίδια η οικογένεια έχει βιώσει εμπειρίες μετακίνησης.

Αντίθετα, άλλες χώρες προτιμούν τις οικογένειες γηγενών κατοίκων καθώς πιστεύουν ότι επιτυγχάνεται ταχύτερη και ποιοτικότερη ένταξη των παιδιών στο νέο περιβάλλον. Επιπλέον, ενδέχεται να διστάζουν να συνεργαστούν με οικογένειες εθνοτικής προέλευσης γιατί μπορεί να είχαν αρνητικές εμπειρίες ή δυσκολίες στην παρακολούθηση της τοποθέτησης στο παρελθόν, ή επειδή η επιλογή με βάση το πολιτισμικό υπόβαθρο μπορεί να θεωρηθεί ένα είδος διάκρισης.

Στη διεθνή βιβλιογραφία, μια πρώτη μελέτη του Arkesteijn (2015) εστιάζει στα πλεονεκτήματα της επιλογής οικογενειών με βάση το πολιτισμικό υπόβαθρο (*cultural matching*), καθώς δίνεται στα παιδιά η ευκαιρία να δημιουργήσουν μια θετική εικόνα για τον εαυτό τους και να μάθουν να αντιμετωπίζουν το ρατσισμό. Σύμφωνα με τη μελέτη, ένα ακόμα πλεονέκτημα της επιλογής οικογενειών με βάση το πολιτισμικό υπόβαθρο είναι το γεγονός ότι οι οικογένειες που δεν προέρχονται από κάποια εθνοτική ομάδα δεν νιώθουν ικανές να προσφέρουν πολιτισμική καθοδήγηση στο παιδί. Επιπλέον, η τοποθέτηση σε οικογένειες με το ίδιο πολιτισμικό και εθνοτικό υπόβαθρο θεωρείται παράγοντας προστασίας για την ψυχική υγεία των ασυνόδευτων ανηλίκων (Geltman, Grant-Knight και Metha 2005).

Αντίθετα, ένα επιχείρημα κατά της τοποθέτησης σε οικογένεια εθνοτικής προέλευσης θα μπορούσε να είναι το γεγονός ότι τα ίδια τα ασυνόδευτα παιδιά, συνήθως επηρεαζόμενα από τις απόψεις της οικογένειάς τους, μερικές φορές προτιμούν να ζήσουν με μια οικογένεια γηγενών κατοίκων. Πιστεύουν ότι έτσι θα γνωρίσουν τη χώρα υποδοχής, θα ενσωματωθούν καλύτερα και θα μάθουν τη γλώσσα, με αποτέλεσμα να αποκτήσουν καλύτερη εκπαίδευση και υψηλότερο βιοτικό επίπεδο.

Επιλογή οικογενειών εθνοτικής προέλευσης: «ένα προστατευτικό πλαίσιο»

Οι χώρες που χρησιμοποιούν οικογένειες εθνοτικής προέλευσης είναι, για παράδειγμα, η Δανία, η Γερμανία (νότια Κάτω Σαξονία), και η Ολλανδία.

Καλή πρακτική:

Το Ίδρυμα Nidos έχει αποκομίσει θετικές εμπειρίες από την τοποθέτηση παιδιών σε οικογένειες εθνοτικής προέλευσης με συναφές πολιτισμικό υπόβαθρο. Αυτή η επιλογή βασίζεται, μεταξύ άλλων, και στις επιστημονικές απόψεις που παρουσιάζονται στη συνέχεια.

Οι Tjin A Djie και Zwaan αναφέρονται στην «ενσωμάτωση στην κουλτούρα» και την «ενσωμάτωση στην ομάδα» μέσα σε ένα «προστατευτικό πλαίσιο». Το «προστατευτικό πλαίσιο» (*protective wrapping*) είναι μια γενική έννοια που δεν αφορά μόνο την οικογένεια αλλά οτιδήποτε σχετίζεται με οικείες καταστάσεις του παρελθόντος, π.χ. μυρωδιές, εικόνες, παραδόσεις, τελετουργίες, Ιστορία και φαγητό. Υπάρχουν ήθη και έθιμα του παρελθόντος που χάνονται με τη μετανάστευση και το να αναφέρεται κανείς σε αυτά μπορεί, από μόνο του, να δημιουργήσει για το άτομο ένα «προστατευτικό πλαίσιο». Σύμφωνα με τους Tjin A Djie και Zwaan, αυτό το «προστατευτικό πλαίσιο» ενδυναμώνει τα ευάλωτα άτομα. Το «προστατευτικό πλαίσιο» είναι κάτι που αποζητούμε όλοι, όχι μόνο οι πρόσφυγες. Σε δύσκολες περιόδους της ζωής μας όλοι αναζητούμε ευχάριστες αναμνήσεις, εμπειρίες ασφάλειας και θαλπωρής (Tjin A Djie και Zwaan 2007, σελ. 45).

Σύμφωνα με τη μεθοδολογία τοποθέτησης σε ανάδοχες οικογένειες που ακολουθεί το Ίδρυμα Nidos, τα «προστατευτικά πλαίσια» εκλαμβάνονται ως «άγκυρες του παρελθόντος και του παρόντος, π.χ. άτομα που θυμίζουν την οικογένεια, παλιοί ή νέοι φίλοι που συνδέονται με το παρελθόν, οικεία έθιμα, φαγητό...όλα όσα

ήταν οικεία για το παιδί όσο παρέμενε ακόμη ασφαλές» (Spinder, van Hout και Hesser 2010, σελ. 38). Μπορεί αυτές οι όμορφες αναμνήσεις ενίοτε να αναμειγνύονται και με κακές στιγμές που σχετίζονται με το λόγο της αναχώρησης, αλλά δεν παύουν να είναι πολύτιμες. Οι Tjin A Dje και Zwaan (2007) αναφέρουν ότι η επανατοποθέτηση σε ένα οικογενειακό περιβάλλον και ένα κοινωνικό υποστηρικτικό σύστημα αποτελούν παράγοντες καθοριστικής σημασίας για τη μετάβαση σε μια νέα φάση της ζωής, και έχουν σταθεροποιητική επίδραση.

Οι Spinder και λοιποί (2010) υποστηρίζουν ότι οι οικογένειες εθνοτικής προέλευσης μπορούν να προσφέρουν ένα σταθερό περιβάλλον στα ασυνόδευτα παιδιά. Προσφέρουν ένα ασφαλές μέρος διαμονής μέσα στο οποίο το παιδί μπορεί να ανακαλέσει αναμνήσεις του παρελθόντος που το παρηγορούν και το ενδυναμώνουν. Η σύνδεση και η επαφή με ένα οικείο περιβάλλον από το παρελθόν μπορεί να μειώσει την αίσθηση αποξένωσης και σύγχυσης, με αποτέλεσμα το παιδί να μπορεί πιο εύκολα να επιδιώξει την επαφή με τον έξω, άγνωστο κόσμο. Οι οικογένειες εθνοτικής προέλευσης μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να αναζητήσουν σημαντικές «άγκυρες» του παρελθόντος και να νιώσουν εμπιστοσύνη και ασφάλεια στο παρόν. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ανάδοχοι οικογένειες αυτής της κατηγορίας προσφέρουν ένα αίσθημα συνέχειας στο ασυνόδευτο παιδί.

Ο πρώτος ερευνητής που χρησιμοποίησε την έννοια του «προστατευτικού περιβλήματος» ήταν ο Kouratovsky (2008), με στόχο να αναδείξει τη βαθιά επιρροή παραγόντων όπως ο πολιτισμός, η μετανάστευση και η γλώσσα στη βιοψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Αυτό το πλαίσιο είναι σημαντικό για όλους τους ανθρώπους, ενώ οι συνέπειες της μετανάστευσης μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένη ευαλωτότητα για πολλές γενιές. Τα παιδιά γεννιούνται με την ικανότητα να προκαλούν τις αντιδράσεις των φροντιστών τους. Αυτές οι αντιδράσεις προσαρμόζονται στο παιδί με μια ειδική, παραδοσιακή χρήση της γλώσσας, η οποία σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την κάθε κουλτούρα και φέρει ένα έντονο πολιτισμικό φορτίο. Με αυτόν τον τρόπο, το παιδί μαθαίνει εξ αρχής πράγματα για τον εαυτό του και προετοιμάζεται για την παθητική και ενεργητική επικοινωνία με τον έξω κόσμο. Οι αντιδράσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος θέτουν τις βάσεις ώστε το παιδί να αποκτήσει μια αντίληψη για τον εαυτό του και να είναι σε θέση να εξηγεί και να κατανοεί τη συμπεριφορά του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας. Μιας ομάδας που χαρακτηρίζεται από μια συγκεκριμένη κουλτούρα, όπου η έννοια της «κουλτούρας» μπορεί να εκληφθεί ως ένα σύνολο «σωματικών πρακτικών». Ο Kouratovsky αντιλαμβάνεται το «προστατευτικό πλαίσιο» ως ένα «φίλτρο» κατά του άγχους. Όταν δεν γίνεται διαχείριση του άγχους αυξάνονται οι πιθανότητες να εμφανιστούν δυσκολίες. Η τοποθέτηση ενός ασυνόδευτου παιδιού σε μια ανάδοχη οικογένεια με παρόμοιο υπόβαθρο βοηθά το παιδί να αναγνωρίσει αυτά τα «φίλτρα» και, συνεπώς, να ρυθμίσει το άγχος του.

Σύμφωνα με αυτές τις προσεγγίσεις, η υποδοχή σε οικογένεια εθνοτικής προέλευσης που έχει το ίδιο υπόβαθρο με το παιδί του προσφέρει ασφάλεια, κάλυψη των βασικών αναγκών του, προσοχή, και μια δομημένη καθημερινότητα, ενώ παράλληλα επιτρέπει στο παιδί να αναπτυχθεί φυσιολογικά και να ανακάμψει με φυσικό τρόπο από τις εμπειρίες στέρησης, απώλειας και τραύματος. Επιπλέον, μια οικογένεια εθνοτικής προέλευσης μπορεί να παρηγορήσει και να καθοδηγήσει το παιδί με βάση την έμμεση γνώση που πηγάζει από τις δικές της εμπειρίες μετανάστευσης και ένταξης στη νέα κοινωνία, καθώς και σε σχέση με τους μηχανισμούς διαχείρισης του άγχους του ταξιδιού, του τραύματος και του πένθους. Τέλος, η τοποθέτηση με βάση το εθνοτικό υπόβαθρο συμβάλλει στη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας και της μητρικής γλώσσας του παιδιού. Έτσι, εφόσον είναι απαραίτητο, η εκ νέου μετανάστευση γίνεται ευκολότερη.

Για τις χώρες που έχουν εμπειρία στην τοποθέτηση με βάση το πολιτισμικό υπόβαθρο, όπως για παράδειγμα η Ολλανδία και η Δανία, σημαντικός παράγοντας είναι ο βαθμός ένταξης της οικογένειας στη χώρα υποδοχής με στόχο να αποφευχθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός, ειδικά όταν το παιδί που τοποθετείται στην οικογένεια έχει λάβει άδεια παραμονής.

Επιλογή οικογενειών γηγενών κατοίκων

Παράλληλα, υπάρχουν και θετικές εμπειρίες από την τοποθέτηση παιδιών σε οικογένειες γηγενών κατοίκων, ιδίως όταν αυτές έχουν γνώσεις και εμπειρία σε σχέση με την κουλτούρα του παιδιού. Για παράδειγμα, η περιοχή της νότιας Κάτω Σαξονίας (SüdNiedersachsen) στη Γερμανία, συνεργάζεται με οικογένειες Γερμανών από την αρχή του προγράμματος φιλοξενίας παιδιών σε οικογένειες, το 2011.

Καλή πρακτική: χρήση οικογενειών ντόπιων κατοίκων στη Γερμανία

Παρά το γεγονός ότι μερικές φορές χρησιμοποιούνται και οικογένειες εθνοτικής προέλευσης, η πλειοψηφία των οικογενειών που χρησιμοποιεί η οργάνωση JSN είναι οικογένειες γηγενών κατοίκων. Κάποια ασυνόδευτα παιδιά ζητούν από μόνα τους να τοποθετηθούν σε οικογένειες Γερμανών, ώστε να μάθουν τη γλώσσα καλύτερα και πιο γρήγορα. Επίσης, η JSN έχει διαπιστώσει ότι έτσι τα παιδιά μαθαίνουν πολύ γρήγορα Γερμανικά. Παράλληλα αποκτούν γνώσεις για την κουλτούρα και τις αξίες της νέας χώρας, και μαθαίνουν πώς να συμπεριφέρονται εντός της νέας κοινωνίας. Η JSN επιλέγει ανάδοχες οικογένειες με πολιτισμική ευαισθησία. Αυτό επιτυγχάνεται διοργανώνοντας σεμινάρια γλώσσας και κουλτούρας και χρησιμοποιώντας διερμηνείς, ώστε να μπορέσουν οι ανάδοχες οικογένειες να κατανοήσουν την κουλτούρα των παιδιών

2.2 ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

2.2.1 Εισαγωγή

Σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες, η προσέγγιση ανάδοχων οικογενειών αποτελεί αρμοδιότητα διαπιστευμένων μη κυβερνητικών ιδρυμάτων υπεύθυνων για την παροχή φροντίδας στους νέους. Σε άλλες, η τοποθέτηση ασυνόδευτων παιδιών μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο εντός του δικτύου του παιδιού.

Προκειμένου να προσεγγιστούν κατάλληλες ανάδοχες οικογένειες για την ευάλωτη ομάδα των ασυνόδευτων παιδιών, πρέπει να ληφθούν υπόψη διάφορες παράμετροι. Πρέπει να διευκρινιστεί κατά πόσο οι ανάδοχες οικογένειες έχουν τα σωστά κίνητρα, τη δυνατότητα να φροντίσουν τα παιδιά και να εγγυηθούν την ασφάλειά τους, κατά πόσο αποσκοπούν στη διατήρηση μιας μακροχρόνιας σχέσης με τα παιδιά, καθώς και κατά πόσο θα είναι σε θέση να τα αποχωριστούν σε περίπτωση που δεν υπάρξει προοπτική χορήγησης άδειας παραμονής.

Σε κάθε περίπτωση, τα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να μπορούν να επικοινωνούν με τους βιολογικούς τους γονείς, αλλά και να ενθαρρύνονται να το κάνουν. Η φροντίδα ενός ασυνόδευτου παιδιού προϋποθέτει μια συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από ευαισθησία και ανιδιοτέλεια. Το γεγονός ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη για ανάδοχες οικογένειες δεν σημαίνει ότι μπορούν να παραγνωρίζονται συγκεκριμένοι παράγοντες ασφάλειας.

2.2.2 Μέθοδοι προσέγγισης οικογενειών

Η προσέγγιση ανάδοχων οικογενειών απαιτεί συνεχή προσπάθεια, υπομονή και επιμονή. Οι προσπάθειες που καταβάλλονται μπορεί να αποφέρουν θετικό αποτέλεσμα μόνο μακροπρόθεσμα.

Καλή πρακτική:

Σύμφωνα με την εμπειρία του Ιδρύματος Nidos είναι σημαντικό να υπάρχει πάντοτε επικοινωνία με άτομα που θα μπορούσαν να αποδειχθούν χρήσιμα είτε ως ανάδοχες οικογένειες είτε ως άτομα επιρροής.

Επίσης, είναι σημαντικό να γνωρίζουμε σε ποιες ομάδες μπορούμε να απευθυνθούμε. Κατά τη διαδικασία θα πρέπει να εξετάζονται τόσο γενικά όσο και ειδικά χαρακτηριστικά. Γενικότερα, οι οικογένειες αυτές πρέπει να είναι σε θέση να φροντίσουν τα ασυνόδευτα παιδιά που είναι ευάλωτα (παιδιά που έχουν χάσει το σπίτι και την οικογένειά τους), τα οποία όμως ταυτόχρονα είναι αποφασισμένα να αναζητήσουν νέες προοπτικές και ένα ασφαλές μέρος για να ζήσουν. Αξίζει να αναζητηθούν οικογένειες με συγκεκριμένο πολιτισμικό υπόβαθρο.

Προσέγγιση συγγενών (συγγενική φροντίδα)

Η πρώτη λύση είναι να ρωτηθούν το παιδί ή οι γονείς/συγγενείς που έχουν μείνει πίσω (εφόσον είναι εφικτό), αν υπάρχουν μέλη της οικογένειας στη χώρα υποδοχής. Μερικές φορές, όταν φτάνουν σε μια χώρα τα παιδιά έχουν μαζί τους τη διεύθυνση ή τον αριθμό τηλεφώνου συγγενών τους που μένουν εκεί.

Σε αυτή την περίπτωση, η διαδικασία ξεκινά επικοινωνώντας με αυτούς τους συγγενείς και εξετάζοντας τη δυνατότητά τους να προσφέρουν στέγη στο νεαρό μέλος της οικογένειας. Η φάση της προσέγγισης έχει ως στόχο να διερευνήσει τις υπάρχουσες δυνατότητες και τη δέσμευση τόσο από την πλευρά της οικογένειας όσο και του παιδιού. Εφόσον υπάρχει θετική εξέλιξη, μπορεί έπειτα να ξεκινήσει η διαδικασία διερεύνησης καταλληλότητας (*screening*).

Προσέγγιση ατόμων ώστε να εγκριθούν ως ανάδοχοι οικογένειες

Για την προσέγγιση κατάλληλων ατόμων, μια καλή αρχή μπορεί να είναι η πρόσκλησή τους σε ενημερωτικές συναντήσεις και η πραγματοποίηση επισκέψεων σε συγκεντρώσεις των κοινοτήτων τους (θρησκευτικές ομάδες, εκκλησίες, τζαμιά, πολιτιστικές ομάδες, σχολεία, αθλητικοί σύλλογοι κ.λπ.). Μια άλλη λύση είναι μέσω ήδη εγκεκριμένων ανάδοχων οικογενειών ή ατόμων με επιρροή εντός της κοινότητας.

Είναι σημαντικό οι υποψήφιοι ανάδοχοι οικογένειες να ενημερώνονται σχετικά με το υπόβαθρο και τις συγκεκριμένες ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών. Επιπλέον, είναι σημαντικό να τις ρωτάμε ξεκάθαρα εάν θα εξέταζαν το ενδεχόμενο να γίνουν ανάδοχοι οικογένειες και να τους δίνουμε τη δυνατότητα να αξιολογήσουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτής της κατάστασης. Θα πρέπει να ρωτάμε τις οικογένειες κατά πόσο η φιλοξενία ενός ασυνόδευτου παιδιού θα ταίριαζε με τις τρέχουσες συνθήκες διαβίωσής τους. Σε περίπτωση θετικής απάντησης, μπορεί να τους ζητηθεί να αναλάβουν αυτή την ευθύνη και, εφόσον το θέλουν, θα να ξεκινήσει η διαδικασία ελέγχου καταλληλότητας.

Προσέγγιση οικογενειών για συγκεκριμένες περιπτώσεις παιδιών

Οι μέθοδοι προσέγγισης που αναφέρθηκαν προηγουμένως ενδέχεται, επίσης, να είναι κατάλληλες και για την προσέγγιση οικογενειών με στόχο ένα συγκεκριμένο ταίριασμα παιδιού-οικογένειας. Φυσικά, η καλύτερη επιλογή είναι να χρησιμοποιηθεί το δίκτυο του παιδιού και να καταφύγουμε σε άτομα επιρροής εντός της κοινότητας-στόχου.

Εφόσον αναζητούμε ανάδοχη οικογένεια για ένα παιδί με συγκεκριμένες ανάγκες, η προσέγγιση μπορεί να γίνει αξιοποιώντας όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες. Οι ανάγκες του παιδιού μπορεί να ποικίλουν. Αυτή η διαδικασία μπορεί να προϋποθέτει την εύρεση μιας ανάδοχης οικογένειας σε μια συγκεκριμένη πόλη για την εξυπηρέτηση πρακτικών ζητημάτων, όπως οι σπουδές, αλλά μπορεί επίσης να σημαίνει ότι η οικογένεια θα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχει πρόσθετη φροντίδα. Η προσέγγιση των υποψηφίων θα πρέπει να γίνεται με βάση αυτές τις συγκεκριμένες πληροφορίες, ενώ πρόσθετες δεξιότητες (π.χ. στη νοσηλευτική) ή η ύπαρξη ενός σπιτιού κατάλληλου για παιδί με ειδικές ανάγκες μπορεί να αποτελέσουν κριτήρια επιλογής. Η προσέγγιση μέσω του δικτύου και του κοινωνικού περιβάλλοντος του παιδιού είναι συνήθως η πιο επιτυχημένη μέθοδος.

Πλάνο προσέγγισης

Η προσέγγιση ανάδοχων οικογενειών μπορεί να ξεκινήσει με την εκπόνηση ενός «πλάνου προσέγγισης». Στο πλάνο αυτό ορίζονται οι ιδιαίτερες ανάγκες που πρέπει να ληφθούν υπόψη: παντρεμένα ζευγάρια, μονογονεϊκές οικογένειες, άτομα με ή χωρίς δικά τους παιδιά, ηλικία παιδιών προς τοποθέτηση, οικογένειες εθνοτικής προέλευσης ή οικογένειες γηγενών κατοίκων, πολιτισμικό υπόβαθρο και ομιλούμενες γλώσσες. Είναι σημαντικό να προσδιορίζονται η ζητούμενη διαθεσιμότητα χώρου και οι συγκεκριμένες ανάγκες, π.χ. να εξετάζεται η δυνατότητα τοποθέτησης αδερφών σε ζευγάρια, τριάδες ή τετράδες στην ίδια ανάδοχη οικογένεια.

Η κατάρτιση ενός πλάνου προσέγγισης συμβάλλει στη διατύπωση στόχων, στρατηγικών και σαφώς καθορισμένων ενεργειών.

Απόκτηση πρόσβασης

Καλή πρακτική: απόκτηση πρόσβασης

Σύμφωνα με την εμπειρία του Ιδρύματος Nidos, είναι σημαντικό να ερχόμαστε σε επαφή με ομάδες ατόμων όπου μπορεί να προκύψουν ευκαιρίες, να κερδίζουμε την εμπιστοσύνη τους και να εμπλέκουμε αυτά τα άτομα στο πρόγραμμα. Αυτή η προσέγγιση απαιτεί ένα συνδυασμό των ακόλουθων παραγόντων:

- κινητοποίηση ατόμων ώστε να ασχοληθούν με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών,
- επίκληση στην ανησυχία και το αίσθημα ευθύνης τους σε σχέση με τα παιδιά,
- παροχή σωστών και αναλυτικών πληροφοριών σχετικά με τη φροντίδα των ασυνόδευτων παιδιών,
- κινητοποίηση των ατόμων ώστε να διαδώσουν το μήνυμα,
- οργάνωση συναντήσεων όπου οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ακούσουν τις εμπειρίες άλλων,
- οργάνωση εκστρατειών στα μέσα ενημέρωσης.

Η απόκτηση πρόσβασης σε ομάδες μεταναστών προϋποθέτει πολιτισμική ευαισθησία και ειλικρινές ενδιαφέρον για τους συγκεκριμένους ανθρώπους και το υπόβαθρό τους. Ως επαγγελματίες, είναι σημαντικό να εκπέμπουμε αξιοπιστία. Επίσης, δεν θα πρέπει να θεωρούμε ότι ένα πρώτο, ή ακόμα και ένα δεύτερο «όχι», είναι και οριστικό. Αντίθετα, θα πρέπει να προσπαθούμε να εντοπίσουμε τι πραγματικά κρύβεται πίσω από μια αρχική άρνηση.

Επίσης, είναι σημαντικό να βοηθάμε τα άτομα να ξεπερνούν τις αμφιβολίες, τις ανασφάλειες ή τους φόβους τους. Εκτός αυτού, οι υπεύθυνοι για την προσέγγιση των οικογενειών θα πρέπει πάντοτε να δίνουν το μήνυμα ότι πρόκειται για μια κατάσταση που είναι ωφέλιμη και για τις δύο πλευρές (τι αποκομίζουν και οι δύο πλευρές από μη υλική άποψη;). Οι υπεύθυνοι για την προσέγγιση των οικογενειών θα πρέπει να παίρνουν πρωτοβουλίες και να έρχονται αυτοί πρώτα σε επαφή με τις υποψήφιες οικογένειες, αντί να περιμένουν να επικοινωνήσουν εκείνες μαζί τους. Η δυνατότητα αναγνώρισης και σωστής επιλογής της κατάλληλης συγκυρίας συμβάλλει προς αυτή την κατεύθυνση. Προσπαθήστε να επικοινωνήσετε με ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων αργότερα, εάν φαίνεται να υπάρχουν άλλες προτεραιότητες αυτή τη στιγμή. Τέλος, είναι σημαντικό να μάθετε να αναγνωρίζετε ποιες ενέργειες παράγουν αποτελέσματα και ποιες όχι.

Συνεργασία με άτομα επιρροής

Τα άτομα επιρροής (*key figures*) είναι άτομα που έχουν μια ιδιαίτερη σχέση με τη στοχευόμενη ομάδα που θέλουμε να προσεγγίσουμε. Μπορεί να κατέχουν μια ηγετική θέση ή να επηρεάζουν την ομάδα-στόχο με κάποιον άλλο τρόπο. Έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν την οργάνωση και να συμβάλουν στην αύξηση του ενδιαφέροντος και του αισθήματος ευθύνης στο εσωτερικό της ομάδας-στόχου. Τα άτομα επιρροής μπορούν, επίσης, να χρησιμοποιηθούν ως σύμβουλοι επί πολιτισμικών θεμάτων ή διαμεσολαβητές για την εύρεση των κατάλληλων ανάδοχων οικογενειών. Είναι σημαντικό για την οργάνωση να γνωρίσει τα άτομα επιρροής και να τα αναγνωρίσει ως άτομα αξιόπιστα που ενδιαφέρονται για τα ασυνόδευτα παιδιά και την ομάδα-στόχο. Τα άτομα επιρροής μπορούν να προσφέρουν καθοδήγηση στους υπεύθυνους προσέγγισης οικογενειών σχετικά με

το πώς και πού μπορούν να βρουν πιθανές ανάδοχες οικογένειες, εφόσον οι υπεύθυνοι προσέγγισης αποφασίσουν να μην προχωρήσουν μόνοι τους σε αναζήτηση οικογενειών.

Καλή πρακτική:

Στην Ολλανδία, τα άτομα επιρροής και οι ανάδοχες οικογένειες είναι συχνά πρώην ασυνόδευτα παιδιά.

Μέθοδοι προσέγγισης οικογενειών και οι επιπτώσεις τους

Για την προσέγγιση οικογενειών μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες μέθοδοι, οι οποίες επεξηγούνται στη συνέχεια.

Αγγελίες

Μια αγγελία με την παροχή συγκεκριμένων πληροφοριών σχετικά με το παιδί και τις ανάγκες του μπορεί να είναι μια αποτελεσματική μέθοδος. Όταν χρησιμοποιούνται αγγελίες, είναι σημαντικό:

- να προσδιορίζεται με προσοχή ποια μέσα δημοσίευσης είναι καταλληλότερα για τις ομάδες-στόχους,
- να παρέχεται επαρκής πληροφόρηση ως προς το ποιος είναι κατάλληλος να απαντήσει (και ποιος όχι),
- να καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να αποφευχθεί η ύπαρξη πολλών ενδιαφερόμενων, οι οποίοι δεν είναι μεν κατάλληλοι αλλά θα πρέπει και πάλι να τους δοθεί απάντηση,
- να αποφασίζεται ο τρόπος απάντησης: μέσω τηλεφώνου, ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ιστοσελίδας κ.λπ.

Καλή πρακτική:

Παρόλο που η χρήση αγγελιών μπορεί να είναι χρήσιμη, το Ίδρυμα Nidos έχει διαπιστώσει ότι η καλύτερη μέθοδος προσέγγισης οικογενειών είναι μέσω της προσωπικής επαφής.

Ένα παράδειγμα: ανάπτυξη πλάνου προσέγγισης οικογενειών

Σε πόσες θέσεις στοχεύετε; (εστιάστε στον αριθμό των απαραίτητων θέσεων ή οικογενειών)

Τι είδους οικογένειες είναι απαραίτητες και για ποιον; (ηλικίες παιδιών, φύλο, αριθμός θέσεων, οικογένεια εθνοτικής προέλευσης ή οικογένεια γηγενών κατοίκων, γλώσσες, θρησκεία, μονογονεϊκή ή άτεκνη οικογένεια, ηλικίες των παιδιών της οικογένειας)

Πού θα τις βρείτε; (μέσω ήδη εγκεκριμένων ανάδοχων οικογενειών, δικτύου, ατόμων επιρροής, ομάδων πολιτισμικού ενδιαφέροντος, σχολείων, εκκλησιών, τζαμιών, κέντρων κοινότητας κ.λπ.)

Ποιες οικογένειες πρέπει να αποφεύγονται; (δεν πρέπει να χάνεται χρόνος με υποψηφίους που δεν είναι ούτως ή άλλως κατάλληλοι, επειδή είναι είτε πολύ μικροί είτε πολύ μεγάλοι σε ηλικία, ζουν στην πόλη αντί για την επαρχία ή αντίστροφα, είναι φανατικά θρησκευόμενοι ή αντενδείκνυνται για λόγους όπως το κάπνισμα, η κατανάλωση αλκοόλ ή η χρήση ναρκωτικών).

Πόσες θέσεις χρειάζονται με βάση ποιο χρονοδιάγραμμα; (διατύπωση στόχων SMART: Συγκεκριμένοι, Μετρήσιμοι, Εφικτοί, Ρεαλιστικοί, Με χρονικό περιορισμό)

Ποιες μέθοδοι θα χρησιμοποιηθούν, ποιες ενέργειες θα αναληφθούν και από ποιον;

Μπορεί αυτό να γίνεται σε τακτική βάση ή χρειάζεται επιπλέον προσωπικό ή χρήματα;

Πότε πρέπει να αξιολογηθεί η πρόοδος ως προς την επίτευξη των στόχων;

Πρέπει το σχέδιο να αναπροσαρμοστεί όταν τα αποτελέσματα είναι κατώτερα των προσδοκιών;

Πρέπει οι στόχοι να αναθεωρηθούν;

Πρέπει να αλλάξουν οι τοποθεσίες ή οι ενέργειες αναζήτησης οικογενειών;

Φυλλάδια

Η χρήση φυλλαδίων μπορεί να είναι αποτελεσματική, όταν τα σημεία διανομής επιλέγονται με προσοχή. Είναι σημαντικό να επιλέγετε μέρη όπου αναμένεται να βρεθεί η ομάδα-στόχος. Τα φυλλάδια πρέπει να είναι ελκυστικά και πολύχρωμα και να παρέχουν συνοπτικές πληροφορίες ικανές να κινήσουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη, ώστε να θέλει να μάθει περισσότερα για την οργάνωση και τα παιδιά. Θα μπορούσαν να τυπώνονται σε διάφορες γλώσσες εφόσον απευθύνονται σε ανάδοχες οικογένειες με συγκεκριμένο πολιτισμικό υπόβαθρο. Τα φυλλάδια πρέπει να ανανεώνονται σε τακτική βάση, χρησιμοποιώντας διαφορετική διάταξη ή νέα χρώματα ώστε να παραμένουν ελκυστικά. Πρέπει να περιέχουν επαρκή και επικαιροποιημένα στοιχεία επικοινωνίας, π.χ. διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, διεύθυνση ιστοσελίδας ή αριθμό τηλεφώνου, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να επιλέγουν τη μέθοδο επικοινωνίας.

Ενημερωτικές συναντήσεις

Υπάρχουν διάφορες δυνατότητες για τις συναντήσεις ενημερωτικού χαρακτήρα:

- ενδιαφερόμενες κοινότητες από εκκλησίες ή τζαμιά,
- ενδιαφερόμενες ομάδες από ΜΚΟ,
- ενδιαφερόμενες ομάδες από ενώσεις μεταναστών, σχολεία, αθλητικούς συλλόγους κ.λπ.

Οι συναντήσεις πρέπει να απευθύνονται στις ομάδες-στόχους που ορίζονται στο πλάνο προσέγγισης οικογενειών. Είναι σημαντικό να είστε πολύ προσεκτικοί σε σχέση με ομάδες (ενδεχομένως ακραίου) πολιτικού ή θρησκευτικού ενδιαφέροντος. Οι συναντήσεις πρέπει να προσφέρουν ρεαλιστική ενημέρωση επάνω σε ζητήματα που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά και τις ανάγκες τους, επισημαίνοντας τη σημασία παροχής βοήθειας προς αυτά και την υποστήριξη που μπορεί να προσφέρει η οργάνωση στους ενδιαφερόμενους.

Συναντήσεις επαφής για ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τη φροντίδα ασυνόδευτων παιδιών

Οι ανάδοχες οικογένειες μπορεί να κληθούν να μοιραστούν τις εμπειρίες και τις δεξιότητές τους σε μια συνάντηση με φίλους, συγγενείς ή γείτονες που μπορεί να ενδιαφέρονται να γίνουν ανάδοχες οικογένειες. Μια άλλη επιλογή, είναι να ζητηθεί από τις ανάδοχες οικογένειες να προσεγγίσουν άλλες οικογένειες.

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Για την προσέγγιση οικογενειών χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι σημαντικό να προσδιοριστεί με μεγάλη ακρίβεια η ομάδα-στόχος. Μόλις ένα μήνυμα κοινοποιηθεί μπορεί να φτάσει σε μια μεγάλη ομάδα ατόμων στην Ευρώπη ή ακόμα πιο μακριά. Το γεγονός αυτό μπορεί να φέρει μια μη αναμενόμενη ανταπόκριση, τόσο όσον αφορά τον αριθμό όσο και το είδος των αντιδράσεων. Η ενασχόληση με πολλές από αυτές τις αντιδράσεις μπορεί να είναι χάσιμο χρόνου. Για να το αποφύγετε, θα μπορούσατε να ξεκινήσετε μια εκστρατεία στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, η οποία θα απευθύνεται σε άτομα που γνωρίζετε και θα λαμβάνουν την οδηγία να διαδίδουν το μήνυμα μόνο σε άτομα ή ομάδες ατόμων που γνωρίζουν, και εντός ενός επιλεγμένου περιβάλλοντος. Με αυτόν τον τρόπο, μπορεί να περιοριστεί το εύρος της εκστρατείας

σας. Επίσης, είναι σημαντικό να δίνετε επαρκείς πληροφορίες, επισημαίνοντας ποιος θα θέλατε και ποιος δεν θα θέλατε να ανταποκριθεί. Μπορεί να είναι χρήσιμο να παραπέμπετε στην ιστοσελίδα της οργάνωσης και να καλείτε τους ενδιαφερόμενους να την επισκέπτονται και να υποβάλουν αίτηση αφού περιηγηθούν σε αυτή.

Παραδείγματα:

Μπορεί να ζητηθεί από το δάσκαλο ενός παιδιού να βοηθήσει στην αναζήτηση μιας ανάδοχης οικογένειας που θα συνδέεται με το σχολείο. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορείτε να προγραμματίσετε μια συνάντηση ανάμεσα σε ένα παιδί και μια οικογένεια χωρίς να δημιουργηθεί κάποια προσδοκία, απλά και μόνο για να διαπιστώσετε εάν υπάρχει κάποιο θετικό στοιχείο που τους κάνει κατάλληλους τον έναν για τον άλλο. Για παράδειγμα, έχει παρατηρηθεί ότι όταν ένα παιδί πηγαίνει συχνά να παίξει στο σπίτι ενός φίλου του, οι γονείς του φίλου έχουν την τάση να θέλουν να αναλάβουν τη φροντίδα του παιδιού, εφόσον προκύψει ανάγκη.

Ένα αγόρι αφρικανικής καταγωγής που ζούσε σε κέντρο υποδοχής φαινόταν κάπως απομονωμένο και σε κατάσταση σύγχυσης και ο επίτροπος αναζητούσε μια κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια. Οι προσπάθειες ταιριάσματος του αγοριού με τις οικογένειες που ήταν διαθέσιμες δεν έφεραν αποτέλεσμα. Όταν το παιδί ξεκίνησε να επισκέπτεται τακτικά ένα αφρικανικό τζαμί, ο επίτροπος ήρθε σε επαφή με τους ηγέτες της συγκεκριμένης θρησκευτικής κοινότητας και τους ζήτησε να βοηθήσουν ώστε να βρεθεί μια κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια για το αγόρι, όπως και έγινε.

2.2.3 Ποιες οικογένειες να προσεγγίσετε: σημαντικά χαρακτηριστικά των ανάδοχων οικογενειών

Ανεξάρτητα από το εάν οι ανάδοχες οικογένειες είναι οικογένειες γηγενών κατοίκων ή οικογένειες εθνοτικής προέλευσης, συγγενικές ή μη οικογένειες, το σημαντικότερο είναι να επιθυμούν να καλύψουν τις ανάγκες του παιδιού. Οι γενικές προϋποθέσεις στις οποίες πρέπει να εστιάσετε κατά την προσέγγιση ανάδοχων οικογενειών έχουν γενικό χαρακτήρα και περιγράφονται στη συνέχεια.

1. Διαπολιτισμικές δεξιότητες

Οι ανάδοχες οικογένειες ασυνόδευτων παιδιών πρέπει να χαρακτηρίζονται από πολιτισμική ευαισθησία, δηλαδή να ενδιαφέρονται ειλικρινά για το υπόβαθρο του παιδιού, τις συνήθειες και τη ζωή του στη χώρα καταγωγής, τα σχέδιά του για το παρόν, καθώς και τα σχέδια και τις προσδοκίες του σε σχέση με τους γονείς ή την οικογένειά του. Οι ανάδοχες οικογένειες θα πρέπει να γνωρίζουν καλά τους δικούς τους κανόνες, αξίες και κώδικες δεοντολογίας αλλά και να μάθουν τους (διαφορετικούς για κάθε πολιτισμό) κανόνες, αξίες και κώδικες δεοντολογίας του παιδιού, κάνοντας μια σωστή διάκριση μεταξύ απόψεων και γεγονότων.

Η πολιτισμική ευαισθησία είναι πολύ σημαντική. Σημαίνει ότι οι φαινομενικά παράξενες ή ακατανόητες συμπεριφορές ή συνήθειες γίνονται κατανοητές μέσα από τη συζήτηση και τις ερωτήσεις, αντί να επικρίνονται και να απορρίπτονται.

Η γλώσσα είναι σημαντικό κριτήριο για την προσέγγιση οικογενειών και το ταίριασμα παιδιού-οικογένειας. Ειδικά κατά τους πρώτους μήνες της τοποθέτησης, η επικοινωνία μεταξύ του παιδιού και της ανάδοχης οικογένειας είναι σημαντική, καθώς είναι εύκολο να προκύψουν παρεξηγήσεις. Εάν δεν επιτευχθεί το ιδανικό ταίριασμα οικογένειας-παιδιού όσον αφορά το γλωσσικό κομμάτι, συχνά χρειάζεται ένας διερμηνέας ώστε να επεξηγούνται κάποια πράγματα και να γίνεται κατανοητό το παιδί. Η «μέθοδος των τριών βημάτων» που παρουσιάζεται στην ενότητα 1 (υποενότητα 1.2.2) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την πρακτική εξάσκηση και τη βελτίωση των διαπολιτισμικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων.

2. Μεταναστευτικό υπόβαθρο

Η εμπειρία από κάποιες ευρωπαϊκές χώρες έχει δείξει ότι η φροντίδα των ασυνόδευτων παιδιών λειτουργεί καλύτερα σε ανάδοχες οικογένειες με μεταναστευτικό υπόβαθρο (κατά προτίμηση προερχόμενες από την ίδια χώρα ή χώρα με κοινά χαρακτηριστικά) ή τουλάχιστον σε οικογένειες που διαθέτουν διαπολιτισμικές δεξιότητες.

Το μεταναστευτικό υπόβαθρο κάνει τα άτομα πιο ευαίσθητα (ακόμη κι όταν είναι μετανάστες τρίτης γενιάς) απέναντι στις επιπτώσεις του εκπατρισμού και της επανενκατάστασης των παιδιών που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την οικογένεια και την πατρίδα τους. Συνεπώς, η τοποθέτηση των παιδιών με άτομα που δεν προέρχονται απαραίτητα από την ίδια χώρα καταγωγής αλλά, τουλάχιστον, έχουν μεταναστευτικό υπόβαθρο είναι σίγουρα θετική. Το αίσθημα ασφάλειας που τους προσφέρει ένα περιβάλλον όπου μπορούν να μιλήσουν τη γλώσσα τους και όπου έρχονται σε επαφή με οικείο φαγητό, μυρωδιές και συνήθειες είναι σίγουρα ωφέλιμο. Μια ανάδοχη οικογένεια εθνοτικής προέλευσης μπορεί να θεωρηθεί ως ένας μεταβατικός χώρος από τον οποίο το παιδί μπορεί να μεταπηδήσει στο νέο περιβάλλον και να αποκτήσει νέα βιώματα, έχοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα να ανατρέχει στα στοιχεία που του είναι γνώριμα και να διατηρεί την πολιτισμική του ταυτότητα. Οι ανάδοχες οικογένειες με μεταναστευτικό υπόβαθρο θα πρέπει, φυσικά, να είναι οικογένειες που έχουν ενταχθεί στην κοινωνία και μιλούν τη γλώσσα αρκετά καλά. Γι' αυτό το λόγο, οι ανάδοχες οικογένειες θα πρέπει να διαμένουν στη χώρα για τουλάχιστον δύο χρόνια, κατά προτίμηση και περισσότερο.

Αυτή η λύση υποδοχής φαίνεται να δίνει καλύτερα αποτελέσματα (συγκριτικά με τις ανάδοχες οικογένειες χωρίς μεταναστευτικό υπόβαθρο). Για την επιστημονική διερεύνηση αυτής της άποψης, ξεκίνησε μια σχετική έρευνα στην Ολλανδία από το Πανεπιστήμιο του Χρόνινγκεν (Kalverboer et al. 2016).

3. Επαφή με τη βιολογική οικογένεια

Η ανάδοχη οικογένεια θα πρέπει να δείχνει ενδιαφέρον για τη βιολογική οικογένεια του παιδιού και να είναι πρόθυμη να εξασφαλίσει στους απόντες γονείς ή τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας μια θέση στην καθημερινότητα του παιδιού. Έτσι, θα πρέπει, κατά προτίμηση, να υπάρχει επικοινωνία με την οικογένεια είτε μέσω τηλεφώνου είτε χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να ενημερώνεται για την ευημερία του παιδιού και την πραγματική κατάσταση που επικρατεί στη νέα χώρα.

Είναι προς το συμφέρον του παιδιού όταν οι γονείς, στη χώρα καταγωγής ή οπουδήποτε αλλού, δίνουν την άδειά τους στο παιδί ώστε να μείνει με μια ανάδοχη οικογένεια. Ένα παιδί θέλει να παραμείνει «αφοσιωμένο» στους γονείς του. Αυτό που θα μπορούσε να αποδειχθεί πολύ βοηθητικό, θα ήταν να ζητείται η γνώμη των απόντων γονέων ή άλλων μελών της οικογένειας του παιδιού σε δύσκολες περιστάσεις ή κατά τη λήψη αποφάσεων. Η συμμετοχή των απόντων γονέων ή της οικογένειας ενισχύει το αίσθημα υποστήριξης που νιώθει το παιδί, η λήψη αποφάσεων γίνεται πιο εύκολη και η ανάδοχη οικογένεια μπορεί να αντιληφθεί σε τι είδους διαπαιδαγώγηση είναι συνηθισμένο το παιδί. Παράλληλα, η κατάσταση του παιδιού μπορεί να εξηγηθεί στους απόντες βιολογικούς γονείς ή στα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας. Μπορούν να λάβουν διαβεβαιώσεις σχετικά με την ευημερία του παιδιού στη νέα αυτή κατάσταση. Από την άλλη, οι γονείς μπορούν με τη σειρά τους να βοηθήσουν το παιδί, δημιουργώντας ρεαλιστικές προσδοκίες ώστε να αποφευχθεί η συναισθηματική πίεση.

4. Δεξιότητες διαπαιδαγώγησης και ανατροφής

Οι ανάδοχες οικογένειες πρέπει να διαθέτουν βασικές δεξιότητες διαπαιδαγώγησης και ανατροφής που αντιστοιχούν στις ανάγκες του παιδιού ανάλογα με την ηλικία του. Το υπόβαθρο του παιδιού, τα γεγονότα ζωής και τα βιώματά του θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη στην προσέγγιση που υιοθετείται. Η οικογένεια πρέπει να διαθέτει κάποια εμπειρία με τις ανάλογες για κάθε ηλικία ανάγκες του παιδιού, την οποία έχει πιθανά αποκτήσει μέσα από την ανατροφή των δικών της παιδιών. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά πρέπει να εξετάζονται κατά τη διερεύνηση καταλληλότητας της οικογένειας και να παρακολουθούνται κατά τη διάρκεια της τοποθέτησης.

5. Βιωσιμότητα

Η βιωσιμότητα της τοποθέτησης είναι επίσης ένα σημαντικό ζήτημα κατά την προσέγγιση οικογενειών. Συνεπώς, το πλάνο προσέγγισης οικογενειών θα πρέπει να έχει ως στόχο την προσέγγιση διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, κατάλληλων για τη φροντίδα παιδιών διαφορετικής ηλικίας. Η μετακίνηση των παιδιών πρέπει να

αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού. Η ανάδοχη οικογένεια πρέπει, επίσης, να είναι διατεθειμένη να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού μέχρι την ενηλικίωσή του και, κατά προτίμηση, μετά από αυτή. Ωστόσο, η προσέγγιση οικογενειών βραχυπρόθεσμης φιλοξενίας μπορεί συχνά να είναι χρήσιμη, για παράδειγμα για την προσωρινή τοποθέτηση παιδιών που έχουν ζητήσει οικογενειακή επανένωση ή παιδιών με επείγουσες ανάγκες στέγασης.

6. Θρησκεία

Το παιδί έχει το δικαίωμα να ασκεί τη θρησκεία του και πρέπει να αισθάνεται ελεύθερο να το κάνει. Η θρησκεία ενδέχεται να είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για ένα καλό ταίριασμα ανάδοχης οικογένειας- παιδιού. Η θρησκεία αποτελεί συχνά ένα στήριγμα για τα παιδιά και το να ασπάζονται την ίδια θρησκεία με την ανάδοχη οικογένεια μπορεί να είναι πολύ σημαντικό.

Οι οργανώσεις μπορούν να ζητούν από τις ανάδοχες οικογένειες να υποστηρίξουν το παιδί στην κάλυψη των θρησκευτικών του αναγκών αλλά και να αποδεχθούν το γεγονός ότι το παιδί δεν αισθάνεται (την ίδια ή) καμία ανάγκη θρησκευτικής έκφρασης. Επιπλέον, η θρησκεία μπορεί να είναι σημαντική για τους απόντες γονείς και να αποτελέσει το λόγο για τον οποίο θα δεχτούν μια ανάδοχη οικογένεια να φροντίσει το παιδί τους.

7. Σύνθεση ανάδοχης οικογένειας

Προκειμένου οι ιδιαίτερες ανάγκες ενός παιδιού να καλυφθούν με ιδανικό τρόπο, είναι σημαντικό, κατά την προσέγγιση των οικογενειών, να εστιάσουμε στη διαθεσιμότητα οικογενειών με συγκεκριμένη σύνθεση. Για παράδειγμα, η ηλικία των ίδιων των γονιών (έχει θεσπιστεί ως κατώτερο όριο ηλικίας τα 21 χρόνια για ανάδοχους γονείς σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες), ο αριθμός των παιδιών της οικογένειας και οι ηλικίες τους. Επίσης, κατά την προσέγγιση οικογενειών θα πρέπει να διασφαλίζεται η ποικιλία. Φυσικά, όλες οι οικογένειες θα πρέπει να έχουν ενταχθεί επαρκώς στην κοινωνία και να έχουν μια αποδεκτή οικονομική κατάσταση.

Καλή πρακτική:

Οι **ανάδοχες οικογένειες** στην Ολλανδία δεν πρέπει να έχουν σοβαρά χρέη. Ωστόσο, δεν αποτελεί πρόβλημα να βασίζονται σε επιδόματα για τη διαβίωσή τους.

Τέλος, είναι σημαντικό όλα τα μέλη της οικογένειας (συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών) να συναινούν στην υποδοχή ενός ασυνόδευτου παιδιού.

8. Οικογένειες ΛΟΑΤ

Σε πολλές χώρες ανά τον κόσμο, η αποδοχή λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και τρανς (ΛΟΑΤ) ατόμων, είναι θέμα ταμπού. Το να είναι κανείς ΛΟΑΤ θεωρείται συχνά μια κατάσταση που επιλέγεται από το ίδιο το άτομο. Η τοποθέτηση σε οικογένειες ΛΟΑΤ ατόμων μπορεί να δημιουργήσει το φόβο ότι το παιδί μπορεί επίσης να επιλέξει να γίνει άτομο ΛΟΑΤ. Αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα η οικογένεια του παιδιού να μη στηρίξει την τοποθέτηση, γεγονός που κατόπιν μπορεί να οδηγήσει σε θέματα εμπιστοσύνης. Οι αποφάσεις σχετικά με αυτού του είδους τις τοποθετήσεις πρέπει να εξετάζονται προσεκτικά και να λαμβάνονται μόνο σε συνεργασία και κατόπιν συμφωνίας του παιδιού και, εφόσον είναι εφικτό, της οικογένειάς του.

2.3 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

2.3.1 Εισαγωγή

Είναι ζωτικής σημασίας οι ανάδοχες οικογένειες να προσφέρουν στο παιδί ένα ασφαλές περιβάλλον προκειμένου να μπορέσει να αναπτυχθεί σωστά προς την ανεξαρτησία και την ενηλικίωση. Η διερεύνηση καταλληλότητας (*screening*) των ανάδοχων γονέων επιβάλλεται δια νόμου στην Ευρώπη. Σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, ο νόμος απαιτεί οι ανάδοχοι γονείς να συναινούν να υποβάλλονται σε έρευνα, προκειμένου να τους χορηγηθεί «πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου».

Κατά τη διερεύνηση καταλληλότητας της ανάδοχης οικογένειας, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και ο κίνδυνος κακοποίησης των παιδιών ώστε να εντοπιστούν τυχόν επικίνδυνες συνθήκες και να προληφθεί η κακοποίηση.

Πέρα από την αναγνώριση των παραγόντων κινδύνου παιδικής κακοποίησης, είναι επίσης σημαντικό να γνωρίζουμε τους σχετικούς παράγοντες προστασίας από την παιδική κακοποίηση, καθώς μπορεί να μειώσουν ή να αντισταθμίσουν τον κίνδυνο εμφάνισής της.

Εάν στο περιβάλλον μιας υποψήφιας ανάδοχης οικογένειας εντοπιστούν κάποιοι παράγοντες κινδύνου και λίγοι παράγοντες προστασίας, αυτό δεν σημαίνει ότι θα υπάρξουν οπωσδήποτε φαινόμενα κακοποίησης του παιδιού ή ενδοοικογενειακής βίας. Με άλλα λόγια, τυχόν παράγοντες κινδύνου για κακοποίηση των παιδιών δεν πρέπει απαραίτητα να στερήσουν από τους υποψηφίους τη δυνατότητα να γίνουν ανάδοχη οικογένεια αλλά να ωθήσουν τους επαγγελματίες να αξιολογήσουν ξεκάθαρα και να συζητήσουν τους κινδύνους και τους παράγοντες προστασίας.

Καλή πρακτική:

Επειδή, η διαδικασία διερεύνησης καταλληλότητας ενέχει υψηλό βαθμό ευθύνης, διενεργείται στη Γερμανία (Κάτω Σαξονία), την Ολλανδία και το Βέλγιο από επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς που έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση επάνω στην προσέγγιση και τη διερεύνηση καταλληλότητας των ανάδοχων οικογενειών. Αυτοί οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι επίσης υπεύθυνοι για το ταίριασμα των παιδιών που έχουν εκδηλώσει ενδιαφέρον να τοποθετηθούν σε μια συγγενική ή μη συγγενική ανάδοχη οικογένεια.

2.3.2 Μέθοδος και χρόνος διερεύνησης καταλληλότητας

Διερεύνηση καταλληλότητας συγγενικών οικογενειών

Σε περιπτώσεις όπου το παιδί μένει ήδη με μια συγγενική οικογένεια ή έχει τοποθετηθεί εκ νέου στη συγγενική οικογένεια μετά από προσωρινή διακοπή, θα πρέπει να εστιάζουμε στη συνέχιση της γονεϊκής κατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της συνέχισης της σχέσης ασφάλειας μεταξύ του παιδιού και του φροντιστή.

Συνεπώς, η διερεύνηση καταλληλότητας θα πρέπει να εστιάζει στην αξιολόγηση του κατά πόσο η εν λόγω σχέση και η γονεϊκή κατάσταση παρέχουν επαρκή ασφάλεια στο παιδί ή, τουλάχιστον, κατά πόσο πρόκειται για μια κατάσταση που προσφέρει στο παιδί επαρκή ασφάλεια μέχρι την επανένωση με τη βιολογική του οικογένεια, εφόσον προβλέπεται. Αυτή η αξιολόγηση απαιτεί μια στενή παρακολούθηση της επαφής ανάμεσα στο παιδί και την οικογένεια, ως σημαντική πηγή πληροφόρησης. Το επίπεδο της ευαισθησίας των φροντιστών και, ιδίως, η ανταπόκριση του παιδιού μας δίνουν πληροφορίες για την ποιότητα της σχέσης. Πέραν τούτου, η τοποθέτηση πρέπει να χαρακτηρίζεται από ένα επίπεδο δέσμευσης ανάμεσα στο παιδί, την ανάδοχη οικογένεια, την απύουσα οικογένεια και τον επίτροπο.

Σε περίπτωση που μια συγγενική οικογένεια υπό διερεύνηση δεν έχει ακόμη αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού, η συνέχιση της γονεϊκής σχέσης δεν αποτελεί ακόμη σημαντικό παράγοντα. Ωστόσο, μπορεί να έχουν ήδη δημιουργηθεί δεσμοί, σημεία επαφής και το λεγόμενο «προστατευτικό πλαίσιο» (βλ. ενότητα 2.1.2), ενώ κατά τη διερεύνηση καταλληλότητας θα πρέπει να εκτιμάται το κατά πόσο είναι προς το συμφέρον του παιδιού να

τοποθετηθεί στο οικείο του περιβάλλον. Τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν είναι ίδια με την κατάσταση που περιγράφεται παραπάνω. Παρότι ίσως να μην είναι ακόμη δυνατό να συμπεριλάβουμε στη διερεύνηση καταλληλότητας την επαφή και την ποιότητα της σχέσης μεταξύ του παιδιού και του φροντιστή, μπορούμε να εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο μιλούν ο ένας στον άλλο, το πόσο καλά γνωρίζονται και την εντύπωση που μας προκαλεί η σχέση τους. Η δέσμευση και η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών είναι εξίσου σημαντική στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Ένα πιθανό μειονέκτημα της τοποθέτησης σε συγγενική οικογένεια που έχει μόλις εγκατασταθεί στη χώρα υποδοχής είναι το γεγονός ότι τα μέλη της δεν έχουν πλήρως ανακάμψει από τον δικό τους εκπατρισμό και, ενδεχομένως, να μην έχουν ενταχθεί ακόμα στην κοινωνία. Ωστόσο, συχνά αναμένεται από τους συγγενείς να αναλάβουν την ευθύνη του παιδιού ανεξάρτητα από το αν είναι σε θέση να το πράξουν.

Καλή πρακτική: Καθιερωμένα κριτήρια εποπτείας ή οδηγός εποπτείας για τις συγγενικές αναδοχές στη Δανία

Ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας διαθέτει ένα «πρότυπο» για την εποπτεία της αναδοχής ασυνόδευτων παιδιών σε συγγενικές οικογένειες. Τα κριτήρια έχουν ως στόχο να εκπληρώσουν το όραμα του Ερυθρού Σταυρού της Δανίας, σύμφωνα με το οποίο τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να έχουν την ευκαιρία να ζήσουν σε ένα κατάλληλο κοινωνικο-πολιτιστικό και οικογενειακό περιβάλλον κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας αίτησης.

Έτσι, το Τμήμα Ασύλου έχει υιοθετήσει μια στρατηγική σύμφωνα με την οποία:

- τα ασυνόδευτα παιδιά φιλοξενούνται όσο το δυνατόν συχνότερα από συγγενείς που διαμένουν στη χώρα, ενώ ταυτόχρονα αποφασίζεται κατά πόσο αυτό εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού,
- τα παιδιά που φιλοξενούνται από οικογένειες λαμβάνουν τις ίδιες υπηρεσίες με τα παιδιά και τους εφήβους που ζουν στα κέντρα φιλοξενίας,
- το κοινωνικό δίκτυο του φιλοξενούμενου παιδιού ενισχύεται,
- παρέχεται υποστήριξη στις ανάδοχες οικογένειες, μέσω συμβουλευτικής και καθοδήγησης, εκπαίδευσης και εποπτείας ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Τα κριτήρια έχουν διάφορους στόχους που πρέπει να εκπληρωθούν προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η φιλοξενία είναι προς όφελος του παιδιού και ότι το παιδί λαμβάνει την υποστήριξη που χρειάζεται.

Καλή πρακτική: Διερευνητική συνέντευξη συνοδών ασυνόδευτων ανηλίκων στη Δανία

Ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας διεξάγει μια αρχική διερευνητική συνέντευξη (*screening interview*), στο πλαίσιο της οποίας συνομιλεί με τον συγγενή συνοδό του παιδιού κατά τις δύο με τρεις πρώτες εβδομάδες από την άφιξή τους στη Δανία. Η διερευνητική συνέντευξη πραγματοποιείται από δύο κοινωνικούς λειτουργούς/συντονιστές που προέρχονται από την ομάδα συνοδών ανηλίκων, με παρουσία διερμηνέα και τυχόν άλλων ατόμων από το περιβάλλον του συγγενή που συνοδεύει το παιδί.

Στόχος της συνέντευξης είναι να εξαχθεί ένα εμπειριστατωμένο συμπέρασμα σχετικά με το κατά πόσο η σχέση με τον συγγενή συνοδό διαφαίνεται να προϋπάρχει και να είναι μακροχρόνια. Αν αυτό ισχύει, ο συγγενής συνοδός φιλοξενείται στο κέντρο που προορίζεται για το σκοπό αυτό. Εάν η σχέση δεν χαρακτηριστεί ως «μακροχρόνια», προσφέρεται φιλοξενία στο συγγενή συνοδό στο κέντρο ασύλου Kongelunden .

Κατά συνέπεια, η συνέντευξη ελέγχου αποτελεί τη βάση που θα καθορίσει την πορεία του συνοδού εντός του συστήματος ασύλου και, τελικά, συμπεριλαμβάνεται στην αξιολόγηση του συνοδού¹⁹.

Διερεύνηση μη συγγενικών ανάδοχων οικογενειών

Όταν μια μη συγγενική οικογένεια ή ένα μη συγγενικό άτομο προθυμοποιούνται να αναλάβουν τη φροντίδα ενός παιδιού, είναι σημαντικό να διερευνηθεί και να εξακριβωθεί κατά πόσο πληρούν όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και την ανατροφή του παιδιού σε ασφαλές περιβάλλον.

Μια μέθοδος διερεύνησης καταλληλότητας που αναπτύσσεται με βάση τους σχετικούς νόμους και κανονισμούς θα πρέπει, σε γενικές γραμμές, να ερευνά τα ακόλουθα θέματα σε σχέση με τις υποψήφιες οικογένειες:

- τη γενική αντιμετώπισή τους απέναντι στο ζήτημα της αναδοχής και της φροντίδας ενός ασυνόδευτου παιδιού,
- την κατάσταση και το υπόβαθρο της οικογένειας,
- την ασφάλεια εντός του οικογενειακού συστήματος και τη βιωσιμότητα της τοποθέτησης σε αυτό.

Κατά τη διερεύνηση μη συγγενικών ανάδοχων οικογενειών δεν υπάρχει ακόμα δεσμός ανάμεσα στο παιδί και την οικογένεια. Συνεπώς, η διερεύνηση καταλληλότητας μπορεί να συμπεριλαμβάνει γενικές ερωτήσεις σχετικά με παράγοντες κινδύνου κακοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη πιθανούς παράγοντες προστασίας.

Μπορεί να πραγματοποιηθεί μια πρώτη εκτίμηση της ευαισθησίας των φροντιστών παρατηρώντας τη σχέση που έχουν με τα δικά τους παιδιά. Επιπλέον, ζητούνται συστατικές επιστολές, για παράδειγμα, από τον οικογενειακό γιατρό και το κέντρο παιδικής υγείας, το περιεχόμενο των οποίων επαληθεύεται μιλώντας με τους δασκάλους των παιδιών των φροντιστών, αλλά και με τυχόν εργοδότες ή άτομα από το περιβάλλον της οικογένειας. Εξίσου σημαντικό είναι να αξιολογήσουμε και τη βιωσιμότητα της τοποθέτησης, καθώς μπορεί να συμβάλει στη διαδικασία ταιριάσματος παιδιού-οικογένειας αλλά και στην αξιολόγηση του κατά πόσο το παιδί μπορεί να μείνει στην οικογένεια μέχρι την ενηλικίωση, εφόσον είναι απαραίτητο. Ζητήματα όπως η βιωσιμότητα της σχέσης μεταξύ των ίδιων των φροντιστών, αλλά και η συναισθηματική και σωματική υγεία τους ενδέχεται να εξεταστούν.

Συμπληρωματική διερεύνηση λόγω σημαντικών γεγονότων ζωής

Ως «σημαντικά γεγονότα ζωής» ορίζονται οι ραγδαίες αλλαγές που παρατηρούνται στις συνθήκες της ζωής ενός ατόμου ή εντός μιας οικογένειας. Έχουν αντίκτυπο στο σθένος των ατόμων και μπορεί να είναι δύσκολο να αντιμετωπιστούν. Τα γεγονότα ζωής ενδέχεται να φέρουν τους γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας σε μια κατάσταση όπου η προσωπική τους σταθερότητα πλήττεται, με αποτέλεσμα να αρχίσουν να συμπεριφέρονται απρόβλεπτα. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε έντονες μεταβολές της διάθεσης ή ακόμα και σε βίαιη συμπεριφορά. Από την άλλη, μπορεί να αναζητήσουν παρηγοριά και στοργή στα παιδιά. Και οι δύο αυτές καταστάσεις μπορεί να οδηγήσουν σε σεξουαλική κακοποίηση.

¹⁹ Η σχετική συνέντευξη διατίθεται στο παράρτημα 3.

Νέες καταστάσεις που προκύπτουν εντός μιας συγγενικής ή μη συγγενικής οικογένειας μπορεί να απαιτούν τη διενέργεια συμπληρωματικής διερεύνησης. Έτσι, μπορούν να αξιολογηθούν το σθένος και οι στρατηγικές διαχείρισης της νέας κατάστασης, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζεται η ασφάλεια του παιδιού μέσα στην οικογένεια και η βιωσιμότητα της τοποθέτησης.

Η διενέργεια συμπληρωματικής διερεύνησης είναι υποχρεωτική όταν προκύπτει κάποιο από τα γεγονότα ζωής που αναφέρονται στη συνέχεια. Ο αντίκτυπος των νέων συνθηκών στις ισορροπίες της οικογένειας και την αντιμετώπιση των αναγκών του παιδιού θα πρέπει να αξιολογηθεί εκ νέου. Περιστάσεις που δικαιολογούν την πραγματοποίηση συμπληρωματικού ελέγχου είναι οι εξής:

- αλλαγές στη σύνθεση της οικογένειας (γεννήσεις, θάνατοι ή ένταξη άλλων μελών της οικογένειας στο σπίτι),
- εγκυμοσύνη ενός μέλους της οικογένειας,
- σοβαρή ασθένεια (σωματική ή ψυχική) ενός μέλους της οικογένειας,
- προβλήματα στη σχέση ή στο γάμο ή διαζύγιο,
- απώλεια άδειας παραμονής (της οικογένειας και/ή του παιδιού),
- απειλή απέλασης ή σχέδια για επαναπατρισμό της οικογένειας,
- απώλεια εργασίας ενός εκ των φροντιστών,
- σοβαρά οικονομικά προβλήματα,
- μετακόμιση σε άλλο σπίτι,
- τραυματικές εμπειρίες στο οικογενειακό περιβάλλον ή σε σχέση με το παιδί (ατυχήματα, σεξουαλική, σωματική ή συναισθηματική κακοποίηση, διακρίσεις).

2.3.3 Μέθοδος διερεύνησης καταλληλότητας

Η διερεύνηση της καταλληλότητας των ανάδοχων οικογενειών ασυνόδευτων παιδιών αναλαμβάνεται από κοινωνικούς λειτουργούς ή άλλους επαγγελματίες που εξειδικεύονται σε υποθέσεις αναδοχής, δεδομένου ότι αυτοί οι επαγγελματίες είναι σε θέση να αναπτύξουν μια κατάλληλη μέθοδο διερεύνησης. Όπως σε όλες τις μεθόδους διερεύνησης καταλληλότητας που χρησιμοποιούνται στην παραδοσιακή ανάδοχη φροντίδα, η ασφάλεια και ο κίνδυνος σεξουαλικής ή άλλων μορφών κακοποίησης είναι ζητήματα υψηλής προτεραιότητας.

Κατά τη διάρκεια της διερεύνησης καταλληλότητας συγγενικών οικογενειών ή κατά την εστίαση σε μη συγγενικές οικογένειες εθνοτικής προέλευσης θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η έννοια της «οικογενειακής τιμής» και να εξετάζονται τυχόν ζητήματα που σχετίζονται με αυτή.

Καλή πρακτική: ένα εργαλείο διερεύνησης καταλληλότητας από την Ολλανδία

Το Ίδρυμα Nidos έχει αναπτύξει ένα εργαλείο διερεύνησης στο πλαίσιο του οποίου, ανάλογα με το είδος της τοποθέτησης και την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στο παιδί και την οικογένεια, δίνεται έμφαση σε διαφορετικές παραμέτρους για τη λήψη της τελικής απόφασης, οι οποίες εκφράζονται με τη μορφή προσαρμοσμένων δεικτών. Η διερεύνηση καταλληλότητας πραγματοποιείται από εξειδικευμένους κοινωνικούς λειτουργούς.

Το εργαλείο²⁰ αποτελείται από έναν κατάλογο παραγόντων και μέσων εντοπισμού κινδύνου, επιστημονικά τεκμηριωμένων, που πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή. Για παράδειγμα, μια ψυχιατρική διαταραχή θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στον έλεγχο μόνο εφόσον έχει διαγνωσθεί από κάποιον ψυχίατρο, ειδώς δεν είναι παρά εικασία. Εκτός από τον κατάλογο CARE-NL²¹, το εργαλείο ελέγχου χρησιμοποιεί ενδείξεις για

²⁰ Το πλήρες εργαλείο διατίθεται στο παράρτημα 1.

²¹ Child Abuse Risk Evaluation: CARE-NL, de Ruiter & de Jong (2006).

φαινόμενα βίας που σχετίζονται με εγκλήματα τιμής και παράγοντες προστασίας από έναν κατάλογο που ονομάζεται LIRIK²².

Οι παράγοντες κινδύνου και προστασίας που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διερεύνηση καταλληλότητας είναι οι εξής:

A. Εκτίμηση της ασφάλειας του παιδιού μέσα στην οικογένεια,

B. Εκτίμηση του κινδύνου παιδικής κακοποίησης βάσει παραγόντων κινδύνου (CARE-NL), πρώιμες ενδείξεις βίας σε σχέσεις ελέγχου (Movisie²³) και παράγοντες προστασίας (LIRIK)

Γ. Εκτίμηση της ποιότητας της σχέσης κατά την τοποθέτηση σε συγγενικές οικογένειες

Δ. Εκτίμηση της βιωσιμότητας και της μακροπρόθεσμης προοπτικής της τοποθέτησης

E. Τυχόν αντενδείξεις

ΣΤ. Έκβαση έρευνας και συστατικές

Z. **Συμπέρασμα:** τι είναι προς το συμφέρον του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια, τη συνέχιση της ανατροφής του και τη βιωσιμότητα της τοποθέτησης;

Καλή πρακτική:

Σε περίπτωση αρνητικής έκβασης της διερεύνησης καταλληλότητας μιας συγγενικής οικογένειας που έχει ήδη υπό την προστασία της το παιδί, ο επίτροπος του Ιδρύματος Nidos απευθύνεται σε έναν επιστήμονα της συμπεριφοράς ώστε να γνωμοδοτήσει σχετικά με την απόφαση τερματισμού της τοποθέτησης.

Καλή πρακτική: Διαδικασία διερεύνησης καταλληλότητας στην Ολλανδία

Στη συνέχεια περιγράφεται η διαδικασία διερεύνησης που ακολουθεί το Ίδρυμα Nidos. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για μη συγγενικές όσο και για συγγενικές οικογένειες. Η διαδικασία διερεύνησης καταλληλότητας μπορεί να χρειαστεί αρκετές επιμέρους συναντήσεις με την υποψήφια ανάδοχη οικογένεια σε μια περίοδο μέγιστης διάρκειας δύο μηνών

²² Light Instrument for Risk Taxation of Child maltreatment: LIRIK, ten Berge & Eigenraam (2006).

²³ List of signals of honor-related violence, Movisie (2010).

1. Η αίτηση

Οι υποψήφιοι ανάδοχοι οικογένειες συνήθως εγγράφονται μέσω τηλεφώνου. Κατά την πρώτη συνομιλία, μπορούν να δοθούν πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση και το σύστημα τοποθέτησης σε ανάδοχοι οικογένειες, ενώ ο κοινωνικός λειτουργός εξηγεί τη διαδικασία διερεύνησης καταλληλότητας και προγραμματίζεται ένα ραντεβού. Τα μέλη της οικογένειας μπορεί να ερωτηθούν πώς έμαθαν για την ύπαρξη της οργάνωσης και ποιες είναι οι προσδοκίες τους. Ενδεικτικά, θα μπορούσαν αρχικά να γίνουν οι εξής ερωτήσεις:

- Πώς μάθατε για εμάς;
- Για ποιο λόγο θέλετε να αναλάβετε τη φροντίδα ασυνόδευτων παιδιών;
- Ποια είναι η σύνθεση της οικογένειάς σας;
- Ποιο είναι το εθνικό υπόβαθρο της οικογένειάς σας;
- Ποιες γλώσσες μιλάτε;
- Τι ηλικίας και φύλου παιδιά ενδιαφέρεστε να αναλάβετε;
- Ποια είναι, σε γενικές γραμμές, η οικογενειακή σας κατάσταση; (οικία/επιπλέον δωμάτια, εργασία, υγεία)
- Έχετε σοβαρά χρέη;

Βάσει των πληροφοριών που προκύπτουν από τις παραπάνω ερωτήσεις, μπορεί να σταλεί ένα πακέτο με ενημερωτικά έντυπα στους υποψηφίους, να γίνουν επιπλέον ερωτήσεις ή να προγραμματιστεί ένα ραντεβού για την έναρξη της διαδικασίας διερεύνησης καταλληλότητας.

2. Πρώτη συνάντηση: η πρώτη επαφή

Κατά τη συνάντηση αυτή γίνεται η πρώτη γνωριμία του κοινωνικού λειτουργού με την υποψήφια ανάδοχη οικογένεια. Προτείνεται η συνάντηση να προγραμματιστεί έτσι ώστε όλα τα μέλη της οικογένειας να είναι παρόντα. Η οικογένεια έχει ήδη λάβει εκτενείς πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση και το σύστημα αναδοχής. Σε αυτό το στάδιο, τους παρουσιάζεται η διαδικασία διερεύνησης καταλληλότητας (*screening*) και γίνεται συζήτηση σε σχέση με τους λόγους για τους οποίους επιθυμούν να γίνουν ανάδοχη οικογένεια.

Ο κοινωνικός λειτουργός ζητά από την υποψήφια οικογένεια να του δώσει ονόματα προσώπων που μπορούν να δώσουν συστάσεις στην οικογένεια (πρόσωπα αναφοράς) και, στη συνέχεια, η οικογένεια υπογράφει ένα έντυπο με το οποίο παρέχει εξουσιοδότηση σε αυτά τα πρόσωπα ώστε να κοινοποιήσουν τις σχετικές πληροφορίες στην οργάνωση. Ο κοινωνικός λειτουργός ζητά επίσης από την υποψήφια οικογένεια (μη συγγενικές και συγγενικές οικογένειες) να συμπληρώσει γραπτό αίτημα για δήλωση μη αντίρρησης/πιστοποιητικό λευκού ποινικού μητρώου.

Η συνάντηση πρώτης επαφής ξεκινά με ερωτήσεις σχετικά με τα κίνητρα, το υπόβαθρο και την τρέχουσα κατάσταση της οικογένειας, την προσέγγισή της όσον αφορά την ανατροφή ενός παιδιού και τα χαρακτηριστικά της οικογένειας.

Ο κοινωνικός λειτουργός μοιράζει τα παρακάτω έγγραφα προς συζήτηση:

- διαδικασία υποβολής παραπόνων
- πληροφορίες σχετικά με τη νομοθεσία για την καταγραφή στοιχείων προσωπικού χαρακτήρα
- πληροφορίες οικονομικής φύσης.

3. Δεύτερη συνάντηση: διερεύνηση καταλληλότητας

Προτείνεται να προγραμματίσετε αυτή τη συνάντηση χωρίς τα παιδιά να είναι παρόντα, καθώς υπολογίζεται να διαρκέσει περισσότερο από την πρώτη συνάντηση. Σε αυτή τη φάση, η οικογένεια αξιολογείται ως προς την καταλληλότητά της να γίνει ανάδοχη οικογένεια και ο κοινωνικός λειτουργός ζητά περισσότερες λεπτομέρειες για την κατάσταση που επικρατεί στην οικογένεια. Συζητούνται ερωτήματα που προέκυψαν κατά την πρώτη συνάντηση, τα κίνητρα και οι προσδοκίες της οικογένειας, καθώς και πληροφορίες για το υπόβαθρο της οικογένειας βάσει των οποίων θα κριθεί η καταλληλότητά της. Δίνεται έμφαση στα εξής: δεξιότητες που σχετίζονται με τη φροντίδα και τη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, κατά πόσο η οικογένεια είναι διατεθειμένη να ζητήσει και να δεχθεί βοήθεια για τη φροντίδα του παιδιού, πολιτισμική ευαισθησία, ζητήματα ανατροφής και εκπαίδευσης, ασφάλεια και έμφυλοι ρόλοι. Επίσης, αναφέρονται ζητήματα όπως η επιστροφή στη χώρα καταγωγής, η επαφή με τη βιολογική οικογένεια εντός της χώρας ή στο εξωτερικό και η υιοθεσία.

4. Τρίτη συνάντηση: αποτελέσματα διερεύνησης καταλληλότητας

Συζητιέται με τους φροντιστές το προσχέδιο της έκθεσης διερεύνησης καταλληλότητας. Η οργάνωση εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο γίνονται το ταίριασμα και η τοποθέτηση των παιδιών. Τα αποτελέσματα της διερεύνησης καταλληλότητας συζητούνται επίσης με τα άτομα που έχουν δώσει σύσταση στην οικογένεια (πρόσωπα αναφοράς). Οι αντιδράσεις ή τα σχόλιά τους προστίθενται στην έκθεση. Στη συνέχεια, δύο αντίγραφα της τελικής εκδοχής της έκθεσης αποστέλλονται στην οικογένεια, προκειμένου να τα υπογράψει. Η οικογένεια κρατά το ένα αντίγραφο και το άλλο συμπεριλαμβάνεται στο φάκελο της οικογένειας που τηρεί η οργάνωση. .

2.4 ΤΑΙΡΙΑΣΜΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

2.4.1 Εισαγωγή

Παρόλο που υπάρχουν διαφορετικές μέθοδοι ταιριάσματος παιδιού-οικογένειας (*matching*), σε όλες λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως τα χαρακτηριστικά του παιδιού, το θρησκευτικό του υπόβαθρο, η μέθοδος διαπαιδαγώγησης που ακολουθούν οι γονείς, οικογενειακοί παράγοντες και η σύνθεση της οικογένειας, η απουσία των βιολογικών γονέων, καθώς και περιβαλλοντικοί παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία του ταιριάσματος. Το ταίριασμα αποτελεί σημαντική συνιστώσα για τη σταθερότητα μιας τοποθέτησης και, συνεπώς, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μια διαδικασία που χρήζει επαγγελματικής προσέγγισης. Δεν πρέπει να βασίζεται μόνο σε πληροφορίες από το φάκελο του παιδιού, αλλά και στο προφίλ της ανάδοχης οικογένειας και τις επιθυμίες των βιολογικών γονέων, άλλων συγγενών ή των ίδιων των παιδιών.

Η συμμετοχή ενός σταθερού και αντικειμενικού τρίτου προσώπου στο ταίριασμα, την τοποθέτηση και την περαιτέρω καθοδήγηση μπορεί να αποτρέψει την εμπλοκή του παιδιού σε συναισθηματικές συγκρούσεις που σχετίζονται με την αφοσίωση στην οικογένεια. Αυτό το πρόσωπο θα πρέπει, κατά προτίμηση, να είναι ο επίτροπος του παιδιού αλλά μπορεί να είναι και ένας κοινωνικός λειτουργός με ειδίκευση στην ανάδοχη φροντίδα.

Δέσμευση

Η σημαντικότερη πρόκληση σε σχέση με την τοποθέτηση ενός ασυνόδευτου παιδιού σε μια ανάδοχη οικογένεια είναι να εξασφαλιστεί η δέσμευση όλων των εμπλεκόμενων μερών. Συγκεκριμένα, πρόκειται για δέσμευση από το ίδιο το παιδί, τους απόντες βιολογικούς γονείς ή τον/την επικεφαλής της διευρυμένης οικογένειας και από την ανάδοχη οικογένεια συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των στενών συγγενών της.

Προκειμένου να εξακριβωθεί κατά πόσο η δέσμευση μπορεί να επιτευχθεί ρεαλιστικά, είναι σημαντικό να ακουστούν και να αξιολογηθούν οι προσδοκίες όλων των μερών. Επιπλέον, τυχόν προσδοκίες που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν πρέπει να γίνουν γνωστές πριν από την τοποθέτηση. Ενδέχεται, για παράδειγμα, να υπάρχουν προσδοκίες ως προς το επίπεδο διαβίωσης της ανάδοχης οικογένειας ή η οικογένεια μπορεί να περιμένει από το παιδί κάτι που εκείνο δεν μπορεί να δώσει. Για τη διασφάλιση μιας ρεαλιστικής δέσμευσης, ο επαγγελματίας που είναι υπεύθυνος για τη διαδικασία ταιριάσματος και τοποθέτησης θα πρέπει να ακούει όλους τους εμπλεκόμενους και να τους εξηγεί ξεκάθαρα τι πρέπει να περιμένουν. Έτσι επιτυγχάνεται μια ομοιόμορφη εξισορρόπηση των προσδοκιών.

Η οικογένεια θα πρέπει:

- να είναι προσαρμοστική και συνεργάσιμη,
- να κατανοεί ότι το παιδί έχει συνηθίσει να παίρνει μόνο του αποφάσεις,

- να αντιλαμβάνεται το «συλλογικό» τρόπο σκέψης (αφορά κυρίως οικογένειες μη εθνοτικής προέλευσης),
- να αντιλαμβάνεται τις δεξιότητες που έχει αναπτύξει το παιδί κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του.

Το παιδί θα πρέπει:

- να ακολουθεί τους κανόνες του σπιτιού,
- να βοηθά στις δουλειές του σπιτιού,
- να συνεργάζεται με τα μέλη της οικογένειας.

Εφόσον συμμετέχουν, οι βιολογικοί γονείς ή τα μέλη της διευρυμένης οικογένειας θα πρέπει:

- να βοηθήσουν το παιδί να εγκατασταθεί στο νέο του σπίτι, δίνοντας τη συγκατάθεσή τους, □ να υποστηρίξουν την τοποθέτηση, □ να αποδεχτούν την τοποθέτηση.

Εάν δεν δοθεί συγκατάθεση από τη βιολογική οικογένεια αλλά, κατόπιν εξέτασης όλων των επιχειρημάτων, εξακολουθεί να είναι προς όφελος του παιδιού να επιμείνει ο επίτροπος σε μια συγκεκριμένη τοποθέτηση, είναι σημαντικό να ξεκαθαρίσουμε στους γονείς ή στα μέλη της διευρυμένης οικογένειας ότι αυτό δεν αποτελεί απόφαση του παιδιού. Βοηθά αρκετά να δίνουμε πολλές ευκαιρίες στη βιολογική οικογένεια να καταθέσει στον επίτροπο τις σκέψεις και τις συμβουλές της σε σχέση με την τοποθέτηση. Οι λύσεις και οι επιλογές που προτείνει η βιολογική οικογένεια σε σχέση με την τοποθέτηση πρέπει να εξετάζονται πολύ σοβαρά. Παρόλα αυτά, ο επίτροπος είναι εκείνος που λαμβάνει την τελική απόφαση, επιτελώντας το καθήκον τους ως νόμιμος εκπρόσωπος και προστάτης του παιδιού.

Εφόσον διαπιστωθεί ότι δεν υπάρχει πλέον επαρκής δέσμευση, η διαμεσολάβηση ανάμεσα στο παιδί, την οικογένειά του και την ανάδοχη οικογένεια είναι ζωτικής σημασίας για την εκ νέου εξισορρόπηση των προσδοκιών.

2.4.2 Ταίριασμα

Το ταίριασμα (*matching*) αναφέρεται στο στάδιο πριν από την τοποθέτηση ενός παιδιού σε μια ανάδοχη οικογένεια. Κατά το στάδιο αυτό, αναζητείται μια κατάλληλη ανάδοχη οικογένεια για ένα συγκεκριμένο παιδί. Συνεπώς, η διαδικασία του ταιριάσματος εφαρμόζεται κυρίως για την τοποθέτηση σε μη συγγενικές οικογένειες. Ωστόσο, η συστηματική διερεύνηση του ταιριάσματος συνιστάται ακόμα και για την τοποθέτηση σε συγγενικές οικογένειες, προκειμένου να εξακριβωθεί ο σωστός συνδυασμός παιδιού - οικογένειας, αλλά και η ασφάλεια και η βιωσιμότητα της τοποθέτησης.

Κατά το ταίριασμα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με βασικούς παράγοντες που αφορούν τόσο το παιδί όσο και την υποψήφια ανάδοχη οικογένεια. Η σύγκριση αυτών των παραγόντων μπορεί να είναι ενδεικτική της καταλληλότητας ή μη μιας οικογένειας, αλλά μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί και για τον εντοπισμό θεμάτων που απαιτούν προσοχή κατά τη διαδικασία της τοποθέτησης. Εκτός από τους βασικούς παράγοντες προσωπικής φύσης και ζητήματα σχετικά με την κοινωνική και οικονομική κατάσταση της οικογένειας, θα πρέπει να εξετάζονται και πρακτικά ζητήματα. Για παράδειγμα, κατά πόσο το παιδί θα μπορέσει να διατηρήσει το δίκτυό του, το σχολείο του και την επαφή του με τη (βιολογική) οικογένεια ή τους συμπατριώτες του, και σε ποιο βαθμό μπορεί να συνυπάρξει με τα παιδιά που έχει ήδη η οικογένεια.

2.4.2.1 Μέθοδοι ταιριάσματος

Η ανάπτυξη μιας μεθόδου ταιριάσματος για ασυνόδευτα παιδιά με στόχο την κάλυψη των αναγκών τους μπορεί, εν μέρει, να γίνει με βάση τη μέθοδο που χρησιμοποιεί το σύστημα φροντίδας των νέων του γενικού πληθυσμού. Με βάση τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις ή μοντέλα από την Ολλανδία, το Βέλγιο και το Ηνωμένο Βασίλειο, η διαδικασία ταιριάσματος μπορεί να προσεγγιστεί ως εξής:

- **Μοντέλο ταιριάσματος βάσει μεταβλητών**

Στο πλαίσιο αυτού του μοντέλου, διακρίνονται οι ακόλουθες μεταβλητές σε σχέση με τα παιδιά και τους ανάδοχους γονείς: το ιστορικό του παιδιού, η κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού, η αποδοχή και η μέθοδος διαπαιδαγώγησης που χρησιμοποιείται από τους ανάδοχους γονείς. Αυτές οι μεταβλητές πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαδικασία του ταιριάσματος και πριν από την τοποθέτηση (van Dam, Nordkamp και Robbroeckx 2000).

- **Μοντέλο ταιριάσματος βάσει του τύπου των παιδιών και των ανάδοχων γονέων**

Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, μπορεί να γίνει μια επιμέρους κατηγοριοποίηση σε διαφορετικούς τύπους παιδιών και ανάδοχων γονέων. Έτσι, κατά τη διαδικασία του ταιριάσματος, μπορούν να γίνουν συγκρίσεις και να ληφθεί υπόψη ένα μεγάλο εύρος χαρακτηριστικών (De Maeyer, Vanderfaeillie, Van Holen, Van Schoonlandt και Leconte 2013).

- **Μοντέλο ταιριάσματος βάσει της συμπεριφοράς των ανάδοχων γονέων σε αλληλεπίδραση με τη συμπεριφορά του παιδιού**

Αυτό το μοντέλο υποστηρίζει ότι θα πρέπει να αποκτήσουμε επαρκή γνώση σχετικά με την καθημερινή συμπεριφορά και τις δυνατότητες του παιδιού, σε σύγκριση με την καθημερινή συμπεριφορά και τις δυνατότητες των ανάδοχων γονέων, προκειμένου να επιτευχθεί το βέλτιστο ταιρίασμα (Street και Davies 1999).

Ανάπτυξη μεθόδου ταιριάσματος

Οι παραπάνω μέθοδοι (ή οι μεταξύ τους συνδυασμοί) μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση για την ανάπτυξη μεθόδων ταιριάσματος. Ωστόσο, συχνά, οι απαιτούμενες πληροφορίες σε σχέση με το ασυνόδευτο παιδί δεν είναι διαθέσιμες, με αποτέλεσμα να πρέπει να εκμαιευτούν από το ίδιο το παιδί. Εφόσον είναι εφικτό, οι γονείς του παιδιού ή οικογένειά του στο εξωτερικό ή οι λοιποί συγγενείς του, πρέπει να προσεγγίζονται με στόχο την απόκτηση περισσότερων πληροφοριών ώστε να καταστεί δυνατό το ταιρίασμα.

Καλή πρακτική: Μέθοδος ταιριάσματος στην Ολλανδία

Μέχρι στιγμής, μόνο το Ίδρυμα Nidos έχει αναπτύξει μια μέθοδο ταιριάσματος. Ο οργάνωση JSN πραγματοποιεί το ταιρίασμα με βάση κάποια ελάχιστα κριτήρια όπως η ηλικία, η γλώσσα και η σύνθεση της οικογένειας, εφόσον υπάρχει δυνατότητα επιλογής. Με βάση την εμπειρία του, το Ίδρυμα Nidos έχει διαπιστώσει ότι άλλοι σημαντικοί παράγοντες για ένα καλό ταιρίασμα είναι τα σχέδια του παιδιού και της οικογένειάς του για το μέλλον και/ή οι οδηγίες που δίνονται στο παιδί από τη (βιολογική) οικογένεια. Σε αυτή την περίπτωση, το επαγγελματικό ενδιαφέρον θα πρέπει να εστιάζει στις σκέψεις του παιδιού και τις προσδοκίες της οικογένειας, έτσι ώστε να εμπλακούν στη διαδικασία του ταιριάσματος.

Γενικοί παράγοντες που σχετίζονται με το παιδί

Οι παράγοντες που αφορούν το παιδί και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι η γνωστική ανάπτυξη, οι ικανότητες να αντιμετωπίζει καταστάσεις, η ψυχολογική και συναισθηματική ανάπτυξη και η κατάσταση της υγείας του, η αυτονομία του (ανάλογα με την ηλικία), η συμπεριφορά, τα κίνητρα, οι προηγούμενες εμπειρίες τοποθέτησης, οι προσδοκίες του παιδιού και οι ιδιαίτερες ανάγκες του.

Σε σχέση με τον παράγοντα της ηλικίας, θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι οι ηλικίες των ασυνόδευτων παιδιών δεν είναι πάντοτε σωστές. Πολλές φορές τα παιδιά απλά δεν ξέρουν την ηλικία τους ή συμβουλευόμαστε από τους «οδηγούς» κατά το ταξίδι να δηλώνουν άλλη από την πραγματική τους ηλικία, επειδή αυτό θεωρητικά θα λειτουργήσει προς όφελός τους.

Άλλοι παράγοντες που αφορούν την κατάσταση του παιδιού είναι: η πιθανότητα χορήγησης άδειας παραμονής, η σχέση με την υποψήφια ανάδοχη οικογένεια, οι μακροπρόθεσμες πιθανότητες τοποθέτησης (όσον αφορά την οικογενειακή επανένωση), τυχόν τοποθετήσεις στο παρελθόν, ο ρόλος των απόντων γονέων ή της οικογένειας,

τα αδέρφια που πρόκειται να τοποθετηθούν σε κάποια οικογένεια, καθώς και τυχόν ακατάλληλες σεξουαλικές συμπεριφορές που παρουσιάζει το παιδί.

Γενικοί παράγοντες που σχετίζονται με την ανάδοχη οικογένεια

Οι παράγοντες που σχετίζονται με την ανάδοχη οικογένεια και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη είναι: οι δεξιότητες διαπαιδαγώγησης και ανατροφής, η δυνατότητα παροχής ενός ασφαλούς περιβάλλοντος, η ευαισθησία, η προστιθέμενη πολιτισμική αξία, η δυνατότητα στήριξης των φιλοδοξιών του παιδιού, ο βαθμός ένταξης στην κοινωνία υποδοχής, η σύνθεση της οικογένειας, η σταθερή οικογενειακή ζωή/γεγονότα ζωής, η προθυμία της οικογένειας να αναλάβει το παιδί (συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών της οικογένειας), η βιωσιμότητα της τοποθέτησης, η δυνατότητα παροχής ελευθερίας στο παιδί, οι προσδοκίες τους όσον αφορά το παιδί και η θέλησή τους να εμπλέξουν στη διαδικασία τους βιολογικούς γονείς ή την οικογένεια του παιδιού.

Συγγενική ανάδοχη οικογένεια

Η τοποθέτηση σε συγγενική οικογένεια είναι η πρώτη επιλογή που πρέπει να εξετάζεται, εφόσον προσφέρεται.

Στην περίπτωση των ασυνόδευτων παιδιών, η τοποθέτηση σε συγγενική οικογένεια μπορεί να ήταν μέρος του αρχικού σχεδίου των γονέων ή της οικογένειας πριν την αναχώρηση από τη χώρα καταγωγής. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα παιδιά και οι συγγενικές οικογένειες έχουν βρεθεί και ζουν ήδη μαζί προτού καν διαπιστωθεί από κάποιον υπεύθυνο υπάλληλο η απουσία των γονέων του παιδιού. Ακόμα κι αν η βιολογική οικογένεια δεν συμφωνεί με την υποβολή της συγγενικής οικογένειας σε έλεγχο, η καταλληλότητα της οικογένειας για τη φροντίδα ενός παιδιού θα πρέπει και πάλι να διερευνάται. Για τον σκοπό αυτό, λαμβάνονται υπόψη τα σημαντικότερα κριτήρια του ταιριάσματος. Σε αυτήν την περίπτωση, σταθμίζονται οι παράγοντες του ταιριάσματος και το αποτέλεσμα της διερεύνησης καταλληλότητας σε σύγκριση με τους δεσμούς και τα σχέδια της οικογένειας, καθώς και με τις επιθυμίες του παιδιού, της ανάδοχης οικογένειας και των απόντων γονέων. Κατά τη διάρκεια της διερεύνησης της καταλληλότητας της συγγενικής οικογένειας, είναι απαραίτητη η ενδελεχής αξιολόγηση της προθυμίας της να αναλάβει το παιδί, χωρίς να θεωρείται δεδομένη η βοήθειά της απλά και μόνο επειδή πρόκειται για συγγενείς. Υπάρχει περίπτωση μια οικογένεια να έχει δεχτεί να αναλάβει τη φροντίδα ενός παιδιού συγγενών παρά τη θέλησή της. Εφόσον ισχύει κάτι τέτοιο, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο απόρριψης της τοποθέτησης. Σε αυτή την περίπτωση, ενημερώνουμε τους βιολογικούς γονείς ότι καταλήξαμε στο συμπέρασμα πως η κατάσταση δεν προσφέρεται για τοποθέτηση, χωρίς ωστόσο να επιρριφθούν ευθύνες στη συγγενική οικογένεια.

Σημαντικές πληροφορίες για την επιλογή οικογενειών εθνοτικής προέλευσης

Εφόσον το παιδί πρόκειται να τοποθετηθεί σε μια οικογένεια με το ίδιο ή παρεμφερές πολιτισμικό υπόβαθρο, είναι σημαντικό να εξετάζεται το θρησκευτικό υπόβαθρο του παιδιού και της ανάδοχης οικογένειας.

Επίσης, ίσως είναι σημαντικό να εξεταστεί το υπόβαθρο του παιδιού και της οικογένειας ως προς την φατρία/φυλή προέλευσης. Επίσης, οι πρόσφυγες που προέρχονται από εμπόλεμες ζώνες ενδέχεται να μην μπορούν να ταιριάξουν με άτομα που ανήκουν σε ορισμένες πολιτικές ομάδες. Συνεπώς, είναι σημαντικό να δοθεί προσοχή στα κίνητρα της οικογένειας που επιθυμεί να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού. Ποιες προσδοκίες έχει η οικογένεια από την τοποθέτηση;

2.4.2.2 Η διαδικασία του ταιριάσματος

Κατά τη διαδικασία του ταιριάσματος, το σημείο αφετηρίας του κάθε παιδιού μπορεί να είναι διαφορετικό. Μπορεί να έχει μόλις φτάσει στη χώρα ή μπορεί να έχει μείνει σε ένα κέντρο υποδοχής για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα ή σε μια ανάδοχη οικογένεια βραχυπρόθεσμης φιλοξενίας.

Εφόσον το παιδί βρίσκεται σε περιβάλλον ασφάλειας και σταθερότητας έχουμε αρκετό χρόνο για να εξετάσουμε ενδελεχώς όλες τις ανάγκες και τους παράγοντες που σχετίζονται με το παιδί, στο πλαίσιο της διαδικασίας του ταιριάσματος. Σε αντίθετη περίπτωση, μπορεί να εξεταστεί το ενδεχόμενο προσωρινής τοποθέτησης σε μια ειδικά επιλεγμένη ανάδοχη οικογένεια βραχυπρόθεσμης φιλοξενίας.

Κάποιες φορές ένα παιδί φτάνει στη χώρα υποδοχής με μια οικογένεια που έχει αναλάβει να το φροντίζει με δική της πρωτοβουλία ή αφού της έχει ζητηθεί από τους γονείς ή τους συγγενείς του παιδιού στο εξωτερικό. Μετά τη διερεύνηση καταλληλότητας της οικογένειας συνιστάται να εφαρμόζεται ένα μοντέλο ταιριάσματος προκειμένου να ελεγχθεί κατά πόσο η τοποθέτηση είναι ασφαλής και βιώσιμη.

Καλή πρακτική:

Στην Ολλανδία, όλα τα ασυνόδευτα παιδιά φθάνουν σε ένα κέντρο καταγραφής και υποβολής αιτήσεων.

Μερικές φορές φθάνουν συνοδευόμενα από συγγενείς. Μόλις ολοκληρωθούν οι τυπικές διαδικασίες καταγραφής και υποβολής της αίτησης, ένας επίτροπος από το Ίδρυμα Nidos συζητά με το παιδί και τους συγγενείς του σχετικά με τη βέλτιστη λύση διαμονής για το παιδί. Εάν ο επίτροπος δε διακρίνει τίποτε άλλο πέρα από στοργή και μια εγκάρδια σχέση, το παιδί στέλνεται να ζήσει με τους συγκεκριμένους συγγενείς. Στη συνέχεια, το Ίδρυμα Nidos πραγματοποιεί μια αρχική διερεύνηση ασφάλειας στο σπίτι των συγγενών, όσο το δυνατόν συντομότερα, εντός πέντε ημερών το πολύ (νομική υποχρέωση). Ερευνούνται οι συνθήκες διαβίωσης και η προσωπική κατάσταση των συγγενών και εκτιμάται κατά πόσο το παιδί είναι ασφαλές με την οικογένεια.

Εάν ένα παιδί ηλικίας έως και 14 ετών φθάσει μόνο του στο κέντρο υποβολής της αίτησης, αμέσως μόλις ολοκληρωθεί η καταγραφή των στοιχείων του τοποθετείται προσωρινά με μια ανάδοχη οικογένεια βραχυπρόθεσμης φιλοξενίας που κατοικεί κοντά στο κέντρο. Το παιδί μένει εκεί μόνο για μερικές μέρες, ώστε να δοθεί χρόνος στον επίτροπο είτε να διερευνήσει τις πιθανότητες τοποθέτησης σε μια συγγενική οικογένεια, εφόσον υπάρχουν συγγενείς του παιδιού στη χώρα, είτε να εξασφαλίσει χρόνο για την ανεύρεση μιας κατάλληλης μη συγγενικής ανάδοχης οικογένειας, οπουδήποτε εντός της χώρας. Οικογένειες με ποικίλο πολιτισμικό υπόβαθρο που μιλούν διαφορετικές γλώσσες εντάσσονται ειδικά στο πρόγραμμα, με στόχο να παρέχουν προσωρινή φιλοξενία και είναι προετοιμασμένες να υποδεχτούν ένα παιδί οποιαδήποτε στιγμή της ημέρας ή της νύχτας.

Παρόλο που το ταίριασμα πρέπει θεωρητικά να γίνει προτού ξεκινήσει η τοποθέτηση, υπάρχουν περιπτώσεις όπου το ταίριασμα γίνεται μετά την άφιξη του παιδιού σε μια συγγενική οικογένεια. Στις περιπτώσεις αυτές, το ταίριασμα είναι το τρίτο βήμα της ακόλουθης διαδικασίας:

- διερεύνηση ασφαλείας εντός πέντε ημερών από την ενημέρωση για την άφιξη ασυνόδευτου παιδιού σε συγγενική οικογένεια,
- διερεύνηση καταλληλότητας της οικογένειας εντός τριών μηνών από την άφιξη του παιδιού στην οικογένεια,
- ταίριασμα μόλις ολοκληρωθεί η έκθεση διερεύνησης καταλληλότητας.

Μετά το πέρας αυτής της διαδικασίας, έχουν πλέον προσδιοριστεί τα δυνατά σημεία και οι αδυναμίες του ταιριάσματος, έχει ξεκαθαριστεί στα εμπλεκόμενα μέρη τι μπορούν να περιμένουν και υπάρχει μια ξεκάθαρη εικόνα των ζητημάτων που πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Ο ρόλος της συμβουλευτικής στη θετική στάση των απόντων γονέων - συγγενών

Ο βαθμός στον οποίο οι βιολογικοί γονείς ή τα μέλη της οικογένειας που είναι σημαντικά για το παιδί συμφωνούν με την τοποθέτησή του σε μια ανάδοχη οικογένεια επηρεάζει τη σταθερότητα και τη βιωσιμότητα της τοποθέτησης. Ενδεχόμενη διαφωνία τους είναι πολύ πιθανό να πυροδοτήσει μια συναισθηματική σύγκρουση αφοσίωσης για το παιδί. Ακόμα και ο πιο ανεπαίσθητος αρνητικός τόνος στην επικοινωνία μεταξύ των βιολογικών γονέων ή των μελών της βιολογικής οικογένειας και της ανάδοχης οικογένειας μπορεί να προκαλέσει αστάθεια.

Εφόσον είναι εφικτό, η επικοινωνία μεταξύ του επιτρόπου/κοινωνικού λειτουργού και των βιολογικών γονέων ή της οικογένειας του παιδιού θα πρέπει να γίνεται με τη βοήθεια ενός διερμηνέα. Επίσης, μπορεί να βοηθήσει η συμβολή ενός ατόμου επιρροής που θα παρέχει στήριξη στο θέμα της επικοινωνίας και θα συνομιλεί με τα μέλη της βιολογικής οικογένειας. Αυτό το άτομο επιρροής πρέπει να είναι μέλος μιας πολιτισμικής ή εθνοτικής ομάδας, η οποία είναι καλά ενταγμένη στην κοινωνία υποδοχής. Ένα τέτοιο άτομο θα μπορούσε να βοηθήσει αναλύοντας τα προβλήματα που σχετίζονται με πολιτισμικές διαφορές, ενώ μπορεί να αναλάβει διαμεσολαβητικό ή συμβουλευτικό ρόλο σε αμφιλεγόμενα ζητήματα. Επίσης, μπορεί να λειτουργήσει και ως πολιτισμικός διαμεσολαβητής, ώστε να εντοπιστεί το σημαντικότερο άτομο εντός της βιολογικής οικογένειας που μπορεί να δώσει την έγκριση ή τη συγκατάθεσή του. Αυτό το άτομο θα μπορούσε να είναι ο πατέρας, η μητέρα ή -πιο πιθανόν- ο παππούς, η γιαγιά ή ακόμα και ο επικεφαλής της φυλής ή ένας ιερέας.

Ένα παράδειγμα:

Ο Qasim έμεινε ορφανός όταν ήταν μωρό, οπότε και τον ανέλαβε ο θεός του, πατέρας του αδερφού του. Η οικογένεια μετανάστευε στην Ολλανδία. Όταν ήταν 10 ετών, ο Qasim πήγε να ζήσει με έναν άλλον θεό του, γιατί η οικογένεια που είχε αναλάβει τη φροντίδα του επρόκειτο να μετακομίσει στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά ο Qasim δεν μπορούσε να τους ακολουθήσει γιατί δεν είχε την ολλανδική υπηκοότητα. Σύντομα έγινε σαφές ότι ο θεός του δεν ήταν σε θέση να μεγαλώσει τον Qasim, καθώς δεν διέθετε ούτε το χρόνο ούτε τη δυνατότητα να φροντίσει το νεαρό αγόρι. Όταν ο επίτροπος που ήταν υπεύθυνος για το παιδί θέλησε να το τοποθετήσει σε άλλη οικογένεια, ο θεός αναστατώθηκε πολύ και δεν συμφώνησε. Οι συζητήσεις επί του θέματος οδήγησαν σε νέες συμφωνίες. Έπειτα, το αγόρι το έσκασε από το σπίτι και ο επίτροπος επικοινωνήσε και πάλι με το θείο. Τον ρώτησε γιατί δεν ήθελε να συνεργαστεί ώστε να βρεθεί μια άλλη λύση για τον Qasim. Αυτός τότε του εξήγησε ότι είχε υποσχεθεί στην οικογένεια να φροντίζει το αγόρι, ότι το αγόρι έπρεπε να επικοινωνεί με την οικογένειά του στο Αφγανιστάν, και ότι η οικογένεια προσδοκούσε ότι ο Qasim θα την υποστήριζε οικονομικά στο μέλλον. Για τους λόγους αυτούς, ο θεός δεν μπορούσε να συμφωνήσει στην αναζήτηση εναλλακτικής λύσης για το αγόρι. Ήθελε ο Qasim να επιστρέψει στο σπίτι μαζί του και να συμμορφωθεί. Ο επίτροπος κατάλαβε ότι ο θεός λειτουργούσε υπό πίεση από την οικογένεια και τον ρώτησε αν θα συμφωνούσε σε μια άλλη λύση για τον Qasim, εφόσον η οικογένεια την αποδεχόταν. Ο θεός ζήτησε από τον παππού στην Καμπούλ και τον θείο του αγοριού στο Ηνωμένο Βασίλειο να συμμετάσχουν στις συζητήσεις, καθώς έπρεπε πλέον να αποφασίσουν τι θα κάνουν. Ο επίτροπος κάλεσε το θείο από το Ηνωμένο Βασίλειο στην Ολλανδία, ώστε να βοηθήσει να βρεθεί η κατάλληλη λύση για τον Qasim. Επειδή ο θεός δεν μπορούσε να παρευρεθεί ο ίδιος, έστειλε τη γυναίκα του. Κατά τη διάρκεια μιας οικογενειακής διαβούλευσης μέσω τηλεφώνου με το θείο, τη θεία και τον παππού στην Καμπούλ, αποφασίστηκε ότι ο Qasim δεν μπορούσε πλέον να μείνει με το θείο του. Ένας μεγαλύτερος ξάδερφος με τη γυναίκα του προσφέρθηκαν να τον αναλάβουν.

Παρουσίαση του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια

Πριν από την παρουσίαση του παιδιού στην οικογένεια, ο υπεύθυνος επίτροπος/κοινωνικός λειτουργός πρέπει να κάνει μια λίστα με όλες τις διαθέσιμες οικογένειες για ταίριασμα στο ίδιο το περιβάλλον του παιδιού. Το κατά πόσο λαμβάνεται υπόψη το περιβάλλον του ταιριάσματος εξαρτάται και από την προσκόλληση του παιδιού στο υπάρχον δίκτυό του. Το σχολείο και οι φίλοι είναι σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη.

Αξίζει να εξεταστεί το ενδεχόμενο πιθανού “ταιριάσματος” με οικογένειες που προέρχονται από το ίδιο ή ένα πολύ παρόμοιο εθνικό υπόβαθρο με αυτό του παιδιού. Εφόσον δεν υπάρχει μια τέτοιου είδους οικογένεια, η τοποθέτηση σε μια οικογένεια με παρόμοιο πολιτισμικό υπόβαθρο ή μια οικογένεια με μεταναστευτικό υπόβαθρο θα μπορούσε να αποδειχθεί ωφέλιμη για το ασυνόδευτο παιδί. Παράγοντες όπως οι γλώσσες που μιλούν τα μέλη της οικογένειας, καθώς και η δική τους εμπειρία ως πρόσφυγες και η εμπειρία της ένταξης σε ένα νέο περιβάλλον έχουν επίσης βοηθητικό ρόλο.

Όλοι οι παράγοντες που σχετίζονται με το παιδί και την ανάδοχη οικογένεια συγκρίνονται και σταθμίζονται. Ο εντοπισμός κρίσιμων παραγόντων μπορεί να είναι σημάδι ότι ένα “ταίριασμα” δεν προχωρά ή ότι διαπιστώνονται ζητήματα ιδιαίτερης φύσης τα οποία μπορεί να απαιτούν επιπλέον προσοχή ή καθοδήγηση.

Το επόμενο βήμα είναι το παιδί να παρουσιαστεί στην οικογένεια με την οποία θεωρείται ότι θα ταιριάζει καλύτερα. Η οικογένεια θα πρέπει να έχει λάβει όλες τις σχετικές πληροφορίες, ώστε να διαμορφώσει μια σωστή άποψη για το χαρακτήρα του παιδιού που πρόκειται να αναλάβει.

Παρουσίαση της ανάδοχης οικογένειας στο παιδί

Εφόσον η οικογένεια που θεωρείται ότι αποτελεί την καλύτερη λύση συμφωνήσει με την τοποθέτηση, ο επιτρόπος/κοινωνικός λειτουργός πρέπει να ενημερώσει το παιδί σχετικά με την οικογένεια, να αναφέρει στοιχεία που είναι πιθανό να ενδιαφέρουν το παιδί και να απαντήσει σε τυχόν ερωτήσεις του παιδιού όσο το δυνατόν πληρέστερα. Ανάλογα με την ηλικία του, το παιδί θα πρέπει να συμμετάσχει στη διαδικασία διαμόρφωσης ενός πλάνου για τη γνωριμία του με την οικογένεια προτού ξεκινήσει η τοποθέτηση. Ο ρόλος του επιτρόπου/κοινωνικού λειτουργού είναι πολύ σημαντικός σε αυτό το στάδιο.

Δοκιμαστική διαδικασία

Οι επιθυμίες του παιδιού και της υποψήφιας ανάδοχης οικογένειας συνδυάζονται με προσοχή ώστε να πραγματοποιηθεί μια διαδικασία «δοκιμής». Σε αυτό το πλαίσιο, τα εμπλεκόμενα μέρη κάνουν ερωτήσεις, μοιράζονται παρατηρήσεις και καταθέτουν προτάσεις μετά από κάθε βήμα της διαδικασίας. Όλα αυτά, λαμβάνονται υπόψη για τα επόμενα βήματα.

Πρόκειται για μια εξατομικευμένη διαδικασία, τελικός στόχος της οποίας είναι η αποτελεσματική λήψη αποφάσεων. Πρέπει να διενεργείται υπό την καθοδήγηση του επιτρόπου/κοινωνικού λειτουργού. Η διάρκεια κάθε σταδίου της διαδικασίας «δοκιμής» μπορεί να ποικίλει ανάλογα με την κατάσταση του παιδιού, τη διάθεσή του να συμμετέχει και τον τρόπο που διαχειρίζεται τη διαδικασία, σε συνδυασμό με το κατά πόσο επείγει να υπάρξει μια καλύτερου είδους υποδοχή. Θα πρέπει να θυμόμαστε ότι ορισμένα παιδιά που προέρχονται από συγκεκριμένα πολιτισμικά υπόβαθρα έχουν μάθει να σέβονται τους ενήλικες και να δείχνουν ευγνωμοσύνη για την παροχή οποιασδήποτε βοήθειας. Επομένως

2.4.3 Τοποθέτηση

Η τοποθέτηση απαιτεί προσεκτική προετοιμασία. Το παιδί μπορεί, για παράδειγμα, να πρέπει να αφήσει πίσω του άτομα και φίλους που εμπιστεύεται. Προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία τραυμάτων, οι αποχωρισμοί πρέπει να γίνονται με κατάλληλο τρόπο και οι σημαντικοί δεσμοί να διατηρούνται, στο μέτρο του δυνατού.

Τα πρακτικά ζητήματα που πρέπει να διευθετηθούν είναι ποικίλης φύσης: από τη διακοπή της συνδρομής σε έναν αθλητικό σύλλογο έως τη συνέχιση μιας ιατρικής θεραπείας. Η ανάθεση κάποιου ρόλου στο παιδί και την ανάδοχη οικογένεια σε σχέση με αυτά τα πρακτικά ζητήματα πριν από την έναρξη της τοποθέτησης μπορεί να είναι πολύ χρήσιμη για την ανάπτυξη ενός κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Μία λύση είναι να επιτρέπεται στην ανάδοχη οικογένεια να πηγαίνει το παιδί στο σχολείο.

Αξιολόγηση

Μια αξιολόγηση με τη συμμετοχή τόσο της ανάδοχης οικογένειας όσο και το παιδιού (ξεχωριστά και από κοινού), θα πρέπει να πραγματοποιείται μετά από περίπου έξι εβδομάδες.

Μέχρι τη στιγμή της αξιολόγησης, θα πρέπει να υπάρχει συχνή επικοινωνία με την οικογένεια και το παιδί, έτσι ώστε τυχόν ζητήματα να επιλυθούν προτού εξελιχθούν σε πραγματικά προβλήματα ή παρεξηγήσεις. Κατά τις πρώτες ημέρες της τοποθέτησης, κάτι τέτοιο αναμένεται να συμβεί αρκετές φορές. Εφόσον κρίνεται απαραίτητο, ένας διερμηνέας ή ένα άτομο επιρροής θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην επικοινωνία.

Μετά από έξι εβδομάδες, η αξιολόγηση επικεντρώνεται σε πρακτικά ζητήματα, καθώς και στην ευημερία του παιδιού και την επίλυση τυχόν προβλημάτων ή παρεξηγήσεων. Αν η οικογένεια και το παιδί χρειάζονται περισσότερη καθοδήγηση ή αν το παιδί φαίνεται ευάλωτο και η τοποθέτηση παρουσιάζει ιδιαίτερες αδυναμίες,

μπορούν να προγραμματιστούν επιπλέον αξιολογήσεις στο διάστημα μεταξύ της αξιολόγησης που γίνεται στις έξι εβδομάδες και της ετήσιας αξιολόγησης.

Καλή πρακτική:

Ο Ερυθρός Σταυρός της Δανίας αξιολογεί την τοποθέτηση σε μια συγγενική οικογένεια πραγματοποιώντας:

- μία επίσκεψη προτού γίνει το ταίριασμα και η μετακόμιση του παιδιού,
- μια επίσκεψη αξιολόγησης μετά από έξι εβδομάδες,
- στη συνέχεια, πραγματοποιεί επισκέψεις σε τριμηνιαία διαστήματα, εκτός εάν υπάρχουν ιδιαίτερες ανάγκες.

Συχνή επικοινωνία υπάρχει επίσης τόσο με την οικογένεια/τους συγγενείς και το παιδί όσο και με εξωτερικούς φορείς, όπως το σχολείο. Επιπλέον, υπάρχει συχνή επικοινωνία με το παιδί μέσω γραπτών μηνυμάτων (SMS) και Facebook. Τέλος, προσφέρονται δραστηριότητες δικτύωσης για παιδιά που ζουν με συγγενικές οικογένειες, συμπεριλαμβανομένου ενός ετήσιου ταξιδιού τριών ημερών που περιλαμβάνει κοινωνικές δραστηριότητες.

Καθοδήγηση για το παιδί και την ανάδοχη οικογένεια

Στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, η καθοδήγηση και η εποπτεία της ανάδοχης οικογένειας και του παιδιού πραγματοποιούνται από τον ίδιο κοινωνικό λειτουργό. Υπάρχουν ειδικές παράμετροι που σχετίζονται με το παιδί, την ανάδοχη οικογένεια και τον κίνδυνο κακοποίησης του παιδιού, οι οποίες χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από τον κοινωνικό λειτουργό. Αυτές οι παράμετροι αναφέρονται στη συνέχεια.

Σχετικά με το παιδί ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει:

- να αναζητά τυχόν ενδείξεις αναπτυξιακών προβλημάτων,
- να προσφέρει ψυχο-εκπαιδευτική στήριξη για τα ψυχολογικά προβλήματα που παρατηρούνται, τις καταστάσεις που απειλούν την ανάπτυξη του παιδιού και τα καθήκοντα που καλείται να αναλάβει το ασυνόδευτο παιδί,
- να παρέχει συμβουλές για την αντιμετώπιση των προβλημάτων,
- να παρέχει συμβουλές για την ενίσχυση των δεσμών και της ψυχικής ανθεκτικότητας,
- να γεφυρώνει τα χάσματα με καθοδήγηση από επαγγελματία ψυχολόγο, εφόσον είναι απαραίτητο.

Σε σχέση με την ανάδοχη οικογένεια ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει:

- να αναζητά ενδείξεις ανισορροπίας ανάμεσα στο βάρος που έχει αναλάβει η οικογένεια και τη δυνατότητά της να αντιμετωπίσει την κατάσταση,
- να αναζητά ενδείξεις ανισορροπίας σε ότι αφορά την εγγύτητα ή την απόσταση της σχέσης του παιδιού με την ανάδοχη οικογένεια,
- να προσφέρει συμβουλές και υποστήριξη παρακινώντας την επικοινωνία ανάμεσα στο παιδί και τους βιολογικούς γονείς ή την οικογένειά του,
- να εξηγεί τη νομική διαδικασία για την υποβολή αίτησης χορήγησης ασύλου,
- να προσφέρει υποστήριξη για την αντιμετώπιση της αβεβαιότητας που συνδέεται με την απόκτηση άδειας παραμονής,
- να δίνει συμβουλές σχετικά με την ανατροφή των παιδιών που βρίσκονται στο «μεταίχμιο» μεταξύ δύο πολιτισμών,
- να δίνει συμβουλές για προβλήματα που σχετίζονται με την άσκηση του γονεϊκού ρόλου.

Καλές πρακτικές καθοδήγησης:

Το Ίδρυμα Nidos προσκαλεί τακτικά τις ανάδοχες οικογένειες σε χαλαρές συναντήσεις για καφέ και σε συναντήσεις όπου εφαρμόζεται η τεχνική World Café²⁴. Στο πλαίσιο αυτών των συναντήσεων, ζητείται από τις οικογένειες να σχολιάσουν την καθοδήγηση που έλαβαν τόσο εκείνες όσο και τα παιδιά από τους επιτρόπους. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, μπορούν να συζητηθούν διάφορα θέματα, όπως η ανάγκη για υποστήριξη, οι πολιτισμικές διαφορές στην ανατροφή των παιδιών, ο γονεϊκός ρόλος, η ανταλλαγή καλών πρακτικών και η ζωή ενός αιτούντα άσυλο ή ενός μετανάστη.

Η οργάνωση JSN προγραμματίζει συναντήσεις πέντε φορές το χρόνο αποκλειστικά για ανάδοχες οικογένειες.. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, οι οικογένειες έχουν την ευκαιρία να ανταλλάξουν εμπειρίες και να ενημερωθούν. Κάποιες φορές, φιλοξενούνται ομιλητές που δίνουν πληροφορίες ή μια διάλεξη σχετικά με το τραύμα, τις σχέσεις, την εκπαίδευση ή την εργασία.

Επιπλέον, οι οικογένειες εκπαιδεύονται για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων σε πέντε έως έξι συνεδρίες το χρόνο με τη συμμετοχή εξωτερικού καθοδηγητή (coach). Η οργάνωση JSN έχει διαπιστώσει ότι το να ακούει κανείς τα προβλήματα άλλων ανάδοχων οικογενειών και παράλληλα να μπορεί να μοιραστεί τα δικά του προβλήματα με αυτές είναι πολύ βοηθητικό.

Η οργάνωση JSN είχε θετικές εμπειρίες από την εφαρμογή της «εμπειρικής παιδαγωγικής» («*Erlebnispädagogik*»), οργανώνοντας ψυχαγωγικές δραστηριότητες για τις ανάδοχες οικογένειες και τα παιδιά, όπως για παράδειγμα αναρρίχηση με σκοινιά. Με αυτόν τον τρόπο, τα παιδιά αύξησαν τη μυϊκή τους δύναμη, ενώ παράλληλα ενισχύθηκαν και οι δεσμοί μεταξύ των μελών της ομάδας.

Η οργάνωση JSN γιορτάζει επίσης συγκεκριμένες γιορτές μαζί με τις οικογένειες και παιδιά, (π.χ. Χριστούγεννα με τα παιδιά από την Ερυθραία, Νορούζ με τα παιδιά από το Αφγανιστάν και το Κουρδιστάν).

Κίνδυνος παιδικής κακοποίησης

Υπάρχουν αρκετές ενδείξεις που θα μπορούσαν να υποδηλώνουν ότι ένα παιδί είναι θύμα κακοποίησης. Οι ακόλουθες περιπτώσεις θα πρέπει να θεωρούνται από τον κοινωνικό λειτουργό προειδοποιητικές ενδείξεις ότι κάτι δεν πάει καλά:

- μεγαλύτερα παιδιά που διορθώνουν (κάποιες φορές σε υπερβολικό βαθμό) τη συμπεριφορά νεότερων παιδιών (μιμούμενα τους γονείς τους),
- αιτήσεις για διαβατήρια ή ταξιδιωτικά έγγραφα για κορίτσια που ανήκουν σε ομάδες κινδύνου (για ακρωτηριασμό γυναικείων γεννητικών οργάνων, βία σχετιζόμενη με εγκλήματα τιμής, καταναγκαστικό γάμο),
- διακοπές σε χώρες όπου παρατηρούνται συχνά φαινόμενα ακρωτηριασμού γυναικείων γεννητικών οργάνων,
- η ανάδοχη οικογένεια δείχνει ελάχιστο ή καθόλου ενδιαφέρον για το παιδί, αλλά έχει πολλές απαιτήσεις από αυτό,
- το παιδί αποκτά ξαφνικά ακριβά αντικείμενα (τηλέφωνο/ρούχα),
- υπάρχουν ενδείξεις ότι το παιδί έχει προσβάλει την τιμή της οικογένειας, έχοντας υιοθετήσει «ιδιαίτερα απρεπή συμπεριφορά» κατά τα λεγόμενα της ανάδοχης οικογένειας,
- το παιδί απουσιάζει συχνά από το σχολείο,

²⁴ Για περισσότερες πληροφορίες για τη μέθοδο αυτή, ανατρέξτε στη διεύθυνση: <http://www.theworldcafe.com>.

- άνιση μεταχείριση του παιδιού συγκριτικά με άλλα παιδιά στην οικογένεια.

Κίνδυνος αποτυχίας της τοποθέτησης

Στην κλασσική αναδοχή, ένας από τους συχνότερους λόγους απομάκρυνσης του παιδιού από την ανάδοχη οικογένεια είναι οι καθημερινές διενέξεις ανάμεσα στο παιδί και τους ανάδοχους γονείς (Oort 2010).

Το Ίδρυμα Nidos δεν έχει φτάσει στο συμπέρασμα ότι οι καθημερινές διενέξεις οδηγούν απαραίτητα σε αποτυχία της τοποθέτησης. Ωστόσο, διενέξεις μπορεί να προκύψουν λόγω του ότι οι έφηβοι δεν απολαμβάνουν τον βαθμό ελευθερίας που θα ήθελαν. Αυτό μπορεί να παίξει ένα συγκεκριμένο ρόλο στο περιβάλλον μιας συγγενικής οικογένειας. Οι οικογένειες αυτές νιώθουν την ευθύνη να προστατεύσουν την «τιμή» του παιδιού και της βιολογικής του οικογένειας, δίνοντάς του μικρότερο βαθμό ελευθερίας από αυτόν που το παιδί θεωρεί αποδεκτό.

Η αποτυχία στο αρχικό στάδιο μιας τοποθέτησης οφείλεται συχνά στο ακατάλληλο ταίριασμα παιδιού-οικογένειας, στις λανθασμένες προσδοκίες (μερικές φορές προκαλούνται από πολιτισμικές διαφορές) και τη μη υποστήριξη της τοποθέτησης από τη βιολογική οικογένεια του παιδιού.

Συγκεκριμένα γεγονότα ζωής εντός της ανάδοχης οικογένειας μπορεί επίσης να επηρεάσουν την αντοχή της ανάδοχης οικογένειας σε σχέση με το βάρος που έχει αναλάβει. Τέτοια γεγονότα μπορεί να είναι ο θάνατος ενός μέλους της οικογένειας, η άφιξη ενός νέου μέλους στην οικογένεια, η ανησυχία για οικονομικά θέματα, η ανεργία, το διαζύγιο, η ασθένεια ή η μη χορήγηση άδειας παραμονής σε ένα ασυνόδευτο παιδί.

Για να αποφευχθεί η αποτυχία της τοποθέτησης θα πρέπει:

- να δώσουμε στην οικογένεια και το παιδί την ευκαιρία να γνωριστούν με κατάλληλο τρόπο και να διαπιστωθεί κατά πόσο ταιριάζουν,
- να αφιερώσουμε χρόνο ώστε να συζητηθούν οι προσδοκίες του παιδιού και της ανάδοχης οικογένειας,
- να δώσουμε στη βιολογική οικογένεια τη δυνατότητα να συμμετέχει στην τοποθέτηση του παιδιού και να ζητήσουμε την «άδειά» της,
- να αξιολογήσουμε την τοποθέτηση μετά από σύντομο χρονικό διάστημα και να τη διακόψουμε σε περίπτωση αποτυχημένου συνδυασμού ή εφόσον διαπιστωθούν διαφορές στις προσδοκίες,
- να αναζητήσουμε και να συζητήσουμε τυχόν συμπεριφορές του παιδιού που θα μπορούσαν να θίξουν την τιμή της οικογένειας,
- να δώσουμε προσοχή στην αντοχή της οικογένειας σε σχέση με το βάρος της ανατροφής του παιδιού, καθώς και στον αντίκτυπο τυχόν νέων γεγονότων ζωής.

Ένα παράδειγμα: Ολλανδικό μοντέλο για την υποδοχή από οικογένειες

Στάδιο	(Συμβουλευτική) Διαδικασία	Θεωρία, Πράξη, Μέθοδοι	Ενέργειες / Μέσα
Προσέγγιση οικογενειών και διατήρηση επαφής	Προσέγγιση οικογενειών	Εστίαση σε συγκεκριμένα σημεία, κοινωνική δικτύωση, παρουσιάσεις, διαπολιτισμική προσέγγιση	Εντοπισμός ατόμων επιρροής, εδραίωση επαφής, προγραμματισμός ενημερωτικών συναντήσεων
	Διατήρηση και ενίσχυση της επαφής με τις οικογένειες	Αναγνώριση κινήτρων, ερωτήσεις και εντοπισμός προσδοκιών των οικογενειών	Οργάνωση συναντήσεων επαφής και εκπαίδευση γονέων

Διερεύνηση καταλληλότητας υποψήφιων οικογενειών	Διερεύνηση καταλληλότητας μιας οικογένειας	Πολιτισμικά ευαίσθητη προσέγγιση για την επικοινωνία με υποψήφιες οικογένειες (μέθοδος Pinto τριών βημάτων)	Επισκέψεις κατ' οίκον, κατάλογος με σημαντικά θέματα για την πρώτη συνάντηση, πλήρες ερωτηματολόγιο ελέγχου καταλληλότητας
Υποβολή αίτησης παιδιού για υποδοχή από οικογένεια	Ενημέρωση και προετοιμασία του παιδιού για την υποδοχή από οικογένεια	Αναγνώριση κινήτρων, ερωτήσεις και εντοπισμός προσδοκιών του παιδιού	Συμπλήρωση εντύπου αίτησης
Ταίριασμα παιδιού-οικογένειας και τοποθέτηση	Καθιέρωση διαδικασίας για την παρουσίαση παιδιού-οικογένειας	Συστηματική προσέγγιση	Το παιδί επισκέπτεται το σπίτι της υποψήφιας οικογένειας, διαβούλευση επιτρόπου και κοινωνικού λειτουργού, συμμετοχή βιολογικών γονέων/δικτύου του παιδιού
Καθοδήγηση του παιδιού και της οικογένειας κατά τη την τοποθέτηση	«Προστατευτικό πλαίσιο» Ενίσχυση των γονεϊκών δεξιοτήτων της οικογένειας προς όφελος του παιδιού	Εργασία για την επίτευξη «συνέχειας στην οικογένεια» Στοχοκεντρική προσέγγιση, βελτίωση μεταβατικού περιβάλλοντος	Χρήση ημερολογίου, γενεογράμματος (genogram) και οικολογικού χάρτη της οικογένειας (ecogram) Εκπαίδευση γονέων, επισκέψεις κατ' οίκον

	Παρακολούθηση ασφάλειας παιδιού	Στοχοκεντρική προσέγγιση	CARE-NL, LIRIK, Movisie κατάλογος ενδείξεων βίας σχετιζόμενης με εγκλήματα τιμής
	Ενίσχυση του κοινωνικού δικτύου της οικογένειας και του παιδιού, εστίαση στην ανάπτυξη των προοπτικών του παιδιού	Στοχοκεντρική προσέγγιση	Ημερολόγιο
Αξιολόγηση	Παρακολούθηση ανάπτυξης και ασφάλειας παιδιού, παρακολούθηση ευημερίας και δυνατοτήτων του γονεϊκού συστήματος	Στοχοκεντρική προσέγγιση	Κατ' οίκον επισκέψεις, πρότυπο έντυπο αξιολόγησης
Λήξη τοποθέτησης	Αξιολόγηση	Ενίσχυση σχέσης με την οργάνωση	Συμπλήρωση πρότυπου εντύπου
Παρακολούθηση	Συνέντευξη οικογένειας		Επίσκεψη κατ' οίκον

[illegible]

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Arkesteijn, P. (2015). *Culturally matched families. A study on placing unaccompanied asylum seeking children into culturally matched families*. (Masterthesis, University of Groningen).

Bagozzi, R.P., Verbeke, W., & Gavino, J.C. (2003, Απρίλιος). Culture moderates the self-regulation of shame and its effects on performance: The case of salespersons in the Netherlands and the Philippines. *Journal of Applied Psychology*, 88(2), 219-233.

Bean, T.M. (2006). *Assessing the psychological distress and mental healthcare needs of unaccompanied refugee minors in the Netherlands*. (Doctoral dissertation, University of Leiden). Ανακτήθηκε από τη σελίδα: <https://goo.gl/dm7lWb>

Bean, T., Derluyn, I., Eurelings-Bontekoe, L., Broekaert, E., & Spinhoven, P. (2007, Απρίλιος). Comparing psychological distress, traumatic stress reactions, and experiences of unaccompanied refugee minors with experiences of adolescents accompanied by parents. *The journal of nervous and mental disease*, 195(4), 288-297.

Bedford, O.A., & Hwang, K.K. (2003). Guilt and shame in Chinese culture: A cross-cultural frame work from the perspective of morality and identity. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 33(2), 127-144.

Berry, J.W. (1990). Psychology of acculturation. Understanding individuals moving between cultures. *Applied cross-cultural psychology*, 232-253.

Bronstein, I., Montgomery, P., & Dobrowolski, S. (2012). PTSD in Asylum-Seeking Male Adolescents From Afghanistan. *Journal of Traumatic Stress*, 25(5), 551-557.

Carlson, B.E., Cacciatore, J., & Klimek, B. (2012). A risk and resilience perspective on unaccompanied refugee minors, *Social Work*, 57.3, 259-269.

De Maeyer, S., Vanderfaeillie, J., Van Holen F., Vanschoonlandt, F., & Leconte, L. (2013). De vragenlijst beoordeling pleegzorgsituaties (VBPS): een instrument ter ondersteuning van het matchingproces in pleegzorg: een pilootonderzoek. *Orthopedagogiek: onderzoek en praktijk*, 52, 17-32.

de Ruiter, C., & de Jong, E.M. (2006). Child Abuse Risk Evaluation-NL (CARE-NL). Ανακτήθηκε από τη σελίδα: <http://www.corinederuiiter.eu/risk.php>

de Ruijter de Wildt, L., Melin, E., Ishola, P., Dolby, P., van de Pol, P. & Murk, J. (2015, Φεβρουάριος). *Reception and Living in Families: Overview of family-based reception for unaccompanied minors in the EU Member States*. Utrecht, the Netherlands: Nidos, SALAR, CHTB.

Derluyn, I., & Broekaert, E. (2008). Unaccompanied refugee children and adolescents: The glaring contrast between a legal and a psychological perspective. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31(4), 319-330.

Derluyn, I., Wille, B., De Smet, T., & Broekaert, E. (2005). Op weg. Psychosociale en therapeutische begeleiding van nietbegeleide buitenlandse minderjarigen. Antwerpen – Apeldoorn: Garant.

de Wolff, M., Dekker-van der Sande, F., Sterkenburg, P., & Thoomes-Vreugdenhil, A. (2015). *Problematische gehechtheid voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Leiden, the Netherlands: TNO Child Health. Ανακτήθηκε από τη σελίδα: <http://goo.gl/McZm2a>

European Network of Ombudspersons for Children (2016, Ιανουάριος). *Safety and fundamental rights at stake for children on the move*. Ανακτήθηκε από τη σελίδα: <http://goo.gl/wybhtM>

Fazel, M., Reed, R.V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266-282.

Geltman, P.L., Grant-Knight, W., Mehta, S.D., LloydTravaglini, C., Lustig, S., Landgraf, J. M., & Wise, P.H. (2005, Ιούνιος). The “lost boys of Sudan”: functional and behavioural health of unaccompanied refugee minors resettled in the United States. *The Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 159(6), 585-591.

Hodes, M., Jagdev, D., Chandra, N., & Cunliffe, A. (2008, Ιούλιος). Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(7), 723-732.

Huybrechts, A. (2009). Interculturele psychotherapeutische ontmoetingen. *Systeemtheoretisch Bulletin*, 27(1), 5-25.

Janssen, J. (2006). *Je eer of je leven, een verkenning van eerzaken voor politieambtenaren en andere professionals*. The Hague, the Netherlands: Elsevier.

Jessurun, N. (2008). *Handboek Systeemtherapie, Migratie, hoofdstuk 44*. Utrecht, the Netherlands: De Tijdstroom.

Kalverboer, M.E., & Zijlstra, A.E. (2006). Asielzoekers kinderen en het recht op ontwikkeling: het belang van het kind in het vreemdelingenrecht. Amsterdam. the Netherlands: SWP.

Kalverboer, M., Zijlstra, E., van Os, C., Zevulun, D., ten Brummelaar, M., & Beltman, D. (2016, Φεβρουάριος). Unaccompanied minors in the Netherlands and the care facility in which they flourish best. *Child and Family Social Work*, 1365-2206.

Kouratovsky, V. (2008). *Cultuursensitieve diagnostiek en therapie*. In T.I.Oei en L.Kaiser; *Forensische psychiatrie onderweg*, 371-385. Nijmegen, the Netherlands: World Legal Publishers.

Luthar, S.S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000, Μάιος). The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work. *Child Development* 71(3), 543-562.

Masten, A.S. (2001, Μάρτιος). Ordinary magic. Resilience processes in development. *The American Psychologist*, 56(3), 227-38.

Movisie 2010. Signalenlijst huiselijk geweld. Ανακτήθηκε από τη σελίδα: <http://goo.gl/WEZf8g>

Ní Raghallaigh, M. (2011). Religion in the Lives of Unaccompanied Minors: An Available and Compelling Coping Resource. *British Journal of Social Work*, 41(3), 539-556.

Ní Raghallaigh, M., & Gilligan, R. (2010, Ιανουάριος). Active survival in the lives of unaccompanied minors: coping strategies, resilience, and the relevance of religion. *Child and Family Social Work*, 15(2): 226-237.

Oort, F.J. (2010). Het ondersteunen van pleeggezinnen met een hoog risico op ongewenste beëindiging van de plaatsing. Ανακτήθηκε από τη σελίδα: <http://goo.gl/zz23dm>

Pharos (2009). Kennisdocument kindermishandeling. Ανακτήθηκε από τη σελίδα: <http://goo.gl/ICozUx>

Pinto, D. (2007). *Interculturele communicatie, een stap verder*. Houten, the Netherlands: Bohn Stafleu van Lochem.

Plysier, S. (2003). Kinderen met een tweede huid. Onthaal van kinderen op de vlucht. Antwerpen, Belgium: Garant Uitgevers.

Prins, P., & Braet, C. (2014). *Handboek klinische ontwikkelingspsychologie*. Houten, the Netherlands: Bohn Stafleu van Loghum.

Reed, V.R., Fazel, M., Jones, L., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children

Spinder, S., van Hout, A., & Hesser, K. (2010). *Thuis en Onderweg: Nidosmethodiek voor Opvang en Wonen in Gezinsverband*. Utrecht, the Netherlands: Stichting Nidos.

Street, E., & Davies, M. (1999). Assessing and matching foster care relationships: an international framework. *Adoption and Fostering*, 23(2), 31-41.

ten Berge, I.J., & Eigenraam, K. (2009). *Licht Instrument Risicotaxatie Kindermishandeling*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Tjin A Djie, K., & Zwaan, I. (2007). *Beschermjassen: transculturele hulp aan families*. Netherlands. Assen, the Netherlands: van Gorcum.

Turnell, A., & Edwards, A. (1999). *Signs of Safety: A Solution and Safety Oriented Approach to Child Protection Casework*. United States: WWNorton & Co.

van Alphen, M.F. (2008). *De Rol van Schaamte bij Herstelgericht Werken*. Lelystad, the Netherlands: Inspiration Press.

van Dam, W., Nordkamp, S., & Robbroeckx, L. (2000). Passen en meten in de pleegzorg, plaatsingsmethodiek nader onderzocht, literatuurstudie en model ontwikkeling. Amsterdam, the Netherlands: SWP.

van der Veer, G. (1996). *Voogdijmaatschappelijk werk en gevluchte adolescenten*. Utrecht, the Netherlands: De Opbouw.

van der Veer, G. (2002). Gevluchte adolescenten: ontwikkeling, begeleiding en hulpverlening. Utrecht, the Netherlands: Pharos.

van IJendoorn, M.H. (2008), *Opvoeding over de grens, gehechtheid, trauma en veerkracht*. Amsterdam, the Netherlands: Boom Academic.

Vervliet, M., Meyer Demott, M.A., Jakobsen, M., Broekaert, E., Heir, T., & Derluyn, I. (2014, Φεβρουάριος). The mental health of unaccompanied refugee minors on arrival in the host country. *Scandinavian Journal of Psychology*, 55(1), 33-37.

Walsh, F. (2002, Απρίλιος). A Family Resilience Framework: Innovative Practice Applications. *Family Relations*, 51(2), 130-137.

94

resettled in low-income and middle-income countries: risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266-282.

Sökefeld, M. (2006, July). Mobilizing in transnational space; a social movement approach to the formation of diaspora. *Global networks*, 6(3), 265-284.

Spinder, S., & van Hout, A. (2008). *Jong en Onderweg: Nidosmethodiek voor de begeleiding van ama's*. Utrecht, the Netherlands: Stichting Nidos.

ΟΛΛΑΝΔΙΚΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΔΟΧΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Αυτό το ερωτηματολόγιο χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της καταλληλότητας των υποψήφιων ανάδοχων οικογενειών. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από διάφορα μέρη, στα οποία μπορεί να δοθεί λιγότερη ή περισσότερη έμφαση για τη λήψη της τελικής απόφασης, ανάλογα με το είδος της τοποθέτησης και την ύπαρξη σχέσης μεταξύ παιδιού και οικογένειας.

Μέρος Ι: Κατάλογος ερωτήσεων

1. Διαθεσιμότητα αναδοχής

- ηλικία
- φύλο
- εθνικότητα
- προτίμηση είδους αναδοχής (βραχυπρόθεσμη, μακροπρόθεσμη) □ αριθμός θέσεων

2. Οικογενειακή κατάσταση

- τρέχουσα κατάσταση
- γνώμη άλλων μελών της οικογένειας για τη φιλοξενία του παιδιού
- ευρύτερο δίκτυο, φίλοι, οικογένεια, γείτονες (αναμενόμενη αντίδραση σε σχέση με το παιδί)
- επισκέπτες, άλλοι κάτοικοι, φιλοξενούμενοι
- συχνή επαφή με άλλα άτομα
- σωματική και ψυχική υγεία
- εμπειρία προηγούμενης φιλοξενίας παιδιών (επαγγελματικά ή εντός της οικογένειας/φιλικού κύκλου)
- πρόσφατες μεγάλες αλλαγές στην οικογένεια και, εφόσον υπάρχουν, ποιος ο αντίκτυπος για την οικογένεια

3. Εκπαίδευση και επάγγελμα

- πηγή εισοδήματος
- πιθανά χρέη
- μορφωτικό επίπεδο των μελών της οικογένειας
- επάγγελμα των μελών της οικογένειας
- ωράρια εργασίας
- φροντίδα του παιδιού κατά τη διάρκεια της ημέρας (επιλογές)

4. Χόμπι και ψυχαγωγικές δραστηριότητες

- χόμπι μελών οικογένειας
- απόψεις σχετικά με τη σημασία του αθλητισμού και των δραστηριοτήτων για το παιδί

5. Συνθήκες διαβίωσης

- επαρκής παρουσία των φροντιστών

- περιγραφή του σπιτιού και της γειτονιάς
- ασφάλεια σπιτιού και ασφάλεια κίνησης
- διαθέσιμο δωμάτιο / χώρος για το παιδί
- χώρος παιχνιδιού, εφόσον χρειάζεται
- παροχές όπως: σχολείο, καταστήματα, λέσχες και βιβλιοθήκες
- προσβασιμότητα με δημόσια συγκοινωνία

6. Απόψεις σχετικά με την ανατροφή και την ασφάλεια

A. Ανατροφή φροντιστή

- Πώς μεγαλώσατε;
- Ποιες αξίες θέλησαν να σας μεταδώσουν οι γονείς σας;
- Πώς αξιολογείτε τον τρόπο με τον οποίο μεγαλώσατε;
- Πώς γνωρίσατε το σύντροφό σας; Ήταν προξενικό;
- Πώς γνώρισαν τα παιδιά σας τους συντρόφους τους; Ήταν προξενικό;
- Σε ποια ηλικία παντρευτήκατε;
- Ποια ήταν η κατάσταση στην οικογένειά σας όταν ήσασταν παιδί;
- Πώς ήταν οι γονείς σας;
- Τι θα κάνατε διαφορετικά;
- Τι σας άρεσε στην παιδική σας ηλικία;
- Πώς είναι η επαφή σας με την οικογένειά σας;

B. Απόψεις για την ανατροφή

- Τι θεωρείτε σημαντικό για την ανατροφή ενός παιδιού (αξίες και πρότυπα) και πώς μπορείτε να το επιτύχετε; Για παράδειγμα, πώς θέλετε να σας απευθύνεται το παιδί;
- Πώς συνεργάζεστε ως ανάδοχοι γονείς; Ποιος είναι υπεύθυνος για κάθε εργασία που σχετίζεται με τις δουλειές του σπιτιού και την ανατροφή του παιδιού;
- Για ποια θέματα μετράει η γνώμη των παιδιών στην οικογένειά σας και για ποια όχι; ☐ Τι θα κάνατε όταν το παιδί κάνει αταξίες;

Γ. Δεξιότητες ανατροφής

- Τι δυσκολεύεστε να διαχειριστείτε;
- Ποιες συμπεριφορές θεωρείτε απαράδεκτες;
- Σε ποια σημεία δυσκολευτήκατε κατά την ανατροφή των δικών σας παιδιών;
- Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τη στήριξη για την ανατροφή ενός παιδιού με προβληματική συμπεριφορά;
- Ποιους κανόνες θα εφαρμόζατε;
- Με ποιο τρόπο εφαρμόζετε κανόνες;
- Τι θα κάνατε αν ένα παιδί δεν ακολουθούσε τους κανόνες; (διαπραγματευτικές ικανότητες;)
- Είναι σημαντικό για εσάς να εξηγείτε τους κανόνες; Αν ναι, πώς τους εξηγείτε;
- Πώς διορθώνετε τη συμπεριφορά ενός παιδιού;
- Πώς κινητοποιείτε ένα παιδί;
- Πώς λειτουργούν τα επιχειρήματα μέσα στην οικογένειά σας;
- Υπάρχει βία στην οικογένειά σας; Αν ναι, πώς τη διαχειρίζεστε;
- Πώς μπορείτε να μάθετε τι πιστεύει και νιώθει το παιδί σας; (ευαισθησία)
- Ας υποθέσουμε ότι το παιδί σας έχει ξεκινήσει το κάπνισμα ή δεν θέλει να φοράει πλέον μαντίλα και οι συμπατριώτες σας έχουν αρχίσει να το σχολιάζουν. Πώς θα αντιδρούσατε;

Δ. Σεξουαλικότητα

- Ποια είναι η γνώμη σας για την ερωτική / προκλητική συμπεριφορά ενός παιδιού, και πώς θα την αντιμετωπίζατε;
- Ποια είναι η γνώμη σας για την ομοφυλοφιλία και τι θα σήμαινε για εσάς αν ανακαλύπτατε ότι το παιδί που έχει τοποθετηθεί στην οικογένειά σας είναι τελικά ομοφυλόφιλο;
- Με ποιόν τρόπο διαχειρίζεστε τη σεξουαλικότητα κατά την ανατροφή του παιδιού;

Ε. Ασφάλεια και παράγοντες κινδύνου

Η παιδική κακοποίηση ορίζεται ως «οποιαδήποτε απειλητική για το παιδί ή βίαιη σωματική, ψυχολογική ή σεξουαλική επαφή, η οποία του επιβάλλεται ενεργά ή παθητικά από τους γονείς ή άλλα άτομα από τα οποία εξαρτάται και προκαλεί ή ενδέχεται να προκαλέσει σοβαρή σωματική ή ψυχική βλάβη στο παιδί»

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, υπάρχουν κάποιοι παράγοντες που ενισχύουν τον κίνδυνο παιδικής κακοποίησης.

Έτσι, το Ίδρυμα Nidos κάνει τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Έχετε πέσει θύμα παιδικής κακοποίησης ο/η ίδιος/α;
- Έχουν πέσει θύματα ξυλοδαρμού παιδιά στην οικογένειά σας; Αν ναι, πώς συνέβη;
- Μειώνεται η σημασία της παιδικής κακοποίησης ή υπάρχει άρνηση;
- Υπάρχει κάποιο μέλος της οικογένειας που να πάσχει από (σοβαρή) ψυχική διαταραχή; Έχει γίνει σχετική διάγνωση και λαμβάνει θεραπεία;
- Υπάρχει κάποιο μέλος της οικογένειας που έχει εκφράσει αυτοκτονικές ή δολοφονικές τάσεις;
- Υπάρχουν προβλήματα κατάχρησης (φαρμάκων, ναρκωτικών και/ή αλκοόλ);
- Υπάρχουν στην οικογένειά σας διαταραχές προσωπικότητας που εκφράζονται με τη μορφή θυμού, παρορμητικότητας ή αστάθειας;

7. Θρησκεία

- Αντίληψη του ατόμου για τη θρησκεία και καθημερινή έκφραση της θρησκείας
- Πώς επηρεάζει η θρησκεία τη θέλησή σας να φροντίσετε ένα παιδί;
- Είστε μέλος κάποιας εκκλησίας / θρησκευτικής κοινότητας; Αν ναι, ποιες ιεροτελεστίες συμπεριλαμβάνονται;
- Πώς αντιμετωπίζετε τα παιδιά άλλης θρησκείας; Πώς επηρεάζει αυτό τον τρόπο ζωής σας;
- Ποια είναι η άποψή σας σχετικά με τις συνήθειες και τις ιεροτελεστίες που σχετίζονται με συγκεκριμένες θρησκείες, όπως η νηστεία, οι βωμοί, το Τζαμί ή η ειδική διατροφή;

8. Κίνητρα

- Για ποιο λόγο κάνατε αίτηση;
- Ποιες είναι οι προσδοκίες σας από το παιδί/την τοποθέτηση;
- επιθυμία απόκτησης παιδιού
- παρέα για μοναχοπαίδι
- οικονομικοί λόγοι
- λόγοι που σχετίζονται με την κοινωνική εργασία
- χρήση του παιδιού ως νταντά/για βοήθεια στις δουλειές του σπιτιού
- θρησκευτικοί λόγοι
- συνδυασμός των ανωτέρω κινήτρων με γεγονότα που συνέβησαν στη ζωή σας (αναχώρηση

παιδιών από το σπίτι, απώλεια παιδιού, διαζύγιο, μοναξιά) **Τοποθέτηση σε συγγενική οικογένεια**

- Γιατί επιλέξατε να το κάνετε αυτό;
- Τι θα συμβεί αν αρνηθείτε;
- Τι θα συμβεί αν δεν τοποθετηθεί το παιδί στην οικογένειά σας; (απολογία)

9. Πληροφορίες και αντιμετώπιση πολιτισμικών διαφορών

- Πολιτισμικές διαφορές: εμπειρίες με άλλες κουλτούρες, συμπεριφορά απέναντι σε άλλες κουλτούρες, μέχρι ποιο βαθμό πρέπει ένα παιδί να προσαρμοστεί, κατά πόσο είστε έτοιμος να προσαρμοστείτε εσείς, πώς γεφυρώνετε τις διαφορές (επίσης μεταξύ συγγενικών οικογενειών, φυλών κτλ.)
- Ποια είναι η γνώμη σας για τα «μυστικά» που κρατούν τα παιδιά και πώς τα αντιμετωπίζετε;
- Πώς θα σας φαινόταν αν το ανάδοχο παιδί συμπεριφερόταν διαφορετικά από τα δικά σας παιδιά;

10. Ερωτήσεις και ενδείξεις που σχετίζονται με ζητήματα τιμής

- Υπάρχουν διαφορές στην οικογένειά σας ανάμεσα στα πράγματα που επιτρέπεται να κάνουν τα κορίτσια και τα αγόρια; Αν ναι, ποιες;
- Υπάρχουν πράγματα στην κουλτούρα σας που σέβεστε μεν αλλά δεν αποδέχεστε προσωπικά; (για παράδειγμα περιτομή αγοριών/κοριτσιών, καταναγκαστικοί γάμοι)

11. Εντυπώσεις του ίδιου του κοινωνικού λειτουργού

- δεκτικότητα στην καθοδήγηση
- ανοικτή στάση
- ευελιξία
- εμπλοκή (απόσταση-εγγύτητα)
- ικανότητα αποχωρισμού και δημιουργίας δεσμών
- κλειστή οικογενειακή δομή
- αυστηρότητα
- συνεργασία με το Ίδρυμα Nidos και πιθανή οικογένεια για το παιδί

12. Σημεία εστίασης

- ιδιαίτερες ιατρικές πληροφορίες για την υγεία της οικογένειας, είναι η αναπηρία πρόβλημα, ή τι θα συμβεί αν το παιδί αρρωστήσει
- κατοικίδια
- συγκεκριμένες λεπτομέρειες για τις συνθήκες διαβίωσης
- συμπεριφορά σε σχέση με το αβέβαιο μέλλον/επιστροφή
- διακοπές, τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό (πιθανή λύση φιλοξενίας όταν το παιδί δεν μπορεί να ακολουθήσει την οικογένεια)
- στάσεις απέναντι στη σεξουαλικότητα/ερωτική συμπεριφορά
- AIDS/HIV/Ηπατίτιδα (όχι ως μέρος των εξετάσεων ρουτίνας, μόνο εφόσον υπάρχει ιατρική ένδειξη με βάση πρόσφατες ιατρικές γνωμοδοτήσεις / οδηγίες. Επίσης, το Ίδρυμα Nidos έχει συγκεκριμένη πολιτική για τις έφηβες μητέρες)
- περιτομή (τα εθνοτικά, θρησκευτικά και αισθητικά επιχειρήματα ή εκείνα που σχετίζονται με την υγιεινή δεν αποτελούν επαρκή λόγο για την αποδοχή της περιτομής των αγοριών που βρίσκονται υπό την ευθύνη του Ιδρύματος Nidos)
- υιοθεσία / πιθανότητα χορήγησης άδειας παραμονής
- ένταξη / αφομοίωση / θέση της οικογένειας στην Ολλανδική κοινωνία

Μέρος II: Η στιγμή της απόφασης

Όταν το παιδί μένει ήδη με μια συγγενική οικογένεια (συγγενείς φροντιστές), ή έχει τοποθετηθεί εκ νέου στη συγγενική οικογένεια μετά από προσωρινή διακοπή, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη συνέχιση της γονεϊκής κατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της συνέχισης της σχέσης ασφάλειας μεταξύ του παιδιού και του φροντιστή.

Συνεπώς, η διερεύνηση θα πρέπει να εστιάζει στην αξιολόγηση του κατά πόσο η εν λόγω σχέση και η γονεϊκή κατάσταση παρέχουν επαρκή ασφάλεια, ή τουλάχιστον κατά πόσο πρόκειται για μια κατάσταση που προσφέρει

στο παιδί επαρκή ασφάλεια μέχρι την επανένωση με τη βιολογική του οικογένεια, εφόσον προβλέπεται. Αυτή η αξιολόγηση απαιτεί μια στενή παρακολούθηση της επαφής ανάμεσα στο παιδί και την οικογένεια, καθώς αποτελεί σημαντική πηγή πληροφόρησης. Το επίπεδο της ευαισθησίας των φροντιστών και, ιδίως, η ανταπόκριση του παιδιού μας δίνουν πληροφορίες για την ποιότητα της σχέσης.

Σε περίπτωση που μια **συγγενική οικογένεια υπό διερεύνηση δεν έχει ακόμη αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού**, η συνέχιση της γονεϊκής σχέσης δεν είναι ακόμη σημαντικός παράγοντας. Ωστόσο, μπορεί να υφίσταται ήδη κάποια σχέση, δεσμός και «προστατευτικό πλαίσιο», ενώ κατά τη διερεύνηση της καταλληλότητας θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το κατά πόσο είναι προς όφελος του παιδιού να τοποθετηθεί στο οικείο του περιβάλλον. Τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν είναι ίδια με την κατάσταση που περιγράφεται παραπάνω. Παρότι ίσως να μην είναι ακόμη δυνατό να συμπεριλάβουμε στη διερεύνηση καταλληλότητας την επαφή και την ποιότητα της σχέσης μεταξύ του παιδιού και του φροντιστή, μπορούμε να εξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο μιλούν ο ένας στον άλλο, το πόσο καλά γνωρίζονται και την εντύπωση που μας προκαλεί η σχέση τους. Η δέσμευση από πλευράς όλων των εμπλεκόμενων μερών είναι εξίσου σημαντική στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Κατά τη διερεύνηση της καταλληλότητας **μη συγγενικών οικογενειών** δεν υπάρχει ακόμα δεσμός ανάμεσα στο παιδί και την οικογένεια. Συνεπώς, η διερεύνηση καταλληλότητας μπορεί να συμπεριλαμβάνει γενικές ερωτήσεις σχετικά με παράγοντες κινδύνου κακοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη πιθανούς παράγοντες προστασίας. Μπορεί να πραγματοποιηθεί μια πρώτη εκτίμηση της ευαισθησίας των φροντιστών παρατηρώντας τη σχέση που έχουν με τα δικά τους παιδιά. Εξίσου σημαντικό είναι να αξιολογήσουμε και τη βιωσιμότητα της τοποθέτησης, καθώς μπορεί να συμβάλει στη διαδικασία ταιριάσματος παιδιού-οικογένειας αλλά και στην αξιολόγηση του κατά πόσο το παιδί μπορεί να μείνει στην οικογένεια μέχρι την ενηλικίωση, εφόσον είναι απαραίτητο.

Για να λάβουμε μια απόφαση σε σχέση με την τοποθέτηση είναι σημαντικό να:

- αξιολογήσουμε όλα τα ανωτέρω επιχειρήματα (με διαφοροποίηση ανάλογα με το αν πρόκειται για συγγενική οικογένεια ή οικογένεια άγνωστη στο παιδί), και
- να χρησιμοποιήσουμε την κλίμακα (Α έως ΣΤ) όπως παρουσιάζεται στη συνέχεια (κίνδυνος παιδικής κακοποίησης)

A. Εκτίμηση της ασφάλειας του παιδιού στην οικογένεια

B. Εκτίμηση του κινδύνου παιδικής κακοποίησης με βάση παράγοντες κινδύνου (CARE), τον κατάλογο ενδείξεων πρώιμης βίας σε σχέσεις ελέγχου (Monsie) και παράγοντες προστασίας (LIRIK):

- Αρνητική στάση προς τη βοήθεια και την παρέμβαση, ακόμη και όσον αφορά τα δικά τους προβλήματα
- Αρνητική στάση απέναντι στο παιδί, κίνδυνος «οικιακού σκλάβου»
- Προβλήματα στην αλληλεπίδραση μεταξύ του/των ενηλίκου/ων και του/των παιδιού/ων
- Παράγοντες άγχους εντός της οικογένειας
- Κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες άγχους
- Ανεπαρκής κοινωνική στήριξη
- Βίαιη παιδαγωγική μέθοδος
- Βία στη σχέση του ζευγαριού
- Πολιτιστικές επιρροές
- Φανατική θρησκευτική έκφραση ή θρησκευτική πίεση
- Κατανόηση του ρόλου και της θέσης του κηδεμόνα
- Κίνδυνοι σχετιζόμενοι με την τιμή
- Ασυνεπή ηθικά πρότυπα
- Έλλειψη επικοινωνίας στο σπίτι
- Φήμες για την οικογένεια στην κοινότητα
- Φήμες από την οικογένεια για μέλη της οικογένειας

- Απώλεια ενός από τους γονείς
- Αγνοούμενα μέλη της οικογένειας στο παρελθόν
- Αιφνίδια μετακόμιση ή εξαφάνιση
- Εντατικές επαφές με οικογένεια στο εξωτερικό ή ξαφνικό ταξίδι για επίσκεψη στην οικογένεια / οικογενειακό συμβούλιο
- Προηγούμενες αναφορές ενδοοικογενειακής βίας
- Κακοποίηση ή ταραχές στο σπίτι της οικογένειας
- Υπερπροστασία παιδιού ή κρύψιμο παιδιού
- Αμυντική στάση απέναντι σε οργανώσεις, τις αρχές ή την αστυνομία

Γ. Εκτίμηση της ποιότητας της σχέσης κατά την τοποθέτηση σε οικογένεια συγγενών:

- Αξιολόγηση της οικογενειακής σχέσης, της στοργής και της διάρκειας της σχέσης μεταξύ παιδιού και οικογένειας μέχρι στιγμής
- Πώς μιλούν ο ένας για τον άλλο; Πώς χαρακτηρίζουν ο ένας τον άλλο;
- Ενδέχεται να υπάρξει δυσανάλογη πίεση από άλλα μέλη της οικογένειας σχετικά με την τοποθέτηση; **Δ.**

Εκτίμηση της διάρκειας και της μακροπρόθεσμης προοπτικής της τοποθέτησης:

- Είναι οι γονείς υγιείς;
- Είναι η ηλικία των μελών της οικογένειας ανάλογη με την ηλικία του παιδιού ώστε να του προσφέρουν κατάλληλη γονεϊκή φροντίδα;
- Υπάρχουν σχέδια μετανάστευσης;
- Σκοπεύουν να κάνουν δικά τους παιδιά ή να ζητήσουν οικογενειακή επανένωση; Αν ναι, μπορεί να έρθει αυτό σε σύγκρουση με την πρόθεσή τους να φροντίσουν το παιδί μέχρι την ενηλικίωση; **Ε.**

Εκτίμηση αντενδείξεων:

- Παιδική κακοποίηση στο παρελθόν
 - Διαγνωσθείσες σοβαρές ψυχιατρικές διαταραχές
 - Διαταραχή προσωπικότητας με χαρακτηριστικά θυμού, παρόρμησης ή αστάθειας
- Εθισμός στο αλκοόλ ή τα ναρκωτικά

ΣΤ. Αποτελέσματα από την επαφή με πρόσωπα αναφοράς (τουλάχιστον δύο από αυτά πρέπει να είναι ανεξάρτητα):

- Οικογενειακός γιατρός
- Δάσκαλος/οι των παιδιών της οικογένειας
- Εθνικό κέντρο φροντίδας βρεφών και νηπίων
- Εργοδότης/ες
- Οργάνωση παροχής βοήθειας στους πρόσφυγες
- Ιμάμης ή ιερέας
- Αστυνομικός της περιοχής
- Γείτονες (όταν δεν είναι φίλοι)

Συμπέρασμα:

Ποιο είναι το συμφέρον του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη την ασφάλεια, τη συνέχεια της ανατροφής και τη διάρκεια της τοποθέτησης; Αναφέρετε θετικά σημεία και σημεία προσοχής. Επίσης, αναφέρετε αρνητικά σημεία και ενημερώστε τους αιτούντες.

Σε περίπτωση αρνητικής έκβασης του ελέγχου καταλληλότητας σχετικά με ένα παιδί που μένει ήδη σε συγγενική οικογένεια, ο κοινωνικός λειτουργός, ο επίτροπος και ο επιστήμονας συμπεριφοράς συνεργάζονται για τη λήψη της απόφασης τερματισμού της τοποθέτησης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΕΝΤΥΠΟ «ΤΑΙΡΙΑΣΜΑΤΟΣ» NIDOS

Ημερομηνία:
Όνομα κοινωνικού λειτουργού:
Περιοχή:

Λεπτομέρειες για το ταίριασμα παιδιού -οικογένειας	
Αριθμός μητρώου του παιδιού από το Ίδρυμα NIDOS	Αριθμός ανάδοχης οικογένειας ²⁵ ☐ συγγενική οικογένεια ☐ μη συγγενική οικογένεια
Επώνυμο παιδιού	Όνομα ανάδοχης οικογένειας
Όνομα(-τα) παιδιού	Ημερομηνία και τόπος γέννησης του 1 ^{ου} ανάδοχου γονέα
	Ημερομηνία και τόπος γέννησης του 2 ^{ου} ανάδοχου γονέα
Όνομα με το οποίο είναι γνωστό	Αριθμός παιδιών της ανάδοχης οικογένειας
Φύλο	Αγόρι(α) Κορίτσι(α)
Ημερομηνία γέννησης	Ηλικίες ανά φύλο Αγόρι(α) Κορίτσι(α)
Εθνικότητα	Εθνικότητα/ες
Φυλή	Φυλή
Θρησκεία	Θρησκεία/ες
Τρέχουσα διεύθυνση	Διεύθυνση
Κέντρο υποδοχής	Πόλη
Ημερομηνία άφιξης στην Ολλανδία	Βρίσκεται στην Ολλανδία από (ημερομηνία)
Γλώσσες	Γλώσσες
Ευχέρεια στα Ολλανδικά/άλλες γλώσσες	Ευχέρεια στα Ολλανδικά/άλλες γλώσσες ☐ καλή ☐ μέτρια ☐ βασική ☐ καθόλου
Μέτρα προστασίας παιδιού	

²⁵ Συμπληρώστε τον αριθμό της οικογένειας όπως καταγράφεται στο PRS (σύστημα καταχώρισης των παιδιών που βρίσκονται υπό την ευθύνη του NIDOS).

☐ (προσωρινή) Επιτροπεία	
☐ Διαταγή εποπτεία	
☐ Αίτηση επιβολής προσωρινών μέτρων για μη μεταφορά υπό τον Κανονισμό του Δουβλίνου	

Καθεστώς ☐ Άδεια παραμονής ☐ Αβεβαιότητα σχετικά με τη διαδικασία ☐ Απόρριψη αίτησης ασύλου ☐ Διαδικασία επιστροφής ☐ Άλλο	Καθεστώς ☐ Άδεια παραμονής ☐ Αβεβαιότητα σχετικά με τη διαδικασία ☐ Απόρριψη αίτησης ασύλου ☐ Διαδικασία επιστροφής ☐ Άλλο
--	--

Όνομα επιτρόπου:	
Εκτελών χρέη επιτρόπου:	
Περιοχή:	
Αριθμός τηλεφώνου:	
Κινητό τηλέφωνο:	

Κατάσταση του παιδιού	Πλεονεκτήματα	Σημεία προβληματισμού
Δικαίωμα παραμονής	☐ Άδεια παραμονής ☐ Άλλο	☐ Αβεβαιότητα σχετικά με τη διαδικασία ☐ Απόρριψη αίτησης ασύλου ☐ Διαδικασία επιστροφής ☐ Άλλο

Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ναι όχι	
---	--

Σχέση του παιδιού με την ανάδοχη οικογένεια ☐ Γνωρίζονται ☐ Ίδια κουλτούρα ☐ Ίδια θρησκεία ☐ Ίδια γλώσσα ☐ Παιδιά ίδιας ηλικίας ☐ Άλλα μεγαλύτερα παιδιά ☐ Άλλο	☐ Δεν γνωρίζονται ☐ Διαφορετική κουλτούρα ☐ Διαφορετική θρησκεία ☐ Το παιδί και η οικογένεια μιλούν διαφορετική γλώσσα ☐ Μόνο μικρότερα ή μεγαλύτερα παιδιά ☐ Άλλο
--	---

Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ναι όχι	
---	--

Προοπτική τοποθέτησης	☐ Αρχική υποδοχή ☐ Ασαφής ☐ Ιδιαίτερα αβέβαιη
-----------------------	--

	☐ Βραχυπρόθεσμη τοποθέτηση ☐ Μακροπρόθεσμη τοποθέτηση ☐ Ημερομηνία τοποθέτησης	☐ Τοποθέτηση εφικτή μέχρι (ημερομηνία)
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ναι όχι		
Προηγούμενες τοποθετήσεις	☐ Πρώτη τοποθέτηση ☐ Προηγούμενες επιτυχημένες οθετήσεις	☐ Προηγούμενες αποτυχημένες τοθετήσεις
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ναι όχι		
Ρόλος της βιολογικής οικογένειας	☐ Υποστηρίζει την τοποθέτηση ☐ Η βιολογική οικογένεια έχει προτείνει την ανάδοχη οικογένεια ☐ Έχει γίνει αίτηση οικ. επανένωσης ☐ Τακτική επαφή με τη βιολογική οικογένεια	☐ Δεν υποστηρίζει την τοποθέτηση ☐ Δεν υπάρχει επαφή με την οικογένεια ☐ Υπάρχουν προβλήματα με την οικογενειακή επανένωση
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ναι όχι		
Αδέλφια	☐ Το παιδί θα τοποθετηθεί μαζί με αδέλφια του	☐ Αδέλφια σε άλλη οικογένεια
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ναι όχι		
Ακατάλληλη σεξουαλική συμπεριφορά (θύμα ή ράστης)	☐ ναι	☐ όχι
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ναι όχι		

Μοντέλο λήψης αποφάσεων για το ταίριασμα παιδιού - οικογένειας (παράγοντες βαρύτητας)

	Πλεονεκτήματα	Σημεία προβληματισμού
Ευφυΐα	☐ Έξυπνο ☐ Έχει πάει σχολείο ☐ Καλοί βαθμοί στο σχολείο ☐ Άλλο	☐ Μαθησιακές δυσκολίες ☐ Καθόλου ή ελάχιστη εκπαίδευση ☐ Αναλφάβητο ☐ Προβλήματα με τα μαθήματα του σχολείου ☐ Άλλο
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		
Συμπεριφορές διαχείρισης	☐ Επιλύει προβλήματα ☐ Αναζητά κοινωνική στήριξη ☐ Έκφραση συναισθημάτων ☐ Καθησυχαστικές σκέψεις και ευσεβείς πόθοι	☐ Αποφυγή/άρνηση ☐ Αντιδράσεις εκτόνωσης ☐ Υποτροπιάζουσες καταθλιπτικές αντιδράσεις ☐ Έκφραση συναισθημάτων ☐ Καθησυχαστικές σκέψεις και ευσεβείς πόθοι
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		

Ψυχολογική και συναισθηματική ανάπτυξη	☐ Εμπιστεύεται τους άλλους ☐ Ευδιάθετο ☐ Δείχνει συναισθήματα ☐ Μπορεί να ελέγχει τα συναισθήματά του ☐ Άλλο	☐ Συμπτώματα τραύματος ☐ Συμπτώματα άγχους ☐ Συμπτώματα κατάθλιψης ☐ Προβλήματα συσχετισμού και/ή εμπιστοσύνης ☐ Υπερβολική εμπιστοσύνη στους άλλους ☐ Χαμηλή αυτοεκτίμηση ☐ Συναισθηματικά ξεσπάσματα ☐ Αποστασιοποιημένος/η ☐ Άλλο
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		
Κοινωνική ανάπτυξη	☐ Έχει φίλους ☐ Κάνει εύκολα φίλους ☐ Καλόβολος/εύκολος χαρακτήρας ☐ Σωστή συμπεριφορά ☐ Άλλο	☐ Έχει λίγους φίλους ☐ Δυσκολεύεται να κάνει φίλους ☐ Δύσκολος χαρακτήρας ☐ Προβληματική συμπεριφορά ☐ Άλλο
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		
Σωματική ανάπτυξη	☐ Επαρκής σωματική ανάπτυξη ☐ Σωματική υγεία ☐ Φυσιολογικό βάρος ☐ Δεν έχει υποστεί περιτομή ☐ Άλλο	☐ Ανεπαρκής σωματική ανάπτυξη ☐ Φαίνεται μεγαλύτερο/μικρότερο από την πραγματική ηλικία του ☐ Υπέρβαρο/λιποβαρές ☐ Έχει υποστεί περιτομή ☐ Σωματικές αναπηρίες ☐ Άλλο
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		
Αυτονομία	☐ Καλή προσωπική φροντίδα και υγιεινή ☐ Μπορεί να φροντίσει τον εαυτό του ☐ Μπορεί να τηρεί συμφωνίες ☐ Μπορεί να λύνει προβλήματα ☐ Άλλο	☐ Κακή προσωπική φροντίδα και υγιεινή ☐ Χρειάζεται επιπλέον καθοδήγηση ώστε να τηρεί συμφωνίες ☐ Δεν μπορεί να τηρεί συμφωνίες ☐ Άλλο
Αποσαφήνιση του δυνατού σημείου και/ή της ανησυχίας ☐ ναι ☐ όχι		

Συμπεριφορά	☐ Συμπεριφέρεται σωστά ☐ Ακολουθεί κανόνες και συμφωνίες ☐ Συμπεριφέρεται ανάλογα με την ηλικία του	☐ Επαναστατεί ☐ Αδιαφορεί για την τιμωρία και την ανταμοιβή ☐ Λέει ψέματα ☐ Επιθετική συμπεριφορά ☐ Ακατάλληλη σεξουαλική συμπεριφορά ☐ Σεξουαλική συμπεριφορά ακατάλληλη για την ηλικία του ☐ Συμπεριφορά ακατάλληλη για την ηλικία του ☐ Παραβατική συμπεριφορά ☐ Κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		
Προσέγγιση απέναντι στην τοποθέτηση	☐ Το παιδί είναι θετικό απέναντι στην τοποθέτηση ☐ Το παιδί δεν είναι σίγουρο για την τοποθέτηση ☐ Το παιδί ήταν μέλος της οικογένειας αυτής στη χώρα καταγωγής	☐ Το παιδί δεν επιθυμεί να τοποθετηθεί σε οικογένεια ☐ Το παιδί δεν επιθυμεί να τοποθετηθεί σε αυτή την οικογένεια ☐ Το παιδί δεν εκφράζει άποψη για την τοποθέτηση
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		
Επιπλέον πληροφορίες για το παιδί	☐ Ταλέντα ☐ Αθλητισμός ☐ Χόμπι ☐ Άλλο	☐
Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι		
Κατάσταση της ανάδοχης οικογένειας	Πλεονεκτήματα	Σημεία προβληματισμού
Παιδαγωγικές δεξιότητες	☐	☐
Δεξιότητες φροντίδας	☐	☐
Προσφέρει ασφάλεια	☐	☐
Ευαισθησία	☐	☐
Προστιθέμενη πολιτιστική αξία	☐	☐
Στηρίζει μελλοντικά σχέδια	☐	☐

Ένταξη στην ολλανδική κοινωνία	☐	☐
Αριθμός θέσεων με βάση την ηλικία	☐	☐
Ικανότητα της οικογένειας να διαχειρίζεται γεγονότα / σταθερότητα	☐	☐
Προθυμία τοποθέτησης	☐	☐
Βιωσιμότητα της τοποθέτησης που προσφέρεται από την οικογένεια	☐	☐
Ασφάλεια για το παιδί	☐	☐

Διευκρίνιση του πλεονεκτήματος και/ή σημείου προβληματισμού ☐ ναι ☐ όχι

Πιθανοί κίνδυνοι ασφάλειας

Ποιοι είναι οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για την έγκριση/μη έγκριση της τοποθέτησης ή για την επιβεβαίωση/μη επιβεβαίωση της τοποθέτησης στο οικογενειακό δίκτυο;

Κατάλληλο ταίριασμα:

☐ Ναι ☐ όχι

Ποια είναι τα σημεία εστίασης της καθοδήγησης; (προσθέστε τα στο πλάνο φροντίδας του παιδιού)

Διαδικασία ταιριάσματος

Συμφώνησαν να συναντηθούν και να γνωριστούν;

Ποια είναι η άποψη της οικογένειας;

Ποια είναι η άποψη του παιδιού;

Εξουσιοδοτήσεις

Ημερομηνία		
Όνομα επιτρόπου		
Υπογραφή		
Ημερομηνία		

Όνομα κοινωνικού λειτουργού που είναι υπεύθυνος για την οικογένεια		
Υπογραφή		
Ημερομηνία		
Όνομα διευθυντή		
Υπογραφή		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

ΣΥΝΟΔΟΣ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΣΤΗ ΔΑΝΙΑ- ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΗΤΑΣ

Η συνέντευξη ελέγχου διεξάγεται με το συγγενή που συνοδεύει το παιδί (*accompanying relation*) εντός των πρώτων δύο-τριών εβδομάδων από την άφιξή του στη Δανία. Η συνέντευξη ελέγχου πραγματοποιείται από δύο κοινωνικούς λειτουργούς / συντονιστές που προέρχονται από την ομάδα συνοδών ανηλίκων, με παρουσία διερμηνέα και πιθανόν άλλων ατόμων από το περιβάλλον του συγγενή που συνοδεύει το παιδί.

Στόχος της συνέντευξης είναι να εξαχθεί ένα εμπεριστατωμένο συμπέρασμα σχετικά με το κατά πόσο η σχέση συνοδείας φαίνεται να είναι μακροχρόνιας φύσης. Εφόσον η σχέση χαρακτηριστεί ως «μακροχρόνια», ο/η συνοδός του παιδιού τοποθετείται στη σχετική δομή που προορίζεται για τη φιλοξενία των συνοδών. Αν η σχέση τους δεν χαρακτηριστεί ως «μακροχρόνια», προτείνεται στον/στην συνοδό να φιλοξενηθεί στο κέντρο ασύλου Kongelunden.

Κατά συνέπεια, η συνέντευξη ελέγχου αποτελεί τη βάση για την πορεία του/της συνοδού εντός του συστήματος ασύλου και, τελικά, συμπεριλαμβάνεται στην αξιολόγηση του/της συνοδού.

	Ταυτότητα προσώπου	Όνομα	Ηλικία (ημερομηνία γέννησης)
Συνοδός			
Πιθανά μέλη της οικογένειας του συνοδού			
Συνοδευόμενο παιδί			
Συνοδευόμενο παιδί			

Σχέση με τον/την συνοδό: (ποια η σχέση ανάμεσα στο παιδί και τον ενήλικα)	
---	--

Ημερομηνία και τόπος της συνέντευξης ελέγχου του/της συνοδού.	
Κοινωνικοί λειτουργοί/συντονιστές από την ομάδα συνοδών ανηλίκων	
Γλώσσα διερμηνείας	
Χώρα καταγωγής	
Άφιξη στη Δανία	

Υπόβαθρο και ανατροφή:

Περιγράψτε τις οικογένειές σας (ζητείται από το παιδί και τον/την συνοδό να περιγράψουν τις οικογένειές τους):

Υπόβαθρο / ανατροφή / οικογένεια

Ποια είναι τα μέλη της οικογένειας;

Που είναι;

Δίκτυο στη Δανία;

Ποια ήταν η φύση της σχέσης ανάμεσα στον/στην συνοδό και το παιδί στη χώρα καταγωγής; Είχαν επαφή/γνωρίζονταν στη χώρα καταγωγής; Και αν ναι, σε ποιο βαθμό;

Εκπαίδευση, απασχόληση και φοίτηση στο σχολείο (τόσο για τον/την συνοδό και τον/την σύζυγό του/της, εφόσον υπάρχει, καθώς και φοίτηση του συνοδευόμενου παιδιού στο σχολείο και πληροφορίες για τους γονείς του).

Χόμπι (του/της συνοδού και του παιδιού)

Λόγος για τον οποίο το παιδί είναι με τον/την συνοδό:

Υπάρχει επαφή με τους γονείς;

Πώς αντιμετωπίζουν οι γονείς το γεγονός ότι το παιδί βρίσκεται με τον/την συνοδό;

Ποιος αποφάσισε να είναι το παιδί με τον/την συνοδό;

Ποιος είναι ο λόγος για τον οποίο το παιδί είναι με τον/την συνοδό;

Η διαφυγή από τη χώρα καταγωγής:

Περιγράψτε το ταξίδι.

Τι περάσατε / ποιες εμπειρίες είχατε κατά τη διάρκεια του ταξιδιού;

Πώς είναι να βρίσκεστε μαζί στο κέντρο ασύλου, μακριά από την πατρίδα σας;

Ποιες είναι οι προκλήσεις;

Τι κάνετε μαζί;

Ρόλος / αρμοδιότητες του/της συνοδού και σχέση του παιδιού με τον/την συνοδό:

Ο ρόλος / αρμοδιότητες του/της συνοδού είναι να έχει καλή σχέση με το παιδί και τη δυνατότητα να προσφέρει στο παιδί ένα ασφαλές περιβάλλον, να στηρίζει την ανάπτυξή του και να συνεργάζεται με τους γονείς του παιδιού και τις αρχές (του συστήματος ασύλου και στη συνέχεια της τοπικής αυτοδιοίκησης). Ο/η συνοδός θα πρέπει να είναι υγιής και δραστήριος/α, ώστε να μπορεί να αντεπεξέλθει στο ρόλο του. Είναι σημαντικό να μπορεί ο/η ίδιος/α να αξιολογήσει το κατά πόσο είναι σε θέση να αναλάβει το παιδί για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα (χρόνια), ακόμη κι αν η οικογένεια του/της συνοδού πρόκειται να έρθει στη Δανία αργότερα. Επιπλέον, είναι σημαντικό να μπορεί ο/η συνοδός να αρνηθεί εφόσον θεωρεί ότι πρόκειται για ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα και να προσπαθήσει να βοηθήσει και να στηρίξει το παιδί με άλλο τρόπο (π.χ. εξηγήστε το ρόλο του κέντρου παιδιών κτλ.)

Αντιλήψεις του/της συνοδού ενός παιδιού:

Ποια είναι η άποψη του/της συνοδού του παιδιού σχετικά με το ρόλο του;

Τι προβληματίζει τον/την συνοδό του παιδιού σε σχέση με το ρόλο του;

Για πόσο καιρό φαντάζεται ο/η συνοδός ότι θα ζήσει μαζί του/της το παιδί;

Πώς φαντάζεται τα πράγματα σε περίπτωση που λάβει άδεια παραμονής και μετακινηθεί σε κάποιο Δήμο ή σε περίπτωση που έρθει η οικογένεια ή τα παιδιά του/της συνοδού στη Δανία;

Σύνδεση του/της συνοδού με το παιδί και ποιότητα της σχέσης:

Ποια είναι η σχέση του/της συνοδού με το παιδί;

Πώς θα την περιέγραφε ο /η συνοδός;

Τι σημαίνει το παιδί για τον/την συνοδό;

Πόσο σημαντικός/η πιστεύει ότι είναι ο/η συνοδός για το παιδί;

Για ποιο λόγο χρειάζεται το παιδί τον/την συνοδό;

Ποιες πιστεύει ο/η συνοδός ότι είναι οι καθημερινές ανάγκες του παιδιού ώστε να εξελιχθεί κατάλληλα;

Πώς συμπεριφέρεται το παιδί όταν είναι αναστατωμένο ή αντιμετωπίζει προβλήματα και πώς το στηρίζει και το βοηθά ο/η συνοδός σε τέτοιες περιπτώσεις;

Πώς αντιμετωπίζει ο/η συνοδός το παιδί όταν είναι θυμωμένο, όταν κλείνεται στον εαυτό του ή συμπεριφέρεται διεκδικητικά, κτλ.; και, ιδίως, πώς αντιμετωπίζει τη λύπη και τη νοσταλγία του παιδιού για την οικογένειά του;

Πώς θέτει ο/η συνοδός όρια στο παιδί;

Σύνδεση του παιδιού με τον/την συνοδό:

Ζητήστε από το παιδί να φτιάξει μια λίστα ενηλίκων που είναι σημαντικά για αυτό (μπορεί και να ζωγραφίσει). Λογικά το παιδί θα πρέπει να αναφέρει και τον/την συνοδό. Αν όχι, ρωτήστε γιατί ο/η συνοδός δεν συμπεριλαμβάνεται στη λίστα.

Ρωτήστε το παιδί αν κάποιες φορές νιώθει λυπημένο ή φοβισμένο και ενθαρρύνετέ το να περιγράψει μια τέτοια κατάσταση.

Ρωτήστε το παιδί σε ποιο άτομο της λίστας θα κατέφευγε αν ήταν λυπημένο/φοβισμένο.

Τι αρέσει στο παιδί να κάνει με τον/την συνοδό;

Τι θα ήθελε το παιδί να κάνει με τον/την συνοδό;

Συνολική αξιολόγηση και συμπέρασμα της συνέντευξης διερεύνησης καταλληλότητας:

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΑΠΟ ΑΝΑΔΟΧΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ

Εισαγωγή

Σύμφωνα με το όραμα του Ερυθρού Σταυρού της Δανίας, οι ασυνόδετοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να ζήσουν σε ένα κατάλληλο κοινωνικο-πολιτιστικό και οικογενειακό περιβάλλον κατά το πρώτο στάδιο της διαδικασίας ασύλου.

Έτσι, το Τμήμα Ασύλου έχει υιοθετήσει μια στρατηγική σύμφωνα με την οποία:

- οι ασυνόδετοι ανήλικοι αιτούντες άσυλο φιλοξενοούνται, στο μέτρο του δυνατού, από συγγενείς που ζουν στη χώρα, ενώ ταυτόχρονα αξιολογείται κατά πόσο αυτό εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.
- οι φιλοξενούμενοι ανήλικοι λαμβάνουν τις ίδιες υπηρεσίες με τα παιδιά και τους εφήβους που ζουν στα κέντρα φιλοξενίας.
- ενισχύεται το κοινωνικό δίκτυο των φιλοξενούμενων ανηλίκων.
- παρέχεται στήριξη στις ανάδοχες οικογένειες, μέσω τακτικής παροχής συμβουλευτικής και καθοδήγησης, κατάρτισης και εποπτείας.

Στόχος

Με βάση την ακολουθούμενη στρατηγική, το πρότυπο εποπτείας της φιλοξενίας ασυνόδετων ανηλίκων αιτούντων άσυλο από ιδιώτες βασίζεται στους ακόλουθους στόχους:

Ειδικοί στόχοι τομέα

- Το Τμήμα Ασύλου οφείλει να διασφαλίσει ότι η φιλοξενία των ασυνόδετων ανηλίκων αιτούντων άσυλο από ιδιώτες διεξάγεται με βάση τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές (βλ. Παράρτημα: *Κατευθυντήριες γραμμές για τη φιλοξενία ασυνόδετων ανηλίκων αιτούντων άσυλο από ιδιώτες, Ενότητα 1*).
- Αξιολογώντας τη φροντίδα στο πλαίσιο της οικογένειας, με βάση τις αρχικές συνεντεύξεις με το παιδί και μια επίσκεψη στο σπίτι της οικογένειας, το Τμήμα Ασύλου αποφασίζει κατά πόσο η φιλοξενία είναι προς όφελος του ασυνόδετου ανηλίκου. Θα πρέπει να διασφαλίζεται το σωστό ταίριασμα παιδιού-οικογένειας.
- Επιπλέον, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι δημοτικές αρχές έχουν εκδώσει σχετική άδεια προς την οικογένεια, σύμφωνα με τους κανονισμούς και τις οδηγίες που προβλέπονται στο Νόμο περί Κοινωνικών Υπηρεσιών, ώστε να διατίθεται από τις δημοτικές αρχές τουλάχιστον μια βεβαίωση περί μη ύπαρξης κωλύματος για τη φιλοξενία.
- Οι ασυνόδετοι ανήλικοι ηλικίας 7-17 ετών που φιλοξενοούνται από ιδιώτες θα πρέπει να έχουν, τουλάχιστον, ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση με τους αιτούντες άσυλο σχολικής ηλικίας που διαμένουν στα κέντρα φιλοξενίας, η οποία παρέχεται είτε τοπικά είτε στο κέντρο όπου ανήκουν (βλ. *Κατευθυντήριες Γραμμές 2.1*).

- Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ηλικίας 17 και 18 ετών που φιλοξενούνται από ιδιώτες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση, κατ' ελάχιστο, στον ίδιο βαθμό με τους αιτούντες άσυλο ηλικίας 17-25 ετών που φιλοξενούνται σε κέντρα, είτε με τη μορφή δημοτικών υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο είτε στο κέντρο όπου ανήκουν.
- Μικρότερα σε ηλικία παιδιά θα πρέπει να λαμβάνουν οικονομική στήριξη για την εγγραφή τους σε κοινωνικο-παιδαγωγικές δραστηριότητες και σχολικές λésσες, ενώ θα πρέπει να προωθείται και η συμμετοχή τους σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες με οργανωμένο τρόπο.
- Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες λαμβάνουν θεραπεία και ειδική στήριξη παρόμοια με εκείνη που προσφέρεται στους ανηλίκους αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνται στα κέντρα, για παράδειγμα, με παρακολούθηση από ειδικό επιστήμονα, ψυχολόγο, ψυχίατρο ή κάποιο πρόσωπο στήριξης (*support person*), μέσω της σχετικής χρηματοδότησης.
- Το Τμήμα Ασύλου θα πρέπει να επισκέπτεται και να εποπτεύει με ευέλικτο τρόπο όλους τους ασυνόδευτους ανηλίκους αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνται από ιδιώτες, κατά κανόνα, τέσσερις φορές ανά έτος σε διαστήματα τριών μηνών, έως ότου ο ανήλικος γίνει 18 ετών.
- Η εποπτεία συμπεριλαμβάνει έλεγχο της κατάστασης του παιδιού, κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη η ανάπτυξη και η συμπεριφορά του, η φοίτηση στο σχολείο, η παρεχόμενη υγειονομική περίθαλψη, ο πραγματικός τόπος κατοικίας, η συνέπεια ως προς την χορηγούμενη θεραπεία, ψυχαγωγικές δραστηριότητες, φιλίες και άλλοι σχετικοί παράγοντες.
- Κάθε έτος, οργανώνονται δύο ημερίδες για τους ασυνόδευτους ανηλίκους και τις ανάδοχες οικογένειες, όπου παρέχονται ευκαιρίες ομαδικής συμβουλευτικής, ανταλλαγής εμπειριών και κατάρτισης επάνω σε θέματα που τους αφορούν. Οι ημερίδες έχουν επικαιροποιημένο, σχετικό και επαγγελματικό περιεχόμενο, το οποίο προσαρμόζεται στις ανάγκες των συμμετεχόντων. Προσφέρουν πλαίσια δράσης και δραστηριότητες για την ενδυνάμωση του δικτύου. Η μορφή των ημερίδων διαφέρει και μπορεί να συμπεριλαμβάνει ακαδημαϊκές, κοινωνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Οι ημερίδες απευθύνονται σε νέους περίπου 14 ετών και άνω που φιλοξενούνται από ιδιώτες, καθώς και στις οικογένειές τους.
- Το Τμήμα Ασύλου ενημερώνει τους ανάδοχους γονείς των φιλοξενούμενων ανηλίκων σχετικά με το πρόγραμμα εκπροσώπων (*representative scheme*), εντοπίζει τους ενδιαφερόμενους και συνδέει με το πρόγραμμα όσους πληρούν τα κριτήρια.
- Οι προσπάθειες των οικογενειών αξιολογούνται είτε μέσω εξατομικευμένης διδασκαλίας και εποπτείας είτε μέσω προτάσεων συμμετοχής σε διάφορες συναντήσεις για την ανταλλαγή εμπειριών.
- Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δίνεται σε οικογένειες που εγκρίνονται για την αναδοχή παιδιού κάτω των 14 ετών.
- Εφόσον χορηγείται άσυλο στους ασυνόδευτους ανηλίκους, ο κοινωνικός σύμβουλος διασφαλίζει ότι η παράδοση στο Δήμο γίνεται με βάση τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές (βλ. *Κατευθυντήριες Γραμμές*, Ενότητα 3).
- Πριν ο ασυνόδευτος ανήλικος γίνει 18 ετών, αξιολογείται το κατά πόσο θα πρέπει να λάβει περαιτέρω στήριξη σε περίπτωση απόρριψης του αιτήματος ασύλου του (βλ. Νόμος περί Κοινωνικών Υπηρεσιών, άρθρο 76).
- Εφόσον το παιδί ή ο έφηβος λάβει προθεσμία για αναχώρηση από τη Δανία, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι υπάρχει πραγματική στήριξη και διάλογος με τις αρχές μετανάστευσης για τη σωστή προετοιμασία της επιστροφής (αυτό ισχύει και για τους εφήβους που γίνονται 18 ετών μετά την άφιξη).

Οργάνωση και διαρθρωτικό πλαίσιο:

Η εποπτεία διεξάγεται από τον κοινωνικό σύμβουλο του Τμήματος Ασύλου, το γραφείο του οποίου βρίσκεται στο Κτίριο 2 στο Sjølsmark, και ο οποίος λογοδοτεί στον Διευθυντή της Γραμματείας.

Συμμετοχή εθελοντών:

Αναζητούμε εθελοντές στην περιοχή για τη στήριξη του παιδιού ή του εφήβου. Για παράδειγμα, βοήθεια με τα μαθήματα του σχολείου και συμμετοχή σε εξωσχολικές δραστηριότητες.

Απαιτήσεις:

- Όλοι οι ανήλικοι αιτούντες άσυλο που φιλοξενούνται από ιδιώτες θα πρέπει να πηγαίνουν στο σχολείο.
- Πραγματοποιείται αρχική συνέντευξη με το παιδί και επίσκεψη στην οικογένεια, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο η τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Ερυθρός Σταυρός της Δανίας, Τμήμα Ασύλου

Παράρτημα του προτύπου εποπτείας για τη φιλοξενία ασυνόδευτων ανηλίκων αιτούντων άσυλο από ανάδοχες οικογένειες

Βιβλιογραφία

Νόμος περί Κοινωνικών Υπηρεσιών, Εκτελεστικό Διάταγμα του Νόμου περί Κοινωνικών Υπηρεσιών αριθ. 941, 1^η Οκτωβρίου 2009.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

DANISH
RED
CROSS

